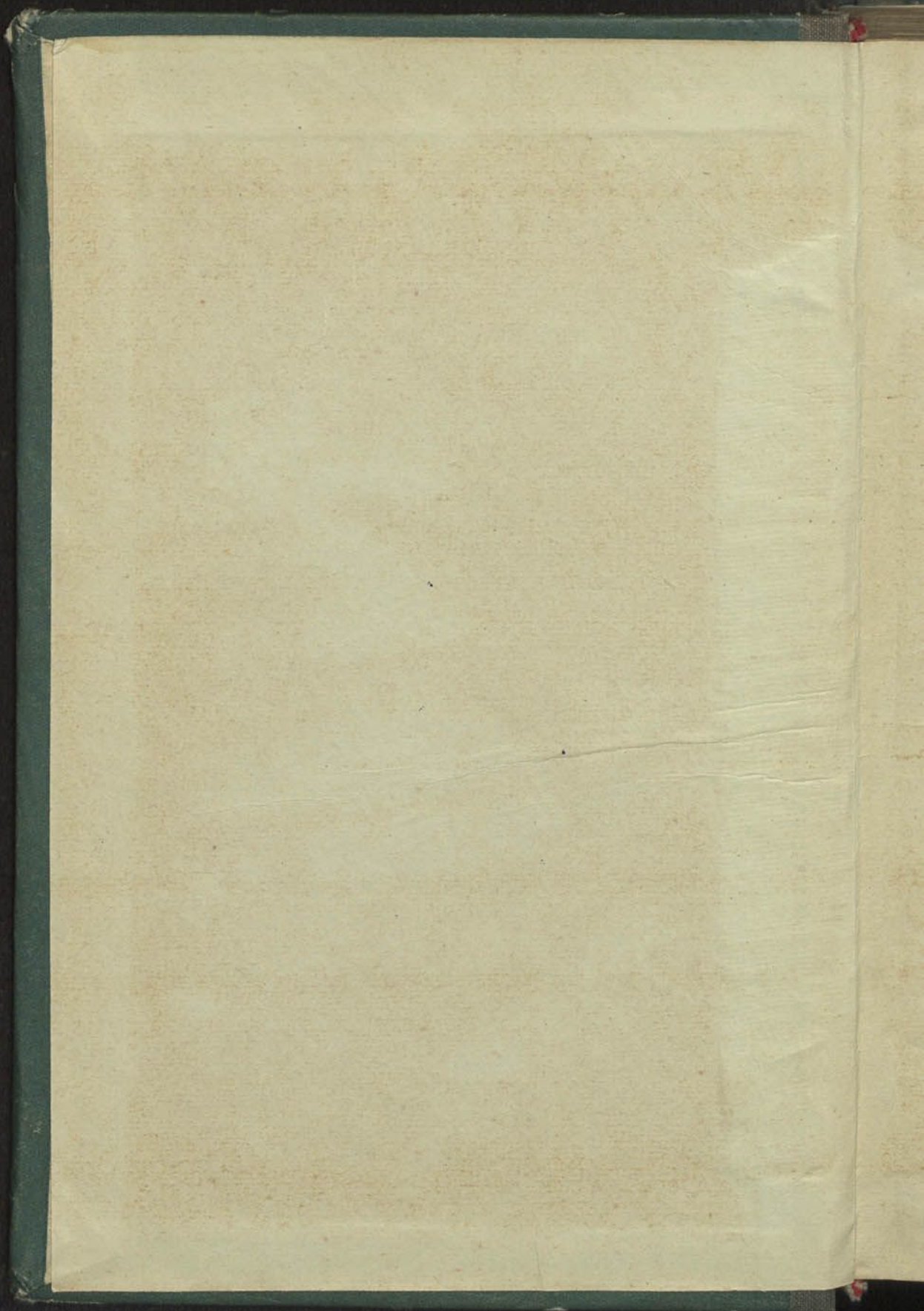

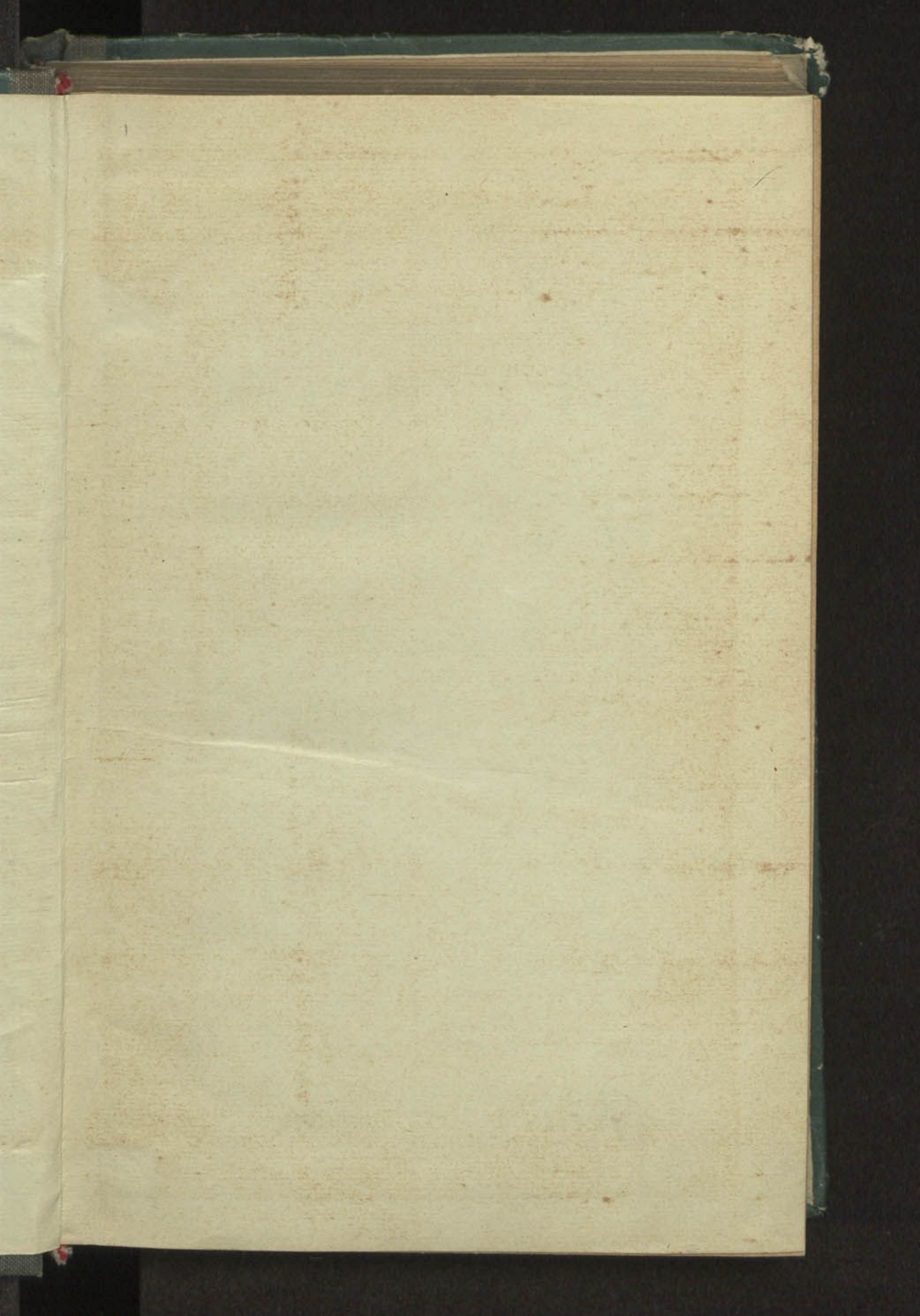
Ба 114 513

МАЙН РЫД

КОННІК
БЕЗ
ГАЛАВЫ

ДЗІРЖАУНАЕ ВYДАВЕЦТВА пры СМК БССР

99

1941 ГІПБ УзССР
17616

Б. 24449

8(СЗ)
М14

Ба 114513

М А Й Н Р Ы Д

К О Н Н І К
Б Е З
Г А Л А В Ы

Пераклад з рускай мовы
В. А. Ляўданскага

7980

Ба 114513

45

Бел. аддзел
1994 г.

Дзяржаўнае выдавецтва пры СНК БССР
рэдакцыя дзіцячай літаратуры
МІНСК — 1941

ГІПБ Уз.
Дзяржаўнае
выдавецтва
БССР
Ляўданскага

*Вокладка і титул
мастака А. К. Сапетко*

25. 0 4. 2009

ПРАЛОГ

Цехаскі алень драмаў у начной цішы саванны.

Чуваць гук конскіх капытоў! Алень не ўсхопліваецца і не пакідае свайго прыстанішча. Дзікія стэпавыя коні таксама-ж пасвяцца тут начамі. Ён толькі падымае сваю прыгожую галаву, высоўваючы рогі над высокай травой, і слухае.

Зноў чуваць тупат капытоў. На гэты раз можна адрозніць звон метала—удар сталі аб камень.

Гэты гук непакоіць аленя. Ён хутка ўсхопліваецца са сваёй зялёнай пасцелі і імчыцца па прэры. Пасля спыняецца, азіраецца назад—хто-ж гэта трывожыць яго начны адпачынак?

У яркім святле месяца ён пазнае злейшага свайго ворага—чалавека. Той набліжаецца конна.

І алень гатоў ужо зноў уцякаць, але раптам штосьці дзіўнае ў абліччы конніка прыкоўвае яго да месца.

Прыпадаючы да зямлі, адкінуўшы галаву далёка назад, ён прадаўжае глядзець, і ў яго вялікіх карых вачах адлюстроўваюцца страх і неўразуменне.

Што-ж прымусіла аленя так доўга ўглядацца?

Конь? Але гэта звычайны конь, закілзаны, асядланы. У яго абліччы няма нічога страшнага. Магчыма, аленя спалохаў коннік? У ім ёсць штосьці дзіўнае і жудаснае.

О, жудасць! Ён без галавы!

І вось, зірнуўшы яшчэ раз блукаючымі вачыма, нібы намагаючыся зразумець, што гэта за нябачанае страшыдла здзекуецца з яго, спалоханы алень зноў кідаецца ўцякаць. Ён ужо больш не аглядаецца. Ён кідаецца ў хвалі Леоны і, толькі пераправіўшыся на другі бераг, адчувае сябе ў безапаснасці.

Не звяртаючы ўвагі на сполах аленя, як быццам нават не заўважыўшы яго прысутнасці, коннік без галавы прадаўжае свой шлях.

Ён таксама накіроўваецца да ракі. Але, як відаць, зусім не спяшаецца, а прасоўваецца павольным, спакойным, амаль цыраманіяльным крокам.

Здаецца, што ён увесь ва ўладзе нейкіх таямнічых думак і зусім не заўважае акружаючага жыцця. Ніводным гукам голасу, ні нават шэптам не выдае ён сваёй таямніцы.

На плечы конніка накінут шаль—серапэ, які пры парыве ветру развяваецца і адкрывае частку яго корпуса. На нагах у яго высокія боты са скуры ягуара. Ахаваны такім чынам ад начной сырасці і ад трапічных ліўняў, ён прадаўжае ехаць, маўкліва, як зоркі, мільгаючыя над ім, бесклапотны, як стэпавы ветрык, што гуляе ў складках яго вопраткі.

Але штосьці нібы вывела конніка з задумення, і яго конь паскорыў крок. Вось конь страсянуў галавою і радасна заірзаў. З выцягнутаю шыяй, з раздутымі ноздрамі, ён пускаецца наперад трушком і непрыкметна пераходзіць у галоп. Блізкасць ракі—вось што прымусіла каня паскорыць бег.

Конь не спыняецца да таго часу, пакуль не апускаецца ў хрустальны паток ракі. Разам з ім і коннік апускаецца да кален у ваду.

Жывёла прагна п'е ваду, пераплывае на супроцьлеглы бераг і быстрым трушком падымаецца па адхону берага.

Узбраўшыся наверх, коннік без галавы спыняецца нібы ў чаканні, каб конь абтросся ад вады. І затым зноў прадаўжае шлях.

Як відаць, прышпораны страмёнамі і пакорны павадам свайго гаспадара конь упэўненым крокам накіроўваецца наперад.

А навакол разлягаецца бясконца саванна, і ў таямнічым святле месяца здаецца, што далячыні яе зліваюцца з небам.

Раздзел I

ВЫШАЛЕНАЯ ПРЭРЫЯ

Паўдзённае сонца ярка свяціла над велізарнай раўнінай Техаса, на поўдзень ад старога іспанскага горада Сан-Антонію.

У залатых праменнях вырысоўваецца група прадметаў, незвычайных для дзікай прэрыі. Гэта—фургоны, кожны з іх пакрыты поўкруглым беласнежным навесам. Іх усяго дзесяць. На ўрад ці гандлёвы гэта караван або ўрадавы абоз. Хутчэй за ўсё які-небудзь перасяленец перавозіць сваю маёмасць у адзін з новых пасёлкаў на беразе ракі Леоны.

Выцягнуўшыся доўгай вераніцай, фургоны паўзуць па спякотнай саванне настолькі марудна, што іх рух амаль непрыкметны. Толькі ў сполаху ўцякаючая антылопа ды з крыкам узлятаючы кроншнеп сведчаць аб тым, што абоз сапраўды рухаецца.

Мяркуючы па ўсім, абоз належыць якому-небудзь багатаму плантатару. Кожны фургон, лепшага пітсбургскага вырабу, запражан васьмю дужымі муламі. Разам з абозам перасоўваюцца і негры-рабы. Жанчыны-нявольніцы з дзецьмі едуць на фургонах, а мужчыны або ідуць пехатою па баках абоза, або сумна плятуцца ззаду. Спераду едзе карэта, у якую запражаны выпеставаныя кентукскія мулы. На козлах негр-нявольнік томіцца ад гарачыні ў сваёй ліўрэі.

На чале картэжа, які суправаджае абоз, конна едзе сам плантатар—Вудлі Пойндэкстэр. Гэта высокі худы чалавек, гадоў пяцідзесяці, з бледным, злёгка жаўтаватым колерам твара і з адпячаткам суровай гордасці ва ўсёй знешнасці. Ён апрануты проста, але з густам. На ім свабоднага пакрою кафтан з альпагі, жылет з чорнага атласу і нанкавыя штаны. У выразе жылета відаць кашуля з тонкага палатна, перавязаная ля каўнера чорнай істужкай. На нагах, якія апіраюцца на страмёны, чаравікі з мяккай скуры. Саламяны капялюш з шырокімі палямі ахоўвае яго твар ад спякотных праменяў паўднёвага сонца.

Побач з ім два коннікі: адзін з правага боку, другі з левага. Адзін з іх—юнак, якому ледзь толькі споўнілася дваццаць год, другі—малады чалавек гадоў на сем старэйшы. Першы—сын Пойндэкстэра. Адкрыты, жыццерадасны твар юнака мімаволі

радуе вока, асабліва побач з суровым бацькам і з панурым тварам трэцяга конніка.

На юнаку свабодная блуза з баваўнянай тканіны нябесна-блакітнага колеру, штаны з такога-ж матэрыялу, на галаве мяккая панама. Вопратка не толькі добра гарманіруе з яго юнацкім тварам, але і зусім адпавядае патрабаванням паўднёвага клімату.

Трэці коннік—пляменнік плантатара. Ён—адстаўны афіцэр з валанцёраў. На ім касцюм ваеннага пакрою з цёмнасіняга сукна, на галаве суконная шапка.

На невялікай адлегласці ад іх—яшчэ адзін коннік, які суправаджае абоз. Рысы яго твара больш грубыя, апрануты ён прасцей за іншых. Мяркуючы па тым, з якім майстэрствам ён ляскае сваім бізуном, можна з упэўненасцю сказаць, што гэта наглядчык над нявольнікамі плантатара.

У карэце сядзяць дзве дзяўчыны. У адной з іх скура асляпляльнай белізны, у другой—зусім цёмная. Першая—адзіная дачка Пойндэкстэра, другая-ж—яе служанка-нявольніца.

Перасяленцы едуць з берагоў Місісіпі, са штата Луізіяна. Сам плантатар не належыць да ўрадженцаў гэтага паўднёвага штата; па яго знешняму выглядзе вы заўсёды заўважыце, што ён не крэол¹. У твары-ж яго сына і асабліва ў цудоўных тонкіх рысах твара яго дачкі ярка выяўлены прыгожы тып гэтых французскіх эмігрантаў.

Вудлі Пойндэкстэр—адзін з буйнейшых уласнікаў цукровых плантацый на поўдні. Ён вёў разгульнае жыццё і славіўся сваёй шырокай гасціннасцю. Нарэшце ён разарыўся, і яму прышлося пакінуць свае плантацыі ў Луізіяне і пераехаць з сям'ёй у дзікія прэрыі паўднёва-заходняга Техаса.

Сонца амаль дасягнула зеніта. Падарожнікі едуць павольна, наступаючы на ўласныя цені. Змучаныя спякотай, белыя коннікі моўчкі сядзяць у сваіх сёдлах. Нават негры, прывычныя да слякоты, спынілі свае манатонныя, цягучыя размовы і стомленымі кучкамі маўкліва цятуцца ззаду фургонаў.

Нудлівая цішыня перапыняецца толькі гучным лясканнем бізуноў ды пакрыкваннем неграў-пагоншчыкаў.

Паволі рухаецца караван, як быццам ён ідзе вобмацкам. Уласна кажучы, сапраўднай дарогі няма. Шлях абазначаны слядамі колаў, праехаўшых тут раней, слядамі, прыкметнымі толькі па прытаптанай траве.

Плантатар мяркуе, што яны знаходзяцца на адлегласці дваццаці міль ад месца прызначэння. Ён разлічвае закончыць шлях да надыходу начы. Таму ён і загадаў рухацца, не гледзячы на паўдзённую спякоту.

Раптам наглядчык знакамі спыняе абоз і імчыцца да гаспадара. У яго жэстах—трывога.

¹ Крэолы—урадженцы паўднёвых штатаў Амерыкі, патамкі французскіх эмігрантаў, якія захавалі сваю нацыянальную мову і звычкі.

Ці не індзейцы? Аб іх распаўсюджваецца так многа жахлівых чутак.

— Што здарылася, Сансом?—запытаў плантатар, калі коннік наблізіўся.

— Трава выпалена. У прэрыі быў пажар.

— Быў пажар, але цяпер-жа прэрыя не гарыць? Я нідзе не бачу дыму.

— Не, сэр,—паспяшаўся адказаць наглядчык,—я толькі сказаў, што прэрыя гарэла, і ўся яна зрабілася чорнай.

— Ну і што-ж? Мне здаецца, мы таксама спакойна можам падарожнічаць па чорнай прэрыі, як і па зялёнай.

— Што за недарэчнасць, Джон Сансом, падымаць цэлую гісторыю з-за глупства,—умяшаўся пляменнік Пойндэкстэра.—Навошта ты дарэмна палыхаеш людзей? Гэй вы, негры, варушыцеся! Наперад! Пайшлі!

— Але скажыце, капітан Кольхаун,—запырачыў наглядчык,—як-жа мы цяпер знойдзем дарогу?

— Навошта шукаць дарогу? Што за глупства! Мы-ж яе не гублялі?

— На жаль, гэта не так. Дарога згублена. Слядоў колаў ужо не відаць, яны згарэлі разам з травой.

— Ну і што-ж? Мне здаецца, мы можам перайсці цераз выпалены ўчастак і без усякіх слядоў. Мы знойдзем іх, калі трапім на той бок.

— Так,—з гораччу адказаў наглядчык, які добра ведаў прэрыю,—калі толькі там астаўся другі бок. Я, па крайняй меры, ніяк не мог яго знайсці.

— Паганяй, негры! Паганяй!—закрычаў Кольхаун, не адказваючы больш наглядчыку, і, прышпорыўшы каня, рушыў уперад.

Абоз зноў рушыў у дарогу, але, падышоўшы да граніцы выпаленай прэрыі, спыніўся яшчэ раз, ужо не чакаючы нічых распараджэнняў.

Коннікі ад'ехалі ўбок, каб абмеркаваць, што рабіць далей. Наперадзе, наколькі ханала толькі зроку, прасціралася неабсяжная прастора зусім чорнай, выпаленай прэрыі. На ёй не асталося ніводнай зялёнай былінкі, ніводнага зялёнага лісціка. Уперадзе, направа, налева, адыходзячы ў бясконцую далячынь, разгарнулася карціна бязмежнага суму. Нават яркі, блакітны купал паўднёвага неба здаваўся тут зусім цёмным. Сонца не заслонена воблакамі, але яно як быццам не хоча тут свяціць і хмурыцца, гледзячы на змрочную зямлю.

Пажар, як відаць, адбыўся ў часе летняй спякоты, у перыяд даспявання траў.

Сансом правільна сказаў, што ў прэрыі не асталося і слядоў якога-небудзь шляху—яны выпалены разам з травой.

— Што-ж нам рабіць?—запытаў плантатар голасам, у якім гучэла разгубленасць.

— У чым справа, дзядзя Вудлі? Вядома, мы павінны прадаўжаць наш шлях. Рака павінна быць з таго боку пажарышча. Калі нам не ўдасца знайсці пераправу на адлегласці поўмілі¹, мы падымемся ўверх па цячэнню або спусцімся ўніз, гледзячы па акалічнасцях.

— Але паслухай, Касій, гэтак-жа мы можам згубіць дарогу!

— Гэтага не можа быць. Мне здаецца, што абгарэўшае месца невялікае. Не бяда, калі мы крыху саб'ёмся з дарогі: усёроўна, рана ці позна мы на яе трапім.

— Добра, мой дружа, ты лепш ведаеш, я буду ісці за табою.

— Не бойцеся, дзядзя. Мне прыходзілася пракладаць дарогу і ў горшых умовах. Паганяй, негры! За мной!

І адстаўны афіцэр кінуў самаздаволены позірк у бок карэты. З-за фіранкі выглянуў цудоўны тварык, злёгка засмучаны трывогай. Кольхаун прышпорыў каня і самаўпэўнена паехаў наперад.

І вось хору зноў зашчоўкаўшых бізуноў пачаў уторыць тупат капытоў васьмідзсяці мулаў, змешаны са скрыпам колаў. Фургонны зноў рушылі ў дарогу.

Мулы пайшлі з вялікай паспешлівасцю. Чорная паверхня, непрывычная для вока жывёл, палохала іх,—ледзь паспявалі яны дакрануцца да попелу, як адразу-ж падымалі капыты. Малапамалу жывёла супакоілася і пачала прасоўвацца больш роўнамерным крокам.

Так караван прайшоў каля мілі. Затым зноў спыніўся.

Ландшафт, калі яго толькі можна так назваць, змяніўся, але не к лепшаму. Усё было па-ранейшаму чорна да самага гарызонта. Аднак, тут раўніна змянілася няроўным рэльефам—горныя ўзвышшы, невялікія ўзгоркі раздзяляліся далінамі. Нельга сказаць, каб тут зусім не было дрэвавай расліннасці, хоць тое, што было відаць, наўрад ці можна было назваць дрэвамі. Па адной і групамі раслі тут нізкарослыя мексіканскія акацыі. Іх ажурнае лісце знікла бяследна, а абугленыя ствалы і пачарнелыя галіны стаялі, як панурывыя шкілеты.

— Ты згубіў дарогу, мой дружа?—запытаў плантатар, паспешліва пад'язджаючы да пляменніка.

— Не, дзядзя, я ведаю дарогу. Я спыніўся, каб лепш арыентавацца. Дарога павінна ляжаць унізе, вось у гэтай даліне. Мія едзе правільна. Няхай караван прадаўжае шлях. Адказнасць я бяру на сябе.

Рушылі яшчэ раз. Спусціліся ўніз па схілу, затым накіраваліся ўздоўж даліны, затым зноў узабраліся па адкосе другой узвышанасці і наверху зноў спыніліся.

— Ты ўсё-ж згубіў дарогу, Касій?—паўтарыў сваё пытанне плантатар, зноў пад'язджаючы да пляменніка.

¹ Міля (англ.)—1.852 м.

— Чорт пабяры! Баюся, што так. І які чорт мог-бы наогул знайсці дарогу сярод гэтага пекла? Не, не!—прадаўжаў Кольхаун, не жадаючы выдаць сваё замяшанне, убачыўшы, што карэта пад'ехала блізка.—Мне цяпер усё ясна. Рака павінна быць вунь у тым напрамку. Наперад!

І капітан прышпорыў каня, як відаць сам не ведаючы, куды трэба ехаць. За ім рушылі фургоны.

Ад неграў не ўслізнула замяшанне Кольхауна. Яны бачылі, што абоз рухаецца не па прамым шляху, але кружыць паміж абпаленымі кустамі па ўзгорках і выпаленых далінах.

Але вось падбэдзёрваючы выгук ваятага адразу ўсяліў у іх надзею. У адказ пачулася моцнае лясканне дружна ўзняўшыхся бізуноў, змешанае з выгукамі радасці.

Падарожнікі зноў на дарозе, дзе відаць яшчэ зусім свежыя сляды колаў і капытоў. Нейкі абоз, як відаць, зусім нядаўна праехаў па выпаленай прэры.

Няма сумнення, што ён ішоў у напрамку да Леоны,—вельмі магчыма, што гэта ўрадавы абоз, які накіроўваўся да форта Індж. У такім выпадку трэба ехаць па яго слядах.

Форт якраз на лініі іх шляху, а адтуль недалёка і да месца прызначэння.

Нічога лепшага як быццам нельга было і чакаць. Капітан зноў узрадаваўся і з пачуццём адкрытага самазадавалення даў распараджэнне рушыць уперад.

На працягу мілі, а магчыма і больш, караван ідзе па знойдзеных слядах. Яны вядуць не проста, а кружаць вакол абгарэўшых хмызнякоў. Выгляд самаздаволенай упэўненасці паступова змяняецца ў Касія Кольхауна выражэннем панурага смутку. Ён зразумеў, што сляды сарака чатырох колаў, па якіх яны ехалі, былі слядамі іх уласнага абору.

Раздзел II

СЛЕД ЛАСО

Не аставалася сумнення, што фургоны Вудлі Пойндэкстэра ішлі па слядах сваіх-жа колаў.

— Нашы сляды,—прамармытаў Кольхаун, пасылаючы праклёны.

— Нашы сляды? Што ты гэтым хочаш сказаць, Касій? Не можа быць, каб гэта мы тут ехалі.

— Так, гэта праўда. Мы зрабілі поўны круг. Глядзіце, вось задні капыт майго каня—адбітак паловы падковы, а вось сляды нашых неграў. Апрача таго, я пазнаў і месца. Гэта той самы ўзгорак, з якога мы спускаліся пасля нашага апошняга прыпынку. Вось ужо чорт ведае як не пашанцавала—мы дарэмна зрабілі каля двух міль.

Цяпер на твары Кольхауна адлюстроўваецца не адно толькі пачуццё збянтэжанасці—горкі сум і сорам з'явіліся на ім. Гэта

ён вінаваты, што караван астаўся без сапраўднага правадніка. Той, якога запрасілі ў Індыянолі, пакінуў іх, паспрачаўшыся з фанабэрыстым капітанам.

Караван зноў спыніўся. Белыя коннікі ажыўлена радзяцца. Становішча сур'эзнае.

Як знайсці дарогу? Сонца пачынае схіляцца да захаду, хоць усё яшчэ стаіць досыць высока. Пры дапамозе компаса можна было-б вызначыць, дзе знаходзяцца поўнач, поўдзень, усход і захад. Але што з гэтага карысці, калі яны не ведаюць, у які бок ехаць?!

Кольхаун зрабіўся асцярожным. Ён ужо больш не бярэцца быць ваяцым. Пасля няўдачы ў яго нехапае на гэта смеласці.

Дзесяць мінут абмяркоўваюць яны становішча, але ніхто не можа прапанаваць разумны план дзеянняў. Ніхто не ведае, як вырвацца з гэтай чорнай прэры, выклікаўшай ва ўсіх роспач.

Удалечыні паказалася стая чорных каршуноў. Вось яны ўжо зусім блізка. Некаторыя з іх апускаюцца на зямлю, іншыя кружаць над галовамі заблудзіўшыхся падарожнікаў.

Прайшло яшчэ дзесяць цяжкіх хвілін. І раптам—новы прыліў бадзёрасці. Удалечыні паказаўся коннік. Ён накіроўваўся проста да абозу.

Якая нечаканая радасць! Хто-б мог падумаць, што ў такім месцы можна сустрэцца з чалавекам? Зноў надзея засвяцілася ў вачах—у набліжаўшымся конніку падарожнікі бачылі свайго збавіцеля.

— Ды ён-жа накіроўваецца да нас, ці не праўда?—запытаўся плантатар, не верачы сваім вачам.

— Так, бацька, ён едзе проста да нас,—адказаў Генры, здымаючы з галавы капялюш і махаючы ім у паветры.

Але коннік і так ужо заўважыў абоз, які спыніўся. Ён ехаў галопам і хутка ўжо быў на адлегласці чалавечага голасу. Мінаваўшы абоз, ён пад'ехаў да плантатара і яго падарожнікаў.

— Мексіканец,—прашаптаў Генры, зірнуўшы на вяртатку конніка.

— Тым лепш,—таксама ціха адказаў яму бацька.—Тым больш надзеі, што ён зможа дапамагчы нам.

— Нічога мексіканскага ў ім няма, апрача яго касцюма,—прамармытаў Кольхаун.—Я зараз аб гэтым даведаюся. *Beinos días, caballero! Esta V. Mexicano?* (Добры дзень, кавальеро! Вы мексіканец?)—вітаў ён незнаёмага па-іспанску.

— О, не,—адказаў той з пратэстуючай усмешкай.—Я зусім не мексіканец. Я магу з вамі гаварыць па-іспанску, калі хочаце, але мне здаецца, вы лепш зразумеце мяне па-англійску—гэта, напэўна, ваша родная мова?

Кольхаун падумаў, што, як відаць, дапусціў нейкую памылку ў сваёй фразе, і таму ўстрымаўся ад адказу.

— Так, сэр, мы амерыканцы!—адказаў Пойндэкстэр, некалькі пакрыўджаны за сваю нацыянальнасць. Затым, нібы баю-

чыся пакрыўдзіць чалавека, ад якога чакаў дапамогі, дадаў:— Так, сэр, мы ўсе амерыканцы з паўднёвых штатаў.

— Гэта лёгка вызначыць па саставу вашага каравана,—сказаў коннік з ледзь улавімай насмешкай, зірнуўшы ў бок неграў-нявольнікаў.—Відаць таксама,—дадаў ён,—што вам упершыню даводзіцца падарожнічаць па прэрыі. Вы збіліся з дарогі?

— Так, сэр, і ў нас няма надзеі знайсці яе, калі вы не будзеце такім добрым і не акажаце нам дапамогі.

— Аб дабраце тут не варта гаварыць. Зусім выпадкова я ўважыў вашы сляды, калі ехаў па прэрыі. Я бачыў, што вы згубілі дарогу, і прыехаў сюды, каб дапамагчы вам.

— Гэта вельмі велікадушна з вашага боку. Мы вам надвычай удзячны. Дазвольце з вамі пазнаёміцца. Мяне завуць Пойндэкстэр, Вудлі Пойндэкстэр з Луізіяны. Я купіў сядзібу на рацэ Леоне, недалёка ад форта Індж. Мы спадзяемся дабрацца туды завідна. Як вы думаеце—мы паспеем?

— Вядома, калі толькі будзеце слухацца маіх указанняў.

Сказаўшы гэта, незнаёмы ад'ехаў на некаторую адлегласць убок і паехаў на вяршыню ўзгорка.

Адтуль ён пачаў уважліва прыглядацца да акружаючай мясцовасці, стараючыся вызначыць, у якім напрамку павінны ісці падарожнікі.

На высокім узгорку фігура конніка вырысоўвалася прыгожым сілуэтам.

Прыгожы пародзісты гнеды конь. Самому арабскаму шэйху не сорамна было-б сесці на такога каня! Широкагруды, са стройнымі, як чарот, нагамі, з магутным крупам і цудоўным густым хвостом, ён сам сабою прадстаўляў прыгожае відовішча. А на спіне ў яго коннік—малады чалавек гадоў дваццаці пяці, вельмі добра складзены, з правільнымі рысамі твара, апрануты ў маляўнічы мексіканскі ўбор: аксамітная куртка, штаны з шнуроўкай па баках, боты са скуры буйвала; яркачырвоны шарф з кітайскага крэпа прыгожа перахватваў яго талію; на галаве глянцавы чорны капялюш, адзеланы залатым пазументам.

Увага ўсіх падарожнікаў была мімавольна прыцягнута гэтым прыгожым малюнкам.

З-за фіранак карэты на конніка быў накіраван яшчэ адзін позірк. Ён выдаваў зусім асаблівае пачуццё. Першы раз у сваім жыцці Луіза Пойндэкстэр убачыла чалавека, які, здавалася, быў рэальным увасабленнем яе дзявочых мараў.

Ці ведаў незнаёмы аб тым хваляванні, якое ён выклікаў у грудзях маладой крэолкі? Як ён мог гэта ведаць? Яго позірк толькі слізнуў па запыленай карэце.

— Клянуся чэсцю, я не магу знайсці ніякіх прыкмет, па якіх вы самастойна маглі-б ехаць да месца свайго прызначэння,—сказаў коннік, павярнуўшыся да гаспадара абоза.—Вам прыдзецца перайсці Леону на пяць міль ніжэй форта, а ў

звязку з тым, што і мне трэба пераправіцца цераз раку ў тым-жа месцы, то вы можаце ехаць па слядах майго каня. Да пабачэння, панове.

Развітаўшыся так раптоўна, незнаёмы прышпорыў свайго каня і паехаў галопам.

Плантатар і яго спадарожнікі былі надзвычай азадачаны такімі дзіўнымі паводзінамі незнаёмага.

Але не прайшло і некалькі секунд, як коннік вярнуўся.

— Я баюся, што сляды майго каня мала дапамогуць вам. Тут былі мустангі. Яны пакінулі тысячы адбіткаў сваіх капытоў. Праўда, мой конь падкуты, але-ж вы не прывыклі адрозніваць сляды, і вам будзе цяжка разабрацца ў іх, тым больш што на сухім попеле ўсе конскія сляды амаль аднолькавыя.

— Што-ж нам рабіць?—запытаў плантатар з распаччу ў голасе.

— Мне вельмі шкада, місэр Пойндэкстэр, але я не магу астацца, каб суправаджаць вас. Я тэрмінова павінен даставіць у форт адзін важны дакумент. Калі вы згубіце мой след, трымайцеся так, каб сонца ў вас аставалася справа, каб вашы цені падалі налева, пад вуглом каля пятнаццаці градусаў да лініі вашага руху. Міль пяць едзьце па прамым напрамку. Там вы ўбачыце вяршыню кіпарыса. Накіроўвайцеся тады проста да гэтага дрэва. Кіпарыс стаіць на самым беразе ракі, недалёка ад месца пераправы.

Малады коннік ужо гатоў быў зноў рушыць у дарогу, але штосьці прымусіла яго стрымаць свайго каня. Ён убачыў цёмныя, бліскучыя вочы, якія глядзелі на яго з-за фіранак карэты.

Уладарка іх была ў цені, але ўсё-ж ён заўважыў, што яны асвятлялі твар дзяўчыны незвычайнай прыгожасці. Малады коннік прачытаў у гэтых вачах, накіраваных проста на яго, прызнанне хвалючай пяшчотнасці.

Мімавольна і ён адказаў позіркам захаплення, але тут-жа зрабіў нялоўкую спробу скрыць успыхнуўшае пачуццё. Ён баяўся, каб гэта не палічылі за дзёрзкасць, і, крута павярнуўшыся, зноў звярнуўся да плантатара, які горача дзякаваў яму.

— Я не заслугоўваю падзякі,—сказаў незнаёмы,—з прычыны таго, што мне прыходзіцца пакінуць вас на волю лёсу, але, на жаль, я не маю часу.

Ён паглядзеў на гадзіннік, шкадуючы, што яму прыдзецца ехаць аднаму.

— Вы вельмі добры, сэр, — сказаў Пойндэкстэр.—Я спадзяюся, што, слухаючыся вашых указанняў, мы не саб'ёмся з дарогі. Сонца нас не ашукае.

— Баюся, каб хоць не змянілася надвор'е. На поўначы збіраюцца хмары. На працягу гадзіны яны могуць засланіць сонца; ва ўсякім выпадку гэта адбудзецца да таго моманту, пакуль вы даедзеце да месца, адкуль відаць кіпарыс. Так нічога не

будзе. Аднак, пачакайце,—сказаў ён пасля хвіліны размышлення,—у мяне ёсць яшчэ адна прапанова: трымайцеся па сляду майго ласо.

Незнаёмы зняў з сядзельнай лукі скручаную ў кальцо вяроўку і кінуў свабодны канец на зямлю, пакінуўшы другі канец прымацаваным да кальца на сядле. Затым, прыгожым рухам прыўзняўшы капялюш, пакланіўся ў бок карэты і, ударыўшы шпорамі каня, зноў паскакаў па прэрыі.

Ласо, выцягнуўшыся ззаду ў каня, пакінула на попельнай паверхні прэрыі паласу, падобную да следу прапоўзнай гадзюкі.

— Вельмі цікавы хлапец,—сказаў плантатар, гледзячы ўслед конніку, які хутка хаваўся ў воблаку чорнага пылу.—Мне вярта было-б запытаць яго імя.

— Я сказаў-бы—самаздаволены малады чалавек,—прамармытаў Кольхаун, ад якога не ўслізнуў позірк, кінуты незнаёмым у бок карэты.—Што датычыць яго імя, то ўсёроўна ён назваўся-б выдуманым імем. Техас напоўнен такімі франтамі, яны трапляюць сюды на папраўленне або шукаюць тут прыгод і таму скрываюць свае сапраўдныя імёны.

— Паслухай, Касій,—запырэчыў малады Пойндэкстэр,—ты несправядлівы. Ён робіць уражанне адукаванага і зусім прыстойнага чалавека.

— Ну, ужо даруй, калі ласка! Я яшчэ ніколі не бачыў чалавека, прыбранага ў мексіканскія анучы, які не быў-бы нягоднікам. Я іду ў заклад, што і гэты такі-ж самы.

У часе гэтай кароткай размовы прыгожая крэолка высунулася з карэты і вачыма праводзіла конніка, які аддаляўся.

Кольхаун гэта заўважыў.

— У чым справа, Лу?—запытаўся ён амаль шэптам.—Ты, здаецца, вельмі спяшаешся? Магчыма, ты хочаш дагнаць гэтага нахабніка? Яшчэ не позна—я табе дам свайго каня.

Маладая дзяўчына адкінулася назад, непрыемна здзіўленая гэтымі словамі, але скрыла сваю крыўду і звонка засмяялася.

— Так, так. Гледзячы на цябе, я падумаў, што тут нешта нячыстае. Здавалася, што ты зачаравана гэтым бліскучым кур'ерам. Ён зачараваў цябе, напэўна, сваім незвычайным касцюмам? Але памятай, што гэта толькі варона ў павіных пер'ях, а мне, напэўна, яшчэ прыдзецца сарваць гэтую лічыну, і, магчыма, з кавалкам яго ўласнай скуры.

— Як табе не сорамна, Касій!

— Гэта табе павінна быць сорамна, Лу. Адаць сваю ўвагу якомусьці нягодніку, выфранчанаму камедыянту! Я не сумняваюся, што ён проста кур'ер на службе ў афіцэраў форта.

— Кур'ер, ты думаеш? О, як-бы я хацела атрымліваць любоўныя пісьмы з рук такога кур'ера!

— Тады паспяшайся і скажы яму аб гэтым. Мой конь да тваіх паслуг.

— Ха-ха-ха! Які-ж ты ўсё-ж нездагадлівы! Калі-б я нават і захацела дзеля жарту дагнаць гэтага пісьманосца прэрыі, то на тваёй лянівай клячы мне ўсёроўна не ўдалося-б гэтага зрабіць. Ён знікне з вачэй, перш чым ты паспееш злезці з сядла. О, не! Мне яго не дагнаць, як-бы я гэтага не хацела!

— Глядзі, каб бацька не пачуў цябе.

— Глядзі, каб ён цябе не пачуў,—адказала яму дзяўчына, загаварыўшы цяпер ужо сур'ёзным тонам.—Хоць ты мне і стрыечны брат і хоць бацька лічыць цябе верхам розуму, але я трымаюся другой думкі. Я не ўтойваю гэтага ад цябе і ніколі не ўтойвала.

Кольхаун толькі насупіўся ў адказ на гэта горкае для яго прызнанне.

— Ты мне стрыечны брат,—прадаўжала крэолка тонам, які рэзка адрозніваўся ад таго, якім яна пачала гутарку,—але для мяне ты ўсяго толькі капітан Касій Кольхаун і больш нічога. І не спрабуй, калі ласка, быць маім другам і дарадчыкам. Я прашу цябе не чытаць натацый і не ўмешвацца ў маё асабістае жыццё. Я нікому не хачу даваць справаздачу аб сваіх думках і ўчынках да таго часу, пакуль я не знайду чалавека, які гэтага варты. Але не табе быць маім абраннікам!

Скончыўшы водпаведзь, дзяўчына зноў адкінулася на падушкі карэты, змерыўшы капітана позіркам, поўным абурэння і пагарды.

Пасля задзёрнула фіранкі карэты, даючы гэтым зразумець, што больш яна не жадае размаўляць.

Крыкі пагоншчыкаў вывелі капітана са стану здрантвення. Ён быў рад, што зноў рушылі ў дарогу.

Раздзел III

МАЯК ПРЭРЫІ

Падарожнікі больш ужо не шукалі дарогі.

След ласо віўся неперарыўнай змейкай і быў так выразна відаць, што нават дзіця не заблудзілася-б, ідучы па ім.

След цягнуўся не па прамой лініі, а звываўся між зараснікамі кустоў. Іншы раз ён адыходзіў убок, калі дарога была па мясцовасці, пазбаўленай расліннасці.

Гэта рабілася не выпадкова. У такіх месцах былі прыкметны глыбокія трэшчыны і іншыя перашкоды,—змейка ласо агінала іх, даючы магчымасць бесперашкодна праехаць фургонам.

— Як гэта ўважліва з боку маладога чалавека!—сказаў Пойндэкстэр.—Дапраўды, я вельмі шкадую, што мы не даведаліся яго імя. Калі ён звязаны з фортам, мы маглі-б з ім сустрэцца.

— Я спадзяюся, што мы яго ўбачым яшчэ,—заўважыў Генры.

Луїза чула гэтую размову. Яна нічога не сказала, але ўсім сэрцам падзяляла надзею Генры.

Радуючыся хуткаму сканчэнню цяжкага падарожжа, а таксама магчымасці да заходу сонца ўбачыць свае новыя ўладанні, у плантатара быў цудоўны настрой. Ён раптам напоўніўся пачуццём спагадлівай увагі да акружаючых. Ён нявымушана гутарыў з наглядчыкам, спыніўся пажартаваць з «дзядзем» Сцыпіёнам, які кандыбаў на пакрытых пузырамі нагах, падышоў падбадзёрыць «цётку» Хлою, якая знемагала пад цяжарам сваёй ношы.

Добры настрой плантатара падзяляўся ўсімі спадарожнікамі, за выключэннем Кольхауна. Ён адлюстроўваўся нават на тварах нявольнікаў, якія лічылі плантатара вышэйшай крыніцай свайго шчасця і свайго няшчасця. Негры па-свойму любілі яго, хоць больш баяліся. У параўнанні з іншымі рабаўласнікамі Пойндэкстэра нельга было назваць жорсткім гаспадаром. Ён не знаходзіў асаблівай прыемнасці ў збіванні сваіх нявольнікаў. Яму падабалася, калі негры былі добра апрануты; ён патрабаваў, каб іх добра кармілі, таму што фізічна здаровы і знешне ахайны выгляд нявольнікаў гаварыў аб дабрабыце гаспадара. У некаторых выпадках Пойндэкстэр караў іх бізуном, лічачы, што гэта іншы раз неабходна; аднак, ганарыўся тым, што на скуры ў яго нявольнікаў не было ніводнага рубца ад жорсткіх збіванняў.

Такім чынам, нявольнікі падзялялі радасць свайго «добрага» гаспадара, выказваючы гэта вясёлай балбатнёй. Аднак, настрой дабрадушнасці панаваў нядоўга. Зусім нечаканая акалічнасць парушыла бадзёрасць падарожнікаў.

Незнаёмы прадрок правільна—сонца схавалася раней, чым паказаўся кіпарыс.

Але гэта яшчэ не павінна было-б выклікаць неспакой. След ласо быў па-ранейшаму добра відаць, і ва ўказаннях сонца не адчувалася неабходнасці. Аднак, самы факт, што сонца схавалася за хмары, прыгнятальна падзейнічала на настрой падарожнікаў.

— Можна падумаць, што сонца хаваецца ўжо на ноч,—сказаў плантатар, вымаючы свой залаты гадзіннік,—а між тым цяпер усяго толькі тры гадзіны. Наша шчасце, што малады незнаёмы пакінуў нам такі след. Калі-б не ён, мы да самага захаду праблыталіся-б па гэтаму спаленаму стэпу. Бадай, прышлося-б нават і заначаваць тут.

— Ну і чорная была-б пасцель!—жартуючы, абазваўся Генры, каб надаць размове больш вясёлы характар.—Ух, якія страшныя сны прысніліся-б мне, калі-б толькі прышлося спаць на такой чорнай зямлі!

— І мне таксама,—дадала сястра, выглядаючы з-за фіранак карэты і ўзіраючыся ў акружаючую мясцовасць.—Я ўпэўнена, што мне прысніліся-б і Плутон¹ і Празерпіна² ў пекле.

¹ Плутон—па грэчаскай міфалогіі бог пекла.

² Празерпіна—яго жонка.

— Хі-хі-хі!—засмяўся сядзеўшы на козлах негр Джэху, які лічыўся ў кнігах плантацый пад празваннем Плутона Пойндэкстэра.—Маладая міс убачыць мяне ў сне сярод гэтай чорнай прэрыі. Вось дык дзіўны сон! Хі-хі-хі!

— Дарэмна ўзрадаваліся,—сказаў, набліжаючыся, Кольхаун.—Магчыма, нам і на самай справе прыдзецца яшчэ начаваць у гэтай чорнай прэрыі. Добра, калі не здарыцца яшчэ чаго-небудзь горшага.

— Што ты хочаш гэтым сказаць, Касій?—запытаў плантатар.

— Мне здаецца, што гэты хлапец нас ашукаў. Я не магу яшчэ гэтага сцвярджаць канчаткова, але справа выглядае дрэнна. Мы прайшлі ўжо больш пяці міль, а дзе-ж кіпарыс? У мяне добры зрок, але, як я не ўглядаўся ўдалачынь, я нідзе не выявіў ніякіх адзнак кіпарыса.

— Але навошта-ж яму ашукваць нас?

— Ну, вось яшчэ, навошта! Адкуль я ведаю? У яго для гэтага можа быць нямала прычын.

— Назаві нам хоць адну з іх,—пачуўся срабрысты голас з карэты,—мы з цікавасцю выслухаем цябе.

— Я ведаю, што ўсё, што датычыць гэтага суб'екта, вы будзеце слухаць з асаблівай цікавасцю,—з насмешкай адказаў Кольхаун.—Але, калі я выкажу свае меркаванні, вы назавеце гэта фальшывай трывогай.

— Гэта будзе залежыць ад таго, што ты скажаш, Касій. Наўрад ці мы можам падумаць, што ты з тваім вопытам ваеннага і падарожніка пачаў-бы выклікаць фальшывую трывогу.

Кольхаун зразумеў злую насмешку і, напэўна, устрымаўся-б ад далейшых тлумачэнняў, калі-б гэтага не дамагаўся плантатар.

— Паслухай, Касій, растлумач-жа, у чым справа,—настойліва прасіў плантатар.—Тое, што ты нам сказаў, выклікае сур'езныя падазрэнні. Якую мэту ставіў гэты малады незнаёмы, даючы нам няправільныя ўказанні?

— Ну, што-ж, дзядзя,—сказаў Кольхаун, і ў тоне яго не было ўжо ранейшай самаўпэўненасці,—я-ж не сцвярджаю, што гэта сапраўды так, я толькі выказваю сваё меркаванне.

— Што-ж іменная?

— Ну, ці мала што можа здарыцца? У гэтых прэрыях не рэдкасць усякія напады і грабежніцтвы караванаў...

— Якая жудасць!—з прытворнай трывогай усклікнула Луіза.

— Напады індзейцаў?—запытаў Пойндэкстэр.

— Не абавязкова індзейцаў. Іншы раз і белыя апранаюцца індзейцамі, а іншы раз і мексіканцы. Бо, каб палічылі за індзейца, патрэбна толькі смуглае адценне скуры, парок з конскага хваста і поўдзюжны пер'яў для галоўнага ўбора. Вось і ўвесь маскарад. Калі нас аграбіць банда «белых» індзейцаў, то мы павінны вінаваціць толькі саміх-жа сябе; мы будзем пакараны

толькі за сваю найўную даверлівасць да зусім чужога чалавека.

— Пакінь, Касій, навошта гэтыя абвінавачанні? Няўжо ты хочаш сказаць, што незнаёмы рыхтуе нам лавушку?

— Не, дзядзя, я гэтага не гавару, але я ведаю, такія рэчы здараюцца. Магчыма, што і ён на гэта здолен.

— Магчыма, але мала верагодна,—пачуўся з карэты голас, поўны едкай насмешкі.

— Не,—адказаў юны Генры, умешваючыся ў размову.—Твае падазрэнні беспадстаўныя, Касій. Гэта проста паклёп з твайго боку. І гэта я магу табе даказаць. Паглядзі вось сюды.

Юнак стрымаў свайго каня і паказаў на нейкі прадмет, які выразна быў відаць некалькі збоку ад іх дарогі. Гэта быў высокі кактус,—яго зялёны сакавіты ствол уцалеў ад агню.

Але Генры Пойндэкстэр звяртаў увагу сваіх падарожнікаў не на самую расліну, а на невялікую белую картку, наткнутую на адну з яе іглаў.

— Паглядзім, што там напісана,—сказаў юнак. «Кіпарыс відаць».

— Дзе?—запытаў Пойндэкстэр.

— Тут намалёваная рука з пальцам,—адказаў Генры.—Няма сумнення, што яна паказвае на кіпарыс.

Усе пачалі глядзець у напрамку, паказаным на картцы.

Калі-б сонца свяціла, кіпарыс быў-бы відаць з першага-ж позірку. Між тым сіняе неба зрабілася свінцова-шэрым, і пры такім асвятленні кіпарыс немагчыма было разгледзець.

— Нічога там няма,—упэўненым тонам заявіў Кольхаун.—Я пераконаны, што гэта толькі новы здзек, які гэты нягоднік прыдумаў для нас.

— Ты памыляешся, Касій,—умяшалася Луіза Пойндэкстэр.—Паглядзі ў бінокль. Калі табе не здрадзіў твой надзвычайны зрок, то ты ўбачыш на гарызонце штосьці вельмі падобнае на дрэва. Так, гэта, як відаць, кіпарыс.

Кольхаун не захацеў узяць бінокль з рук стрыечнай сястры. Ён ведаў, што Луіза гаварыла праўду.

Тады Пойндэкстэр узяў бінокль і выразна ўбачыў кіпарыс, які ўзвышаўся над прэрыяй.

— Правільна,—сказаў ён,—кіпарыс відаць. Хлапец аказаўся сумленным чалавекам, і дарэмна, Касій, ты ўзводзіў паклёп на яго. Мне не верылася, каб ён мог сыграць з намі такі злы жарт. Ну, давайце-ж рушыць далей. Сансом, дай распараджэнне абозу.

Кольхаун прышпорыў каня і паскакаў па прэрыі,—больш яму нічога не аставалася рабіць.

— Дай мне, калі ласка, гэтую картку, Генры,—сказала Луіза ціхім голасам.—Мне хочацца паглядзець на тую стрэлку, якая так дапамагла нам. Возьмем картку з сабою: паколькі мы ўжо ведаем напрамак, бескарысна пакідаць яе на кактусе.

Не задумваючыся над тым, што прымусіла сястру звярнуцца

да яго з гэтай просьбай, Генры зняў картку з кактуса і кінуў яе на калені Луізе.

— Морыс Джэральд,—прашаптала крэолка, убачыўшы на абаротным баку імя.—Морыс Джэральд,—паўтарыла яна ўсхвалявана, хаваючы картку на грудзях.—Хто-б ты ні быў, адкуль-бы ты ні прышоў, куды-б ні ляжаў твой шлях і кім-бы ты ні стаў,— з гэтага часу ў нас агульны лёс. Я ведаю гэта, я адчуваю гэта таксама ясна, як бачу неба над сабою.

Раздзел IV

ЧОРНЫ НОРД

Як зачараваная, сядзела Луіза пад уладай сваіх мар.

Аднак, яе мары хутка былі перапынены нейкай новай трывогай сярод акружаючых.

Яна пачула занепакоены голас брата:

— Паглядзі, бацька. Хіба ты іх не бачыш?

— Дзе, Генры, дзе?

— Там, ззаду фургонаў. Цяпер ты бачыш?

— Так, я штосьці бачу, але я не магу зразумець, што гэта такое. Яны выглядаюць, як...—Пойнджэстэр на хвіліну спыніўся ў замашанні.—Я, дапраўды, не разумею, што гэта такое...

З паўночнага боку над прэрыяй раптам узнялося некалькі зусім чорных смерчаў. Яны не мелі пэўнай формы і бесперапынна мянялі размер, абрысы і месца; то спыняліся на хвіліну, то слізгалі па абвугленай зямлі, як веліканы на каньках, часамі згінаючыся і нахіляючыся адзін да другога ў самых фантастычных спалучэннях.

Нядзіва, што людзі, упершыню ўбачыўшы такую дзіўную з'яву, былі вельмі ўстрыжаны. Але кожны разумеў, што насоўваецца нейкае стыхійнае няшчасце.

Абоз спыніўся. Чуліся выкрыкі жаху. Коні ірзалі, мулы напайнялі паветра прарэзлівымі крыкамі.

А з боку чорных вежаў далятаў нейкі гул, падобны да шуму вадаспада, які час ад часу перарываўся трэскам нібы ружэйнага залпа або грукатам аддаленага грому.

Шум паступова рабіўся больш выразным. Невядомая небяспека набліжалася.

У гэтую хвіліну раптам пачуўся крык, і, не глядзячы на тое, што ў ім чулася трывога, ён усё-ж падбадзёрнуў здрантвельх ад страху людзей. Аглянуўшыся, падарожнікі ўбачылі конніка, які імчаўся да іх што было сілы.

Не глядзячы на тое, што коннік быў пакрыты чорным пылам, яго пазналі. Гэта быў той самы незнаёмы, які пакінуў ім след свайго ласо.

Маладая дзяўчына ў карэце першая яго пазнала.

— Наперад!—усклікнуў незнаёмы, як толькі наблізіўся да каравана.—Як мага хутчэй!

— Што гэта такое?—запытаўся плантатар, ахоплены страхам.— Нам пагражае небяспека?

— Так, я не чакаў гэтага, калі пакінуў вас. Толькі дасягнуўшы ракі, я ўбачыў грозныя адзнакі.

— Чаго, сэр?

— Норда.

— Вы так называеце буру?

— Так.

— Я ніколі не чуў, што смерч можа быць небяспечным на сухазем'і,—заўважыў Кольхаун.—Я, вядома, ведаю, што ён нясе з сабою пранізваючы холад, але...

— Не толькі холад, сэр. Марудзіць нельга. Містэр Пойндэкстэр,—зварнуўся коннік да плантатара нецярпліва і настойліва,—вы і вашы людзі ў небяспецы. Норд не заўсёды бывае страшны, але гэты ўнушае мне вялікую трывогу. Вы бачыце гэтыя чорныя смерчы?

— Мы глядзім на іх і не можам зразумець, што гэта такое.

— Гэта прадвеснікі буры, але самі яны не прадстаўляюць небяспекі. Паглядзіце вунь туды. Хіба вы не бачыце чорнай хмары, якая закрывае неба? Вось чаго вам трэба баяцца. Я не хачу паляхаць вас дарэмна, але павінен сказаць, што гэтыя хмары нясуць з сабою смерць. Яны ідуць сюды. Цяпер выратаванне толькі ў хуткасці дзеянняў. На працягу дзесяці хвілін яны насунуцца на вас, і тады... Хутчэй, сэр, прашу вас. Загадайце вашым пагоншчыкам гнаць як мага хутчэй. Само неба патрабуе гэтага ад вас.

Падпарадкуючыся гэтым настойлівым патрабаванням, плантатар загадаў гнаць абоз як мага хутчэй.

Жах, які апанаваў як жывёл, так і пагоншчыкаў, не патрабаваў умяшання бізуноў.

Карэта і коннікі па-ранейшаму ехалі наперадзе. Незнаёмы трымаўся ззаду, нібы ахоўваючы караван ад пагражаючай небяспекі.

Час ад часу ён прытрымліваў свайго каня, абарачваўся назад і кожны раз знаходзіў усё большую трывогу. Заўважыўшы гэта, плантатар пад'ехаў да яго і запытаў:

— Небяспека яшчэ не мінавала?

— На жаль, я не магу вам сказаць нічога суцэльнага. Я разлічваў, што вецер зменіць напрамак.

— Вецер? Я не заўважаю ніякага ветру.

— Не тут. А вунь там страшэнны ўраган. Божа мой, ён набліжаецца з наймавернай хуткасцю. Я сумняваюся, ці паспеем мы перасячы выпаленую прэрыю.

— Што-ж рабіць?—усклікнуў плантатар у жудаснай паніцы.

— Ці няможна прымусіць вашых мулаў бегчы яшчэ хутчэй?

— Не, гэта немагчыма.

— У такім выпадку я баюся, што мы спознімся.

Коннік яшчэ раз азірнуўся назад і паглядзеў на рухомыя чорныя калоны, нібы вылічваючы іх хуткасць.

— Так, позна ужо!—усклікнуў ён.—Яны рухаюцца хутчэй за нас, значна хутчэй... Няма надзеі ўцячы ад іх.

— Божа мой, сэр! Няўжо-ж няма ніякага выйсця?—запытаўся плантатар.

Незнаёмы не адразу адказаў.

Некалькі імгненняў ён маўчаў і аб нечым напружана думаў.

Ён ужо больш не глядзеў на неба; позірк яго спыніўся на фургонах.

— Няўжо нельга ўнікнуць небяспекі?—закрычаў у распачы плантатар.

— Не, можна,—радасна адказаў коннік, як быццам нейкая шчаслівая думка ўспала яму на розум.—Ёсць выйсце. Я аб гэтым раней не падумаў. Нам не ўдасца ўцячы ад буры, але ўнікнуць небяспекі мы можам. Хутка, містэр Пойндэкстэр! Дайце распараджэнне вашым людзям ахутаць галовы коням і мулам, інакш жывёлы будуць аслеплены і пачнуць шалець. Коўдры, хусткі—усё прыгодна. Калі гэта будзе зроблена, няхай усе забіраюцца пад навесы фургонаў. Патрэбна толькі, каб фургоны былі шчыльна закрыты з усіх бакоў. Аб астатнім паклапачуся я.

Зрабіўшы гэтыя ўказанні, коннік накіраваўся да карэты, у той час як Пойндэкстэр з наглядчыкам давалі адпаведныя распараджэнні.

— Пані,—далікатна сказаў коннік, пад'язджаючы да карэты,—вы павінны апусціць усе фіранкі. Ваш фурман павінен увайсці ў карэту. І вы таксама,—сказаў ён, звяртаючыся да Генры і Кольхауна і да толькі што пад'ехаўшага Пойндэкстэра.—Месца ўсім хопіць. Толькі хутчэй, прашу вас! Не трацеце часу. Праз некалькі секунд бура разгуляецца над намі.

Плантатар і яго сын хутка саскочылі з коней і ўвайшлі ў карэту.

Кольхаун адмовіўся злезці з каня і ўпарта прадаўжаў сядзець у сядле. Чаму ён павінен здавацца перад нейкай мнімай небяспечай, ад якой не хаваецца гэты чалавек у мексіканскім касцюме?

Незнаёмы не настайваў. Ён звярнуўся да наглядчыка і распарадзіўся, каб той таксама залез у фургон. Наглядчык адразу ж падпарадкаваўся.

Цяпер можна было падумаць і пра сябе. Хуткім рухам незнаёмы разгарнуў сваё серапэ і накінуў яго на галаву каню, завязаўшы канцы вакол шыі. З няменшай спрытнасцю ён развязаў свой шарф з кітайскага крэпа і абцягнуў яго вакол капелюша, заткнуўшы адзін канец за істужку, а другі спусціўшы ўніз,—такім чынам ён зрабіў для свайго твара нешта накшталт забрала.

Перш чым закрыцца зусім, ён яшчэ раз павярнуўся да карэты і, на сваё здзіўленне, убачыў, што Кольхаун усё яшчэ сядзіць на кані. Перамогшы ў сабе мімавольную антыпатыю да гэтага чалавека, незнаёмы яшчэ раз настойліва паўтарыў:

— Калі вы зараз-жа не зойдзеце ў карэту, вы загінеце.

На гэты раз Кольхаун паслухаўся. Пагрозы стыхіі былі занадта відавочныя. З паказной марудлівасцю ён спуціўся з сядла і ўлез у карэту пад ахову шчыльна зацягнутых фіранак.

Што адбылося далей, цяжка апісаць. Ніхто не бачыў відо-вішча разгуляўшайся стыхіі, бо ніхто не асмельваўся зірнуць на яго. Але калі-б хто-небудзь і асмеліўся, то ўсёроўна нічога-б не ўбачыў.

Праз пяць хвілін пасля таго, як ухуталі галовы мулаў, караван апынуўся ў непрагляднай цемры.

Падарожнікі бачылі толькі самы пачатак урагана. Адзін з на-соўваючыхся смерчаў, натыкнуўшыся на фургон, нібы рассы-паўся і напоўніў паветра густым чорным пылам. Затым абдало гарачым паветрам, нібы з жэрла домны. Услед за гэтым, са сві-стам і выцём, падуў парывісты вецер, несучы страшэнны холад. Чуваць быў толькі свят ветру, яго глухі рэў і грукатанне аб-навесы фургонаў. Мулы стаялі зусім прыціхшыя. Слабыя галасы людзей губляліся сярод енкаў урагана. Паветра было ўсё насы-чана найдрабнейшым чорным пылам, узнятым бушуючым ветрам з выпаленай прэрыі.

Каля гадзіны насіліся ў паветры чорныя клубы попелу. Каля гадзіны сядзелі нашы падарожнікі, як затворнікі, не асмельваючыся нават выглянуць з карэты.

Нарэшце, яны былі вызвалены,—каля самых фіранак карэты пачуўся голас незнаёмага:

— Вы можаце выйсці,—сказаў ён, адкідваючы крэпавы шарф з свайго твара.—Бура яшчэ не спынілася; яна будзе прадаў-жацца два-тры дні, але больш вам няма чаго баяцца. Попел увесь змецены. Ён ужо пранёсся ўперад, і наўрад ці дагоніце вы яго з гэтага боку Рыо-Грандэ.

— Сэр,—сказаў плантатар, паспешліва выходзячы з карэты,—мы вам абавязаны...

— Жыццём,—падхапіў Генры, закончыўшы думку бацькі.—Не адмоўце, калі ласка, назваць нам ваша імя.

— Морыс Джэральд,—адказаў незнаёмы.—Хоць у форце мяне больш ведаюць па імя Морыса-мустангера.

— Мустангер!—пагардліва прамармытаў Кольхаун, але на-столькі ціха, што пачуць яго магла толькі Луіза.

«Усяго толькі мустангер»¹,—падумаў арыстакрат Пойндэк-стэр, некалькі расчараваны гэтым прызнаннем.

— Цяпер я ўжо вам больш не патрэбен. Вы знойдзеце дарогу і без мяне,—сказаў паляўнічы на дзікіх коней.—Кіпарыс відаць—трымайце проста на яго. Перайшоўшы раку, вы ўбачыце флаг, што развіваецца над фортам. Вы яшчэ паспееце скончыць па-дарожжа да надыходу цемнаты. Я-ж вымушан пакінуць вас і раз-вітацца.

¹ Мустангер—паляўнічы на дзікіх коней.

Аднак, ні дзіўны выгляд пад маскай попелу, ні прызнанне аб скромным занятку не маглі зменшыць чароўнасці незнаёмага ў вачах Луізы Пойндэкстэр.

Раздел V

ЖЫЛЛЁ ПАЛЯЎНІЧАГА НА МУСТАНГАЎ

На беразе ракі Аламо, аднаго з прытокаў ракі Нуэсэс, стаяла скромнае, але маляўнічае жыллё, адно з тых, якімі багаты Техас.

Гэта была халупа, пабудаваная з расшчэпленых папалам ствалоў дрэвападобнай юкі¹, убітых стойма ў зямлю. Страха яе была наслана з штыкападобных лісцяў гэтай-жа расліны. Прамежкі паміж вертыкальнымі стойкамі, наперакор звычаю Техаса, не былі замазаны глінай. Сцены ўнутры халупы былі зацягнуты конскімі скурамі. Шыпы мексіканскага сталетніка замест цвікоў вытрымлівалі на сабе цяжар гэтых скур.

Абрывістыя берагі ракі былі багаты расліннасцю, якая паслужыла будаўнічым матэрыялам для халупы. Тут былі дзікія зараснікі юкі, сталетніка і іншых непладаносных раслін, але ўнізе ўрадлівая даліна была пакрыта цудоўным лесам, дзе раслі тутавыя, арэхавыя дрэвы і дубы.

У масіў лесу каля берагу ракі ўразаліся даліны, пакрытыя сакавітай пашавай траваю. У глыбіні адной з гэтых далін, уся акружаная ізумрудавай зеленню, стаяла апісаная намі незамыславатая халупа.

Цені дрэў хавалі халупу. Яе можна было бачыць толькі з боку ракі, і то толькі ў тым выпадку, калі станеш проста супроць яе. Прымітыўная прастата пабудовы і блеклыя таны рабілі яе яшчэ больш непрыкметнай.

Домік быў не большы за маркітанскую палатку. Дзверы—яго адзіная адтуліна, калі не лічыць коміна ад невялікага ачага, складзенага ля адной з сцен. Будова дзвярэй—своеасаблівая і простая: драўляная рама, абцягнутая конскай скурай, была навішана пры дапамозе петляў, зробленых з такой-жа скуры.

Ззаду халупы знаходзілася паветка, пакрытая юкавым лісцем і абгароджаная плотам з жэрдак, прывязаных да ствалоў суседніх дрэў.

Такі-ж плот быў пастаўлены вакол участка, каля акра велічынёю, што знаходзіўся паміж халупай і абрывам. Як відаць, гэта быў загон для дзікіх коней—мустангаў.

Сапраўды, у гэтай агарожы было каля дзесятка, а то і больш коней. Іх дзікія, спалоханыя вочы і парывістыя рухі не пакідалі сумнення, што яны толькі нядаўна злоўлены і што ім нялёгка зносіць няволью.

¹ Юка—належыць да сямейства лілейных; гэта г'ганцкая лілія з дрэвавым ствалам.

Унутранае абсталяванне халупы не пазбаўлена было некаторай утульнасці і камфорта. Мяккія, бліскучыя скуры самых разнастайных масцей—чорныя, гнедыя, пярэстыя і зусім беласнежныя—былі падабраны ў прыгожую гаму колераў.

Мэбля была надзвычай прымітыўная: ложка—козлы, абцягнутыя конскай скурай, пара самадзельных крэслаў і просты стол, збіты з /аполкаў юкавага дрэва—вось і ўсё абсталяванне. Штосьці падобнае да другога ложка было відаць у кутку.

Паліца з кнігамі, пяро, чарніла і паштовая папера, а на стале газета некачэная здзіўлялі вока ў гэтай скромнай халупе.

Тут было яшчэ некалькі і іншых рэчаў, яўна напамінаўшых аб цывілізацыі: надзвычайны скураны куфар, стрэльба-двухстволка, срэбраная шклянка чэканнай работы, паляўнічы рог і арапнік. На падлозе стаяла некалькі прадметаў кухоннага начыння, большай часткай зробленага з бляхі; у кутку—вялікая бутля, аплеценая ласою; у ёй відаць, быў, больш моцны напітак, чым вада з Аламо. Астатнія рэчы не супярэчылі агульнай карціне. Мексіканскае з высокай лукой сядло, аброць з агалоўем з плеченых конскіх валасоў, такія-ж павады, два або тры серапэ, некалькі канцоў вітай вяроўкі—усё гэта была тут зусім да месца. Такое было жыллё мустангера.

На адным з крэслаў сярод пакоя сядзеў чалавек, відаць, слуга. Гэта быў таўсцяк з купінай рыжых валасоў на галаве і з яркачырвоным тварам. На ім былі плісавыя брыджы і такія-ж гетры. Аксамітная куртка, калісьці цёмназялёнага колеру, але ўжо даўно выцвіўшая і цяпер амаль карычневая, пакрыта была вялікай колькасцю кішэнь рознай велічыні. Адзеты набок капляюш з загнутымі ўверх палямі дапаўняў касцюм. Можна яшчэ дадаць, што вакол каўняра грубай калянковавай рубашкі была нядбайна завязана чырвоная паркалёвая хустка, а на нагах красаваліся характэрныя ірландскія чаравікі.

Аднак, не толькі касцюм, але ўся яго знешнасць і манеры нагадвалі ў гэтым чалавеку ірландца.

Усякае сумненне адразу рассявалася, як толькі таўсцяк пачынаў гаварыць. На такім жаргоне гавораць толькі ў Ірландыі, у графстве Гальвей. Гальвеец увесь час размаўляў, не гледзячы на тое, што быў як быццам адзін у халупе. Аднак, гэта было не так. Расцягнуўшыся на падсцілцы з конскай скуры перад тлеючым агнём і ўткнуўшыся носам у самы попел, ляжаў вялікі алени сабака¹. Здавалася, што ён разумеў мову свайго субсяседніка.

— Што, Тара, скарб мой,—усклікнуў чалавек у плісавых брыджах,—хочаш вярнуцца ў Балібалах? Нядрэнна было-б табе падкарміцца там крыху. А то, глядзі, у цябе-ж цяпер усе рэбры можна злічыць. Дружок ты мой, мне самому хочацца туды. Але хто ведае, калі гаспадар вернецца і возьме нас з сабою! Ну, ні-

¹ Сабака ірландскай пароды, з якім ходзяць паляваць на аленяў.

чога, Тара. Ён хутка павінен паехаць у сэтлмент, стары ты мой пёс. Ён абяцаў і нас з сабою захваціць,—давай хоць гэтым сучашацца. Чорт пабяры! Ужо больш трох месяцаў, як я не быў у форце. Магчыма, там, сярод нядаўна прыбыўшых салдат, я сустрэну каго-небудзь са сваіх старых знаёмых? Вось-бы добра нам тады выпіўку наладзіць! Ці не праўда, Тара?

Сабака, пачуўшы сваё імя, падняў галаву і толькі фыркнуў замест адказу.

— Я і цяпер-бы не супроць прамачыць горла,—прадаўжаў гальвеец, кідаючы прагны позірк у бок бутэлькі.—Толькі бутля вась ужо амаль парожняя, і малады гаспадар можа спахапіцца. Ды ўсёроўна-ж несумленна піць, не запытаўшыся. Праўда, Тара?

Сабака зноў падняў морду і зноў фыркнуў.

Гальвеец устаў і накіраваўся ў куток, дзе стаяла бутля.

Некалькі секунд ён прастаяў прыслухоўваючыся, павярнуўшыся проста да дзвярэй, пасля падняў спакушаўшую яго пасудзіну, выцягнуў корак, паднёс рыльца да носа і пачаў адчуваць асалоду ад спітнага паху.

Аднак, гэта не надоўга задаволіла гальвейца.

— Чорт пабяры!—усклікнуў ён, яшчэ раз зірнуўшы ўпотаікі на дзверы.—Хто можа ўстаяць супроць паху гэтага цудоўнага віскі! Куды ні ішло, я змачу толькі кончык языка.

Рыльца бутлі дакранулася да яго губ, пачулася бульканне вадкасці...

Чмокнуўшы са здавальненнем некалькі разоў, гальвеец уваткнуў корак, паставіў бутлю на месца і зноў усеўся на крэсла.

— Ах ты, стары баламут Тара. Гэта-ж ты спакусіў мяне. Ну, нічога, гаспадар не пазнае. Да таго-ж ён хутка паедзе ў форт і там зможа зрабіць новы запас.

Некалькі хвілін гальвеец прасядзеў моўчкі. Ці думаў аб зробленым злачынстве, або проста атрымліваў асалоду ад дзеяння алкаголю,—адкуль ведаць?

Хутка ён зноў загаварыў:

— Я ніяк не разумею, чаму нашага гаспадара так і цягне ў сэтлмент? Ён гаворыць, што адправіцца туды, як толькі зловіць крапчатага мустанга. І што яму раптам так спатрэбіўся гэты конь? Мне здаецца, што тут справа не так сабе. Гаспадар гаворыць, што не пакіне гэтай справы да таго часу, пакуль не даб'ецца свайго. Як-бы не прышлося нам прасядзець тут цэлы год. Хто гэта там?

Тара кінуўся з брэхам да дзвярэй.

— Фелім!—пачуўся голас знадворку.—Фелім!

— Гэта гаспадар,—прамармытаў сам сабе Фелім, усхопліваючыся з крэсла і кідаючыся да дзвярэй услед за сабакам.

Раздзел VI

КРАПЧАТЫ МУСТАНГ

Фелім не памыліўся: гэта быў голас яго гаспадара, Морыса Джэральда.

Вышаўшы за дзверы, гальвеец убачыў мустангера конна. Гнеды конь, увесь мокры ад поту, здаваўся амаль чорным; бакі і шыя ў яго былі ўзмылены.

Гнеды быў не адзін. На канцы туга нацягнутага і прывязанага да сядзельнай лукі ласо ён цягнуў за сабою захопленана ў палон таварыша.

Гэта быў мустанг зусім незвычайнай масці. Нават сярод велізарных табуноў дзікіх коней, што пасвяцца на прэрыях, такая масць была рэдкай.

Конь быў цёмнашакаладнай масці, месцамі амаль чорнай, спярэшчаны белымі плямамі, як скура ягуара.

Прыгожая афарбоўка спалучалася з бездакорным складам жывёлы. Гэта быў шырокагруды, з акруглымі контурамі і стройнымі тонкімі нагамі, прыгожы конь.

Тры разы настойлівыя спробы мустангера захапіць гэтую красуню скончыліся няўдачай. На чацверты раз ён дабіўся свайго. Пры дапамозе доўгага ласо са слізгаючай пятлёй Морыс злавіў, нарэшце, крапчатага мустанга.

Чым было выклікана яго страснае жаданне аўладаць іменна гэтым канём, аставалася таямніцай мустангера.

Фелім яшчэ ніколі не бачыў свайго гаспадара ў такім узрушаным стане,—нават тады, калі мустангер вяртаўся з палявання, як гэта часта бывала, з пяццю або шасцю коньмі на канцы свайго ласо.

Але ніколі яшчэ мустангер не прыводзіў такога прыгажунна. Крапчаты мустанг прымусіў-бы любаватца сабою каго хочаш.

— Гіп-гіп-ура!—закрычаў Фелім, падкінуўшы ўверх свой каплюш.—Дзякуй святому Патрыку, наш малады гаспадар злавіў, нарэшце, крапчатую кабылу! Ну і красуня!.. Не дзіва, што ён так ганяўся за ёю. Чорт вазьмі! Калі-б яна была ў нас на Баліна-слойскім кірмашы, мы-б за яе маглі заламаць любую цану. Ах ты, красуня! Куды-ж мы яе завядзем? У кораль?¹

— Не, гэта небяспечна: яе там могуць забрыкаць. Мы прывяжам яе пад паветкай. Кастро як гасцінны гаспадар павінен будзе ўступіць ёй сваё месца, а сам правядзе ноч пад адкрытым небам. Ці бачыў ты, Фелім, калі-небудзь такога коніка?

— Ніколі, містэр Морыс, нічога падобнага я яшчэ не бачыў. Яна такая прыгожая, што яе хочацца проста з'есці, а на самай справе глядзі, каб яна сама каго не з'ела. Вы яе яшчэ зусім не аб'язджалі?

— Не, Фелім, я ёю займаюся, калі ў мяне будзе больш часу.

¹ Кораль—загон для коней або іншых жывёл.

Трэба зрабіць гэта як належыць. Страшна-ж сапсаваць такую прыгожасць. Я пачну прыручаць яе пасля таго, як дастаўлю ў сетлмент.

— Калі-ж вы збіраецеся туды?

— Заўтра. Мы павінны выехаць досвіткам.

— Вось гэта добра. Я рады не толькі за сябе, але і за вас, містэр Морыс. Я не ведаю, ці вядома вам, але ў нас віскі ўжо канчаецца. Гэтыя маркітанты, каб іх чорт узяў, здорава ўмеюць ашукваць: яны і разбаўляюць і не даліваюць; нядзіва, што з іх рук бутэлькі віскі не надоўга хапае.

— Не клапаціся наконт віскі, Фелім. Я думаю, там хопіць і на сёнешні вечар і для таго, каб запоўніць нашы флягі для заўтрашняга падарожжа. Не сумуй, дружа. Пойдзем зараз, уладзім нашу гасцю, а затым мы з табою пагаворым аб пакупцы напітку, які, я ведаю, ты любіш больш за ўсё на свеце, апроча хіба толькі самога сябе.

— А вы, містэр Морыс?—запытаў Фелім, хітра падміргваючы вокам.

Мустангер толькі ўсміхнуўся і саскочыў з сядла.

Крапчатую кабылу паставілі пад паветку, а Кастро прывязалі да дрэва.

Стомлены ад цяжкага дня мустангер кінуўся на свой ложка. Ніколі яшчэ ў жыцці яму не даводзілася быць так доўга на паляванні, як у пагоні за гэтым стэпавым канём.

Не глядзячы на тое, што яму прышлося правесці некалькі дзён у сядле, з іх тры апошніх у бесперапыннай пагоні за крапчатой кабылай, не глядзячы на страшэнную стомленасць, мустангер не мог спаць. Час ад часу ён уставаў і пачынаў хадзіць узад і ўперад па халупе.

Здавалася, што дасягнуты поспех, замест таго каб супакоіць яго, выклікаў якраз адваротнае дзеянне.

Нарэшце, Фелім, карыстаючыся правам «малочнага брата», рашыў высветліць прычыну яго неспакойства.

— Што з вамі, містэр Морыс? Скажыце мне, у чым справа?

— Нічога, Фелім, нічога. Чаму ты мяне аб гэтым пытаеш?

— Ды як-жа не запытаць? І я-ж не магу ні на хвілінку заснуць з таго самага дня, як вы апошні раз вярнуліся з сетлмента. Бо, напэўна, штосьці адабрала ў вас сон. Магчыма, якая-небудзь мексіканская дзяўчына? Хоць я не думаю, каб яны былі вам да густу.

— Ты глупства гаворыш, Фелім. Са мною нічога не здарылася. Дай вась лепш мне чаго-небудзь закусіць, не забывай, што я з раніцы нічога не еў. Што ў цябе там ёсць?

— Прызнацца, у нас мала чаго знойдзецца. За гэтыя-ж тры дні, як вы палявалі на мустанга, нічога не прыбавілася. Ёсць у нас крыху халоднай аленіны і кукурузны хлеб. Калі хочаце, я зараз загагрэю мяса.

— Добра, я магу пачакаць.

— Ці не лепш вам выпіць спачатку шкляначку віна?

— Я не супраць.

— Чыстага ці з вадою?

— Шклянку грогу, толькі прынясі свежай вады з крыніцы. Фелім узяў срэбраную шклянку і збіраўся ўжо ісці, як раптам Тара з гучным брэхам кінуўся да дзвярэй. Фелім з некаторай апаскай накіраваўся да выхаду.

Брэх сабакі змяніўся радасным піскам, як быццам ён вітаў каго-небудзь з сяброў.

— Гэта стары Зеб Стумп,—сказаў Фелім і пайшоў выканаць даручэнне.

Уноў прыбыўшы быў чалавек зусім іншага складу, чым жыхары халупы.

Гэта быў высокі мужчына, не менш шасці футаў ростам. На ім былі боты са скуры кракадзіла. У шырокія халявы былі запраўлены штаны з дамацканай шэрсці, калісьці афарбаваныя кізілавай фарбай, але цяпер ужо страціўшыя ад гразі ўсякі колер. Рубашка з аленьяй скуры была надзета проста на цела, а паверх яе—вельмі вылінялая зялёная камізэлька, пашытая з грубай матэрыі, работы мясцовых індзейцаў. Шэры паярковы капялюш, вельмі стары, дапаўняў яго бедны касцюм.

Паляўнічае снаражэнне Зеба Стумпа, тыповае для лясных паляўнічых Паўночнай Амерыкі, было такое-ж скромнае, як і яго касцюм. Сумка для патронаў і вялікі серпападобны рог для пораху былі падвешаны з правага боку на раменьчыку, перакінутым цераз плячо. Шырокая скураная папруга перахватвала камізэльку, і на ёй віселі скураныя ножны, з якіх высоўвалася грубая рукаятка вялікага паляўнічага нажа, зробленая з аленьяга рога.

Наперакор звычайу цехаскіх паляўнічых, на яго вопратцы не было відаць ніякіх упрыгожанняў. Усё было проста, амаль груба, як быццам чалавек асуджаў усякае франтаўство.

Нават стрэльба—галоўная прылада яго рамяства—была надзвычай прымітыўнай работы. Гэтая стрэльба была такога размеру, што калі гаспадар ставіў яе на зямлю, то дула даходзіла яму да пляча.

Зебу Стумпу было з выгляду каля пяцідзесяці год. Скура ў яго была смуглая, а рысы твара на першы погляд рабілі суровае ўражанне. Аднак, прыгледзеўшыся крыху, вы пачыналі адчуваць, што гэты чалавек не пазбаўлен спакойнага юмару.

Зеб Стумп нарадзіўся і вырас у штаце Кентукі, маладосць сваю правёў сярод некранутых лясоў ніжняй Місісіпі, займаючыся выключна паляваннем. Цяпер, пад старасць, ён прадаў жаў тэтую-ж справу, але ўжо ў нетрах паўднёва-заходняга Техаса.

— Здарова,—лаканічна вітаў Зеб, загараджваючы дзверы халупы сваім вялікім целам.

— Добры вечар, містэр Стумп,—адказаў гаспадар, устаючы насустрач госьцю.—Заходзьце і сядайце.

Паляўнічы не прымусіў сябе прасіць і, пераступіўшы праз парог халупы, няёмка ўсеўся на няўстойлівым крэсле. Сядзенне было настолькі нізкім, што калені Стумпа апынуліся амаль на ўзроўні яго падбародка, а доўгі ствол стрэльбы, нібы піка, падняўся на некалькі футаў над яго галавою.

— Праклятыя крэслы!—забурчэў ён, відаць незадаволены няёмкім палажэннем.—На што лепш які-небудзь чурбан: адчуваеш, па крайняй меры, што ён пад табою не паедзе.

— Паспрабуйце вось гэта,—сказаў гаспадар, паказваючы на скураны куфар у кутку пакоя.—Ён, здаецца, будзе ўстойлівей.

Стары Зеб не прырэчыў супроць гэтай прапановы і, выпрастаўшыся, перасеў на куфар.

— Пехатою, містэр Стумп, як заўсёды?

— Не, мая старая там; я прывязаў яе да дрэва. Я не быў на паляванні.

— Вы, здаецца, ніколі не палюеце конна, ці не праўда?

— Я не дурань, каб паляваць на кані.

— Але-ж у Техасе ўсе так робяць.

— Усе так палююць ці не, але гэта неразумны звычай, звычай лянівых дурняў. На сваіх на дваіх я падстрэлю больш дзічы за адзін дзень, чым за цэлы тыдзень верхам на кабыле. Вядома, для вас, паляўнічага на мустангаў, конь неабходны, але калі вы палюеце на мядзведзя, аленя або дзікага індыка, то на кані вы толькі іх распалохаеце. Сваю старую кабылу я трымаю толькі для таго, каб перавозіць на ёй здабычу.

— Дарэчы, вы яе пакінулі пад адкрытым небам. Няхай Фелім паставіць яе пад паветку. Вы-ж пераначуеце ў нас?

— Так, я з гэтым і прыехаў сюды. Адносна майго каня вы не турбуйцеся—ён добра прывязаны.

— Магчыма, вы хочаце закусіць? Фелім якраз гатуе вячэру. На жаль, я нічога не магу вам прапанаваць, апрача аленіны.

— Што можа быць лепш за добрую аленіну? Хіба толькі мядзвежае мяса. Давайце падсмажым яе на гарачых вугалях, я дапамагу гатаваць. Містэр Фелім, калі вам няцяжка, прайдзіце, калі ласка, да маёй кабылы і прынясіце дзікую індычку—яна прывязана да лукі сядла; я яе падстрэліў па дарозе.

— Вось гэта нам пашанцавала!—усклікнуў мустангер.—Нашы запасы зусім вычарпаліся. На працягу апошніх трох дзён я паляваў на аднаго надзвычай прыгожага мустанга і зусім не браў з сабою стрэльбы. Фелім і я, а таксама Тара зусім згаладаліся за гэты час.

— Што-ж гэта за мустанг?—з цікавасцю запытаў паляўнічы, як быццам не звяртаючы ўвагі на апошнюю заўвагу.

— Цёмнашакаладная кабыла з белымі плямамі—надзвычайны экзэмпляр.

— Чорт пабяры! Ды гэта-ж якраз тое, дзеля чаго я сюды і прыехаў.

— Вось як?

— Я бачыў гэтага мустанга. Вы гаворыце, гэта кабыла,—я гэтага не ведаў, бо яна не падпускала мяне да сябе на адлегласці поўмілі. Я бачыў яе некалькі разоў у прэрыі і хацеў, каб вы паспрабавалі злавіць яе. Я вам скажу, чаму. Я быў у сетлменце. Туды прыехаў адзін чалавек, якога я ведаў яшчэ па Місісіпі. Гэта багаты плантатар. Жыў ён раскошна і асабліва праславіўся сваімі багатымі пірамі. Шмат аленяў і індыкаў паставіў я для яго дома. Яго завуць Пойндэкстэр.

— Пойндэкстэр?

— Гэта імя ведаюць на берагах Місісіпі, ад Орлеана да Сент-Луі. Ён быў багаты, так, думаю, і цяпер не бедны, бо прывёў з сабою сотню неграў. У яго ёсць пляменнік, па імю Кольхаун, у якога ёсць долары, і рабіць хлапцу з імі няма чаго, апроча як пазычаць іх свайму дзядзьку. Цяпер, мой дружа, я скажу, чаму я хацеў пабачыцца з вамі. У плантатара ёсць дачка—вялікая ахвотніца да коней. У Луізіяне яна ездзіла на самых шалёных, якіх толькі можна было знайсці. Чула яна адзін раз, як я расказваў старому аб крапчатым мустангу. З таго часу яна не давала бацьку спакою, пакуль той не абяцаў ёй, што ён заплоціць вялікія грошы таму, хто зловіць гэтага каня. Ён сказаў, што дасць дзвесце долараў. Я ведаў, што ўсе мустангеры сетлмента адразу-ж пагоняцца за мустангам, як толькі аб гэтым даведаюцца; таму, не сказаўшы нікому ні слова, я паспяшаўся сюды на сваёй старой кабыле.

— Пойдзем са мною, містэр Стумп,—сказаў малады ірландзец, устаючы з крэсла і накіроўваючыся да дзвярэй.

Паляўнічы пайшоў за ім, некалькі здзіўлены нечаканым запрашэннем.

Морыс павёў свайго гасця да паветкі, дзе быў прывязаны крапчаты мустанг.

— Ці падобны гэты конь хоць колькі-небудзь да таго мустанга, аб якім вы гаварылі, містэр Стумп?

— Чорт мяне пабяры, калі гэта не той самы мустанг! Гатова, ужо злоўлены! Дзвесце долараў—вашы. І пракляце на мяне, калі ён не варты кожнага пені гэтай сумы! Ну і прыгожасць! Вось будзе радасць для міс Пойндэкстэр! Яна звар'яецца ад захаплення!

Раздзел VII

ТРЫВОЖНАЯ НОЧ

Нечаканае адкрыццё, што крапчаты мустанг ужо злоўлены, вельмі ўзняло настрой старога паляўнічага. Гэтаму нямала дапамагала таксама змесціва той бяздоннай бутлі, у якой, насуперак апасенням Феліма, усё-ж знайшлася яшчэ дастатковая колькасць віскі.

Ажыўленая гутарка сабутыльнікаў датычыла галоўным чынам паляўнічых прыгод і здарэнняў з індзейцамі.

Паколькі Зеб Стумп быў вялікім знатаком паляўнічых спраў,

то нядзіва, што ён гаварыў больш за ўсіх. А Фелім толькі час ад часу выказваў уголас сваё здзіўленне адносна надзвычайных здарэнняў.

Аднак, гутарка спынілася яшчэ задоўга да надыходу паўночы. Напэўна, апарожненая бутля больш за іншыя прычыны прымусіла субяседнікаў падумаць аб адпачынку.

Стары паляўнічы прывязаў сваю кабылу на доўгую вяроўку, каб яна магла пасвіцца, і захапіў з сабою з сядла старую, пажаўцелую коўдру, якая служыла яму звычайнай пасцельнай прыналежнасцю.

— Кладзіцеся на мой ложка, — далікатна прапанаваў яму гаспадар, — а я лягу на падлозе, падаслаўшы конскую скуру.

— Не, — адказаў гасць, — ніводная з ваших палічак не прыгодна для таго, каб Зеб Стумп мог спаць на іх. Я лічу за лепшае зямлю. Мне лепш за ўсё спіцца на зямлі, ды і, апрача таго, няма небяспекі скінуцца.

— Калі вам так падабаецца, кладзіцеся на падлозе; вось тут будзе лепш за ўсё, я вам пасцялю скуру.

— Малады чалавек, калі ласка, не турбуйцеся — няварта дарэмна траціць часу. Такі хлапчына, як я, не можа спаць ні на якой падлозе. Яго пасцель — зялёная трава прэрыі.

— Няўжо вы збіраецеся спаць пад адкрытым небам? — усклікнуў здзіўлены мустангер, убачыўшы, што гасць са сваёй коўдрай праз плячо накіроўваецца да выхаду.

— Так, і нічога іншага я не маю намеру рабіць.

— Але, паслухайце, ноч-жа халодная, вы праябнеце.

— Гэта глупства. Няхай я крыху праябну, усё-ж гэта лепш, чым задыхацца без паветра пад страхой.

— Вы жартуеце, містэр Стумп?

— Малады чалавек! — гарача адазваўся паляўнічы. — Зеб Стумп за апошнія шэсць год ні разу яшчэ не расцягнуў сваіх старых касцей пад страхой. У мяне некалі было штосьці падобнае да дома — у дупле старой смакоўніцы. Гэта было на Місісіпі, калі мая старая была яшчэ жыва, і я захоўваў гэтае жыллё дзеля яе. Пасля яе смерці я перабраўся ў Луізіяну, а пасля сюды. З таго часу сіняе неба Техаса і ўдзень і ўночы было маёй адзінай страхой.

— Калі вы лічыце за лепшае спаць на дварэ...

— Так, я лічу за лепшае, — коратка адказаў паляўнічы, пераступаючы цераз парог і накіроўваючыся на зялёную палянку, якая была паміж халупай і рэчкай.

З ім была не толькі яго старая коўдра, — на руцэ ў яго была перакінута вяроўка шасці-сямі ярдаў даўжынёю, сплеченая з конскага воласа. Гэта быў кавалак кабрыэсто, якім звычайна карыстаюцца для таго, каб прывязаць каня на пашы, але ў даным выпадку кабрыэсто служыла для іншай мэты.

Уважліва агледзеўшы пры святле месяца палянку, паляўнічы раскінуў на ёй вяроўку кальцом.

Увайшоўшы ўнутр гэтай своеасаблівай агарожы і захутаўшыся ў коўдру, Зеб Стумп спакойна ўлёгся і праз хвіліну ўжо спаў.

Аднак, нядоўга яму прышлося адпачываць. Пара здзіўленых вачэй сачыла за кожным рухам паляўнічага,—гэта былі вочы Феліма О'Ніл.

— Сьвяты Патрык,—шаптаў ён,—што гэта азначае? Дзеля чаго стары акружыў сябе вяроўкай?

Цікаўнасць гальвейца спачатку змагалася з пачуццём далікатнасці, але пасля першай перамагла. Ледзь толькі пачулася храпенне заснуўшага паляўнічага, як гальвеец падкраўся да яго і пачаў яго трэсці, каб атрымаць адказ на неразгаданае пытанне.

— Будзь ты пракляты, ірландскі асёл!—усклікнуў Стумп з яўным незадаваленнем.—Я думаў, што ўжо раніца. Для чаго я кладу вакол сябе вяроўку? Для чаго-ж яшчэ, як не для таго, каб адгарадзіць сябе ад усякай нечысці.

— Ад якой нечысці, містэр Стумп? Вы хочаце сказаць—гадзюк?

— Ну, вядома, гадзюк, чорт-бы вас пабраў! Ідзіце спаць.

Не глядзячы на рэзкі адпор, Фелім, ззяючы, вярнуўся ў халупу. Калі ў Техасе і было што-небудзь, што назяляла горш за індзейцаў,—гаварыў ён часта сабе,—дык гэта агідныя гадзюкі, якія не даюць спаць. Ніводнай начы ён яшчэ не мог заснуць спакойна з таго часу, як сюды трапіў. Вечна толькі і думаеш аб іх або бачыш іх у сне.

Фелім, жывучы ў адзіотнай халупе, мала з кім сустракаўся і таму не ведаў аб магільных уласцівасцях кабрыэсто.

Ён не замарудзіў скарыстаць на справе набытыя веды. Ціхенька пракраўшыся ў халупу, каб не разбудзіць заснуўшага гаспадара, Фелім зняў вісячае на сцяне кабрыэсто, затым, вышаўшы зноў, акружыў ім сцены халупы.

Скончыўшы гэтую працэдуру, ён пераступіў парог свайго жылля, шэпчучы сам сабе:

— Нарэшце вось Фелім О'Ніл зможа спаць спакойна, колькі-б там ні было гэтых гадзюк у Техасе.

Пасля гэтага ў халупе запанавала поўная цішыня. Зямляк святаго Патрыка, не баючыся больш гадзюк, ўмомант заснуў, расцягнуўшыся на конскай скуры.

Некаторы час здавалася, што ўсе цешыліся начным адпачынкам, уключаючы Тару і злоўленага мустанга. Адзіна хто парушаў агульную цішыню,—гэта старая кабыла Стумпа, якая шчыпала сакавітую траву на начным пасбішчы.

Аднак, хутка выявілася, што стары паляўнічы не спаў. Замест таго каб ляжаць спакойна, ён варочаўся з боку на бок, як быццам нейкая неадчэпная думка пазбавіла яго сна. Скончылася гэта тым, што Стумп не вытрымаў, скінуў з сябе коўдру, сеў і незадаволена азірнуўся.

— Чорт-бы пабраў гэтага ірландскага дурня!—працадзіў ён праз зубы.—Сапсаваў мне сон, пракляты! Трэба было кінуць яго ў раку. Толькі з пашаны да яго гаспадара я гэтага не зрабіў. Напэўна, мне так і не ўдасца заснуць да раніцы.

Пры гэтых словах паляўнічы яшчэ раз закруціўся ў коўдру і лёг.

Аднак, заснуць яму не ўдалося. Ён зноў пачаў варочацца з боку на бок. Нарэшце, зноў сеў і зноў вылаяўся.

На адлегласці дваццаці футаў ад таго месца, дзе ён сядзеў, паляўнічы нечакана заўважыў гадзюку.

— Змяя!—шэптам сказаў ён, калі яго вочы спыніліся на паўзуне.—Цікава, што гэта за парода? Занадта вялікая для гримучай змяі. Не, гэта не яна. А-а, цяпер разумею. Гэта курачка¹ шукае яйкі. Ах ты, бестыя! І паўзе-ж проста на мяне.

У яго тоне не адчувалася спалоху.

Зеб Стумп ведаў, што змяя не перапаўзе цераз кабрыэсто і, дакрануўшыся да яго, папаўзе назад, як ад вогненнай рысы.

Пад аховай гэтага магічнага круга паляўнічы мог спакойна сачыць за непрыяцелем, калі-б гэта была нават самая ядавітая змяя.

Але яна не была ядавітай. Гэта быў усяго толькі вуж, і прытым самы бяскрыўдны, з той разнавіднасці змей, якую народная фантазія наўна ўзнагародзіла назвай «курачка».

На твары Зеба адлюстравалася цікаўнасць. Як толькі курачка падпаўзла да самага кабрыэсто і, крыху прыпадняўшы галаву, ткнулася проста ў вярхоўку, яна адразу-ж павярнула і папаўзла назад.

Паляўнічы з цікаўнасцю сачыў за яе рухамі.

— Беднае стварэнне! Няхай сабе паўзе. Яна мне не вораг. Праўда, яна высмоктвае індычых яйкі і гэтым скарачае індычы род, але-ж гэта яе адзіная ежа, і няма чаго мне на яе злавацца. Але на гэтага праклятага дурня я злосны. Што-б гэта прыдумаць яму ў пакаранне! Ёсць! Здрава прыдумаў!

Пры гэтых словах стары паляўнічы ўсхапіўся на ногі і кінуўся за адпаўзаючым вужам.

Хвіліна—і вуж звіваўся ў яго руках.

— Ну, містэр Фелім,—усклікнуў Зеб,—цяпер трымайся! Я напалохаю тваю баязлівую душу так, што ты не заснеш да самай раніцы. Ты для мяне гэта зробіш, курачка?

І паляўнічы накіраваўся да халупы. Ціхенька пракраўшыся ў яе, ён пусціў вужа ўнутр круга кабрыэсто, якім Фелім старанна абгарадзіў сваё жыллё.

Вярнуўшыся на сваю травяную пасцель, паляўнічы яшчэ раз нацягнуў коўдру і прамармытаў:

¹ У англійскім тэксце „chicken“ у даслоўным перакладзе—курачка. Гэта разнавіднасць вужоў распаўсюджана ў Паўночнай Амерыцы. Яны адрозніваюцца бяскрыўдным характарам. Жывяцца птушынымі яйкамі.

— Калі змяя на працягу поўгадзіны не ўспаўзе на гэтага ірландскага дурня, то ў такім выпадку Зеб Стумп дурань. Стой! Што гэта? Чорт пабары, няўжо гэта ён?

У гэтую хвіліну ўзняўся такі страшэнны шум, які мог-бы разбудзіць усю ваколіцу на адлегласці некалькі міль.

Спачатку пачуўся чалавечы голас або, правільней, чалавечы крык, такі, які мог вырвацца толькі з глоткі Феліма О'Ніл. Яму адразу-ж пачалі ўторыць жывёлы, і неўзабаве крыкі Феліма патанулі сярод дзікага хору галасоў, у якім сабачы брэх зліваўся з конскім храпленнем і ірзаннем.

— Што здарылася?—запытаў гаспадар, скочыўшы з ложка і накіроўваючыся да ахопленага жахам слугі.—Што за нячыстая сіла ўспала на цябе? Магчыма, табе прыснілася здань?

— О, містэр Морыс, горш за здань! Мянэ пакусала змяя, яна прапаўзла па ўсім маім целе. Святы Патрык, я бедны, загінуўшы грэшнік! Я, напэўна, зараз памру.

— Пакусала змяя? Скажы, дзе-ж?—запытаў Морыс, наспех запальваючы святло. Разам з паляўнічым, які паспеў ужо апынуцца ў халупе, ён пачаў аглядаць цела Феліма.

— Я не бачу ніякіх адзнак укусаў,—прадаўжаў мустангер, пасля таго як ён старанна агледзеў усё цела слугі, паварочваючы яго ва ўсе бакі.

— Няма нават драпіны,—коратка абазваўся Стумп.

— Не ўкусіла? Гэта добра. Але яна поўзала па ўсім маім целе. Я і цяпер адчуваю холад ад яе.

— Ды ці праўда, што тут была змяя?—запытаў Морыс з сумненнем у голасе.—Магчыма, табе ўсё гэта толькі прыснілася, Фелім?

— Які тут сон, містэр Морыс! Гэта была сапраўдная змяя. Я вас запэўняю, што гэта так.

— Магчыма, што і была змяя,—умяшаўся паляўнічы.—Давайце паглядзім, можа быць, мы яе знойдзем. Вакол вашага дома ляжыць вяроўка з конскага воласа. Як-жа гэта змяя магла перабрацца праз яе? Стой, вось яна.

Гаворачы гэта, паляўнічы паказаў на вугал, дзе, скруціўшыся кальцом, ляжала змяя.

— Ды гэта-ж усяго толькі вуж—курачка,—прадаўжаў Стумп.—Ён не больш небяспечны за голуба. Пакусаць вас ён не мог, але мы ўсёроўна з ім расправімся.

Сказаўшы гэта, паляўнічы схапіў вужа ў руку, падняў высока і кінуў аб зямлю. Вуж страціў здольнасць рухацца.

— Вось і ўсё, містэр Фелім,—сказаў Зеб, наступваючы змяі на галаву сваім цяжкім абцасам.—Цяпер кладзіцеся спакойна спаць і спіце да раніцы, змеі вас больш не будуць турбаваць.

Падштурхваючы нагою забітага вужа, Зеб Стумп вышаў з халупы, весела пасмейваючыся. Трэці раз расцягнуўся ён сваім вялікім целам на траве палянкі і на гэты раз, нарэшце, заснуў.

Раздел VIII

ТЫСЯЧАНОЖКА

Пасля расправы са змяёй усё супакоілася. Выццё сабакі спынілася разам з крыкамі Феліма. Мустангі зноў спакойна стаялі пад ценем дрэў.

У халупе таксама ўсё было ціха, і толькі час ад часу чуваць было, як ёрзаў гальвеец на падсцілцы са скуры мустанга, не верачы больш у абарону кабрыэсто.

І за сцяною халупы ціха. Толькі адзін гук парушае цішыню. Гэта нешта сярэдняе паміж шыпеннем кракадзіла і кваканнем лягушкі. Аднак, паколькі гэты гук вылятае з ноздраў Зеба Стумпа, наўрад ці ён можа быць чым-небудзь іншым, апрача як храпеннем заснуўшага паляўнічага.

Амаль цэлую гадзіну цягнецца гэты канцэрт.

— Ратуйце!—закрычаў нечакана гальвеец, разбудзіўшы не толькі свайго гаспадара ў халупе, але і госця на паляне.— Святая дзева! Заступніца безабароннай нявіннасці! Выратуй мяне! Выратуй мяне!

— Выратаваць цябе, ад чаго?—запытаўся Морыс Джэральд, яшчэ раз усхапіўшыся са свайго ложка і наспех запальваючы святло.—Што здарылася?

— Другая змяя, ваша міласць. Ох! Дапраўды, гэта была гадзюка, горшая за тую, якую забіў містэр Стумп. Яна пакусала мне ўсе грудзі. Я адчуваю, як у мяне ўсё цела гарыць, нібы мяне абпалілі гарачым жалезам.

— Чорт-бы цябе пабраў!—закрычаў Зеб Стумп, паказаўшыся ў дзвярах з коўдрай на плячы.—Другі раз будзеш мяне, дурань! Прабачце мне, містэр Джэральд. Мне здаецца, што дурняў ва ўсіх краінах дастаткова, у Амерыцы таксама, як і ў Ірландыі, але такога ідыёта, як ваш, я яшчэ нідзе не сустракаў. Гэта—проста няшчасце! Я не ведаю, ці ўдасца нам сёння заснуць, хіба толькі пасля таго, як мы яго выкупаем у рацэ.

— Ох, містэр Стумп, дарагі, не гаварыце так. Клянуся вам абодвум, што тут—зноў змяя. Я ўпэўнены, што яна яшчэ ў халупе. Толькі хвіліну таму назад я адчуваў, як яна паўзла па мне.

— Гэта табе прыснілася, напэўна,—адказаў паляўнічы больш спагадлівым і больш даверлівым тонам.—Я гавару табе, што ніводная цехаская змяя не перапаўзе цераз кабрыэсто. Першая змяя напэўна ўжо была ў халупе, перш чым ты паспеў пакласці ласо. Не падобна, каб дзве адразу маглі апынуцца тут. Між іншым, гэта няцяжка пазнаць.

— Ох, выратуйце!—крычаў ірландзец, зрываючы з сябе рубашку.—Вось ён, след змяі, якраз на рэбрах. Хіба не мая праўда? О, міласэрдная дзева, што будзе са мною? Я гару, як у агні.

— Змяя!—усклікнуў Стумп, набліжаючыся да перапалоханага гальвейца і трымаючы над ім свечку.—Змяя, на самай справе. Клянуся пеклам, гэта не змяя. Гэта горш за змяю!

— Горш за змяю?—усклікнуў Фелім у роспачы.—Горш, вы казалі, містэр Стумп? Вы думаеце, што гэта небяспечна?

— Як табе сказаць? Усё залежыць ад таго, ці знайду я паблізу лякарства. Калі-ж не, то я не адказваю...

— О, містэр Стумп, не палохайце мяне!

— У чым справа?—запытаў Морыс, які з першага-ж позірку заўважыў на грудзях Феліма яркачырвоную паласу.—Што-ж гэта нарэшце?—запытаў ён з узрастаючым неспакоем, калі заўважыў, якім сканцэнтраваным позіркам паляўнічы разглядаў дзіўныя сляды.—Я нічога падобнага не бачыў. Гэта выклікае ў вас трывогу?

— Вялікую, містэр Джэральд,—адказаў Стумп, ведучы з сабою мустангера за дзверы халупы і размаўляючы шэптам, каб не пачуў Фелім.

— Але што-ж гэта такое?—усхвалявана перапытаў Морыс.

— Гэта прапаўзла тысячаножка.

— Ядавітая тысячаножка? Няўжо яна ўкусіла яго?

— Не, я не думаю. Але гэтага і не патрэбна. Хопіць і таго, што тысячаножка прапаўзла,—гэта смяротна.

— Нябесныя сілы! Няўжо гэта так небяспечна?

— Так, містэр Джэральд. Не раз я быў сведкай, як добрыя людзі адпраўляліся на той свет з такой паласой. Калі не ўжыць мер, і да таго-ж тэрміновых, у яго пачнецца страшэнная гарачка, а пасля ён страціць прытомнасць, усёроўна як пасля ўкусу шалёнага сабакі. Не варта, аднак, палохаць яго, пакуль я не высветлю, што можна зрабіць. У гэтых краях сустракаецца адна расліна. Калі мне ўдасца хутка яе знайсці, тады вылучыць Феліма будзе няцяжка. На няшчасце, схаваўся месяц, і мне прыдзецца шукаць вобмацкам. Я ведаю, што на абрыве шмат гэтага зеля. Вы ідзіце назад і супакойце хлапца, а я пагляджу, што мне ўдасца зрабіць. Праз хвілінку я вярнуся.

Размова, якая адбывалася шэптам і прытым за дзвярыма халупы, замест таго каб супакойць Феліма, прывяла яго ў панічны стан.

Не паспеў стары паляўнічы адправіцца на пошукі лекавай расліны, як гальвеец з яшчэ больш дзікімі енкамі, чым раней, выбег з халупы. Морыс доўга правазіўся, пакуль яму ўдалося супакойць свайго слугу.

Некалькі хвілін пасля ў дзвярах зноў з'явіўся Зеб Стумп. Выражэнне яго твара адразу ўзрадавала прысутных: ясна было, што лячэбная расліна знойдзена. У правай руцэ паляўнічы трымаў некалькі авальных лісцяў цёмназялёнага колеру, густа і роўнамерна ўсаджаных вострымі шыпамі.

Морыс пазнаў у іх лісты добра знаёмай яму расліны, вядомай пад назвай *Sactus oregano*.

— Не бойся, містэр Фелім,—сказаў стары паляўнічы, пераступаючы парог халупы,—цяпер нічога страшнага няма. Я дастаў кветачку, якая хутка выцягне ўвесь жар з тваёй крыві. Спыні сваё выццё, кажуць табе! Ты разбудзіў усіх птушак, звяроў і паўзуноў на дваццаць міль уверх і ўніз па рацэ. Калі ты будзеш прадаўжаць гэтак і далей, сюды збягуцца ўсе каманчы, а гэта, бадай, будзе горш, як тысячаножка. Містэр Джэральд, прыгатуйце павязку, пакуль я буду прэпарыраваць расліну.

Паляўнічы перш за ўсё зняў нажом шыпы. Абабраўшы затым скурку, ён нарэзаў кактус тоўстымі кавалкамі і пакрыў імі ўспаленую паласу на целе Феліма, пасля чаго перавязаў пацярпеўшага чыстай анучкай, прыгатаванай мустангерам. Успаленне было выклікана не тым, што тысячаножка проста прапаўзла, як думаў Зеб, а тым, што яна тысячу разоў упілася ў спячага гальвейца сваімі ядавітымі сківіцамі.

Кактус хутка аказаў сваё дзеянне—востры сок расліны даў добрае супроцьяддзе. Супакоены Фелім хутка заснуў. Пасля няўдалай спробы знайсці тысячаножку доктар-самавучка вярнуўся на сваю палянку, дзе спакойна праспаў да раніцы.

На золаку ўсе трое былі на нагах. Фелім паспеў паправіцца ад перажытага сполаху і ліхарадкі. Паснедаўшы рэшткі смажанага індэка, яны пачалі збірацца ў дарогу. Фелім пры дапамозе паляўнічага падрыхтоўваў дзікіх коней для перагону цераз прэрыю. Морыс гэтым часам рыхтаваў у дарогу свайго каня і крапчатую кабылу. Асабліва вялікую ўвагу ён удзяляў цудоўнай палонніцы. Ён старанна расчэсваў яе грыву і хвост і счышчаў з бліскачай шэрсці плямы гразі—сляды ўпартай пагоні.

— Кінець гэта,—сказаў Зеб, наглядаючы не без здзіўлення за мустангерам.—Вы дарэмна так стараецца. Вудлі Пойдэкстэр не з тых людзей, якія адмаўляюцца ад свайго слова. Тое, што вы атрымаеце дзвесце долараў, гэта таксама-ж правільна, як тое, што мяне завуць Зебам Стумпам. Чорт возьмі, яна-ж варта гэтых грошай!

Морыс нічога не адказаў, але, мяркуючы па ўсмешцы, якая з'явілася ў куточках яго рота, можна была зразумець, што Зеб Стумп зусім не зразумеў прычыны яго асаблівай увагі да крапчатага мустанга.

Не прайшло і гадзіны, як мустангер рушыў у дарогу на сваім гнедым кані, ведучы за сабою на ласо прыгожую палонніцу. Астатнія мустангі беглі трушком за Фелімам. Зеб Стумп на сваёй старой кабыле ледзь паспяваў за імі.

Ззаду ўсіх, асцярожна ступаючы па калючай траве, не спяшаючыся, бег Тара.

Ніхто не астаўся ахоўваць халупу; зачынілі толькі дзверы, абцягнутыя конскай скурай, каб не забрылі ў яе чатырохногія жыхары прэрыі. На некаторы час цішыня яе самотнасці будзе парушацца толькі крыкам савы, прарэзлівымі завываннямі пумы і сумным выццём галоднага воўка.

ПАГРАНІЧНЫ ФОРТ

На высокім флагштоку форта Індж развяваўся флаг, усеяны звёздамі; ён адкідваў хістаючыся цені на зусім своеасаблівую і незвычайную карціну.

Гэта карціна сапраўднага парубежнага жыцця—поўваеннага, поўграмадзянскага, напалову дзікага, напалову цывілізаванага.

Людзі тут стракацяць разнастайнасцю сваіх касцюмаў і колеру скуры.

І самы форт мае нейкі незвычайны выгляд. Тут няма ні казематаў, ні патаемных ходаў, ні канаваў, ні эскарпаў, ні гласісаў—амаль нічога, што нагадвала-б крэпасць. Просты частакол са ствалоў трапічнай алгаробіі стаіць навокал паветкі-канюшні для двухсот коней. За межамі яго—дзесятка пабудоў няхітрай архітэктуры з плеценымі сценамі, абмазанымі глінай. Ззаду размешчан шпіталь, склады. З аднаго боку гауптвахта, з другога—сталовая і афіцэрская кватэры.

Усё надзвычай проста, але чыста і ахайна. Простыя атынкаваныя сцены выбелены вапнай. Такі форт Індж.

На невялікай адлегласці—другая група дамоў, не большая за тую, якая называецца фортам. Яны таксама знаходзяцца пад апекай амерыканскага флага; хоць непасрэдна над імі ён не развяваецца, але яму яны абавязаны сваім з'яўленнем і існаваннем. Гэта зародак аднаго з тых пасёлкаў, якія звычайна з'яўляюцца недалёка ад амерыканскага ваеннага пункта і затым хутка развіваюцца і робяцца вялікімі гарадамі.

У сучасны момант насельніцтва пасёлка складаецца: з маркітанта, на складзе якога ёсць спіртныя напіткі, не залічаныя ў ваенны паёк; гаспадара гасцініцы, пры якой знаходзіцца баршынок, з чыстымі землянымі падлогамі і прывабнымі палічкамі, устаўленымі бутэлькамі для спакусы прыходзячых п'яніц; кучкі прафесіянальных ігракоў, якія ачышчаюць кішэні мясцовага гарнізона; двух дзсяткаў цёмнавокіх сен'ёрыт сумніцельнай рэпутацыі і такой-жа колькасці паляўнічых, пагоншчыкаў, мустангераў і наогул людзей, якіх цяжка вызначыць і якія ва ўсіх краінах складаюць неабходную прыналежнасць кожнага ваеннага паселішча.

Дамы гэтага невялікага пасёлка размешчаны ў некаторым парадку. Як відаць, усе яны—уласнасць аднаго прадпрыемца. Яны стаяць вакол «сквера», дзе замест вулічных ліхтароў і статуі тырчаць над «каўром» вытаптанай травы засыхаючы ствол кіпарыса і некалькі кустоў.

Леона ў гэтым месцы звужаецца да размеру маленькай крыніцы і цячэ ззаду форта і пасёлка. Перад ёю расцілаецца раўніна, пакрытая яркай ізумрудавай зеленню і ўдалечыні акрэсленая больш цёмнай паласой лесу. Тут магутныя дубы, арэхавыя дрэвы, вязы змагаюцца за сваё існаванне з калючымі пораслямі

кактуса і з мноствам уючыхся і паўзучых раслін-паразітаў, амаль неведомых батаніку. На поўдзень і ўсход па беразе рэчкі раскіданы дамы-сядзібы пры плантацыях. Некаторыя з іх больш прымітыўнай і новай будовы, іншыя больш утончанага стылю і, як відаць, ужо саліднага ўзросту. Адзін з гэтых дамоў асабліва звяртае на сябе ўвагу,—гэта вялікая пабудова з плоскім дахам з зубчастымі брустверамі; белыя сцены рэзка выдзяляюцца на зялёным фоне лесу, які акружае дом поўкругам. Гэта гасіенда Каса-дэль-Карво.

Але вось вы павярнуліся на поўнач, і перад вамі нечакана вырастае адзінока стаячая гара конусападобнай формы. Яна падмаецца на некалькі соцень футаў¹. Ззаду яе ў туманнай далечыні вырысоўваецца ломаная лінія Гвадалупскіх гор.

Паглядзіце вышэй, і вы ўбачыце неба—поўсапфіравае, поўбірузовае. Удзень яно зусім чыстае і бязвоблачнае, і вы ўбачыце на ім толькі залатое ззянне сонца. Уночы яно ўсеяна зоркамі, як быццам выкаванымі з чыстай сталі, а выразна акрэслены дыск месяца здаецца тут зусім срэбраным.

Паглядзіце ўніз у той час, калі ўжо зніклі месяц і зоркі, калі ветрык, напоўнены араматамі кветак, дзьме з заліва Матагорда,—паглядзіце, і вы ўбачыце карціну, настолькі стракатую і яркую, настолькі багатую разнастайнымі абрысамі, фарбамі, касцюмамі, што апісаць яе амаль немагчыма.

Вы ўбачыце салдат у блакітнай форме пяхоты Злучаных штатаў, сінія мундзіры драгун, светлазялёныя—стралкоў. У поўным абмундзіраванні вы сустрэнеце толькі некалькіх дзяжурных афіцэраў. Іх таварышы, карыстаючыся вольным часам, блукаюць сярод баракаў або ўнутры частакола ў чырвоных фланелевых рубашках, у мяккіх капелюшах і нячышчаных ботах.

Афіцэры размаўляюць з людзьмі, апранутымі зусім не паваеннаму. Гэта паляўнічыя—у свабоднай вопратцы з аленавай скуры і з такімі-ж крагамі; пастухі, мустангеры—у мексіканскіх касцюмах, у шырокіх штанах, з шалем—серапэ—на плячах і надбайна заламаным набок чорным глянцавым капелюшом—самбрэро. Афіцэры размаўляюць з індзейцамі, якія прышлі ў форт для сяброўскіх перагавораў або па справах гандлю, або для заключэння міру,—іх палаткі відаць непадалёку. Фігуры індзейцаў, задрапіраваных у свае дамацканыя чырвоныя, зялёныя і блакітныя шалі, здаюцца незвычайна маляўнічымі і амаль класічна прыгожымі. Нават недарэчная разрысоўка, якою яны зрабілі ўродлівай сваю скуру, і ліпкія ад гразі чорныя доўгія валасы, падоўжаныя яшчэ пасмамі конскіх валасоў, не могуць парушыць іх строгай прыгожасці.

Уявіце сабе гэтую сумесь нацыянальнасцей у іх разнастайных касцюмах, згодна патрабаванняў расы, умоў жыцця і прафесіі; дадайце яшчэ чарнаскурых неграў—афіцэрскіх грумаў

¹ Фут—30,4 см.

або пасыльных плантатара з суседняга сэтлмента; уявіце іх сабе стаячымі невялікімі групкамі і балбочучымі паміж сабою або фланіруючымі па раўніне паміж фургонамі; пару цяжкіх гармат на цялежцы; адну або дзве белыя палаткі, занятыя афіцэрамі, якія з арыгінальнасці лічаць за лепшае спаць пад прыкрыццём парусіны; некалькі вінтовак са штыкамі,—уявіце сабе ўсё гэта, і перад вашымі вачыма ўстане праўдзівая карціна ваеннага форта, які знаходзіцца на граніцы Техаса, на ўскраіне цывілізацыі.

* * *

Праз тыдзень пасля таго, як плантатар з Луізіяны прыехаў у новы дом, на плац-парадзе перад фортам Індж стаялі тры афіцэры і глядзелі ў бок гасіенды Каса-дэль-Карво.

Яны ўсе былі маладыя—старэйшаму з іх было не больш трыццаці год. Пагоны з двума палоскамі паказвалі на капітанскі чын аднаго; другі, з адной палоскай, быў старшым лейтэнантам; трэці, мяркуючы па яго пустых шэўронах, быў, як відаць, малодшым лейтэнантам.

Яны былі свабодныя ад службы і размаўлялі паміж сабою аб ужо прыбыўшых жыхарах Каса-дэль-Карво.

— Мяркуецца штосьці накшталт наваселля,—сказаў капітан пяхоты, маючы на ўвазе запрашэнне, атрыманае ўсім афіцэрскім саставам гарнізона.—Спачатку абед, а пасля танцы—сапраўдная падзея, і мы, напэўна, сустрэнем там усю нашу арыстакратыю і ўсіх красунь сэтлмента...

— Арыстакратыя?—смеючыся, адазваўся лейтэнант драгунскага палка.—Нельга сказаць, каб у нас было многа арыстакратаў, а красунь яшчэ менш.

— Вы памыляецеся, Генкок. На берагах Леоны можна знайсці і тых і іншых. Некаторыя са знатных сем'яў Злучаных штатаў пераехалі сюды. Мы сустрэнем іх на свяце ў Пойндэкстэра, у гэтым я не сумняваюся. Што-ж датычыць арыстакратызма, то сам гаспадар надзелены ім у такой колькасці, што адна толькі яго прысутнасць будзе дзейнічаць накшталт прышчэпкі, якой хопіць на ўсіх гасцей. А адносна красунь, то іду ў заклад, што яго дачка лепшая за ўсіх дзяўчын на гэтым баку Сабіны. Пляменніцы камісара прыдзецца ўступіць ёй сваё месца першай красуні.

— Вось як!—выразна працягнуў лейтэнант стралковых войск.—Значыць, міс Пойндэкстэр павінна быць чартоўскі прыгожая.

— Яна надзвычай прыгожая, кажу я вам, калі толькі яна не збрывчэла з таго часу, як я яе бачыў апошні раз на бале ў Лофурша. Там было некалькі маладых крэолаў, якія дабіваліся яе ўвагі, і справа ледзь не дайшла да дуэлі.

— Какетка, напэўна?—заўважыў стралок.

— Аніколькі, Кросман. Наадварот, запэўняю вас. Яна разумная дзяўчына і не любіць залішняй фамільярнасці. Яна атрымала ў спадчыну гордасць свайго бацькі. Гэта фамільная рыса Пойндэкстэраў.

— Дзяўчына якраз майго густу,—жартаўліва заўважыў малады драгун,—і калі яна такая прыгожая, як вы гаворыце, капітан Сломан, то я, напэўна, закахваюся ў яе. Маё сэрца вольнае, не так, як у Кросмана.

— Паслухайце, Генкок,—адказаў стрымана капітан,—я не люблю ісці ў заклад, але я запэўняю вас, што пасля таго, як вы ўбачыце Луізу Пойндэкстэр, вы перастанеце гаварыць аб ёй у такім тоне.

— Не турбуйцеся, калі ласка, аба мне, Сломан. Я занадта часта бываў пад агнём прыгожых вачэй і таму не вельмі гэтага баюся.

— Але на такіх цудоўных...

— Чорт пабяры! Вы прымусіце чалавека закахацца ў жанчыну, нават не зірнуўшы на яе. Яна, напэўна, зусім незвычайная і ні з кім непараўнальная.

— Так, яна была такою, калі я яе бачыў апошні раз. Але я павінен папярэдзіць вас, перш чым вы канчаткова закахаетесь, што ў сям'і ёсць чалавек, які можа нарабіць вам непрыемнасці.

— Брат, мусіць? Браты звычайна перашкаджаюць.

— У яе ёсць брат, але не ў ім справа. Гэта цудоўны юнак—адзіны з Пойндэкстэраў, якога не точыць чарвяк гордасці.

— Тады яе арыстакратычны татка?

— Не, не стары Пойндэкстэр.

— Хто-ж яшчэ?

— Яе стрыечны брат—Касій Кольхаун. Вельмі дзіўны суб'ект.

— Я, здаецца, чуў гэтае імя.

— І я таксама,—казаў малодшы лейтэнант.

— Аб ім чуў кожны, хто так або інакш меў дачыненне да мексіканскай вайны, гэта значыць хто ўдзельнічаў у паходзе Скота. Трэба сказаць, што ён пакінуў аб сабе нядобрую памяць. Як ураджэнец штата Місісіпі, ён быў капітанам у палку місісіпскіх валанцёраў. Толькі яго часцей сустракалі ў тылу за картачным сталом, чым у штабе палка. Былі ў яго адна або дзве справы, якія склалі яму рэпутацыю брэтэра¹. Але гэтую славу ён набыў яшчэ да мексіканскай вайны. У Новым Орлеане ён лічыўся небяспечным чалавекам.

— Ну, і што-ж?—запытаўся малады драгун з некаторай недаверлівасцю ў голасе.—Каму якая справа, небяспечны чалавек містэр Касій Кольхаун ці бяскрыўдны. Мне, па праўдзе сказаць, гэта ўсёроўна. Вы-ж гаворыце, што ён ёй усяго толькі стрыечны брат.

¹ Б р э т э р—дуэлянт, забіяка.

— Не зусім так. Мне здаецца, што ён да яе няроўнадушны.

— І карыстаецца ўзаемнасцю?

— Гэтага я не ведаю. Як відаць, ён любімец яе бацькі. І мне нават растлумачылі, праўда, пад вялікім сакрэтам, прычыну гэтай сімпатыі. Гэта звычайная гісторыя—усё пабудавана на грашовай залежнасці. Пойндэкстэр ужо не такі багаты, як раней, інакш мы ніколі не ўбачылі-б яго тут.

У гэты момант ражок пратрубіў збор да ранішняга агляду,—цырамонія, якая захоўвалася ў маленькім форце таксама строга, як быццам-бы ў наяўнасці быў армейскі корпус.

І тры афіцэры разышліся, кожны да сваёй часці, каб падрыхтаваць іх да агляду, які рабіўся маёрам, камандзірам форта.

Раздзел X

КАСА-ДЭЛЬ-КАРВО

Памесце, або гасіенда, Каса-дэль-Карво цягнулася ўздоўж лясістых берагоў Леоны больш чым на тры мілі, у бок-жа прэры, на поўдзень, яно займала ўдвая большую прастору.

Сядзібны дом у Мексіканскай Амерыцы звычайна, хоць і няправільна, называецца таксама гасіендай. У Каса-дэль-Карво ён пабудаваны на адлегласці пушачнага стрэлу ад форта Індж, адкуль відаць частка яго белых сцен. Большая-ж частка гасіенды схавана пад ценом высокіх дрэў, якія абводзілі берагі ракі. Рака тут робіць круглую луку ў форме падковы. Адсюль і назва «Casa del Corvo»—«Дом на луцэ».

Месца для пабудовы дома было выбрана, напэўна, з мэтай лепшай абароны яго ад індзейцаў, якія тэрарызавалі сваімі напатамі еўрапейскіх перасяленцаў у раннія дні каланізацыі Амерыкі.

Між іншым, гэта небяспека астаецца і да сёнешняга дня.

Сваім фасадам гасіенда абярнута ў бок прэры, якая, як бясконцы ізумрудны кавёр, расцілаецца перад ёю да самага гарызонта.

Архітэктурна Каса-дэль-Карво, як і іншых сядзібных пабудоў Мексікі, носіць характар маўрытанска-мексіканскага стылю. Дом аднапавярховы, з плоскім дахам—азотэяй, абнесенай парэнчамі. Унутры пабудовы знаходзіцца выбрукаваны плітамі двор з фантанам і лесніцай, якая вядзе на азотэю. Масіўныя драўляныя вароты на цяжкіх балтах размешчаны з боку галоўнага пад'езду. З абодвух бакоў варот два або тры акенцы з жалезнай рашоткай. За сценамі агарожы—некалькі ўбогіх халуп, населеных нявольнікамі-неграмі. Іх убогія домікі былі рэзкім кантрастам у параўнанні з панскай сядзібай плантатара.

Такой была гасіенда, набытая плантатарам з Луізіяны.

Луїза Пойндэкстэр у задуменні апусцілася ў крэсла перад люстрам і загадала сваёй служанцы апрануць яе і прычасаць дэ прыёму гасцей.

Гэта было прыблізна за гадзіну да званага абедна, які даваў Пойндэкстэр, каб справіць сваё наваселле. Ці не гэтым варта было вытлумачыць некаторы неспакой у паводзінах маладой крэолкі? Аднак, у служанкі-нявольніцы былі адносна гэтага свае здагадкі—аб гэтым сведчыла размова, якая адбылася паміж імі.

Хець наўрад ці можна было назваць гэта размовай. Луїза проста думала ўголас, а яе служанка ўторыла ёй, як эха. На працягу ўсяго свайго жыцця маладая крэолка прывыкла глядзець на нявольніцу як на рэч, ад якой можна было не захоўваць сваіх думак, таксама як ад крэслаў, сталаў, канап і іншай мэблі яе пакоя. Розніца была толькі ў тым, што Фларында ўсё-ж была жывой істотай і магла адказаць на пытанні.

На працягу першых дзесяці хвілін пасля таго, як Фларында з'явілася ў пакоі, яна бесперастанку балбатала аб усякім глупстве, і ўдзел у размове самой Луізы абмяжоўваўся толькі адрывачнымі заўвагамі.

— О, міс Луі,—гаварыла негрыцянка, пяшчотна расчэсваючы раскошныя валасы маладой пані,—якія ў вас прыгожыя валасы! Нібы пышны іспанскі мох, што звешваецца з кіпарысавага дрэва. Толькі яны ў вас іншага колеру і блішчаць, нібы цукровая патака.

Луїза Пойндэкстэр была крэолкай, а таму наўрад ці трэба гаварыць, што яе валасы былі цёмнага колеру і сапраўды пышныя, як іспанскі мох, як наіўна, але трапна сказала негрыцянка. Але яны не былі чорнымі. Гэта быў той прыгожы каштанавы колер, які сустракаецца іншы раз у афарбоўцы чарапахі або злоўленага зімою собаля.

— Ах,—прадаўжала Фларында,—калі-б у мяне былі вашы цудоўныя валасы, замест маіх негрыцянскіх завітушак, яны-б усе былі ля маіх ног, усе да аднаго!

— Аб чым ты гаворыш?—запытала маладая крэолка, нібы прачнуўшыся ад сваіх мар.—Што ты сказала? Ля тваіх ног? Хто?

— Ну, хіба вы не разумееце мяне?

— Даю слова, не.

— Я прымусіла-б іх пакахаць мяне. Вось што я хацела сказаць.

— Але каго?

— Усіх белых джэнтльменаў. Маладога плантатара, афіцэраў форта—усіх, усіх. З вашымі валасамі я пакарыла-б іх усіх.

— Ха-ха-ха!—расмяялася Луїза, уявіўшы сабе, як выглядала-б Фларында з яе косамі.—Ты думаеш, што ні адзін мужчына не ўстаяў-бы перад табой, калі-б у цябе былі мае валасы?

— Не, міс, я хацела-б, каб у мяне былі не толькі вашы валасы, але і ваш мілы твар, ваша скура, белая, як алебастр, ваша стройная фігура,—гэта было-б надзвычайна. О, міс Луі, вы такая прыгожая! Я чула, як беляя джэнтльмены гаварылі аб гэтым. Але мне і не трэба чуць, што яны гавораць. Я сама бачу.

— Ты навучылася ільсціць, Фларында.

— Не, міс, запэўняю вас. Тут няма ні слова ліслівасці, ніводнага слова. Клянуся вам! Клянуся апосталамі!

Таму, хто толькі раз зірнуў на Луізу, клятвы негрыцянкі здаліся-б залішнімі.

Сказаць, што Луіза Пойндэкстэр была надзвычай прыгожая,—гэта азначала толькі паўтарыць агульную думку акружаючых яе людзей. Аловак дасць толькі слабае ўяўленне аб яе абліччы; ніякі мастак не мог-бы перадаць на безжыццёвым палатне прамяністае святло, якім ззялі яе вочы.

На сур'ёзныя запэўненні Фларынды дзяўчына адказала ласкавым смехам, у якім, аднак, не адчувалася і ноткі сумнення. Маладая крэолка не мела патрэбы ў тым, каб ёй напаміналі аб яе прыгожасці. Ліслівасць негрыцянкі мала закранула яе, і яна зноў упала ў задуменнасць.

Фларынду гэта не збянтэжыла.

— Ах,—прадаўжала яна, як быццам размаўляючы сама з сабою,—калі-б Фларында была хоць напалову такой прыгожай, як маладая міс, яна ні на каго не звяртала-б увагі і ні аб кім-бы не ўздыхала.

— Уздыхала?—паўтарыла Луіза, здзіўленая яе гаворкай.—Што ты хочаш гэтым сказаць?

— Міс Луі, Фларында не такая сляпая, як вы думаеце, і не глухая. Яна даўно заўважае, як вы моўчкі сядзіце на адным месцы і толькі глыбока ўздыхаеце. З вамі ніколі гэтага не было, калі мы жылі ў Луізіяне.

— Фларында! Я баюся, што ты траціш рассудак або ўжо страціла яго ў Луізіяне! Напэўна, тутэйшы клімат дрэнна дзейнічае на цябе. Ці не праўда, дружа?

— Дапраўды, міс Луі, вы павінны аб гэтым запытацца ў сябе. Не злуйцеся на мяне, што я з вамі так проста размаўляю. Фларында ваша раба і любіць вас, як сястру. Ёй балюча чуць, як вы ўздыхаеце. Таму яна і дазваляе сабе так гаварыць з вамі. Вы не будзеце злаваца на мяне, міс?

— Вядома, не. Чаму я павінна злавацца на цябе? Я не злуюся. Толькі ты зусім не права. Тое, што ты бачыла і чула,—гэта ўсяго толькі твая фантазія. Што-ж датычыць уздыхання, то мне няма калі ўздыхаць—зараз вось патрэбна будзе прыняць каля сотні гасцей, і амаль усе яны чужыя. Між імі будуць маладыя плантатары і афіцэры, якіх ты хацела-б пакарыць. Ха-ха-ха! У мяне-ж няма жадання зачароўваць іх, ніводнага з іх, і я магу іх усіх аддаць табе.

— О, міс Луі, вы праўду гаворыце?—запытала негрыцянка

в незахананай цікаўнасцю.—Вы гаворыце, што ніводзін з гэтых джэнтльменаў вам не падабаецца? Але-ж будуць вельмі-вельмі прыгожыя мужчыны. Будзе гэты малады плантатар і тыя два прыгожыя афіцэры—не, тры прыгожыя афіцэры. Вы ведаеце іх? Яны ўсе былі надта ласкавыя да вас. Вы ўпэўнены, міс, што ні аб адным з іх вы не ўздыхаеце?

— Зноў аб уздыханнях!—вымушана засмяялася Луіза.—Досыць, Фларында, мы трацім час. Не забывайся, што ў нас сёння вялікі прыём, і мне патрэбна прынамсі поўгадзіны, каб крыху сканцэнтравана і быць на вышыні сваёй ролі—гаспадыні дома.

— Не турбуйцеся, міс Луі, не турбуйцеся. Вас апрануць няцяжка. У любым адзенні вы прыгожая. Вы ўсёроўна будзеце першай красуняй, калі нават апранеце простую сукенку работніцы плантацыі.

— Як, аднак, ты навучылася ільсціць, Фларында! Я падазраю, што табе ад мяне штосьці трэба. Магчыма ты хочаш, каб я памірыла цябе з Плутонам?

— Не міс, Плутон ніколі больш не будзе маім прыцелем. Ён быў такім баязліўцам, калі на нас наляцела бура ў гэтай чорнай прэрыі. О, міс Луі, што-б мы толькі рабілі, калі-б да нас не падаспеў гэты малады джэнтльмен на гнедым кані!

— Калі-б не ён, дарагая Фларында, напэўна нікога з нас не было-б тут.

— О, міс! А які-ж ён прыгожы! Вы памятаеце яго твар! А яго густыя валасы зусім такога колеру, як вашы, толькі ўюцца яны крыху падобна да маіх. І што той малады плантатар або афіцэры ў параўнанні з ім! Нікуды яны няварты. Мы, негры, так і называем іх белым смеццем. А аб такім мужчыне, як той прыгажун, я разумею, можна ўздыхаць. Ён варты гэтага.

Да гэтага моманту маладая крэолка захоўвала да некаторай ступені спакой. Яна спрабавала быць спакойнай і надалей, але не змагла. Ці выпадкова, ці наўмысна, але Фларында закранула самыя патаемныя пачуцці сваёй маладой пані. Луізе не хацелася адкрыць сваю таямніцу нават нявольніцы. І яна была рада, што іменна ў гэты момант на дварэ пачуліся гучныя галасы. Гэта было досыць добраай прычынай, каб скончыць хутчэй туалет, а разам з тым і размову, якую ёй не хацелася прадаўжаць.

Раздзел XI

НЕЧАКАНЫ ПРЫЕЗД

— Гэй, ты, негр, дзе твой гаспадар?

— Містэр Пойндэкстэр, сэр? Стары ці малады?

— Навошта мне малады? Я пытаюся містэра Пойндэкстэра. Дзе ён?

— Так, так, сэр, яны абодва дома, гэта значыць іх абодвух няма дома—ні старога гаспадара, ні маладога містэра Генры. Яны

ўнізе, ля рэчкі, глядзяць, як там робяць агарожу. Так, так, там вы іх абодвух знойдзеце.

— Унізе, ля рэчкі? Гэта далёка адгэтуль, як ты думаеш?

— О, сэр! Негр думае, што гэта каля трох або чатырох міль, калі не далей.

— Тры або чатыры мілі? Ды ты-ж зусім дурны. Хіба плантацыя містэра Пойндэкстэра цягнецца на такую адлегласць? А наўрад ці будзе ён будаваць агарожу на чужой зямлі. Вось што: скажы лепш, калі вы яго чакаеце? Спадзяюся, што гэта ты павінен ведаць?

— Яны абодва павінны вярнуцца вельмі хутка, і містэр Кольхаун таксама. О, у нас сёння вялікае свята—вы можаце меркаваць аб гэтым па паху з кухні. І чаго там толькі не гатуюць сёння! Наш гаспадар задае пір не горш за тых, якія ў нас наладжваліся ў Луізіяне.

— О, містэр Стумп, гэта вы?—пачуўся срабрысты галасок, і на верандзе з'явілася Луіза Пойндэкстэр.

— Я так і думала, што гэта вы,—прадаўжала яна, падыходзячы да парэнчаў,—хоць і не чакала ўбачыць вас так хутка. Мне здавалася, што вы адправіліся ў далёка падарожжа. Але я вельмі рада, што бачу вас тут. Тата і Генры таксама будуць вельмі рады вам. Плутон, ідзі зараз-жа да Хлоі і запытайся ў яе, што яна можа даць, каб накарміць містэра Стумпа. Вы-ж не абедалі, праўда? Вы ўвесь у пыле—вы далёка ездзілі? Фларында, збегай хутчэй у буфет і прынясі чаго-небудзь выпіць. Я не сумняваюся, што ў містэра Стумпа павінна быць моцная смага ў такі гарачы дзень, як сёння. Што вы больш любіце: партвейн, шэрры, кларэт? Ах так, цяпер я ўспомніла—вы прыхільнік манонгахельскага віскі. У нас, здаецца, знойдзецца. Бяжы, Фларында, і нясі хутчэй. Падыймайцеся на веранду, містэр Стумп, і сядайце, калі ласка. Вы хацелі бачыць бацьку? Ён павінен вярнуцца з хвіліны на хвіліну. А я пастараюся забавіць вас да яго прыходу.

Калі-б маладая дзяўчына і раней скончыла гаварыць, яна ўсёроўна не атрымала-б адказу зараз-жа. Нават і цяпер прайшло некалькі секунд, перш чым Стумп пачаў размаўляць. Ён стаяў, не адрываючы вачэй ад яе, і як быццам анямеў.

— Нябесныя сілы, міс Луіза!—нарэшце выгаварыў ён.—Калі я бачыў вас на Місісіпі, я думаў, што вы самая прыгожая істота на зямлі. Але цяпер я ўпэўнены, што вы самая цудоўная істота не толькі на зямлі, але і на небе.

Толькі што прычасаныя валасы маладой крэолкі прыгожа блішчэлі. Яе шчокі гарэлі яркім румянцам пасля халоднай вады. Стройна, у лёгкай сукенцы з белаю індзейскаю кісею, Луіза Пойндэкстэр сапраўды была надзвычай прыгожая.

— Ой, ой! Містэр Стумп, гэтага я ад вас не чакала. Техас навучыў вас гаварыць любезнасці. Калі вы будзеце прадаўжаць гэтак і надалей, я баюся, што вы развучыцеся гаварыць проста,

як гаварылі раней. Я думаю, што пасля такіх любезнасцей вам неабходна як след выпіць. Ну, што-ж ты стаіш? Хутчэй, Фларында. Вы, здаецца, казалі, што лічыце за лепшае віскі?

— Калі я гэтага не сказаў, то ва ўсякім выпадку падумаў. А гэта амаль тое самае. Так, міс, я аддаю перавагу нашаму амерыканскаму напітку перад іншакрайнімі вінамі. Тэхас у гэтых адносінах не перавыхаваў мяне.

— Містэр Стумп, вы разбаўляеце віскі вадою?—запытала Фларында, паказваючы вінную шклянку, напалову напоўненую віскі.

— Не, душачка! Ну яе, гэтую ваду! Яна мне абрыдла за сёнешні дзень. З самай раніцы ў мяне не было ні кроплі віна ў роце.

— Дарагі містэр Стумп, але-ж віскі немагчыма так піць, яно абпаліць вам усё горла. Вазьміце крыху мёду або цукру.

— Навошта-ж псаваць дабро? Віскі—цудоўны напітак і без гэтых прыкрас, асабліва пасля таго, як вы на яго зірнулі. Вы зараз убачыце, ці магу я піць віскі неразбаўленым. Давайце паспрабуем!

Стары паляўнічы паднёс шклянку да губ і, зрабіўшы трычатыры глыткі, аддаў яе Фларындзе. Гучнае чмоканне амаль заглушыла мімавольны выкрык здзіўлення, які вырваўся ў маладой крэолкі і яе служанкі.

— Спаліць мне горла, вы казалі? Ані. Яно толькі прамыла мне глотку, і цяпер я гатоў размаўляць з вашым татулем адносна крапчатага мустанга.

— Ах, так! А я зусім і забылася. Не, я не тое хацела сказаць. Я проста думала, што вы не паспелі яшчэ нічога аб ім даведацца. Хіба ёсць ужо якія-небудзь навіны аб гэтым прыгажуне?

— Прыгажуне—гэта правільна сказана.

— Ці не чулі вы чаго-небудзь новага аб гэтым мустангу з таго часу, як вы апошні раз былі ў нас?

— Не толькі чуў, але бачыў яго і нават рукамі чапаў.

— Няўжо?

— Мустанг злоўлены.

— На самай справе? Якая цудоўная навіна! Як я буду рада ўбачыць гэтага прыгажуна, і як добра будзе пакатацца на ім! З таго часу, як я ў Тэхасе, у мяне не было ніводнага добрага каня. Бацька абяцаў купіць мне гэтага мустанга, колькі-б за яго не папрасілі. Але хто гэты шчаслівец, якому ўдалося яго злавіць?

— Ну, вядома, мустангер.

— Мустангер?

— Так, і такі, якому няма роўнага ва ўсёй прэрыі. Ніхто не можа сапернічаць з ім ні ў коннай яздзе, ні ў тым, як накід-ваць ласо на шыю мустангу. Вы, магчыма, хочаце сказаць мне

пра вашых мексіканцаў? Я ніколі яшчэ не бачыў ніводнага мексіканца, які-б так умела спраўляўся з коньмі, як гэты хлапец.

— А як яго завуць?

— Як яго завуць? Павінен вам прызнацца, што прозвішча яго я ніколі не чуў, а імя яго—Морыс. У ваколіцах форта ён вядомы як Морыс-мустангер.

Стары паляўнічы не быў настолькі наглядальны, каб улавіць нотку абвостранага інтарэсу, якая прагучэла ў апошнім пытанні. Ён таксама не заўважыў, як шчокі дзяўчыны ўспыхнулі густым румянцам, калі яна пачула яго адказ.

Аднак, гэта не ўслізнула ад Фларынды.

— А, міс Луі,—усклікнула яна,—гэтак-жа завуць таго маладога адважнага пана, які выратаваў нас ад удушша ў чорнай прэрыі!

— Так,—паспяшаўся адказаць паляўнічы,—толькі сёння раніцою ён расказваў мне гэтую гісторыю. Гэта было якраз перад нашым ад'ездам. Гэта ён самы. Ён вось і злавіў крапча-тага мустанга. Цяпер ён па дарозе да вас. Ён павінен быць тут да надыходу змроку. Я-ж пагнаў сваю старую кабылу наперад, каб папярэдзіць вашага бацьку наконт крапча-тага мустанга. Я для вас гэта зрабіў, міс Луіза.

— О, які вы добры, містэр Стумп! Я вам вельмі, вельмі ўдзячна. Цяпер вы мне прабачце, я павінна вас пакінуць на хвілінку. Бацька хутка павінен вярнуцца. У нас сёння званы абед. Мне трэба распарадзіцца па гаспадарцы. Фларында, скажы, каб містэру Стумпу падалі закусіць. Пайдзі і распарадзіся хутчэй. Ага, вось яшчэ што, містэр Стумп,—прадаўжала дзяўчына, падсунуўшыся бліжэй да паляўнічага і гаворачы больш ціхім голасам,—калі малады... малады чалавек пры'едзе, калі тут будучь госці,—ён, напэўна, не знаёмы з імі,—прасачыце, калі ласка, каб аб ім паклапаціліся. Тут на верандзе ў нас стаіць віно, тут-жа будзе і закуска. Вы разумееце, аб чым я гавару, містэр Стумп?

— Чорт мяне пабяры, калі я што-небудзь разумею, міс Луіза. Я ўсё разумею наконт выпіўкі і іншага, але пра якога маладога чалавека вы гаворыце,—гэтага я не разумею.

— Ну як-жа вы не разумееце? Малады чалавек, які павінен прывесці мустанга.

— А-а! Морыс-мустангер! Пра яго вы, напэўна, гаворыце? Але я павінен вас папярэдзіць па-сяброўску, што гэтага хлапца пакрыўдзіць гасціннасць з другіх рук. Ён-жа, як у нас бывала гаварылі на Місісіпі, «ганарлівы, як Пойндэкстэр». Даруйце, што я так гавару. Я забыўся, што гавару з міс Пойндэкстэр—калі не з самым ганарлівым, то з самым прыгожым членам гэтай сям'і.

— О, містэр Стумп, мне вы можаце гаварыць усё, што хочаце. Вы ведаеце, што на вас, на нашага мілага велікана, (я

не пакрыўджуся. Але што вы хацелі сказаць, гаворачы аб гасціннасці з другіх рук?

— Я хацеў сказаць, што няма ніякага сэнсу мне прапаноўваць у вашым доме Морысу-мустангеру выпіць або закусіць. Калі толькі ваш бацька сам не прапануе яму, ён пойдзе, не дакрануўшыся ні да чаго. Вы разумееце, міс Луіза, ён-жа не з тых людзей, якіх можна паслаць на кухню.

Маладая крэолка не адразу адказала—яна была як быццам азадачана—і сканцэнтравана пачала аб нечым думаць.

— Ну, нічога, містэр Стумп, тады будзьце спакойны на конт гэтага,—нарэшце сказала яна.—Вы не частуйце яго. Толькі паведаміце мне, калі ён прыедзе. Але калі гэта будзе ў часе самога абеду, то, будзьце ласкавы, затрымайце яго крыху. Вы абяцаеце мне гэта?

— Добра, гэта я зраблю.

— Тады я сама прапаную яму закусіць.

— Калі вы гэта зробіце, міс, я баюся, вы сапсуеце яму апетыт. Нават галодны воўк страціць усякую ахвоту да ежы, калі ўбачыць вас. Калі я прышоў сюды, я быў такі галодны, што гатоў быў праглынуць цалкам сырога індыка. А цяпер мне ён больш не патрэбен. Я магу цяпер цэлы месяц не есці мяса.

Луіза моцна расмяялася.

У гэтую хвіліну з дзвярэй кухні паказалася Фларында з лёгкім падносам у руках. За ёю ішоў Плутон, таксама з падносам, але толькі большага размеру і больш грунтоўна нагружаным.

— Ах вы, мілы велікан!—сказала крэолка з вясёлым дакорам.—Не верыцца мне, што вы так лёгка траціце апетыт. А вось ідуць Плутон з Фларындай, яны вам нясуць сёе-тое, што складзе вам больш вясёлую кампанію, чым я. Да пабачэння, Зеб! Да пабачэння!

Лёгкай хадюю, з вясёлым настроем Луіза пакінула веранду, але, апынуўшыся адна ў сваім пакоі, яе зноў апанавала глыбокае задуменне.

«Гэта мой лёс. Я адчуваю гэта. Мне страшна ісці яму насустрач, але не ў маіх сілах унікнуць яго. Я не магу і не хачу!»

Раздзел XII

УСМІРЭННЕ ДЗІКАГА КАНЯ

Азотэя—самая прыемная частка мексіканскага дома. Яе падлога—гэта плоскі дах гасіенды, а дах—сіні купал неба. У добрае надвор'е,—а ў гэтым спрыяльным клімаце надвор'е заўсёды добрае,—азотэі аддаюць перавагу перад гасцінай.

Тут у гадзіны заходзячага сонца мексіканскі кавальеро ў сваім упрыгожаным вышыўкай убранні франціць перад цудоўнай сен'ёрытай, пускаючы ёй у шчаку дым ад сваёй «сігарыто». А чарнавокая дансела ціха слухае любоўныя прызнанні. Слухае? А магчыма, і не слухае, а з сумуючым сэрцам глядзіць на другую гасіенду, дзе жыве любімы ёю кавальеро?

Праводзіць гадзіны надыходзячага зроку на даху дома—гэта звычай, якога пільнуюцца ўсе, хто пасяліўся ў мексіканскім жыллі. Зусім натуральна, што і сям'я луізіянскага плантатара не адмовілася ад гэтай прыёмнай традыцыі.

І ў гэты вечар, пасля абеду, калі сталовая апусцела, уся кампанія, замест гасцінай, сабралася на даху. Заходзячае сонца асвятліла касымі праменьнямі такую ажыўленую і выдатную кампанію, якая наўрад ці збіралася калі-небудзь на азотэі Каса-дэль-Карво. Нават у старыя часы, калі ранейшы ўласнік збіраў у сябе мясцовых гідальго, нават тады, не было тут такіх прыгожых жанчын і такіх адважных мужчын, як у гэты вечар.

Плантатар не пашкадаваў ні грошай, ні працы, каб надаць належную пышнасьць святу. Бліскучыя мундзіры і эпалеты запрошаных афіцэраў форта, ваенная музыка, цудоўныя старыя віны пограбаў Каса-дэль-Карво—усё гэта надавала піраванню той бляск, які быў яшчэ да гэтага часу невядомы на берагах Леоны.

Але галоўным упрыгожаннем кампаніі была прыгожая дачка плантатара. Сотні вачэй былі накіраваны на яе; адны сачылі за ёю з захапленнем, другія з зайздрасцю.

У бліскучым натоўпе быў чалавек, які, больш чым хто-небудзь іншы, сачыў за ёю і лавіў кожны яе рух. Гэта быў яе стрыечны брат—Касій Кольхаун.

Яна нікуды не магла выйсці, каб ён не пайшоў за ёю. Ён ценом хадзіў за ёю, непрыкметна перасоўваючыся з месца на месца. То ішоў наверх, то спускаўся ўніз, то стаяў, прытуліўшыся ў кутку, з выглядам прытворнай разгубленасці, але ні на хвіліну не зводзіў ён вачэй з цудоўнай крэолкі.

Дзіўна, што ён не звяртаў увагі на тое, што яна гаварыла ў адказ на кампліменты, якімі яе засыпалі мужчыны, дамагаючыся яе ўсмешкі. Нават яўная ўвага драгуна Генкока, як відаць, не турбавала Кольхауна.

І толькі пасля таго, як усе падняліся на азотэю, Касій Кольхаун выдаў сябе. Міма ўвагі акружаючых не мог прайсці той упарты, выпрабавальны позірк, якім ён сачыў за Луізаі, калі тая час ад часу падыходзіла да парэнчаў і ўглядалася кудысьці ўдалечыню.

Чаму яна гэта рабіла, ніхто не ведаў, і ніхто не спрабаваў сабе растлумачыць. Ніхто, апроча Касія Кольхауна. У яго-ж адносна гэтага былі падазрэнні, якія мучылі яго.

А калі ў прэрыі ў залатых праменнях заходзячага сонца з'явілася нейкая група і назіраўшыя з азотэі хутка адрознілі ў ёй табун коней, у капітана не асталося больш сумненняў—ён ведаў, хто быў на чале гэтай кавалькады.

Але яшчэ задоўга да таго, як табун коней прыцягнуў увагу гасцей, Луіза заўважыла яго па воблаку пыла, якое паднялося на гарызонце. Праўда, яно было тады яшчэ настолькі невыразным, што ўбачыць яго мог толькі той, хто напружана чакаў, што вось-вось яно пакажацца.

— Дзікія коні!—абвясціў маёр, камандзір форта Індж, паглядзеўшы ў бінокль.—Нехта вядзе іх сюды,—сказаў ён зноў, падымаючы бінокль да вачэй.—А! Цяпер бачу—гэта Морыс-мустангер. Ён іншы раз пастаўляе нам коней. Ён як быццам-бы едзе проста сюды, містэр Пойндэкстэр.

— Вельмі магчыма, што гэта ён,—адказаў уласнік Касадэль-Карво.—Гэты мустангер узяўся даставіць мне дзесяткі два-тры коней, і, напэўна, гэта першая яго пастаўка. Так, гэта так і ёсць,—сказаў ён, паглядзеўшы ў бінокль.

— Я ўпэўнены, што гэта ён,—сказаў сын плантатара.— Я пазнаю ў гэтым коніку Морыса Джэральда.

Дачка плантатара не паказала выгляду, што яна колькі-небудзь зацікаўлена тым, што адбываецца. Яна заўважыла, што за ёю сочаць злосныя вочы стрычнага брата, яны нібы абпальвалі яе.

Нарэшце, кавалькада наблізілася. На чале яе сапраўды быў Морыс-мустангер, ён вёў за сабою на ласо крапчатага мустанга.

— Што за цудоўная жывёла!—усклікнула некалькі галасоў, калі палоннага мустанга падвялі да дома.

— Ды варта-ж спусціцца ўніз, каб паглядзець на такога мустанга,—заўважыла бойкая жонка маёра.—Я прапаную ўсім сыйсці ўніз. Што вы на гэта скажаце, міс Пойндэкстэр?

— О, вядома,—пачуўся адказ маладой гаспадыні сярод цэлага хору іншых галасоў.—Давайце спусцімся, давайце спусцімся!

Пад правадырствам маёршы дамы збеглі ўніз па каменнай лесніцы. Мужчыны пайшлі за імі. Праз некалькі хвілін мустангер, усё яшчэ конна, апынуўся разам са сваёй палонніцай у самым цэнтры надзвычайнай кампаніі.

Генры Пойндэкстэр перагнаў усіх і па-сяброўску вітаў мустангера.

Луіза абмянялася з Морысам толькі лёгкім паклонам. Больш сардэчную сустрэчу маглі-б палічыць за фамільярнасць, і наўрад ці спадабалася-б гэта кампанія.

З усіх дам адна толькі маёрша ветліва прывіталася з мустангерам, але ў тоне яе гучала спагадлівасць. Затое ён быў узнагароджаны быстрым і маўклівым позіркам маладой крэолкі.

Між іншым, прыхільнасць адчувалася ў позірку не толькі

адной Луізы. Не глядзячы на запылены ў дарозе касцюм, мустангер быў вельмі прыгожы. Прароблены ім шлях, звыш дваццаці міль, як быццам нікольні не стаміў яго. Стэпавы вецер разурмяніў твар маладога ірландца. У расшпіленым каўняры рубашкі прыгожа выдзялялася сільная, бронзавая ад загару шыя, якая падкрэслівала яго мужнюю прыгожасць. Прыгожанькая пляменніца камісара з захапленнем усміхалася яму. Гаварылі таксама, што і жонка камісара паглядвала на яго, але гэта, як відаць, быў толькі паклёп, які зыходзіў ад доктаршы, вядомай пляткаркі форта.

— Няма сумнення,—сказаў Пойндэкстэр, агледзеўшы злоўленага мустанга,—што гэта іменна той конь, аб якім мне гаварыў Зеб Стумп.

— Так гэта той самы,—адказаў стары паляўнічы, падыходзячы да Морыса, каб дапамагчы яму.—Зусім правільна, містэр Пойндэкстэр, гэта яна,—кабыла, як вы самі можаце пераканацца. Гэты хлапец злавіў яе яшчэ да маёй з ім размовы. Добра, што я ўсё-ж у час паспеў. Красуня-ж, бадай, магла трапіць у іншыя рукі, а гэта надта засмуціла-б міс Луізу.

— Гэта правільна, містэр Стумп. Вы вельмі да мяне ўважлівы. Я проста не ведаю, як аддзякаваць вам за вашу дабрату.

— Аддзякаваць! Вы хочаце сказаць, што хацелі-б мне зрабіць што-небудзь прыемнае? Гэта вам няцяжка будзе. Бо я-ж, увогуле, нічога асаблівага не зрабіў—па прэры пракаціўся, вось і ўсё. А палюбавацца на такую красуню, як вы, седзячы конна на гэтай кабыле, ды яшчэ ў вашым капелюшы з пяром і ў спадніцы з хвостом,—ды гэтага-ж зусім дастаткова, каб аплаціць Зебу Стумпу прабег уздоўж усяго хрыбта Скалістых гор і назад.

— О, містэр Стумп! Вы непапраўны ліслівец! Паглядзіце на вокал сябе, і вы знойдзеце жанчын, якія больш за мяне заслугоўваюць вашых кампліментаў.

— Добра, добра!—адказаў Зеб, кінуўшы павярхоўны позірк на прысутных дам.—Я не адмаўляю, што тут шмат прыгожых жанчын, чорт пабяры, так, шмат прыгожых жанчын, але як гаварылі ў нас у Луізіяне, Луіза Пойндэкстэр толькі адна.

Выбух рогату, у якім можна было адрозніць толькі нямнога жаночых галасоў, быў адказам на галантную гаворку Зеба.

— Я вам вінен дзвесце долараў,—сказаў плантатар, звяртаючыся да Морыса і паказваючы на крапчатага мустанга.—Здаецца, аб гэтай суме дагаварваўся з вамі містэр Стумп?

— Я не ўдзельнічаў у гэтай здзелцы,—адказаў мустангер, многазначна ўсміхаючыся.—Я не магу ўзяць вашых грошай. Гэты конь не прадаецца.

— На самай справе?—сказаў плантатар, адступаючы назад з выглядам абражанай гордасці.

Сябры плантатара і афіцэры форта не маглі захаваць сваё надзвычайнае здзіўленне.

Дзвесце долараў за неаб'езджанага мустанга, у той час як звычайная цана была ад дзесяці да дваццаці долараў! Мустангер, напэўна, не ў сваім розуме.

— Містэр Пойндэкстэр,—прадаўжаў мустангер у тым-жа вясёлым тоне.—Вы мне так добра заплацілі за іншых мустангаў, і нават раней, чым яны былі злоўлены, што дазволіце мне аддзякаваць вам. Такі наш ірландскі звычай. Апрача таго, у нас заведзена рабіць падарунак не таму, з якім заключаеш здзелкі, але аднаму з членаў яго сям'і. Ці няможна мне завесці гэты ірландскі звычай у Тэхасе?

— Зразумела, без ніякага сумнення!—адказала некалькі галасоў.

— Я не супярэчу, містэр Джэральд,—адказаў плантатар, паступаючыся сваім кансерватызмам перад воляй кампаніі.—Як вы захочаце.

— Дзякую, панове, дзякую,—сказаў мустангер, паглядзеўшы высакамерна на кампанію.—Гэты конь папаўся мне дзякуючы шчаслівай выпадковасці. І калі міс Пойндэкстэр згодзіцца ўзяць яго, я буду адчуваць сябе больш чым узнагароджаным за тры дні бесперапыннага пагоні, якія мне давялося вытрымаць у часе палявання на гэтага дзікуна. Калі-б ён быў самай каварнай какеткай, то і тады наўрад ці цяжэй было-б яго пакарыць.

— Я прымаю ваш падарунак, сэр, і прымаю яго з удзячнасцю,—адказала маладая крэолка, выступаючы наперад.—Толькі мне здаецца,—прадаўжала яна, паказваючы на мустанга і ў той-жа час запытальна гледзячы ў вочы мустангеру,—мне здаецца, што ваша палонніца яшчэ не прыручана? Яна ўся дрыжыць, перад невядомым будучым. Яна, напэўна, пастараецца скінуць аброць, калі апошняя ёй будзе не да спадабы? І што-ж мне, беднай, тады рабіць?

— Правільна, Морыс,—сказаў маёр, зусім не зразумеўшы сэнсу гэтых таямнічых слоў і звяртаючыся да таго, хто адзін толькі і зразумеў іх значэнне.—Міс Пойндэкстэр правільна гаворыць. Гэты мустанг яшчэ зусім не аб'езджаны. Гэта ясна кожнаму. А ну вось, мілы дружа, павучыце яго крыху.

Затым маёр звярнуўся да акружаючых і сказаў:

— Гэта, я вам скажу, варта паглядзець, асабліва тым, каму не даводзілася яшчэ бачыць такое відовішча. Паслухайце, Морыс, сядайце на яго і пакажыце нам гэтага дзікуна прэрыі. Ён і сам як быццам-бы хоча выпрабаваць ваша майстэрства.

— Так, ваша праўда, маёр, ён сапраўды гэтага хоча!—адказаў мустангер, кінуўшы хуткі позірк, але не на чатырохнога палонніка, а на маладую крэолку, якая адступілася назад і схавалася ў натоўпе гасцей.

— Нічога, Морыс, нічога,—цвярдзіў маёр супакойваючым тонам.—Не гледзячы на тое, што вочы яго гараць д'ябальскім агнём, я іду ў заклад, што вы выб'еце з яго дурасць. Паспрабуйце!

Не прыняць прапановы маёра мустангер не мог. Гэта быў выклік. Майстэрства конніка высока цанілася ў Техасе.

Сваю згоду Морыс выказаў тым, што хутка саскочыў з сядла і, перадаўшы свайго каня Зебу Стумпу, заняўся крапчатым мустангам; затым ён папрасіў аслабіць месца.

Гэта было выканана ў міг—большая частка кампані вярнулася на азотэю.

Накінуўшы ласо на ніжнюю сківіцу мустанга і зацягнуўшы яго на галаве жывёлы ў выглядзе аброці, Морыс Джэральд ускочыў на спіну каня.

Упершыню дзікі конь адчуў такую абразу.

Прарэзлівае злоснае ірзанне выказала яўны пратэст супроць пасягання на яго свабоду.

Конь стаў дыба і некалькі хвілін захоўваў роўнавагу ў гэтым палажэнні. Коннік не перапалохаўся,—ён абхапіў шыю каня абодвума рукамі. З сілай сціскаючы яго горла, коннік шчыльна прыціснуўся да корпуса мустанга. Каб не зрабіў ён гэтага, конь мог-бы кінуцца на спіну і раздушыў-бы пад сабою седака.

У адказ на гэта мустанг падняў свой круп—прыём, якім заўсёды карыстаюцца ў такіх выпадках дзікія коні. Гэта паставіла конніка ў асабліва цяжкае становішча: ён рыскаваў быць скінутым. Упэўнены ў сваіх сілах, мустангер адмовіўся ад сядла і страмён, а цяпер яны-б яму вельмі дапамаглі. Аднак, ён свядома не зрабіў гэтага, каб не зняславіць свайго гонару—усмірыцеля дзікіх мустангаў. Але ён справіўся і так.

Два ці тры разы паўтарыў мустанг спробу скінуць седака, але кожны раз павінен быў уступіць лоўкасці наезніка. Зразумеўшы, нарэшце, дарэмнасць сваіх намаганняў, раз'юшаная жывёла перастала біць нагамі і, сарваўшыся з месца, панесла конніка па прэрыі.

Госці ціха сядзелі на сваіх месцах, чакаючы звароту Морыса. Меркаванні, што мустангер можа быць забіты або прынамсі пакалечаны, неаднаразова выказваліся на азотэі. Сярод прысутных быў адзін чалавек, які патаемна чакаў гэтага, і другі, для якога гэта было-б тое самае, што ўласная смерць. Чаму Луіза Пойндэкстэр, дачка гордага плянтатара цукровага трысця, вядомая красуня, чаму яна захапілася бедным паляўнічым Техаса,—гэта было таямніцай, якую нават яна сама не магла вырашыць.

Яна разумела, што ў ёй успыхнула нейкая незвычайная цікавасць да гэтага надзвычайнага чалавека,—ён так моцна адрозніваўся ад усіх тых людзей, якіх яна сустракала ў сваім кругу. Яна таксама разумела, што гэтае дзіўнае пачуццё, замест таго каб сціхнуць, увесь час павялічвалася.

І сэрца Луізы забілася яшчэ мацней, калі Морыс-мустангер зноў з'явіўся на дзікім кані, але ўжо больш не дзікім, а ўціхаміраным, які ўжо не спрабаваў скінуць яго, а прыціх і зрабіўся пакорлівым, прызнаў у ім свайго гаспадара.

— Міс Пойндэкстэр,—сказаў мустангер, саскокваючы з каня

і не звяртаючы ўвагі на гром воплескаў, які сустрэў яго,—ці магу я папрасіць вас падысці да каня, накінуць яму на шыю ласо і завесці на стайню? Калі вы гэта зробіце, ён будзе лічыць вас сваёй усмірыцельніцай і заўсёды пасля гэтага будзе пакорным вашай волі.

Жэманніца пачала-б увільваць ад такой прапановы, какетка адхіліла-б яе, а нясмелая дзяўчына проста спалохалася-б.

Але Луіза Пойндэкстэр, ні хвіліны не хістаючыся, без ценю жэманства або страху, устала і пакінула сваіх субяседнікаў. Слухаючыся ўказанняў мустангера, яна ўзяла вяроўку, сплеценую з конскага воласа, накінула яе на шыю ўціхаміранага мустанга і завяла яго ў стайню Каса-дэль-Карво.

Словы мустангера ўвесь час гучэлі ў яе вушах, водгуллем адбываючыся ў сэрцы:

«Ён будзе лічыць вас сваёй усмірыцельніцай і заўсёды пасля гэтага будзе пакорлівы вашай волі».

Раздзел XIII

ПІКНІК У ПРЭРЫ

Першыя ружовыя праменні ўзыходзячага сонца асвятлілі групу прадметаў, што стаялі на пляцы перад афіцэрскімі кватэрамі форта Індж.

Невялікі фургон, запрэжаны парай мексіканскіх мулаў, стаяў у цэнтры гэтай групы. Каля фургона конна на сваёй старой кабыле сядзеў Зеб Стумп.

Навокал усё было ў ліхаманкавым руху. Хутка снавалі ўзад і ўперад людзі, ад фургона яны спяшаліся да афіцэрскіх домікаў і затым назад да фургона.

Іх было каля дзесяці чалавек—салдат форта. Двое з іх, напэўна, былі паварамі, а астатнія—дзеншчыкамі мясцовых афіцэраў.

Сярод апошніх асабліва вылучаўся добра апрануты негр, які важна пахаджаў узад і ўперад. Ён састаяў у лакеях у маёра—камандзіра форта. Ролю кіраўніка гэтай кучкі людзей выконваў сержант, апрануты ў адпаведную форму.

Пікнік наладжваўся багаты—аб гэтым можна было меркаваць па разнастайнасці і колькасці накружаемай правізіі. Тут былі скрынкі і карзіны разнастайных размераў і форм з вінамі і закускамі іншакраіннага і мясцовага паходжання.

Стары паляўнічы Зеб Стумп, які быў усё-ж незадаволены разнастайнасцю запасаемай правізіі, рашыў дабавіць яшчэ аднаго індыка і таму пачаў падганяць сержанта хутчэй рушыць у дарогу, каб паспець яшчэ схадзіць на паляванне.

Неўзабаве працэсія на чале са Стумпам рушыла ў дарогу.

* * *

Не прайшло і дваццаці хвілін з часу ад'езду фургона з правізіяй, як на тым-жа месцы пачала збірацца другая кампанія.

З'явіліся дамы конна. Іх суправаджалі мужчыны, іх сябры і сваякі: бацькі, браты, каханкі і мужы. Амаль усе, хто быў на населлі ў Пойндэкстэра, сабраліся тут.

Прыехаў і сам плантатар, яго сын Генры, пляменнік Касій Кольхаун і дачка Луіза. Маладая дзяўчына была конна на крапчатым мустангу.

Пікнік наладжваўся ў гонар Пойндэкстэра. Маёр і афіцэры былі гаспадарамі, плантатар і яго сябры—запрошанымі гасцямі. Для забавы гасцей меркавалася дэманстрыраваць паляванне на дзікіх коней.

Месцам для такога спорту магла быць толькі прэрыя—за дваццаць міль ад форта Індж. Таму патрэбна было як мага раней адправіцца ў дарогу і ўзяць з сабою дастатковую колькасць правізіі.

Як толькі сонечныя праменні заігралі на люстранай гладзі Леоны, экскурсія, пад аховай дваццаці драгунаў, была гатова рушыць у дарогу. Як і ў ад'ехаўшай раней групе з фургонам, так і тут быў свой праваднік, але толькі не стары лясны паляўнічы ў вылінялым кафтане і паношаным паяркавым капелюшы, а малады паляўнічы на дзікіх коней, прыгажун у маляўнічым касцюме мексіканскага мустангера.

— Давайце рушым, Морыс,—крыкнуў маёр, убачыўшы, што ўсе ўжо ў зборы. Затым, звярнуўшыся да прысутных, сказаў:—Лэдзі і джэнтльмены! Гэты малады чалавек цудоўны паляўнічы і знаток дзікіх коней. Калі ў Техасе хто-небудзь можа нам паказаць, як трэба паляваць на мустангаў, дык гэта іменна ён—Морыс-мустангер.

— Я не заслугоўваю такіх пахвал, маёр,—адказаў малады ірландзец, далікатна пакланіўшыся кампаніі.—Я толькі абяцаю паказаць вам, дзе водзяцца мустангі.

«Які ён скромны»,—прашаптала сама сабе Луіза.

— Тады вядзіце нас,—распарадзіўся маёр.

І адразу-ж вясёлая кавалькада з мустангерам на чале рушыла ў дарогу.

Для жыхароў Техаса праехаць дваццаць міль па прэрыі проста глупства. Гэта адлегласць была пройдзена менш чым за тры гадзіны. Падарожжа прайшло добра, калі не лічыць, што пад канец дарогі ўдзельнікі экскурсіі адчулі моцны голад.

На шчасце, фургон з правізіяй не прымусіў сябе чакаць, і яшчэ задоўга да паўдня вясёлая кампанія размясцілася ў цені вялікага арэхавага дрэва, на беразе ракі Нуэсес.

Раздзел XIV

МАНАДА

Нельга было выбраць больш удачнае месца для палявання на дзікіх коней і адначасова для вясёлага прывалу, чым тое, да якога прывёў падарожнікаў Морыс Джэральд.

Запеніліся дарагія віны з нямецкіх скляпоў Сан-Антоніо. Гул

вясёлай размовы разлятаўся па прэрыі. Сінь неба пачала здавацца глыбейшай, больш ізумруднай здавалася зелень.

— Mustenos!—раптам пачуўся крык мексіканскага вакеро¹. Морыс хутка асушыў сваю шклянку і, ускочыўшы на каня, крыкнуў:

— Cavallada?

— Не,—адказаў мексіканец,— manada.

— Што гэта яны там балбочуць?—запытаў капітан Кольхаун.

— Mustenos—мексіканская назва мустангаў,—адказаў маёр,— а манадай яны называюць табун дзікіх кабыл. У гэты час кабылы трымаюцца разам, асобна ад жарабцоў, калі толькі...

— Калі што?—нецярпліва запытаў капітан, перапыняючы тлумачэнні.

— Калі толькі на іх не нападаюць аслы,—з нявінным выглядам адказаў маёр.

Усе засмяліся.

Між іншым манада набліжалася.

— У сёдлы!—пачуліся галасы з усіх бакоў.

Дзікі табун накіроўваўся, як відаць, цераз грэбень узвышанасці, на якім стаяў дзорны.

Дзорны ўскочыў у сядло; момант—і ён ужо сярод табуна, з ласо ў руках.

З дзікім храпненнем, у шалёным галопе імчаліся коні, нібы выратаўваючыся ад ненавіснага праследавання. Азіраючыся, яны не бачылі ні фургона, ні коннікаў.

— За імі пагоня,—сказаў Морыс, убачыўшы ўзрушаных страхам жывёл.—Што там такое, Крэспіно?—крыкнуў ён мексіканцу, які са свайго паста павінен быў бачыць, хто гнаў табун.

Чакаючы адказу, усе прыціхлі. На тварах адбіліся страх і трывога. Ці не індзейцы гэта ў пагоні за мустангамі?

— Дзікі асёл,—пачуўся адказ па-іспанскаму.—Самец,—дадаў Крэспіно.

— Ну, так. Так яно і ёсць. Трэба спыніць гэтага нягодніка, інакш ён сапсуе нам усё паляванне. Да таго часу, пакуль дзікі асёл гоніцца за табуном, ніякія сілы не спыняць коней. Ці далёка ён?

— Зусім блізка, дон Морысіо. Ён бяжыць проста на мяне.

— Накінь на яго ласо. Папрабуй. Калі не ўдасца—падстралі, як-небудзь трэба з ім расправіцца.

У чым заключалася сіла праследавальніка, аставалася таямнічай амаль для ўсіх прысутных. Толькі мустангер мог зразумець сапраўднае значэнне гэтых слоў: «дзікі асёл-самец».

— Раствлумачце, Морыс, у чым справа,—папрасіў маёр.

— Паглядзіце туды,—паказаў мустангер на вяршыню гары.

Па горнаму хрыбту з хуткасцю птушкі імчалася жывёла, на якую прывыклі глядзець як на ўзор марудлівасці і дурнасці.

¹ Вакеро—пастух.

Дзікі асёл быў амаль такой-жа велічыні, як мустангі, за якімі ён гнаўся. Калі ён і не бег хутчэй за самага быстрага мустанга, то ва ўсякім выпадку не адставаў ад іх у сваёй упартай пагоні.

Назіраўшыя не паспелі абмяняцца некалькімі словамі, як дзікія кабылы прымчаліся амаль ушчыльную да іх. Тут, нібы ўпершыню заўважыўшы групу коннікаў, мустангі забыліся аб сваім ненавісным праследавальніку і павярнулі ўбок.

— Заставайцеся на месцах, панове! Трымайце коней!—пачуўся голас Морыса Джэральда.—Я ведаю, дзе яны любяць пасвіцца. Яны бягуць цяпер туды. Мы адправімся за імі. Там добрае наладзім паляванне. За імі няможна цяпер гнацца—яны разбягуцца па гаю, і мы іх больш не ўбачым.

— Ола, сен'ёр Крэспіно! Пусціце кулю ў гэтага нягодніка. Ён-жа на адлегласці стрэлу, ці не праўда?

Мексіканец хутка зняў з сядла сваю кароценькую стрэльбу—эскапету—і, прыцэліўшыся, стрэліў у дзікага асла.

Асёл зароў, пачуўшы стрэл, але гэта быў толькі адказ на выклік. Ён, як відаць, астаўся непашкодзаны. Крэспіно прамахнуўся.

— Я павінен спыніць яго,—усклікнуў мустангер,—інакш ён будзе прадаўжаць гнацца да самай ночы.

Рэзкім рухам мустангер прышпорыў свайго каня. Як страла, паймчаўся Кастро ў пагоні за аслom.

Некалькі прыжкоў, і скакун даставіў свайго гаспадара на адлегласць ласо ад асла. Яшчэ момант, і з маланкавай хуткасцю пятыя ласо апусцілася над яго доўгімі вушамі.

Кінуўшы ласо, Морыс спыніўся, зрабіўшы поўабарот; Кастро пад ім павярнуўся, нібы вакол сваёй асі; затым з такой-жа пакарлівасцю конь стаў на месцы, чакаючы, калі нацягнецца вяроўка.

Асёл, бегучы ўперад, нацягнуў вяроўку, пасля стаў дыба і цяжка зваліўся на спіну, нібы прабіты куляй у самае сэрца.

Аднак, ён быў толькі аглушаны, а не задушаны.

Мексіканец ударам вострага нажа закалоў яго насмерць.

* * *

Усе чакалі, што цяпер будзе рабіць Морыс-мустангер. Між тым Морыс вызваліў шыю жывёлы і пачаў скручваць ласо. Але тут у руках ірландца зноў адчулася нейкая паспешнасць.

Раптоўна ён кінуўся да сядла. Як відаць, зноў нейкая трывога.

Луіза Пойндэкстэр імчалася галопам на сваім крапчатым мустангу, як быццам рашыўшы апярэдзіць усіх у агульнай пагоні за табуном.

Толькі адзін паляўнічы на дзікіх коней правільна адгадаў паводзіны крапчатага мустанга. Морыс заўважыў, што табун, які праімчаўся, быў той самы, да якога яшчэ нядаўна належаў крапчаты мустанг. Няма сумнення, што, убачыўшы сваіх тава-

рышоў, мустанг паімчаўся са сваёй конніцай, каб далучыцца да іх.

Неўзабаве ўсе здагадаліся аб намеры крапчатага мустанга.

У парыве галантнай любезнасці за дзяўчынай кінуліся ўслед Кольхаун, Генкок і Кросман, а за імі каля дзесятка маладых людзей—плантатараў, адвакатаў, судзейскіх. Кожны марыў зрабіцца героём удачнай пагоні.

Аднак, амаль ніхто з іх не быў сапраўды ўстрыжаны. Усе ведалі, што Луіза Пойндэкстэр была цудоўнай наезніцай. Перад ёю расцілалася велізарная раўніна, гладкая, як арэна цырка. Мустанг будзе бегчы, пакуль не стоміцца. Наўрад ці пагражае Луізе сур'ёзная небяспека.

Толькі адзін чалавек не падзяляў гэтай думкі—гэта быў мустангер.

Ён апошнім рушыў з месца. Ён затрымаўся, скручваючы сваё ласо. Але вось і ён ускочыў у сядло і паімчаўся ў пагоню.

Яго сапернікі паспелі ўжо ад'ехаць на некаторую адлегласць. Наперадзе імчаўся Кольхаун; драгун і стралок некалькі адсталі, а ззаду імчаліся астатнія ўдзельнікі саборніцтва.

На сваім гнедым кані Морыс хутка апярэдзіў іх усіх. Апярэдзіў і капітана. У бяссільнай злосці Кольхаун паслаў яму ўслед праклён.

Паўдзённае сонца асвятліла зусім незвычайную карціну. Табун дзікіх коней імчаўся з невераемай хуткасцю па шырокай прэрыі. Адзін конь з гэтага-ж табуна з конніцай на спіне бег за імі на адлегласці пяцісот крокаў. На такой-жа адлегласці ад яго на гнедым кані імчаўся коннік у прыгожым мексіканскім уборы, а яшчэ ззаду—цэлая вераніца коннікаў.

Ззаду ўсіх імчаўся поўным галопаў эскадрон драгунаў, які толькі што аддзяліўся ад групы ўзрушана жэстыкулюючых дам і мужчын.

Праз дваццаць хвілін карціна змянілася. Дзеючыя асобы былі ўсё тыя-ж, але змянілася іх групіроўка: манада выйграла адлегласць у крапчатага мустанга, мустанг—у гнедага, а іншыя сапернікі ўжо зусім не былі відаць, і толькі высока лунаючы ў сапфіравым небе арал мог адрозніць іх сваім зоркім вокам.

Дзікія коні, мустанг і яго конніца, гнеды конь і яго коннік асталіся адны сярод прасторы саванны.

Раздзел XV

УЦЯКАЧКУ ДАГНАЛІ

На адлегласці яшчэ адной мілі скачка прадаўжалася без асаблівых змен.

Дзікія кабылы па-ранейшаму хутка імчаліся, але ўжо не перамагаемыя страхам, без крыкаў і ірзання. Ззаду ў іх чулася адрывістае ірзанне крапчатага мустанга, але старыя таварышы як

быццам не заўважалі яго. Конніца сядзела спакойна, без прыкметнай трывогі.

Коннік-жа на гнедым кані праяўляў вялікае хваляванне; распач і безнадзейнасць адчуваліся ў яго паводзінах.

«Што, калі я страчу яе з віду? Яна-ж загіне тут!»

— Пайшоў, Кастро!—усклікнуў Морыс з нецярплівасцю ў голасе.—Што гэта з табой сёння? Не забывайся, што ты-ж дагнаў яго мінулы раз, праўда, з цяжкасцю. Але-ж цяпер ён з седаком. Ну, хутчэй-жа! Хутчэй!

І Морыс імчаўся, не адрываючы вачэй ад конніцы, якая ўсё аддалялася. Час ад часу ён усхваляваным позіркам вымяраў падзяляўшую іх прастору.

Перад яго ўсхваляваным уяўленнем паўставалі жудасныя карціны, адна сумней за другую—карціны пагібелі і катастрофы.

— Нябесныя сілы!—вырвалася, нарэшце, у яго.—Што, калі сюды забягуць жарабцы! Гэта-ж іх улюбёнае месца. Цяпер якраз той сезон, калі яны шалеюць.

Зноў глыбока ўбіліся шпоры мустангера. Кастро паімчаўся хутчэй.

Раптам дзікія кабылы зніклі ў зарасніках. Знікненне табуна зрабіла на мустанга амаль магічнае дзеянне. Ён раптам замардзіў бег і праз хвіліну зусім спыніўся.

Морыс імчаўся далей. Ён ужо блізка ад сваёй мэты. Сярод паляны, нерухомая, як мрамарная статуя, сядзела ў сядле Луіза.

— Міс Пойндэкстэр!—закрычаў Морыс, пад'язджаючы.—Як я рад, што конь зноў пакорны вам. Я быў вельмі занепакоены.

— Чым, сэр?—з неўразуменнем запыталася дзяўчына.

— Той небяспекай, якая пагражала вам,—адказаў ён, некалькі азаданых.

— О, дзякую вам, містэр Джэральд. Толькі я не бачыла ў гэтым нічога страшнага. Няўжо мне пагражала небяспека?

— Пагражала небяспека!—паўтарыў ірландзец з узрастаючым здзіўленнем.—Конна на дзікім кані, які панёс вас сярод пустынай прэры!

— Ну і што-ж тут асаблівага? Вы думаеце, што ён мог скінуць мяне? Але-ж я добрая наезніца і не дазволіла-б яму гэтага зрабіць. Праўду кажучы,—прадаўжала яна са шчырай прастатой,—я не шкадавала аб тым, што конь панёс мяне. Пустая балбатня стамляе чалавека. Мне хацелася падыхаць свежым паветрам і пабыць адной. Так што, нарэшце, містэр Джэральд, усё атрымалася вельмі ўдачна.

— Вы хацелі пабыць адна?—запытаўся мустангер з расчараваным выглядам.—Я вельмі шкадую, што парушыў вашу адзіноту. Запэўнюю вас, міс Пойндэкстэр, я імчаўся за вамі толькі таму, што вам пагражала небяспека.

— Гэта вельмі міла з вашага боку, сэр. Я вам вельмі ўдзячна. Вы, напэўна, баяліся нападу індзейцаў?

— Не, я думаў не пра індзейцаў.

— Якая-ж іншая небяспека? Скажыце, калі ласка, надалей я буду больш асцярожная.

Морыс не адразу адказаў. Да яго даляцеў гук, які прымусіў яго павярнуцца.

Крэолка зразумела, што ён да чагосьці прыслухоўваецца. Да яе даляцеў рэзкі візг, пасля пачуўся тупат капытоў.

— Дзікія жарабцы!—усклікнуў мустангер трывожным голасам.—Я ведаў, што яны бываюць у гэтых месцах.

— Гэта тая небяспека, аб якой вы гаварылі?

— Так, я аб гэтым думаў.

— Але-ж гэта толькі мустангі. Што-ж у іх страшнага?

— Звычайна іх няма чаго баяцца. Але іменна цяпер, у гэту пару года, яны робяцца такімі-ж дзікімі, як тыгры, і такімі-ж небяспечнымі. Вы нават не падазраеце, што раз'юшанага дзікага жарабца трэба больш баяцца, чым ваўка, пантэры або мядзведзя.

— Што-ж нам рабіць?—запыталася Луіза, з трывогай гледзячы ў вочы чалавеку, які аднойчы ўжо выратаваў яе ад небяспекі.

— Калі яны нападуць на нас,—адказаў Морыс,—у нас будзе толькі два выйсця. Першае—гэта ўзлезці на дрэва, кінуўшы нашых коней на расцярганне.

— А другое?—спакойна запытала крэолка.—Я згодна на ўсё, але пакідаць нашых коней я не хачу. Гэта было-б дрэннае выйсце са станавішча.

— Нам і не даводзіцца так зрабіць, бо тут, як відаць, не знойдзеш ніводнага вялікага дрэва. У выпадку нападу нам астаецца толькі адно—здацца на хуткасць нашых коней. На жаль,—прадаўжаў ён, уважліва разглядаючы крапчатага мустанга, а пасля свайго каня,—ім занадта дасталася за сёнешні дзень, і абодва яны вельмі стаміліся. У гэтым наша галоўная бяда.

— Нам патрэбна зараз-жа выратаўвацца ўцёкамі?—запытала Луіза.

— Не, пакуль яшчэ рана. Чым больш мы дадзім адпачыць нашым коням, тым лепш. Жарабцы, магчыма, яшчэ і не прыдуць сюды. А калі нават і прыдуць, то гэта яшчэ не азначае, што яны на нас кінуцца. Калі яны будуць грызціся паміж сабою, то і мы будзем пад пагрозай. Ага! Так яно і ёсць—паміж імі барацьба. Я мяркую па іх ірзанню. Увы, яны накіроўваюцца сюды.

— Містэр Джэральд, дык чаго-ж мы чакаем тут?

— Цяпер няма сэнсу кратачца. Наперадзе—адкрытая раўніна, і нам няма дзе схвацца. Яны выскачаць туды, перш чым мы паспеем ад'ехаць, і адразу-ж забягуць наперад нам. Месца, куды нам трэба ўцякаць, знаходзіцца ў іншым напрамку. Мы

павінны перачакаць і пастарацца пракрасціся ззаду ў іх. Калі нам гэта ўдасца і мы зможам прабегчы галопам адлегласць у дзве мілі, то там я ведаю месца, дзе нам не будзе пагражаць небяспека. Ці ўпэўнены вы, што справіцеся з вашым мустангам.

— Зусім!—хутка адказала крэолка.

Раздзел XVI

ДЗІКІЯ МУСТАНГІ

Коннікі засталіся сядзець у сваіх сёдлах. Луіза хвалявалася менш, чым мустангер, таму што яна даверылася яму. Яна зразумела ўсё-ж, што ім пагражае нейкая вялікая небяспека, хоць зразумець яе добра яшчэ не магла. Калі такі чалавек, як Морыс Джэральд, праяўляе трывогу, значыцца, небяспека сур'ёзная. Разуменне, што гэта трывога часткова звязана з яе бяспекай, наперакор усяму напаўняла яе радасцю.

— Мне здаецца, што мы можам цяпер рыскнуць,—казаў Морыс, усё яшчэ прыслухоўваючыся.—Яны як быццам мінавалі ўжо тую закрытую паляну, па якой мы павінны адступаць. Упрашаю вас, збярыце ўсе свае сілы і ўвагу, каб справіцца з канём. Моцна сядзіце ў сядле і цвёрда трымайце павады. Едзьце побач са мною там, дзе толькі дарога дасць магчымасць, і ні ў якім разе не адставайце больш чым на даўжыню хваста майго каня. Я вымушаны ехаць наперадзе, каб паказваць дарогу. Вось яны проста накіраваліся да палянкі. Яны ўжо амаль перасеклі яе. Цяпер час!

Ва ўрачыстую цішыню прэрыі раптам уварваўся раз'юшаны шум, нібы з дому звар'яцельх. Прарэзлівае ірзанне дзікіх жарабцоў нагадвала крыкі буяных маніякаў, толькі гэтыя гукі былі разоў у дзесяць мацнейшыя. Ім уторылі тупат капытоў, свіст і трэск ломячыхся галін, дзікае храпленне, суправаджаема рэзкім лясканнем зубоў.

Гэтыя жахлівыя гукі гаварылі аб шалёнай схватцы дзікіх жарабцоў. Яны яшчэ не былі відаць, але яны набліжаліся.

Калі Морыс падаў знак рушыць у дарогу, табун дзікіх коней з'явіўся ў вузкай прасецы паміж двума зараснікамі. Яшчэ момант—і яны з нястрымнасцю горнай лавіны вырваліся на адкрытую паляну.

— Сюды!—крыкнуў Морыс і прышпорыў каня, накіроўваючыся ў тыл табуна.—О, жудасць! Яны ўжо заўважылі нас! Хутчэй, хутчэй! Памятайце, што вы выратаўваеце сваё жыццё!

Але словы былі лішнімі.

Выскачывшы на адкрытае месца і ўбачывшы коннікаў, дзікія жарабцы раптам спынілі барацьбу паміж сабою. Нібы па загаду важака, яны выпягнуліся ўсе ў адзін рад, гатовыя да атакі.

Магчыма, гэта было праяўленне раптоўнага здзіўлення, але так ці інакш для ўцекачоў надышоў спрыяльны момант. За

дваццаць секунд зацішша коннікам удалося абагнуць непрыяцеля і апынуцца ў яго ў тылу, на шляху да выратавання.

Аднак, небяспека ўсё яшчэ аставалася пагражаючай. Дзікія жывёлы, заўважыўшы іх уцяканне, з храпеннем і вігам кінуліся ім услед.

З гэтага моманту пачалося страшэннае спаборніцтва ў хуткасці бегу паміж коньмі без седакоў і коньмі з седакамі.

Час ад часу Морыс азіраўся назад, і, не гледзячы на тое, што адлегласць, якую ім удалося выйграць спачатку, не змяншалася, яго твар па-ранейшаму выказваў трывогу.

Каб ён быў адзін, ён не хваляваўся-б ні хвіліны. Ён ведаў, што яго гнеды нікому не дасць сябе дагнаць. Бяда была ў тым, што крапчаты мустанг сцішаў бег.

— Што гэта можа азначаць?—не разумеў мустангер, стрымліваючы свайго каня, каб параўняцца са сваёй спадарожніцай:—Калі нам трапіцца перашкода,—звярнуўся ён да яе,—мы загінем. Нам дорага кожная секунда.

— Але-ж яны не даганяюць нас, праўда?

— Пакуль яшчэ не. На няшчасце, наперадзе ў нас вялікая перашкода. Я ведаю, што вы цудоўная наезніца, але ваш конь... У ім я не ўпэўнены. Вы яго лепш ведаеце. Ці можа ён пераскочыць цераз...

— Цераз што, сэр?

— Вы зараз убачыце.

І яны прадаўжалі імчацца галопам, робячы амаль мілю за хвіліну.

Хутка яны апынуліся ля велізарнай, як прорва, расколіны, зіяючай на паверхні прэрыі. Яна была не менш пятнаццаці футаў у шырыню, значна больш у глыбіню і цягнулася з абодвух бакоў, наколькі хапала зроку.

Толькі прыжком у пятнаццаць футаў даўжыні можна было ўзяць гэту перашкоду. Морыс ведаў, што гнеды не падвядзе,—яму не раз даводзілася рабіць такія прыжкі. А крапчатая кабыла?

— Ці можа ваш конь справіцца з гэтай перашкодай?—з трывогай запытаў мустангер, пад'язджаючы да краю прорвы.

— Я не сумняваюся,—з упэўненасцю адказала Луіза.

— Але, міс Пойндэкстэр,—з недавер'ем прадаўжаў мустангер,—раптам яна не пераскочыць? Калі ў вас ёсць хоць кропля сумнення, давайце лепш пакінем яе. Я ведаю, што мой конь у поўнай захоўнасці пераправіць нас абодвух на той бок. Калі мы афіраем мустангам, то, напэўна, выратуемся і ад далейшых праследаванняў. Дзікія жарабцы... вы разумеце...

— Пакінуць Луну! Кінуць яе на расцяранне дзікіх жарабцоў! Не, не, містэр Джэральд. Мой мустанг занадта мне дораг. Мы разам пераскочым прорву, калі толькі зможам. Калі не, мы разам зломім сабе шыю на дне яе. Ну, давай, мая прыгожая! Ляцім!

і, не чакаючы больш, адважная крэолка спакойна накіравалася да краю прорвы і з незвычайнай лёгкасцю ўзяла небяс-печную перашкоду.

У мустангера было тры пачуцці, калі ён сачыў за Луізаі: Першае з іх—здзіўленне, другое—пракланенне, трэцяе наўрад ці паддавалася вызначэнню...

Але як ні бліскуча ўдалася пераправа, яна не забяспечыла бяспекі для ўцекачоў. Для дзікіх жарабцоў расколіна не магла з'явіцца перашкодай.

Небяспека зрабілася нават больш грознай. Пры пераправе ўсё-ж быў патрачан час, і гэта дало непрыяцелю магчымасць наблізіцца. За ўвесь час пагоні жарабцы яшчэ не былі так блізка. Яны пераліцяць цераз прорву без усякай затрымкі.

А што тады?

Коннікі імчаліся побач, як раней быстрым галопам.

Морыс раптам спыніў каня.

— Міс Пойндэкстэр,—звярнуўся ён да маладой дзяўчыны, якая паспела параўняцца з ім,—едзьце ўперад адна.

— Чаму?—запытала яна, крута спыніўшы мустанга.

— Калі будзе так прадаўжацца, жарабцы нас дагоняць. Трэба штосьці прадпрыняць, каб спыніць гэтых дзікіх жывёл. Цяпер яшчэ ёсць магчымасць, але пасля ўжо будзе позна. Толькі не задавайце пытанняў. Яшчэ дзесяць секунд—і ўсё загінула. Паглядзіце наперад, вунь туды. Бачыце паверхню вады? Гэта сажалка. Спяшайцеся проста туды. Там вы апынецеся паміж двума высокімі платамі. Ля сажалкі яны зыходзяцца. Вы ўбачыце загон і каля яго жэрдкі. Калі я не падаспею, едзьце проста ў гэты загон, злезьце з каня і загарадзіце ўваход жэрдкамі.

— А вы, сэр?

— Не бойцеся за мяне. Для мяне гэта рыск невялікі. Але хутчэй-жа наперад! Не ўпускайце з вяду сажалкі. Няхай яна служыць вам маяком. Не забудзьцеся загарадзіць пралёт загона. Хутчэй-жа! Хутчэй!

Дзяўчына хісталася, не адважваючыся расстацца з чалавекам, які, выратаўваючы яе, рыскуе, магчыма, уласным жыццём.

На шчасце, яна не належала да ліку тых баязлівых і безрасудных дзяўчын, якія ў цяжкую хвіліну топяць свайго выратавальніка. Яна верыла ў сілы свайго саветчыка, верыла ў тое, што ён ведае, што робіць, і паслухмяна пусцілася галопам проста да сажалкі.

Гасстаўшыся са сваёй спадарожніцай, Морыс выцягнуў з сядзельнага мяшка самую цудоўную зброю, якая калі-небудзь падымалася супроць ворагаў прэры,—шасцізарадны рэвальвер Кольта.

Прышпорыўшы каня, ён паімчаўся да расколіны, цераз якую яны толькі што пераскочылі.

«Яны будуць пераскакваць у тым-жа месцы, дзе і мы,—паду-

маў ён, гледзячы на дзікі табун, які ўсё яшчэ быў на тым баку расколіны.—Калі мне ўдасца ўкласці хоць аднаго з іх, гэта можа спыніць іншых і дасць час мустангу ўцячы. Цяпер час!»

Пачуўся стрэл. Самы вялікі з жарабцоў, рыжай масці, зваліўся на зямлю, перагарадзіўшы сваёй тушай дарогу.

Некалькі мустангаў, што імчаліся ззаду, адразу-ж спыніліся, а за імі ўсе астатнія.

Скарыстаўшы замяшанне і не трацячы ні хвіліны, мустангер павярнуў на захад і паімчаўся да сажалкі. Крапчаты мустанг са сваёй конніцай паспеў ужо далёка ад'ехаць.

Дзікія жарабцы не прадаўжалі пагоні. Магчыма, што пагібель ваяка збіла з панталыку іх, а магчыма, яго труп з'явіўся перашкодай, загарадзіўшы шлях у адзіным месцы, дзе можна было пераскочыць цераз расколіну.

Калі Морыс пад'ехаў да сажалкі, Луіза была ўжо там. Яна пакорна выканала ўсе яго ўказанні, за выключэннем аднаго: яна не загарадзіла ўваходу. Уваход быў адкрыты—жэрдкі валяліся на зямлі. Дзяўчына моўчкі сядзела ў сядле, усхваляваная глыбокай удзячнасцю.

Раздзел XVII

ЛАВУШКА ДЛЯ МУСТАНГАЎ

Калі ўжо не пагражала небяспека, маладая крэолка з цікавасцю азірнулася навокал.

Яна ўбачыла невялікае возера. Берагі яго былі ўкрыты слядамі конскіх капытоў. Як відаць, гэта было любімае месца вадапою. Агінаючы возера і далёка ўразаючыся двума разыходзячыміся крыллямі ў раўніну, ішоў высокі плот.

— Для чаго гэта?—запытала дзяўчына, паказваючы на плот.

— Гэта лавушка для мустангаў,—сказаў Морыс.

— Лавушка для мустангаў?

— Загон для лоўлі дзікіх коней. Яны бадзяюцца паміж крыллямі плота, якія, як вы бачыце, шырока разыходзяцца і далёка вынесены ў прэрыю. Іх прыцягвае сюды вада, або мустангеры проста заганыюць іх у гэтае вузкае месца. Уваход загона загараджваецца, і тут іх ужо няцяжка злавіць пры дапамозе ласо.

— Бедная жывёла! Гэты загон належыць вам? Вы-ж мустангер? Вы нам так казалі?

— Так, я мустангер, але я палюю на дзікіх коней у адзіночку. Я рэдка сустракаюся з людзьмі маёй прафесіі. Таму я і не магу карыстацца гэтым прыстасаваннем, для якога патрэбна прынамсі дваццаць чалавек загоншчыкаў. Мая зброя, калі толькі можна яе так назваць,—вось гэтае ласо.

— Вы вельмі па-майстэрску ім уладаеце. Я ўжо чула аб гэтым, ды і сама бачыла.

— Гэта вельмі любезна з вашага боку. Аднак, вы памыляецеся. У прэрых ёсць прыродныя ласонеры-мексіканцы. І тое, што вам паказалася майстэрствам, яны палічылі-б проста за непаваротлівасць.

— Мне здаецца, містэр Джэральд, што ваша скромнасць прымушае вас пераацэньваць вашых сапернікаў. Я чула якраз адваротнае.

— Ад каго?

— Ад вашага прыяцеля—містэра Зебулона Стумпа.

— Ха-ха! Стары Зеб дрэнны аўтарытэт у гэтых пытаннях.

— Мне таксама хацелася-б навучыцца кідаць ласо,—сказала маладая крэолка,—але Кажуць, што гэта не жаночая справа.

— Не жаночая справа! Гэта такі-ж нявінны спорт, як і катанне на каньках або стральба з лука. Я ведаю адну дзяўчыну, якая добра ўладае гэтым майстэрствам.

— Яна амерыканка?

— Не, мексіканка і жыве ў ваколіцах Рыо-Грандэ. Іншы раз яна прыязджае да нас на Леону: тут жывуць яе сваякі.

— Яна маладая?

— Мне здаецца, што яна вашых год, міс Пойндэкстэр?

— Высокая?

— Крыху ніжэйшая за вас.

— Але, вядома, значна прыгажэй за мяне? Я чула, што мексіканскія жанчыны значна прыгажэйшыя за нас, амерыканак.

— Мне здаецца, што крэолкі не ўключаны ў гэтую катэгорыю,—з дыпламатычнай тонкасцю адказаў Морыс.

— Цікава, ці магла-б я аўладаць гэтым майстэрствам?—прадаўжала маладая крэолка, як быццам не заўважыўшы зробленага ёй камплімента.—Ці не позна мне пачаць вучыцца? Я чула, што мексіканцы прывыкаюць да гэтага спорту з дзіцячых год. Таму яны і дасягаюць такой высокай дасканаласці.

— Не, вам яшчэ зусім не позна,—паспяшаўся адказаць Морыс.—Пасля аднаго-двух год практыкі вы зробіцеся ўмелай ласонеркай. Я, напрыклад, усяго толькі тры гады як займаюся гэтай справай...

Ён змоўк, бо яму не хацелася паказацца хвалько.

— А цяпер вы самы лепшы ласонер ва ўсім Техасе?—скончыла субяседніца, адгадаўшы невыказаную ім думку.

— Не, не!—смеючыся, запратэставаў ён.—Гэта толькі заблуджэнне з боку старога Зеба, які мяркуе аб маім умельстве, напэўна, прымаючы сваё за стандарт.

«Што гэта—скромнасць?—падумала крэолка.—Або гэты чалавек проста смяецца з мяне? Не, гэтага не можа быць, а то я проста звар'яцею».

— Вам, напэўна, хочацца вярнуцца ў кампанію вашых сяброў?—сказаў Морыс, заўважыўшы ў ёй нейкую няўважлівасць.—Ваш бацька, напэўна, ужо трывожыцца, што вас так доўга няма. Ваш брат, ваш стрыечны брат...

— Так, ваша праўда,—паспяшалася адказаць яна тонам, у якім чулася ні то некаторая дакорлівасць, ні то шкадаванне.— Я не падумала аб гэтым. Дзякуй, сэр, што вы напамнілі мне аб маіх абавязках. Трэба ехаць назад!

Яны зноў селі ў сёдлы. Неахвотна падабрала Луіза павады, неяк марудліва ўставіла ногі ў страмёны, і, здавалася, ёй зусім не хацелася пакідаць гэта цікавае месца, дзе быў зроблены загон для дзікіх коней.

* * *

Морыс накіраваўся са сваёй спадарожніцай да месца пікніка самай кароткай дарогай.

Яны ехалі назад цераз «прэрыю пустазелля». Так назвалі яе піонеры-каланізатары Амерыкі, як відаць не задумваючыся асабліва над выбарам тэрміна.

Урадженка Луізіяны ўбачыла вакол сябе велізарныя кветнікі, усыпаны яркімі кветкамі, кветнік, які мяжуе з блакітным зводам неба, насаджаны і вырашчаны самой прыродай.

— Якая прыгожасць!—з захапленнем усклікнула крэолка, мімавольным рухам спыняючы каня.

— Вам падабаецца тут, міс Пойндэкстэр?

— Падабаецца? Больш таго, сэр. Я бачу перад сабою ўсё, што ёсць самае прыгожае ў прыродзе: зялёную траву, дрэвы, кветкі—усё, што з такой цяжкасцю вырошчвае чалавек. І ўсё-ж ніколі ён не можа дасягнуць роўнага гэтаму па прыгожасці. Тут нічога нельга дадаць,—гэта кавалак прыроды, бездакорны ў сваёй дасканаласці.

— Тут нехапае дамоў.

— Але стрэхі і коміны парушылі-б прыгожасць пейзажа. Чыстыя контуры дрэў такія прыгожыя. Пад іх ценем мне хацелася-б жыць, пад іх ценем мне хацелася-б...

Слова «кахасць» гатова была сарвацца з яе вуснаў, але яна раптам спынілася і нечакана нават для сябе замяніла яго словам «памерці».

Яна гаварыла ва унісон з тым, што адчуваў і сам ірландзец, яе словы былі нібы водгуллем яго адчуванняў, але ён маўчаў.

Яго адказ прагучэў суха і праязічна:

— Я баюся, міс, што вам хутка абрыдла-б такое жыццё, без даху, без людзей, без...

— А вы, сэр? Як-жа яно вам не абрыдвае? Ваш сябра, містэр Стумп, якому я зусім давяраю, гаварыў мне, што вы вядзеце такое жыццё ўжо некалькі год. Ці праўда гэта?

— Правільна.

— О, як вам зайздросчу! Я ўпэўнена, што я была-б бясконца шчаслівай сярод гэтай прыгожай прыроды. І мне такое жыццё ніколі не надакучыла-б.

— Адной? Без сяброў? Нават пад адкрытым небам?

— Я аб гэтым не гаварыла. Але вы не казалі мне, як вы жывеце. Ці ёсць у вас дом?

— Маё жыллё не заслугоўвае такой гучнай назвы,—смеючыся, адказаў мустангер.—Мая халупа, правільней, маё хакале—адно з самых скромных у нашым краі.

— Дзе-ж яна знаходзіцца? Дзе-небудзь недалёка ад тых месц, дзе мы сёння былі?

— Не вельмі далёка адсюль. Міля, не больш. Вы бачыце на захадзе вяршыні дрэў? Яны прыкрываюць маю халупу ад сонца і ахоўваюць яе ад бур.

— Вось што! Як-бы мне хацелася зірнуць на яе. Сапраўдная халупа, вы гаворыце?

— Так, сапраўдная.

— Стаіць адзінока?

— Я не ведаю ніводнага жылля на адлегласці дзесяці міль.

— Сярод дрэў? Маляўнічая?

— Гэта ўжо залежыць ад таго, як яна каму здасца.

— Мне хацелася-б паглядзець на яе і выказаць сваю думку. Толькі адна міля адсюль?

— Міля туды, міля назад—усяго дзве.

— Ну, гэта не страшна. Дваццаці хвілін нам хопіць.

— Я баюся, што мы злоўжываем цярплівацю вашых блізкіх...

— Магчыма, вы хочаце сказаць: вашай гасціннасцю? Даруйце, містэр Джэральд,—прадаўжала маладая дзяўчына з ценем смутку, які набег на твар.—Я не падумала аб гэтым. Напэўна, вы жывеце не адзін? У вашай хакале, як вы называеце, з вамі жыве яшчэ хто-небудзь?

— О, так! Я жыву не адзін. Са мною жыве мой прыяцель, з таго часу як...

Перш чым мустангер скончыў свае словы, перад уяўленнем Луізы паўстаў вобраз яго прыяцеля. Дзяўчына яе год, з бронзавым адценнем скуры, з прадаўгаватымі, як міндаліны, вачыма. Зубы ў яе, напэўна, бялей за жэмчуг. На шчоках пунсовы румянец. Валасы даўжэйшыя, чым хвост у Кастро. Бусы на шыі, браслеты на нагах і руках. Прыгожа вышытая кароткая спаднічка, макасіны на маленькіх ножках. Так уявіла сабе Луіза Пойндэкстэр прыяцеля мустангера.

— Вашаму прыяцелю, магчыма, не спадабаецца з'яўленне гасцей, і асабліва чужых?

— Не, наадварот. Ён заўсёды вельмі рады гасцям, ці то зусім чужыя ці сябры. Мой малочны брат вельмі кампанейскі чалавек, але яму, небараку, мала з кім даводзіцца цяпер бачыцца.

— Ваш малочны брат?

— Так. Яго завуць Фелім О'Ніл, таксама ірландзец. Толькі яго ірландскі акцэнт яшчэ горшы за мой. Ён урадженец Гальвейскага графства.

— О, як-бы мне хацелася яго паслухаць! Там-жа вельмі смешна гавораць. Ці не праўда?

— З прычыны таго, што я сам гальвеец, то мне цяжка аб гэтым меркаваць. Але калі вы згодны на поўгадзіны пакарыстацца гасціннасцю Феліма, то ў вас будзе добрая магчымасць скласці наконт гэтага сваю ўласную думку.

— Я проста ў захапленні! Гэта будзе цікава і так нова для мяне! Няхай тата і астатнія пачакаюць. Там ёсць дамы і без мяне, а маладыя мужчыны няхай патурбуюцца ў пошуках нашых слядоў. Меркавалася-ж яшчэ паляванне на мустангаў. А я з радасцю скарыстаю вашу гасціннасць.

— Баюся толькі, што мая гасціннасць будзе занадта скромнай. Фелім некалькі дзён аставаўся адзін. Сам-жа ён не паляўнічы і, напэўна, сядзіць без усякіх запасаў. Добра, што вы паспелі закусіць перад вашым ўцекам.

Вядома, не гасціннасць Феліма прымусіла Луізу Пойндэкстэр змяніць напрамак шляху. Не надта яе цікавіла таксама ломаная гаворка ірландца. І не жаданне ўбачыць халупу мустангера кіравала ёю. Яе штурхала больш моцнае пачуццё, якому яна не магла супроцьстаяць. Яна бачыла ў гэтым волю свайго лёсу.

* * *

Луіза наведала адзінокую халупу на Аламо, пабывала пад яе страхой. Здавалася, не без цікавасці пазнаёмілася яна з яе своеасаблівымі жыхарамі. Яна была вельмі прыемна здзіўлена, знайшоўшы ў халупе кнігі, паперу, пісьмовыя прылады і іншыя дробязі, якія характарызавалі гаспадара хакале як культурнага чалавека. З відочнай цікавасцю слухала яна забаўную гаворку Феліма. Яна паспрабавала пачастунак, не адмаўляючыся ні ад чаго, за выключэннем любімага напітку гальвейца. І, нарэшце, вясёлая і ажыўленая, паехала.

— Але яе настрой хутка змяніўся. Прыўзняты стан, выкліканы навізнай уражанняў, паў. Трапіўшы зноў у прэрыю, усыпаную кветкамі, яна пачала перабіраць у памяці толькі што перажытыя ўражання. І тут у яе з'явілася думка, якая пакутлівым холадам абдала яе сэрца.

Ці мучылася яна з-за таго, што прымусіла так доўга чакаць сваіх блізкіх і сяброў у невядомасці і трывозе аб ёй?

Не, не гэта мучыла Луізу.

На працягу ўсяго дня, на працягу шляху ад форта да месца пікніка, пры сустрэчы на паляне, у часе жудаснай пагоні дзікіх жарабцоў, у якой Морыс Джэральд быў яе абаронцам, у хвіліны адпачынку ля возера ў прэрыі, па дарозе назад, пад яго ўласнай страхой,—увесь гэты час яе падарожнік быў з ёю толькі ветлівы, але не больш. Ён строга трымаўся ў рамках джэнтльменскай карэктнасці.

РЭУНАСЦЬ ІДЗЕ ПА СЛЯДАХ

З сарака коннікаў, якія кінуліся на выратаванне Луізы, толькі ў нямногіх хапіла вытрымкі для пагоні на вялікую адлегласць. Страціўшы з віду дзікі табун, крапчатага мустанга і мустангера, яны пачалі губляць і адзін другога. Хутка коннікі рассыпаліся па прэрыі па адным, па двое або групамі ў тры-чатыры чалавекі. Большасць з іх, не ўмеючы арыентавацца, згубілі след манады. Яны збіліся ўбок, накіроўваючыся па іншых слядах, магчыма, той-жа манады, але пакінутых раней.

Толькі адзін коннік ехаў правільным кірункам. Пад ім быў сільны, каштанавай масці, конь, праўда, ён не вызначаўся прыгожасцю, але затое быў вынослівы і быстры. Сіні, ваеннага пярцю, касцюм і сіняя шапка сведчылі аб тым, што гэты коннік быў ні хто іншы, як адстаўны капітан кавалерыі Касій Кольхаун. Ён накіроўваў свайго каня па правільных слядах. Капітан прыехаў да зараснікаў і неўзабаве апынуўся на палянцы, дзе так нечакана спыніўся крапчаты мустанг. Да гэтага месца яму няцяжка было дабрацца, але тут капітан стаў утупік.

Як-жа далей? Сярод слядоў манады ўжо больш не было адбіткаў падкаваных капытоў. Кольхаун аб'язджаў гэтыя сляды, углядаўся ў іх, але зразумець нічога не мог.

На сваё вялікае здзіўленне, капітан раптам убачыў набліжаючага конна чалавека. У вялізнай фігуры конніка ён пазнаў Зеба Стумпа.

— Ці ведаеце вы што-небудзь аб маладой лэдзі, містэр Кольхаун?—запытаў стары паляўнічы з незвычайнай для яго жвавасцю.—Не, вы нічога не ведаеце,—прадаўжаў ён, зірнуўшы ў твар Кольхауну і зрабіўшы адпаведны вывад.—Чорт вазьмі! Куды-ж панесла яе гэта праклятая кабыла? І цікава, як гэта здарылася: міс Пойндэкстэр такая добрая наезніца. Ну, нічога, вялікай небяспекі тут не можа быць. Мустангер, напэўна, зловіць кабылу сваім ласо. А чаму вы тут спыніліся?

— Я не магу зразумець, у якім напрамку яны паімчаліся. З гэтых слядоў можна заключыць, што тут яны спыніліся. Але я не бачу, куды-ж сляды пайшлі далей.

— Так, так. Правільна, містэр Кольхаун. Яны тут стаялі. І вельмі блізка адзін ад другога, гэта таксама відаць. Тут яны кінулі пагоню за дзікімі кабыламі. Гэта напэўна. Але куды-ж яны рушылі далей?

Пытальным позіркам Зоб Стумп пачаў разглядаць паверхню паляны, спрабуючы на ёй знайсці адказ.

— Я нідзе не магу знайсці іх слядоў,—адказаў капітан.

— Вы не можаце? А вось я магу. Паглядзіце сюды! Хіба вы не бачыце іх на прымятай траве?

— Не.

— Ну, вось яшчэ! Глядзіце як належыць! Вялікая падкова, а вось збоку—маленькая. Яны паехалі ў гэтым напрамку. Значыць, яны гналіся за дзікімі кабыламі не далей гэтага месца. Трэба прасачыць далей.

— Чаго-б гэта не каштавала!

Без далейшых размоў Зеб Стумп накіраваўся па слядах.

— Ало!—раптам усклікнуў стары паляўнічы.—Што-ж тут адбывалася? Гэта цікава высветліць.

— Я бачу толькі сляды дзікіх кабыл,—адказаў Кольхаун.— Яны як быццам-бы зрабілі круг і вярнуліся назад.

— Тут яны памяняліся ролямі.

— Што вы хочаце гэтым сказаць?

— Тое, што не коннікі ўжо цяпер гналіся за кабыламі, а кабылы за імі. Не кабылы—нябесныя сілы!—гэта-ж сляды вялікіх капытоў. Няўжо...

— У чым справа?

Не пускаючыся ў далейшыя тлумачэнні, стары паляўнічы адправіўся па слядах, за ім паехаў Кольхаун, дабіваючыся адказу.

Зеб тролькі махнуў яму рукою, нібы гаворачы: «Не прыставай, я вельмі заняты».

Некаторы час яго ўвага была зусім паглынута вывучэннем слядоў. Адрозніць сляды падкаваных коней было надзвычай цяжка, бо яны былі затаптаны капытамі жарабцоў.

Толькі пасля таго як Зеб наблізіўся да расколіны, з яго твара вышоў цень глыбокай трывогі.

Толькі цяпер ён згадзіўся, нарэшце, даць свае растлумачэнні.

— Паглядзіце сюды!

— Забіты жарабец! Што гэта азначае?

— Тое, што мустангер забіў яго. І гэтым так напалохаў астатніх, што яны кінулі праследаваць коннікаў.

— Вы думаеце, што Луіза і мустангер пераскочылі цераз гэтую расколіну? Ды гэта-ж немагчыма!

— Вядома, пераскочылі. Хіба вы не бачыце слядоў іх коней з гэтага і з таго боку прорвы?

— Ну, едзем назад,—заспяшаўся Кольхаун,—тут нам больш няма чаго рабіць.

— Не спяшайцеся, калі ласка,—адказаў Зеб, спакойна злязчы са сваёй кабылы і дастаючы нож.—Пачакайце мяне хвілін дзесяць.

— Пачакаць? Навошта?

— Мне трэба зняць скуру з гэтага жарабца. Што за прыгожасць! Я напэўна атрымаю за яе пяць долараў у нашым сёлменце.

— Чорт-бы пабраў вас з вашай скурай!—са злосцю адазваўся Кольхаун.—Едзем, кінце гэта.

— І не падумаю нават,—з бестурботным спакоем сказаў Зеб, распорваючы вострым нажом скуру на бруху забітай жывёлы.— Вы можаце ехаць, калі вам патрэбна, містэр Кольхаун, а Зеб

Ступ не зробіць ні кроку да таго часу, пакуль не пагрузіць скуры на сваю старую кабылу.

* * *

Рэўнасць прымусіла Касія Кольхауна спяшацца назад. Упершыню яна ўспыхнула ў ім сярод выпаленай прэрыі. З таго часу гэтае пачуццё разгаралася ўсё мацней. Кольхаун не знаходзіў сабе месца.

Нізкае сацыяльнае становішча паляўнічага на коней, здавалася-б, не павінна было даваць вялікіх падстаў для апасенняў. Кольхаун і не хваляваўся-б асабліва, калі-б не ведаў так добра характару Луізы Пойндэкстэр,—з малых год яна праяўляла поўную незалежнасць, і для яе не існавала перашкод, перад якімі спынілася-б другая жанчына.

Прыгнечаны сумнымі думкамі, Кольхаун імчаўся да месца пікніка.

Яго не ўзрадавала нават сустрэча з двума коннікамі, якія паказаліся ўдалечыні. Кольхаун адразу пазнаў іх. Гэта былі вінавайцы яго змрочных перажыванняў.

Яны ехалі блізка адзін ад другога, сядло да сядла. Як відаць, захопленыя нейкай цікавай размовай, коннікі не заўважылі набліжэння Кольхауна.

Ехалі яны лёгкім трушком, як відаць не вельмі спяшаючыся вярнуцца да кампаніі.

Іх блізкасць адзін да другога, іх позы, іх яўная няўважлівасць да акружаючага і, нарэшце, той чарапашы крок, якім яны ехалі назад,—усё гэта толькі ўзмацніла падазрэнні капітана. Ён адчуваў, што траціць самаўладанне.

Прымчацца галопам і спыніць інтымную прагулку—было першае, што прышло яму ў галаву. Яшчэ раз ён прымусіў свайго змучанага каня паскорыць крок.

Праз некалькі хвілін Кольхаун замарудзіў ход, як быццам перамяніўшы рашэнне. Гук капытоў яго каня аставаўся яшчэ не заўважаным, хоць ён і быў усяго толькі крокаў на дзвесце ззаду коннікаў. Да яго далятаў срабрысты гук голаса стрыечнай сястры, якой, відавочна, належала галоўная роля ў размове.

Калі-б яму ўдалося падслухаць, аб чым яны гавораць!

Як відаць, яны настолькі захоплены гутаркай, што такая магчымасць не выключана. Трава тут мяккая, як аксаміт, і ўдар капытоў можа быць зусім бязгучным.

Праз некалькі секунд Кольхаун, пад'ехаўшы амаль зусім блізка да коннікаў, замарудзіў крок каня.

Аднак, цяжкі стук капытоў стомленага, каштанавай масці, каня выдаў Кольхауна. Крапчаты мустанг і гнеды конь страсянулі галоўнамі і гучна заірзалі.

— Ах! Стрыечны брат Касій!—усклікнула Луіза, і ў тоне яе голаса прагучэла не столькі здзіўленне, колькі смутак.—Ты тут? А дзе бацька, Генры і астатнія?

— Чаму ты ў мяне пытаешся, Лу? Ты ведаеш пра іх столькі-ж, колькі і я.

— Я думала, што ты выехаў нам насустрач. Твой конь увесць у пене. Ён выглядае так, быццам вытрымаў доўгую скачку, не горшую за тую, якую давялося прарабіць нам.

— Так яно і было. Я з самага пачатку кінуўся за табой у надзеі дапамагчы табе.

— Сапраўды? А я і не ведала, што ты ехаў за намі. Дзякуй табе, Касій. Я толькі што дзякавала містэру Джэральду, які самааддана выручыў мяне і Луну з вельмі вялікай непрыемнасці,— я сказала-б выратаваў ад жудаснай пагібелі. Уяві сабе, за намі пагналіся дзікія жарабцы, якія нас ледзь не разарвалі.

— Так, я гэта ведаю.

— Так, значыць, ты бачыў пагоню?

— Не. Я даведаўся аб ёй толькі па слядах.

— Па слядах! Хіба ты мог вызначыць гэта па слядах?

— Так, дзякуючы растлумачэнням Зеба Стумпа.

— О! Ён быў з табою? Як далёка вы нас прасачылі?

— Да расколіны. Ты пераскочыла цераз яе—так мне сказаў Зеб. Ці праўда гэта?

— Луна пераскочыла.

— Разам з табою?

— Вядома, са мною! Што за дзіўнае пытанне, Касій!—сказала яна смеючыся.—А ты таксама пераскочыў?—запытала крэолка, нечакана мяняючы тон.—І ехаў па нашых слядах далей?

— Не, Лу. Ад расколіны я накіраваўся проста сюды, мяркуючы, што ты вернешся раней за мяне.

Луіза, здавалася, была задаволена гэтым адказам.

— Ну, я рада, што мы сустрэліся. Мы ехалі павольна. Луна, бедная, вельмі стамілася. Я не ведаю, як мы дабярэмся дадому.

З моманту сустрэчы з Кольхаунам мустангер не прагаварыў ні слова. Як быццам без усякага жалю пакінуў ён прыемную кампанію маладой крэолкі і моўчкі ехаў наперадзе, нібы зноў вярнуўшыся да сваёй ролі правадніка.

Не глядзячы на гэта, капітан не спускаў з яго сваіх дапытлівых вачэй. А калі Кольхаун лавіў захоплены позірк Луізы, накіраваны ў той-жа бок, яго вочы загараліся д'ябальскай злосцю. Доўгае падарожжа трох коннікаў магло-б прывесці да трагічнага канца. Аднак, з'яўленне ўдзельнікаў пікніка папярэдзіла развязку. Уцякачку сустрэлі хорам захопленых прывітанняў, якія на час разагналі ўсякія іншыя думкі.

Раздзел XIX

ВІСКІ З ВАДОЮ

У маленькім гарадку, які зарадзіўся недалёка ад форта Індж, гасцініца-таверна была самым выдатным будынкам. Гэты гарадок не з'яўляецца выключэннем з агульнага правіла. Амаль у кожным

горадзе Техаса—новы ён ці заснаваны ў самым пачатку каланізацыі гэтага края—назіраецца тая-ж карціна.

Толькі ў нямногіх захаваных гарадах іспанска-мексіканскага паходжання крэпасці і манастыры ўзвышаюцца над іншымі будынкамі. Але і гэтыя рэліквіі мінулага большай часткай таксама ператварыліся ў таверны.

Таверна форта Індж, хоць і была самым вялікім будынкам у горадзе, тым не менш не прадстаўляла сабою нічога асабліва выдатнага. Знешні выгляд яе наўрад ці прэтэндаваў на які-небудзь архітэктурны стыль. Гэта была драўляная пабудова, збудаваная па форме літары «Т». Крыло, якое складала вертыкальную частку літары, было занята пад сталовую і пакоі для прыязджаючых. Пярэдняя-ж частка прадстаўляла адно вялікае памяшканне і была адведзена пад бар, або, як яго называюць у Амерыцы, салун. Тут пілі, курылі і гутарылі.

Гасцініцы ў Техасе, па агульнай традыцыі Злучаных штатаў, слугаць адначасова і біржай для здзелак і клубам.

Напэўна, з самага пачатку свайго існавання гасцініца форта Індж не збірала, такой колькасці наведвальнікаў, як увечар пасля апісанага пікніка.

Амаль усе ўдзельнікі экскурсіі, за выключэннем дам, палічылі неабходным скончыць вечар у бары. Не паспеў гадзіннік прабіць адзінаццаць, як у таверну нахлынулі наведвальнікі. Афіцеры форта, мясцовыя плантатары, пастаўшчыкі і проста авантурысты вераніцай ішлі адзін за другім. Кожны з уваходзіўшых накіроўваўся проста да стойкі, патрабуючы свой любімы напітак, а затым далучаўся да сваёй кампаніі.

Адна група звяртала на сябе асаблівую ўвагу. Гэта была кампанія з васьмі або дзесяці чалавек. Сярод іх былі тры афіцеры, ужо знаёмыя чытачу: капітан пяхоты і два лейтэнанты—драгун Генкок і стралок Кросман. З імі быў і маёр.

Размова паміж субяседнікамі мела зусім нявымушаны характар. Тэмай абмеркавання былі здарэнні сёнешняга дня.

— Скажыце-ж нам, калі ласка, маёр,—запытаў Генкок,—вам, напэўна, вядома, куды паехала міс Пойндэкстэр?

— Адкуль-жа мне ведаць?—адказаў той.—Запытайцеся аб гэтым у містэра Касія Кольхауна.

— Мы пыталіся ў яго, але як след нічога не даведаліся. Ясна, што ён ведае не больш за нас. Ён сустрэў іх па дарозе назад, і то недалёка ад таго месца, дзе мы размясціліся на бівуаку. Яны адсутнічалі вельмі доўга і, мяркуючы па іх узмысленых конях, ездзілі некуды далёка. За гэты час яны маглі-б даехаць да Рыо-Грандэ і нават далей.

— Не звярнулі вы ўвагі на твар Кольхауна, калі ён вярнуўся?—запытаў капітан пяхоты.—Ён быў хмурны, як хмара, і, як відаць, яго трывожыла штосьці вельмі непрыемнае.

— Так, ён выглядаў няшчасным,—адказаў маёр,—але спадзя-
юся, капітан Сломан, вы не прыпісваеце гэтага...

— Рэўнасці? Ды я ўпэўнены, што гэта так. Нічога іншага
быць не можа.

— Няўжо к Морысу-мустангеру? Ха-ха! Немагчыма, ва ўся-
кім выпадку малапраўдападобна!

— Але чаму?

— Мой дарагі Сломан, Луіза Пойндэкстэр—лэдзі, а Морыс
Джэральд...

— Гандляр коньмі!—падхапіў Кросман.—Маёр верна кажа,
што гэта зусім непраўдападобна, немагчыма.

— Ну, што вы разумееце!—прадаўжаў Сломан, многазначна
паківаўшы галавою.—Вы не ведаеце міс Пойндэкстэр так, як я яе
ведаю. Гэта вельмі эксцэнтрычная маладая асоба, калі не сказаць
больш. Вы, напэўна, і самі гэта заўважылі?

— Прадаўжайце, прадаўжайце, Сломан,—сказаў маёр з на-
смешкай у голасе.—Вы, здаецца, збіраецеся папляткарыць. Вы,
напэўна, самі закахаліся ў міс Пойндэкстэр, не гледзячы на тое,
што прыкідваецеся жонаненавіснікам? Я разумею, калі-б вы
прырэўнавалі яе да лейтэнанта Генкока або да Кросмана, але да
простага мустангера...

— Ды вось ён і сам,—перапыніў яго Генкок, убачыўшы ўва-
ходзячага мустангера.—Няхай ён сам нам і адкажа. Ён прасты
хлапец, і ад яго мы ўсё даведаемся.

Моўчкі падышоўшы да стойкі, Морыс заняў свабоднае
месца.

— Шклянку віскі з вадою, прашу вас,—скромна звярнуўся
ён да гаспадара бара.

— Віскі з вадою?—паўтарыў той няветліва.—Вы хочаце віскі
з вадою? Гэта каштуе два пені за шклянку.

— Я не пытаюся, колькі гэта каштуе,—адказаў мустангер.—
Я прашу вас даць мне шклянку віскі з вадою. Ёсць гэта ў вас?

— Так, так,—паспяшаўся адказаць немец, спалоханы рэзкім
тонам,—колькі хочаш, колькі хочаш віскі з вадою. Калі ласка.

У той час як гаспадар бара наліваў мустангеру віскі, той
абмяняўся прывітаньнямі з афіцэрамі. Ён ведаў большасць з іх,
бо пастаўляў у форт коней.

Афіцэры ўжо гатовы былі звярнуцца да яго з цікавіўшым іх
пытаннем, але; заўважыўшы ўваходзячага Касія Кольхауна,
рашылі пачакаць. У яго прысутнасці наўрад ці зручна было-б
абмяркоўваць гэтае пытанне.

Наблізіўшыся са звычайным яму ганарлівым выглядам да
групы ваенных і цывільных, Касій Кольхаун пакланіўся так, як
звычайна вітаюцца ў тых выпадках, калі разам быў праведзен
дзень і чалавек адлучыўся толькі на кароткі час. Калі капітан і
не быў п'яны, то ва ўсякім выпадку быў добра падвыпіўшы.

Яго вочы дзіўна блішчэлі, твар быў ненатуральна бледны.
— Давайце вып'ем,—звярнуўся ён да маёра і акружаўшай

яго кампаніі.—І вып'ем як след, укругавую, каб гаспадар не мог сказаць, што ён дарэмна паліць для нас святло. Што вы адносна гэтага скажаце?

— Згодны, згодны!—адказала некалькі галасоў.

— А вы, маёр?

— З прыемнасцю, капітан Кольхаун.

Уся кампанія падышла да стойкі, і кожны пачаў заказваць для сябе выпіўку. Да іх далучылася яшчэ некалькі чалавек.

Выпадкова ці, магчыма, наўмысна, але Кольхаун, заняўшы крайняе месца, апынуўся побач з Морысам Джэральдам. Той, спакойна стоячы ўбакі, піў віскі з вадою і курыў сігару. Яны абодва як быццам не заўважалі адзін другога.

— Тост!—закрычаў Кольхаун, беручы сваю шклянку са стойкі.

— Давайце!—адказала некалькі галасоў.

— Няхай жыве Амерыка для амерыканцаў, і да згінуць усякія чужаземныя прышлецы, асабліва праклятыя ірландцы!

Агаласіўшы гэты тост, Кольхаун зрабіў крок назад і наткнуўся на мустангера, які толькі што паднёс шклянку да губ.

Віскі выплеснулася са шклянкі і заліла мустангеру рубашку.

Ці была гэта выпадковасць? Ніхто ні на хвіліну не сумняваўся ў адваротным.

Усе прысутныя чакалі, што зняважаны адразу-ж накінецца на зняважыўшага. Яны былі расчараваны і нават здзіўлены, што мустангер марудзіў. Некаторыя нават думалі, што ён маўкліва сцерпіць гэтую знявагу.

— Калі ён толькі прамаўчыць,—прашаптаў Генкок на вука Сломану,—то яго трэба ў каршэнь выштурхнуць адсюль.

— Калі ласка, не турбуйцеся аб гэтым,—адказаў пехацінец таксама шэптам.—Гэтага не будзе. Я не люблю ісці ў заклад, як вам вядома, але я стаўлю свой месячны аклад, калі мустангер не дасць яму добрага адпору. Не сумняваюся таксама і ў тым, што Кольхаун не рад будзе такому праціўніку, хоць у даны момант Джэральда як быццам больш непакоіць рубашка, чым зробленая яму абраза. Ну і здзіўная-ж ён бестыя!

Пакуль яны перашэптваліся, Морыс спакойна стаяў ля стойкі. Ён паставіў сваю шклянку, выняў шоўкавую насаваю хустачку з кішэні і пачаў выціраць залітую рубашку.

У яго руках быў бестурботны спакой, які наўрад ці можна было палічыць за праяўленне баязлівасці.

— Я ірландзец,—сказаў мустангер, кладучы сваю хустачку ў кішэню.

Адказ здаваўся вельмі простым і крыху запозненым, але ніхто не сумняваўся ў яго значэнні. Гэта быў выклік. Лаканічнасць адказу толькі падкрэслівала сур'ёзнасць намераў зняважанага.

— Вы?—з пагардай запытаў Кольхаун, павярнуўшыся да яго і разводзячы рукамі.—Вы?—прадаўжаў ён, з ног да галавы абводзячы мустангера позіркамі.—Вы ірландзец? Не можа быць,

я ніколі-б гэтага не падумаў. Я палічыў-бы вас за мексіканца, мяркуючы па вашаму касцюму і вышыўцы на рубашцы.

— Я ніяк не магу зразумець, якая вам справа да майго касцюма, містэр Кольхаун, але з прычыны таго, што вы залілі маю рубашку, то дазвольце-ж мне адказаць тым-жа і змыць крухмал з вашай.

Пры гэтых словах мустангер узяў сваю шклянку і, перш чым капітан паспеў адварнуцца, плёхнуў яму ў твар астаткі недапітай віскі. Да прыемнасці большасці прысутных, Кольхаун пачаў страшэнна кашляць і чхаць.

Мімаволі вырваўшыся выкрыкі ўхвалы адразу-ж змоўклі і змяніліся магільнай цішынёй. Момант быў занадта напружаны. Усе разумелі, што сварка набыла сур'ёзны абарот. Справа павінна была скончыцца дуэллю. Ніякая сіла, здавалася, не магла гэтага адхіліць.

Раздзел XX

НЕБЯСПЕЧНАЕ СТАНОВІШЧА

Кольхаун схопіўся за рэвальвер.

Мустангер, прадбачачы гэта, выняў такую-ж зброю і стаяў, гатовы сустрэць выклік.

Больш нясмелыя з наведвальнікаў у паніцы кінуліся да дзвярэй, штурхаючы адзін другога. Некаторыя аставаліся ў таверне з прычыны простага неразумення, іншыя свядома, з халоднай рашымасцю. Магчыма, што апошнімі кіравала пачуццё разумнай асцярожнасці—баязнь атрымаць кулю ў спіну ўцякаючы.

Зноў надышла мёртвая цішыня, якая цягнулася некалькі секунд. Гэта быў момант, калі рашэнне рассудка ператваралася ў дзеянне—у рух.

Магчыма, пры іншым саставе праціўнікаў гэты інтэрвал быў-бы і карацейшы. Два больш непасрэдных і менш спрактыкаваных чалавекі адразу спусцілі-б куркі. Але нашы сапернікі, з практыкі вулічных паядынкаў, ведалі значэнне промаху.

Для тых-жа, хто быў за знадворнай сцяной і хто нават не асмельваўся заглянуць у дзверы, гэтае прамаруджанне было амаль пакутлівым. Замест стрэлу гэтыя людзі раптам пачулі гучны, аўтарытэтна-спакойны голас маёра.

— Стойце!—скамандаваў маёр, вымаючы з ножнаў шаблю і раздзяляючы ёю праціўнікаў.—Не страляйце—я вам абодвум загадваю. Апусціце зброю, інакш я забяру яе ў першага з вас, хто дакранецца да курка! Стойце, я гавару.

— Чаму?—закрычаў Кольхаун, які ўвесь пасінеў ад прыліву нястрымнай злосці.—Чаму, маёр Рынгвуд? Пасля падобнай знявагі, і яшчэ ад такога нягодніка...

— Вы зачыншчык, капітан Кольхаун.

— Ну і што-ж? Пракляцеце яму! Я не з тых, хто церпіць

знявагу! Сыйдзіце з дарогі, маёр! Сварка між намі, і вы не маеце права ўмешвацца.

— Вось што?! Ха-ха! Сломан! Генкок! Кросман! Вы чуеце? Я не маю права ўмешвацца! Капітан Касій Кольхаун, не забывайцеся, дзе вы. Не ўяўляйце, што вы ў штаце Місісіпі, сярод вашай збіваючай рабоў кавалерыі. Тут, сэр, ваенны форт—ён падначалены ваеннаму статусу, і вашаму пакорліваму слуге даручана камандаванне гэтым фортам. Таму я загадваю вам пакласці ваш рэвальвер туды, адкуль вы яго ўзялі. І ў гэтую-ж секунду, інакш я адпраўлю вас, як простага салдата, на гауптвахту.

— Няўжо?—прашыпеў Кольхаун.—У якую цудоўную краіну вы ператворыце Тэхас! Значыцца, як-бы чалавек не быў зняважаны, ён не мае права на дуэль без вашага на тое дазволу, маёр Рынгвуд? І гэта лічыцца законам для ўсёй краіны?

— Зусім не,—адказаў маёр.—Я не з тых, хто калі-небудзь перашкаджаў сумленнаму вырашэнню сваркі. Ніхто не забараняе вам і вашаму праціўніку забіць адзін другога, калі гэта вам падабаецца. Але толькі не цяпер. Вы павінны зразумець, містэр Кольхаун, што ваш паядынак небяспечны для жыцця іншых людзей, ні ў якой меры ў гэтым не зацікаўленых. Я зусім не збіраюся падстаўляць сябе пад кулю, прызначаную для другога чалавека. Пачакайце, пакуль мы ўсе адыйдзем на бяспечную адлегласць. Тады, калі ласка, страляйце, колькі вашай душы захочацца. Ну, цяпер, спадзяюся, вы задаволены?

Калі-б на месцы маёра быў хто-небудзь іншы, то гэтае распараджэнне наўрад ці мела-б поспех. Але ён быў старшым афіцэрам форта, чалавекам сталага ўзросту і да таго-ж надзвычай добра ўладаўшым зброяй, а гэта добра было вядома ўсім, хто асмеліўся калі-небудзь не паслухацца яго загадаў.

Яго шабля была вынята з ножнаў не дзеля тэатральнага жэсту. Праціўнікі ведалі гэта. Амаль адначасовым рухам апусцілі яны зброю, але прадаўжалі трымаць яе ў руках.

Кольхаун стаяў раззлаваны, сціснуўшы зубы, як дзікі звер, спынены ў крывяжэрным нападзе на сваю афяру. Мустангер-жа падначаліўся распараджэнню без відочнага раздражнення і без унутранага пратэсту.

— Я думаю, што ад паядынку вы не адмаўляецеся?—сказаў маёр, добра разумеючы, што ў яго мала шансаў прымірыць праціўнікаў.

— У мяне няма асаблівага жадання адмаўляцца,—скромна адказаў Морыс.—Але калі містэр Кольхаун папросіць прабачэння...

— Ён павінен гэта зрабіць. Ён пачаў спрэчку!—умяшалася некалькі чалавек, якія прысутнічалі пры спрэчцы.

— Ніколі!—заносліва адказаў капітан.—Касій Кольхаун не прывык просіць прабачэння. Ды яшчэ ў такой прыбранай малпы!

— Досыць!—закрычаў ірландзец, упершыню выяўляючы сур'ёзную злосць.—Я хацеў даць яму магчымасць выратаваць сваё жыццё. Ён адмовіўся ад гэтага. А цяпер, клянуся гонарам, мы будзем біцца не на жыццё, а на смерць. Маёр! Настойліва прашу вас і вашых сяброў выйсці адсюль. Я не магу больш цярпець гэтых зняваг!

— Ха-ха-ха!—пачуўся пагардлівы рогат Кольхауна.—Магчымасць выратаваць маё жыццё! Выйдзіце адсюль, усе выйдзіце! Я пакажу яму!

— Стойце!—закрычаў маёр, не адважваючыся павярнуцца спіною да ўдзельнікаў дуэлі.—Так нікуды няварта. Вы, магчыма, спусціце куркі на секунду раней, чым належыць. Мы павінны выйсці, перш чым вы пачнеце вашу бойку. Апрача таго,—прадаўжаў ён, звяртаючыся да прысутных у пакоі,—неабходна-ж, каб захоўваліся нейкія правілы. Калі яны збіраюцца біцца, няхай гэта будзе дуэль па ўсіх правілах майстэрства. Абодва павінны быць перш за ўсё аднолькава ўзброены і падыйсці адзін да другога сумленна.

— Вядома! Ваша праўда!—адазваўся абступіўшы іх натоўп, уважліва сочачы, як гэтая прапанова будзе прынята.

— Спадзяюся, ніводзін з вас не прырэчыць супроць гэтага?—прадаўжаў маёр запытальна.

— Я не магу прырэчыць супроць справядлівага патрабавання,—спакойна адказаў ірландзец.

— Я буду змагацца той зброяй, якую трымаю ў руцэ,—дзёрзка адказаў Кольхаун.

— Згодзен. Гэта якраз падыходзячая і для мяне зброя,—адказаў праціўнік.

— Я бачу, што ў вас абодвух шасцізарадныя рэвальверы Кольта нумар два,—сказаў маёр, разглядаючы іх зброю.—Пакуль што ўсё ў парадку. Вы ўзброены аднолькава.

— Ці няма ў іх яшчэ якой-небудзь зброі?—запытаў малады Генкок, падазраючы, што ў капітана пад палою мундзіра можа аказацца нож.

— У мяне больш нічога няма,—адказаў мустангер са шчырасцю, якая не пакідала сумненняў у праўдзівасці яго слоў.

Усе паглядзелі на Кольхауна, які марудзіў з адказам.

Капітан зразумеў, што павінен прызнацца.

— У мяне ёсць яшчэ нож. Спадзяюся, вы не збіраецеся адабраць яго? Мне здаецца, што кожны мае права пакінуць пры сабе тую зброю, якая ў яго ёсць.

— Але, капітан Кольхаун,—прадаўжаў Генкок,—у вашага праціўніка няма нажа. Калі вы не баіцеся сустрэцца з ім на роўных пачатках, вы павінны адмовіцца ад свайго нажа.

— Так, вядома, ён павінен адмовіцца!—закрычала некалькі галасоў.—Ён павінен, павінен!

— Давайце нож, капітан Кольхаун,—сказаў маёр унушальным тонам.—Шасцізарадны рэвальвер павінен задаволіць лю-

бога разважлівага чалавека. Бо як толькі вы спусціце куркі, адзін з вас...

— К чорту нож!—крыкнуў Кольхаун, расшпільваючы мундзір. Дастаўшы нож, ён шпурнуў яго ў супроцьлеглы куток пакоя і задзірыстым голасам сказаў:—Для гэтай расфуфыранай птушкі мне ён не патрэбен—я пакончу з ім першым-жа стрэлам.

— У вас хопіць часу пагаварыць аб гэтым! Вы мяне не спахоаеце, містэр Кольхаун! Прашу вас, разыходзьцеся хутчэй! Я павінен пакласці канец гэтым выхваленням і зласлоўю!

— Сабака!—прашаптаў капітан.—Пракляты ірландскі сабака! Я пашлю цябе выць у тваю будку. Я...

— Пасаромцеся, капітан Кольхаун,—перапыніў яго маёр прыагульным абурэнні.—Гэта зусім непатрэбныя размовы, а апрача таго, вельмі непрыстойна так сябе трымаць у прыстойнай кампаніі. Пацярпіце яшчэ хвіліну і тады гаварыце, што хочаце. Цяпер астаецца яшчэ адна ўмова: вы не павінны страляць да таго часу, пакуль мы не пойдзем адсюль.

Забяспечыць гэтую ўмову здавалася вельмі цяжкім. Простага абяцання наўрад ці было-б дастаткова пры разгарэўшыхся страсцях. Сапернікі—прынамсі адзін з іх—наўрад ці сталі-б лічыцца з тым, калі ім дазваляць спусціць курок.

— Неабходна, каб стрэл быў зроблен па сігналу,—прадаўжаў маёр.—І ніводзін з вас не павінен страляць да таго часу, пакуль гэты сігнал не будзе дадзены. Ці можа хто-небудзь прапанаваць, які павінен быць гэты сігнал?

— У мяне ёсць прапанова,—сказаў капітан Сломан.—Няхай містэр Кольхаун і містэр Джэральд выйдуць разам з намі. Калі вы заўважылі, на супроцьлеглых канцах гэтай таверны ёсць дзверы з кожнага боку. Яны зусім аднолькава размешчаны. Няхай пасля яны зноў увойдуць у гэтае памяшканне, толькі адзін праз адны дзверы, а другі праз другія, з умовай, што страляць можна будзе не раней таго моманту, калі яны ступяць на парог.

— Вельмі добра! Якраз тое, што патрэбна,—пачулася некалькі галасоў.

— А што-ж павінна служыць сігналам?—запытаўся маёр.—Стрэл?

— Не, звон таверны!

— Лепшага нельга і прыдумаць. Гэта цудоўна,—абвясціў маёр, накіроўваючыся да дзвярэй.

— Пачакайце, пачакайце, маёр!—закрычаў немец, гаспадар бара, выбягаючы з-за сваёй стойкі, дзе да гэтага моманту ён стаяў у абсалютным здрантвенні ад страху.—Няўжо-ж яны будуць страляць унутры маёй таверны? Ах! Ды яны-ж пераб'юць усе мае бутэлькі, і мае прыгожыя люстры, і мае гадзіннікі, і вазы. Mein Gott! Mein Gott!¹ Чаго толькі мне ўсё гэта кашта-

¹ Божа мой! Божа мой (ням.).

вала! Я патраціў дзвесце долараў. Яны разальюць мае лепшыя віны. Ах, маёр! Гэта разарыць мяне. Што-ж мне рабіць? Гэта-ж...

— Не турбуйцеся, Обердофер,—адазваўся маёр.—Я не сумняваюся, што ўсе вашы страты будуць папоўнены. Ва ўсякім выпадку вам цяпер трэба будзе дзе-небудзь схавацца. Калі вы астанецеся ў вашым салуне, то, напэўна, у вас засадзяць кулю, а гэта, бадай, будзе горш, чым тое, што разаб'юцца вашы бутэлькі.

Пры гэтых словах маёр пакінуў збянтэжанага гаспадара таверны і паспяшаўся выйсці на вуліцу, дзе сустрэў сапернікаў, якія ўжо раней вышлі праз розныя дзверы.

Обердофер, які збянтэжыўся, нядаўга прадаўжаў стаяць на месцы. Не паспелі захлопнуцца адны дзверы за спіною маёра, як другія захлопнуліся за гаспадаром таверны. У салуне, у якім былі бутэлькі, ззяючыя ўсімі колерамі радугі, дарагія люстры і яркія лямпы, запанавала глыбокая цішыня, сярод якой чулася толькі роўнамернае ціканне гадзінніка.

Раздзел XXI

ДУЭЛЬ У ТАВЕРНЕ

Вышаўшы з таверны, маёр ужо больш не ўмешваўся ў гэтую справу. Камандуючаму фортам наўрад ці да твару было заахвочваць дуэль нават у тым выпадку, калі-б яна адбывалася ў рамках устаноўленых патрабаванняў. Гэтым заняліся маладыя афіцэры, якія прынялі на сябе арганізацыю паядынку.

Часу для гэтага спатрэбілася мала. Умовы ўжо былі агавораны. Аставалася толькі папрасіць каго-небудзь з прысутных пазваніць у звон. Як умоўлена, звон быў сігналам для пачатку дуэлі.

Ноч была досыць цёмная, але ўсё-ж было дастаткова відна, каб адрозніць натоўп людзей на бульвары перад гасцініцай. Тут сабраліся не толькі тыя афіцэры, якія вышлі з таверны. Вестка аб разыграўшайся падзеі хутка абляцела форт. Таварышы афіцэраў, а таксама салдаты пракраліся міма варты, каб паглядзець на цікавае відовішча. Былі тут і жанчыны—некалькі бойкіх сен'ёрын, якія настойліва дабіваліся падрабязных тлумачэнняў. Гутарка вялася шэптам. Стала вядома, што прысутнічаюць маёр і іншыя выдатныя асобы форта.

Натоўп цікаўных стаяў некалькі паводдаль ад таверны, але ўсе позіркі з напружанай увагай былі звернуты на яе. Усе чакалі відовішча.

Абодва ўдзельнікі дуэлі стаялі каля таверны, на супроцьлеглых яе канцах. Як той, так і другі глядзелі ўпарта на дзверы, у якія павінны былі ўвайсці, з тым, магчыма, каб ніколі не вярнуцца. Кожны з іх сціскаў у руцэ рэвальвер.

Нейчы гучны голас крыкнуў:

— Звані!

Пачуўся гучны ўдар звона. Гэты гук, які звычайна абвяшчаў радасць і склікаў народ для ўдзелу ў вясельных урачыстасцях, на гэты раз заклікаў да смяротнага бою.

Звон прадаўжаўся нядоўга. Звон зрабіў не больш дваццаці ваганняў. Далей ён ужо не быў патрэбен. Знікненне праціўнікаў за дзвярыма таверны, рэзкі трэск разрадзіўшыхся рэвальвераў, дрынчэнне разбітага шкла спынілі званароў.

Пры першым-жа гуку звона абодва праціўніка ўвайшлі ў таверну.

Пачуліся першыя стрэлы. Пакой напоўніўся дымам. Абудва праціўнікі прадаўжалі стаяць, хоць абодва былі ранены. Іх кроў струменілася на падлогу. Наступны стрэл быў адначасовым з абодвух бакоў, але ён быў зроблен надаўгад—перашкаджаў дым. Затым пачуліся адзін стрэл за другім. І раптам наступіла поўная цішыня.

Ці забілі яны адзін другога? Па ўноў даляцеўшых гуках можна было меркаваць, што абодва жывыя. Перапынак здарыўся таму, што праціўнікі спрабавалі знайсці адзін другога, напружана ўглядаючыся праз заслону дыму. Ні той, ні другі не рухаліся і не гаварылі, каб не выдаць сваёй пазіцыі.

Цішыня скончылася падвойным стрэлам, за якім пачуўся грукат двух цяжка падаючых цел.

Затым пачуўся шум перакулёных крэслаў.

І, нарэшце, яшчэ стрэл—адзінаццаты.

Прытаіўшы дыханне, натоўп чакаў дванаццатага стрэлу.

Замест стрэлу пачуўся чалавечы голас. Гаварыў мустангер: — Мой рэвальвер ля вашай скроні! У мяне астаўся яшчэ адзін зарад. Прасіце прабачэння, або вы памрэце!

Цяпер натоўп зразумеў, што барацьба набліжаецца к канцу. Некаторыя смельчакі зазірнулі ў акно. Яны ўбачылі двух мужчын, распасцёртых на падлозе. Абудва ў акрываўленай вопратцы, абодва цяжка раненыя. Адзін з раненых, у вельветавых штанах, падперазаны чырвоным шарфам, нахіліўся над другім і, прыставіўшы рэвальвер да скроні, пагражаў яму смерцю.

Такая была карціна, якую ўбачылі гледачы праз завесу серністага дыму.

Адразу-ж пачуўся і другі голас, голас Кольхауна. Тон яго ўжо не быў фанабэрыстым. Гэта быў проста жаласны шэпт:

— Досыць!.. Апусціце рэвальвер... Я прашу прабачэння...

Раздзел XXII

ЗАГАДКАВЫ ПАДАРУНАК

Дуэль для Техаса—не дзіва. Пасля трох дзён пра яе ўжо перастаюць гаварыць, а праз тыдзень нават і не ўспамінаюць.

Вулічныя схваткі—звычайная з'ява. Яны разыгрываюцца проста на бруку, часта са смяротным зыходам для выпадковага прахожага.

Цехаскія законы адносяць афяр гэтага дзіўнага спосабу расправы ў графу «няшчасных выпадкаў», і вінавайцы не караюцца.

Тым не менш дуэль паміж Касіем Кольхаунам і Морысам Джэральдам выклікала надзвычайную цікавасць. Не гледзячы на тое, што ні адзін, ні другі не належалі да карэннага насельніцтва сетлмента, аб іх дуэлі гаварылі на працягу цэлых дзесяці дзён. Непрыемны, фанабэрысты характар капітана і натуральная прастата і сумленнасць мустангера былі ўсім добра вядомы. Нядзіва, што грамадская думка была зусім задаволенаыходам гэтай дуэлі.

Як зносіў Касій Кольхаун вынікі дуэлі, ніхто не ведаў. Яго не бачылі больш у таверне, дзе звычайна яго можна было знайсці заўсёды. Цяжкія раненні прыкулі яго надоўга да пасцелі.

Не гледзячы на тое, што стан здароўя Морыса не выклікаў вялікіх апасак, усё-ж яму неабходна было ляжаць, і таму яму давялося астацца ў гасцініцы ў Обердофера, дзе ён заняў скромны пакой. Догляд за ім пакідаў жадаць лепшага. Нават арэол пераможцы не змяніў звычайных пагардлівых адносін да яго з боку гаспадара таверны.

На шчасце, з ім быў Фелім, інакш яму давялося-б зусім дрэнна.

— Святы Патрык!—уздыхаў верны слуга.—Калі-ж мы, нарэшце, выберамся з гэтай кануры? Чысты скандал! Ні паесці тут як след не даюць, ні папіць. Свінні-б, напэўна, адварнуліся ад таго, чым тут нас кормяць. І пры гэтым, што-б вы думалі, гэты пракляты Обердофер асмельваецца яшчэ гаварыць...

— Мне зусім усёроўна, што гаворыць Обердофер, але калі ты не хочаш, каб ён чуў, што ты гаворыш, то сціш, калі ласка, свой голас. Не забывайся, што цераз гэтыя перагародкі ўсё чуваць.

— Чорт-бы пабраў перагародкі! Чорт-бы іх спаліў, калі гэта яму падабаецца! Вам усёроўна, што ён гаворыць пра вас? І мне таксама, і няхай сабе чую. Усёроўна горш не будзе. Я ўсё-такі раскажу—вам гэта трэба ведаць.

— Ну, гавары. Што-ж ён расказвае?

— А вось што. Я чуў,—ён гэта гаварыў аднаму наведвальніку, што ён вас прымусіць заплаціць не толькі за пакой, сталаванне і мыццё, але і за ўсе пабітыя бутэлькі і люстры і іншыя рэчы, якія вы пабілі і паламалі ў тую ноч.

— Мяне прымусіць заплаціць?

— Так, вас аднаго, містэр Морыс. І ніводнага граша ён не возьме з гэтага янкі. Гэта-ж чорт ведае што! Ніхто, апроча паршывага немца, не мог-бы такое прыдумаць. Калі ўжо каму-небудзь і плаціць, то ва ўсякім выпадку таму, хто заварыў усю гэтую кашу, а не вам.

— А ты не чуў, чаму ён хоча прымусіць за ўсё плаціць мяне?

— Ён гаварыў, што возьме з вас таму, што вы трапілі яму ў рукі, і што ён не выпусціць вас, пакуль вы ўсё не заплаціце.

— Нічога, ён хутка ўбачыць, што крыху памыліўся. Няхай ён лепш прадставіць рахунак таму, хто хаваецца ў кустах. Я згодны заплаціць палову зробленых страт, але не больш. Ты можаш яму гэта перадаць, калі зойдзе гутарка. Праўду сказаць, я не ведаю, як я і гэта змагу зрабіць. Там напэўна шмат пабіта і паламана. Мне памятаецца, што там здорава трашчала, калі мы біліся. Здаецца, разбілася люстра ці гадзіннік, або штосьці накштальт гэтага.

— Вялікае люстра, містэр Морыс, і гадзіннік. Гавораць, што ўсё гэта каштуе дзвесце долараў. Хлусня! Напэўна, не больш паловы гэтага.

— Нават калі і так, то для мяне гэта цяпер вельмі сур'ёзная штука. Баюся, Фелім, што табе давядзецца з'ездзіць на Аламо і дастаць адтуль усе нашы багацці. Каб заплаціць гэты доўг, мне давядзецца расстацца са сваімі шпорамі, срэбраным бакалам і магчыма, са стрэльбай.

— Толькі не гэта, містэр Морыс. Як-жа мы будзем жыць, калі прададзім стрэльбу?

— Пражывем. Ласо нам дапаможа.

— І, напэўна, наша ежа не горшай будзе за тую, што падае гэта чортава кукла. У мяне кожны раз баліць живот, калі я тут паабедаю.

У гэты момант без усякага стуку адчыніліся дзверы, і ў пакой увайшла служанка гасцініцы. У руках у яе была плеченая карзіна.

— Ты што, Гертруда?—запытаў Фелім.

— Гэта прасіў вам перадаць нейкі джэнтльмен,—адказала дзяўчына, працягваючы карзінку.

— Хто, Гертруда? Які джэнтльмен?

— Я не ведаю яго. І ніколі раней не бачыла.

— Перадаў джэнтльмен? Хто-ж гэта можа быць, Фелім? Паглядзі, што там.

Фелім адкрыў карзінку. Там ён знайшоў бутэльку віна і шмат смачных рэчаў: піражкі, пячэнне, жаркое. Ні пісьма, ні нават запісачкі не было.

Прыгожая ўпакоўка не пакідала сумненняў, што пасылка прыгатавана жаночай рукой.

Морыс пачаў разглядаць прысланы падарунак.

Пасылка была вельмі дарэчы, асабліва ў той абстаноўцы, у якой ляжаў хворы.

Морыс намагаўся адгадаць, хто-б гэта мог зрабіць. У яго ўяўленні мімаволі паўстаў вобраз Луізы Пойндэкстэр.

Не глядзячы на некаторую непраўдападобнасць такога меркавання, ён усё-ж быў схілен думаць, што гэта так, і патаемна радаваўся гэтай думцы.

Аднак, чым больш ён думаў, тым больш яго брала сумненне.

— Нейкі джэнтльмен перадаў,—паўтарыў Фелім.—Гертруда сказала, што джэнтльмен. Відаць, добры чалавек. Але толькі, хто-ж гэта можа быць?

— Зусім не ўяўляю, Фелім. Магчыма, хто-небудзь з афіцэраў форта? Хоць не ведаю, хто з іх мог гэта прыдумаць.

— А я вам скажу, што афіцэры тут ні прычым. І наогул ніхто з мужчын. Гэта справа жаночых ручак. Хіба вы не бачыце, як усё гэта ўкладзена і прыгатавана?

— Глупства, Фелім! Я не ведаю ніводнай жанчыны, якая магла-б аказаць мне такую ўвагу.

— Вось ужо няпраўда, містэр Морыс. А я ведаю, хто-б гэта мог зрабіць. І калі-б яна не зрабіла, то гэта было-б чорнай няўдзячнасцю. Хіба вы не выратавалі ёй жыццё ў той гісторыі?

— Аб кім ты гаворыш, Фелім?

— Нібы вы самі не ведаеце, пане! Вядома, я гавару аб той красуні, якая тады была з вамі ў нас у халупе. Яна прыехала на крапчатым мустангу. Вы-ж за яго нават граша ламанага з яе не ўзялі. Што-б сказала гэта красуня, калі-б толькі даведалася аб небяспецы, у якой вы знаходзіцеся?

— Небяспека, вядома, яшчэ ёсць. Доктар сказаў, што мне можна будзе ўстаць не раней, чым праз тыдзень. Але ты не засмучайся, дружа.

— Не, я толькі так гавару. Я вось думаю не аб гэтай небяспецы. Магчыма, у вас сардэчныя раны; іншы раз цудоўныя вочы ранаць небяспечней, чым свінцовыя кулі. А магчыма, хто-небудзь іншы ранен вашымі вачыма; яна вось, магчыма, і прыслала нам гэты пачастунак. Хто ведае, як тут разабрацца?

— Ты зусім заблытаўся, Фелім. Пасылка прыслана некім з форта. Але ад каго-б яна ні была, я не бачу прычыны, чаму мы павінны цырамоніцца з ёю. Такім чынам, давай паспрабуем.

Не глядзячы на велізарную фізічную асалоду, з якой хворы пачаў знішчаць тое, што было ў карзінцы, у думках ён цешыўся яшчэ больш: яго мары ляцелі да той, чья ўвага была-б такой дарагой яму.

Няўжо гэта зрабіла маладая крэолка, стрыечная сястра яго злейшага ворага? Такое меркаванне ўсё-ж здавалася яму мала вераемым.

Але калі не яна, хто-ж яшчэ?

Мустангер гатоў быў многа аддаць, толькі-б пацвердзілася, што падарунак прысланы Луізаі Пойндэкстэр.

* * *

Праходзілі дні, а таямніца аставалася нераскрытай.

Неўзабаве хворага другі раз абрадавалі такім-жа падарункам. Прыбыла другая пасылка—такая-ж карзінка з новымі бутэлькамі і свежымі лакамствамі.

Зноў звярнуліся з распытамі да служанкі, якая перадала карзінку, але рэзультаты былі тыя-ж: «Джэнтльмен прывёз, не-

знаёмы джэнтльмен, той-жа самы, што і тады». Яна магла толькі дадаць, што ён быў «вельмі чорны», што на ім быў бліскучы капелюш і што ён пад'ехаў да таверны конна на муле. Морыса мала задавальнялі гэтыя падрабязнасці, хоць ён не выдаў сябе. Нават Фелім не ведаў затоенай мары мустангара.

Праз два дні, пасля трэцяй карзінкі, дастаўленай тым-жа джэнтльменам у бліскучым капелюшы, Морысу давялося ацвярэзіцца ад сваіх мар.

У карзінцы, якая нічым не адрознівалася ад папярэдніх паясылак, ляжала пісьмо.

— Гэта ўсяго толькі Ісідора,—прамармытаў Морыс, зірнуўшы на почырк.

Абыякавым рухам ён разарваў канверт і пачаў чытаць. Пісьмо было наступнага зместу:

«Дарагі сен'ёр!

На працягу тыдня я гасціла ў дзядзі Сільвіо. Да мяне дайшлі чуткі аб вашай хваробе, а таксама аб тым, што вас дрэнна абслугоўваюць у гасцініцы. Мне захацелася крыху скрасіць вашу хваробу. Прыміце, калі ласка, ад мяне гэты маленькі падарунак як памяць аб той вялікай паслуге, якую я вам абавязана. Я пішу, седзячы на кані, перад самым ад'ездам у Рыо-Грандэ.

Мой дабрадзеі, выратоўца майго жыцця і—больш за тое—чэсці, бывайце, бывайце.

Ісідора Каварубіо дэ Лос-Ланос».

— Дзякуй, дзякуй, мілая Ісідора,—прашаптаў мустангер, складваючы пісьмо і нядбала кідаючы яго на коўдру.—Заўсёды ласкавая, уважлівая, добрая... Каб не было Луізы Пойндэкстэр, магчыма я пакахаў-бы цябе...

Раздзел XXIII

КЛЯТВА ПОМСТЫ

Кольхаун праводзіў увесь час хваробы ў сваім раскошным пакоі. Чорствы эгаіст, ён не верыў у дружбу, і ў яго не было сяброў. Яго фізічныя пакуты, надзвычай цяжкія, былі ўзмоцнены маральнымі мукамі, разуменнем поўнай сваёй адзіноты. Выжыве ён ці не? Каму да гэтага якая справа! Аб ім ніхто сур'ёзна не трывожыўся, і ён гэта ведаў.

Калі да яго і была праяўлена нейкая ўвага, то гэта толькі ў меру сваяцкіх абавязкаў. Інакш не магло і быць. Яго паводзіны ў адносінах стрыечнай сястры і стрыечнага брата наўрад ці маглі выклікаць да яго павагу. Горды Вудлі Пойндэкстэр адчуваў да яго агіду, змешаную са страхам.

Праўда, у старога плантатара толькі нядаўна склаліся такія

адносіны да пляменніка. Як ужо было сказана, Пойндэкстэр быў даўжніком свайго пляменніка. Гэта задоўжанасць павялічылася да такіх размераў, што фактычна Касій Кольхаун зрабіўся ўласнікам Каса-дэль-Карво. І гэта ён мог абвясціць у любы момант.

За апошні час Кольхаун узмоцнена спрабаваў скарыстаць сваё становішча, каб дабіцца рукі Луізы. Ён ужо даўно быў страсна закаханы ў яе. Заваяваць яе сэрца ён не змог, і яна гэ-тага ад яго не скрывала. Таму ён рашыў дабіцца свайго цераз бацьку, добра разумеючы сваю ўладу над ім.

Нядзіва, што пры стварыўшыхся адносінах да капітана ў часе яго цяжкай хваробы было праяўлена менш увагі, чым гэта магло быць у іншы час.

У той перыяд, калі хворы адчуваў яўную пагрозу смерці, ён як быццам быў мякчэйшым да акружаючых. Але гэта цягнулася нядоўга. Як толькі Кольхаун адчуў, што небяспека мінавала, у ім зноў прачнулася ўся дзікая нястрымнасць яго характару, узмоцненая разуменнем свайго ганебнага паражэння.

Ён любіў пускаць пыл у вочы; яму падабалася разыгрываць героя, паказваць сваю перавагу над натоўпам. Цяпер гэтая магчымасць адпала. Ён дыскрэдытыраваў сябе ў вачах цехаскага грамадства. І гэта разуменне прычыняла яму нечуванае мучэнне. Разумець-жа, што вінавайцам яго зневажэння быў яго-ж сапернік у каханні, было вышэй за яго сілы.

Морыс-мустангер павінен памерці. І калі не ад яго рукі, рукі Касія Кольхауна, то ад чыёй-небудзь іншай. Капітан не сумняваўся, што ў шырокіх прэрыях Техаса ён знойдзе наёмнага забойцу. Золата-ж усясьільны метал. А Кольхаун уладаў золатам у дастатковай колькасці, і падкупіць забойцу яму было няцяжка.

У адзіноцтве свайго пакоя, выздараўліваючы ад ран, Кольхаун абдумаў план забойства мустангера. Ён хацеў знайсці падстаўную асобу—чалавека, які-б забіў мустангера за плату.

Ён успомніў аб адным чалавеку, які мог-бы выканаць гэтае даручэнне. Гэта быў мексіканец, такі-ж мустангер, як і Морыс. Кольхаун ведаў, што паміж гэтымі двума людзьмі не было сяброўскіх адносін.

Аб людзях гэтай своеасаблівай прафесіі склалася дрэнная слава ў Техасе. Рамяством мустангера займаліся звычайна толькі адкіды цывілізаванага грамадства.

Калі мустангеры жылі ў сетлментах, яны надакучалі мірным жыхарам сваімі заўсёднымі дэбошамі. Спаткацца-ж з імі ў пустынной прэрыі—азначала рыскаваць жыццём.

Касій Кольхаун успомніў аб адным з іх. Ён успомніў, што сустракаў яго неаднаразова ў таверне, бачыў яго і ў ноч дуэлі. Гэты мустангер быў адным з тых, хто нёс яго на насілках пасля фатальнай дуэлі. Успомнілася яму і кінутая мексіканцам па адрасу Морыса Джэральда заўвага, якая яўна выдавала яго

няпрыязныя адносіны да апошняга. Пасля Кольхаун даведаўся, што мексіканец быў злейшым ворагам Морыса.

Кольхаун рашыў спыніцца на ім. Ён выклікаў мексіканца да сябе, і пасля гэтага яны неаднаразова сустракаліся, гутарачы, замкнуўшыся ў пакоі.

У акружаючых гэта не павінна было выклікаць падазрэнняў. Наведвальнік Кольхауна быў прадаўцом коней і рагатай жывёлы. У іх маглі быць дзелавыя адносіны на гэтай глебе. Такое меркаванне было зусім натуральным. Нават сам мустангер-мексіканец спачатку іменна так і разглядаў свае сустрэчы з капітанам.

Размова іх досыць доўга насіла амаль выключна дзелавы характар,—хітры выхадзец са штата Місісіпі не стаў-бы выдаваць свае намеры чужому чалавеку. І толькі пасля адной вельмі выгаднай для мексіканца здзелкі, успырнутаай добрай выпіўкай, Кольхаун пачаў дапытвацца больш падрабязна аб адносінах мексіканца да Морыса-мустангера.

Гутарка пераканала капітана, што на гэтага чалавека ён можа зусім спадзявацца, што той акажа яму любую паслугу і калі трэба забіць, то заб'е.

Мексіканец не скрываў сваёй нянавісці да маладога мустангера, хоць і не растлумачваў прычын яе. Але Касій Кольхаун і сам мог здагадацца: прычына была тая-ж, што прымусіла і яго ненавідзіць Морыса. Нянавісць узнікла з-за жанчыны.

Морыс-мустангер час ад часу наведваў адну чарнавокую данселу на берагах Рыо-Грандэ. І яна аддала перавагу быць у кампаніі мустангера-ірландца перад кампаніяй мустангера-мексіканца.

Мексіканец не назваў імя дзяўчыны, а Кольхаун і не стараўся даведацца аб ім. Але мімавольна ў яго ўзнікла надзея, што, магчыма, пакароная дзяўчына пакарыць калі-небудзь сэрца свайго пераможцы.

За перыяд выздараўлення адбылася дастатковая колькасць нарад, каб выпрацаваць план помсты.

Ці быў ён скончаны, ці не і якія былі гэтыя д'ябальскія намеры, гэта аставалася вядома толькі самім удзельнікам. Акружаючыя толькі заўважылі, што Касій Кольхаун і Мігуэль Дыяз, па празванню Эль-Кайот (Стэпавы воўк), зрабіліся закадычнымі сябрамі, і многія здзіўляліся гэтай дружбе.

Раздзел XXIV

НА АЗОТЭІ

На цехаскіх плантацыях дзень пачынаецца з узыходам сонца. Звон, які заклікае чорных нявольнікаў да работы, будзіць і рабаўласнікаў.

Так было ў Каса-дэль-Карво пры старым уласніку. Сям'я амерыканскага плантатара не здрадзіла гэтаму звычайу—праўда,

не з жадання прадаўжаць традыцыю, але згодна патрабаванняў самой прыроды.

Араматную раніцу сонечнага Техаса, дзе пануе амаль бесперапынная вясна, вельмі шкада праводзіць у пасцелі.

Цудоўная, як ранішня зорка, стаяла Луіза ля парэнчаў азотэі. Вочы яе былі звернуты ў бок ўыходзячага сонца.

Яна глядзела нейкім блукаючым позіркам,—як відаць, думкі яе былі далёка. Не чула яна і спеваў ранішніх птушак. Яна нічога не заўважала вакол сябе. Твар яе быў затуманены смуткам. Шэпт, які мімаволі сарваўся, выдаў яе таямніцу:

— Магчыма, ён цяжка ранены? Магчыма, смяротна? Я не магу нават нікога паслаць да яго. Я нікому не давяраю. Дзе ён ляжыць? Хто з ім? Яму патрэбна дапамога, спачуванне... Куды гэта Зеб Стумп загінуў? Яго ўжо так даўно не відаць у нас...

Маладая крэолка паглядзела на дарогу, якая вяла да форта Індж. Зеб Стумп часта ездзіў гэтай дарогай, але яго не было відаць.

Праз некаторы час Луіза павярнулася: ёй здалося, што хтосьці едзе з супроцьлеглага боку раўніны. Яна не памылілася. З-за дрэў гаю з'явіўся коннік. Крэолцы спачатку здалося, што гэта быў мужчына. Але пасля яна ўбачыла, што гэта жанчына, толькі ў мужчынскім касцюме, і на кані яна сядзела таксама па-мужчынску. Твар конніцы цяжка было разгледзець, бо ён быў амаль увесь закрыты, як чадрою, празрыстым шарфам. Луізе ўдалося ўсё-такі адрозніць прыгожы авал смуглага твара з яркім румянцам; убачыла яна таксама прыгожыя, бліскучыя, як зоры, чорныя вочы.

За ёю ехаў другі коннік. Гэта, як відаць, быў яе слуга.

«Хто-ж гэта можа быць?—прашаптала сама сабе Луіза Пойндэкстэр і хуткім рухам паднесла ларнет да вачэй, каб лепш разгледзець дзіўную конніцу.—Мексіканка, вядома, а чалавек на муле—яе слуга. Якая-небудзь знатная сен'ёрыта, напэўна... Я думала, што яны ўсе пераехалі на другі бераг Рьограндэ. Карзінка ў руках яе спадарожніка. Цікава, што ў ёй такое? І чаго яны едуць у сетлмент? Ужо трэці раз на гэтым тыдні я бачу, як яна праязджае міма нас. Яна жыве, напэўна, дзе-небудзь на плантацыях, што знаходзяцца ніжэй па рацэ. Што за эксцэнтрычная манера коннай язды? Я чула, што гэта звычай мексіканак. Што, калі-б і я пачала так ездзіць? Уяўляю, як-бы абурыліся нашы пурьтанскія матулі! Ха-ха-ха! Я ўяўляю сабе іх жахлівасць!»

На дарогу з зараснікаў гаю выскачыла антылопа. Наезніца, сарваўшы з твару пакрывала, зрабіла ў паветры некалькі кругападобных рухаў правай рукой.

— Што яна робіць?—прашаптала Луіза.—А! Ды гэта-ж ласо!

Мексіканская сен'ёрыта, як відаць, у дасканаласці ўладала нацыянальнай прыладай; яна спрытна накінула пятлю на шыю антылопы, пятля зацягнулася, і аглушаная жывёліна павалілася.

Слуга хутка пад'ехаў, саскочыў са свайго мула і ўдарам нажа закалоў антылопу; затым, узваліўшы тушу на спіну мула, зноў ускочыў у сядло і паехаў за конніцай. А сен'ерыта паспела ўжо скруціць ласо і, спусціўшы на твар шарф, прадаўжала шлях як ні ў чым не бывала.

Луізу ахапіла хваляванне.

«Няўжо, няўжо гэта яна? Маіх год, сказаў ён, ростам крыху ніжэйшая за мяне. Жыве на Рыо-Грандэ, час ад часу гасціць на Леоне. Хто-ж гэта? І чаму я не запыталася ў яго, як яе завуць? Няўжо гэта яна?»

Раздзел XXV

НЕ АДДАНЫ ПАДАРУНАК

У горкім задуменні прадаўжала стаяць Луіза, назіраючы за коннікамі, што аддаляліся. Але не паспелі яны схвацца ў гаі, як адтуль паказаўся яшчэ адзін коннік, які відаць накіроўваўся да гасіенды.

Твар Луізы раптам прасвятлеў ад радасці: гэта быў стары паляўнічы Зеб Стумп.

— Якое шчасце, мне ён так патрэбен!—усклікнула яна з лёгкай.—Магчыма, што цераз яго я атрымаю вестку. Зеб, напэўна, ведае, хто яна. Але пасля таго, што адбылося, я павінна быць асцярожнай нават з ім. О, калі-б я была ўпэўнена, што падабаюся Морысу, мне было-б усё абыякава! Як жудасна яго раўнадушша! І ў адносінах да мяне, Луізы Пойндэкстэр! Але далей так прадаўжацца не можа: я павінна буду вызваліцца ад гэтага ярма хоць-бы цаню разбітага шчасця.

У гэты час Зеб Стумп пад'ехаў ужо да самай гасіенды і спыніў каня.

— Дарагі містэр Стумп!—радасна вітала Луіза паляўнічага. Як я рада вас бачыць! Злазьце з каня і ідзіце сюды да мяне. Я ведаю, што вы добра ўмеете лазіць і вам лёгка будзе ўзбегчы па гэтай лесніцы. Адсюль вы ўбачыце такі цудоўны від, што не пашкадуеце сваёй працы.

— Убачыць вас, міс Луіза, будзе для мяне лепшым узнагароджаннем. Адну хвіліначку, я толькі пастаўлю сваю старую кабылу ў стайню і тады падымуся наверх.

Негр Плутон, які з'явіўся ў гэтую хвіліну, узяў у паляўнічага каня, і Зеб Стумп, пераскокваючы цераз дзве-тры ступенькі, хутка падняўся на азотэю.

Маладая гаспадыня яшчэ раз радасна вітала старога і павяла ў адасоблены куток азотэі.

Стары паляўнічы адразу адчуў некалькі прыўзняты стан дзяўчыны і зразумеў, што запрошаны сюды не для таго толькі, каб палюбавацца прыгожым відам.

— Скажыце мне, містэр Стумп,—сказала Луіза, дакрануў-

зпыся да яго рукава і запытальна гледзячы яму ў вочы,—вы, напэўна, усё ведаеце? Як яго здароўе? Ці небяспечна ён ранены?

— Вы пытаецеся пра містэра Кольхауна? Ці не праўда?

— Не, не, пра яго я ўсё ведаю. Я не пра яго гавару.

— Наколькі я ведаю, ранены былі двое. Адзін з іх Морыс-мустангер. Ці можа гэта быць, што вы пытаецеся іменна аб ім?

— Так, так, аб ім. Вы разумееце, што, не гледзячы на яго сварку з маім стрыечным братам, я не магу абыякава ставіцца да гэтага чалавека. Вы-ж ведаеце, што Морыс Джэральд двойчы выратаваў мне жыццё. Скажыце, небяспечна ён ранены?

Гэта было сказана з такім хваляваннем, пры якім жарты не дарэчы. Зеб паспяшаўся адказаць:

— Небяспекі няма ніякай. Адна куля прастрэліла яму нагу вышэй шчыкалаткі; гэтая рана не небяспечней за драпіну. Другая куля папала ў левую руку. У гэтым нічога сур'эзнага няма. Толькі вось крыві ён страціў шмат. Самаадчуванне ў яго добрае, і праз некалькі дзён яму можна будзе ўжо ўстаць з пасцелі. Хлапец гаворыць, што калі-б ён праехаўся конна па прэрыі, то гэта вылечыла-б яго хутчэй, чым дактары Техаса. Я таксама гэтак думаю. Але яго лечыць хірург форта, які не дазваляе яму пакуль устаць.

— Дзе ён ляжыць?

— У гасцініцы. Там-жа, дзе адбываўся скандал.

— Я чула, што ў Обердофера дрэнна. Хвораму, напэўна, шмат чаго нехапае. Пачакайце хвілінку, містэр Стумп, я зараз вярнуся. Мне хочацца яму паслаць што-небудзь. Я ведаю, што вы гэта зробіце для мяне. Ці не праўда? Я ўпэўнена ў гэтым.

Не чакаючы адказу, Луіза накіравалася да лесніцы і хутка спуściлася па ёй.

Хутка яна вярнулася з карзінкай у руцэ.

— Мілы містэр Стумп, вы-ж перадасцё гэта містэру Джэральду? Тут крыху віна, варэнне і сёе-тое іншае. У часе хваробы хочацца палакаміцца, а наўрад ці можна ў гасцініцы дастаць што-небудзь смачнае. Толькі не гаварыце яму, ад каго гэта, і нікому іншаму не гаварыце. Я ведаю, што вы не скажаце. Вы-ж наш добры велікан.

— Вы можаце даверыцца старому Зебу Стумпу, міс Луіза. Я толькі чуў, што яму прывозіў ужо сякія-такія лакаменты нейкі мексіканец. Толькі некалькі хвілін таму назад я сустрэў яго недалёка ад вашай гасіенды. Ён суправаджаў нейкую жанчыну, якая ехала па-мужчынску на кані. А ў руцэ мексіканец трымаў карзінку, акурат такую, якую містэр Морыс толькі нядаўна атрымаў. Напэўна, ён вёз зноў усякую ўсячыну для хворага.

У некалькіх словах было сказана многае. Усё стала занадта відавочным: у Луізы Пойндэкстэр была саперніца. Мексіканка з ласо, напэўна, была нявестай, а магчыма, і каханкай мустангера.

І, напэўна, не выпадкова карзінка, пастаўленая на парэнчы азотэі і прытрымліваемая рукою крэолкі, раптам саслізнула ўніз. Бутэлькі і баначкі разляцеліся дробнымі асколкамі па каменных плітах двара, а змесціва іх выцекла, запырскаяўшы ўсё навокал.

— Ах, як шкада!—сказала Луіза, намагаючыся замаскіраваць сваё гора.—Што скажа Фларында? Ну нічога, містэр Джэральд акружаны такой увагай, што наўрад ці патрэбен яму мой падарунак. Я так рада, што аб ім не забываюцца,—я-ж так многім яму абавязана. Але толькі, калі ласка, містэр Стумп, ні слова нікому. Не гаварыце таксама, што я пыталася аб ім. Паколькі дуэль была з маім стрыечным братам, гэта можа выклікаць непатрэбныя размовы. Вы-ж абяцаеце мне, любы Зеб?

— Клянуся вам, калі вы гэтага хочаце. Ніводнага слова нікому, міс Луіза. Вы можаце спакойна даверыць старому Зебу.

— Я ведаю гэта. А цяпер пойдзем адсюль. Сонца пачынае моцна прыпякаць. Давайце спусцімся ўніз і паглядзім, ці не знойдзем мы там крыху вашага любімага манонгахельскага віскі. Пойдзем!

І маладая крэолка, прытворна-вясёлая, накіравалася да лесніцы, напяваючы новаарлеанскі вальс.

Луіза хутка развіталася з паляўнічым. Быць з ім ужо больш не было цікава ёй. Яна паспешалася да сябе ў пакой, каб астацца адной са сваім горам.

Першы раз у жыцці Луізу Пойндэкстэр мучыла рэўнасць. Гэта было яе першае сапраўднае каханне. Яна была закахана ў Морыса Джэральда, у гэтым ужо не аставалася сумненняў.

Увагу мексіканскай сен'ерыты наўрад ці можна было вытлумачыць простаю дружбай. Напэўна, іх звязвалі больш цесныя адносіны.

Луіза не знаходзіла сабе спакою. Ubачыць зноў мексіканскую дзяўчыну і разгледзець яе твар зрабілася для яе неабходнасцю.

Як толькі паехаў Зеб Стумп, яна папрасіла асядлаць крапчага мустанга.

Набліжаючыся да форта, яна, як і меркавала, сустрэла сваю саперніцу.

Тут дарога была зацненена дрэвамі. Мексіканская дзяўчына ехала з адкрытай галавой, нядбайна спусціўшы шарф на плечы. Пышныя, чорныя, як крыло ворана, валасы абводзілі як рамкай смуглы тварык.

Абедзве дзяўчыны, трымаючыся правіл прыстойнасці, пры сустрэчы абмяняліся толькі беглым позіркам. Але, ад'ехаўшы крыху, як тая, так і другая не маглі ўтрымацца ад жадання зірнуць яшчэ раз украдкай адна на другую, і абедзве павярнуліся.

Як відаць, не толькі Луіза чула аб мексіканскай сен'ерыце, але і тая ведала аб ёй.

Размышленні Луізы зрабіліся яшчэ сумнейшымі.

«Прыгожая!—падумала яна, праехаўшы міма сваёй саперніцы.—Так, занадта прыгожая, каб быць яму толькі сябрам. У мяне няма ні хвіліны сумнення, што ён любіць яе. Толькі гэтым можна растлумачыць яго раўнадушша да мяне. Трэба забыцца аб ім, скінуць з сябе гэтыя сардэчныя пугы. Забыцца! Гэта лёгка сказаць. Але ці магу я гэта зрабіць? Я не павінна з ім больш сустракацца. Але чым-жа я заслужыла гэтыя пакуты? О, Морыс Джэральд, нашто я пакахала цябе?»

Раздзел XXVI

ЗНОЎ НА АЗОТЭІ

Луізе Пойндэкстэр нялёгка было змагацца з аўладаўшым ёю пачуццём.

Спачатку ёй здавалася, што сілай волі яна заглушыць боль сэрца, што знойдзе выйсце ў прыроджанай жыццерадаснасці свайго характару. Ае ішлі дні, а палёгкі не наступала,—Морыс Джэральд занадта моцна заўладаў яе сэрцам.

Былі моманты, калі Луіза ненавідзела яго, або, правільней, хацела ненавідзець. Тады ёй здавалася, што яна сама магла-б, не шкадуючы, забіць Джэральда, але гэта былі толькі хвілінныя парывы. Чым больш яна думала, тым больш разумела, што калі-б нават ён быў яе злейшым ворагам, яна ўсёроўна не пера-стала-б кахаць яго.

Ненавідзець Морыса і пагарджаць ім Луіза не магла. Яна толькі спрабавала быць да яго раўнадушнай.

Але гэта была дарэмная спроба. Кожны дзень, амаль кожную гадзіну яна падымалася на азотэю і глядзела на дарогу.

Больш за тое, не гледзячы на сваё рашэнне ўнікаць сустрэчы з чалавекам, які зрабіў яе няшчаснай, яна садзілася на каня і ездзіла па дарозе, па вуліцах сетлмента з адным толькі намерам—сустрэць яго.

Праз тры дні пасля першай сустрэчы з саперніцай Луіза зноў убачыла яе з азотэі. Мексіканка ехала, як і ў мінулы раз, у суправаджэнні таго самага конніка; у яго на руцэ зноў была карзінка. Назіраючы за імі, Луіза ўся дрыжэла ад рэўнасці, зайздросцячы той, якая папярэдзіла яе клопаты аб хворым.

Луіза ведала цяпер аб ёй больш, чым раней, хоць і не так многа. Гэта была дон'я Ісідора Каварубіо дэ Лос-Ланос—дачка ўласніка вялікай гасіенды на Рыо-Грандэ. У яе быў дзядзька—уласнік памесця на Леоне.

Маладую мексіканку лічылі эксцэнтрычнай асобай, добра ўладаючай ласо, здольнай усмірыць любога дзікага мустанга, але толькі не свае ўласныя капрызы.

Такая склалася думка аб мексіканскай сен'ёрыце ў амерыканскіх жыхароў сэтлмента.

Але Луізе ад гэтых звестак не стала лягчэй,—наадварот, яе рэўнасць узмацнілася. Маладой крэолцы здавалася, што такія якасці якраз і павінны былі выклікаць пракланенне мужчын перад мексіканскай дзяўчынай. І наўрад ці быў Морыс Джэральд выключэннем.

Прайшло яшчэ некалькі дзён, але дзяўчына з ласо больш не паказвалася.

«Ён паправіўся ад ран,—думала крэолка,—і ўжо больш не мае патрэбы ў нястомнай увазе».

Так яна размышляла, стоячы на азотэі і ўглядаючыся ўдалечыню. Гэта было досвіткам, незаўбаве пасля ўсходу сонца, у гадзіну, калі звычайна з'яўлялася конніца.

Луіза раптам замерла, здзіўленая нечаканасцю. На дарозе яна ўбачыла Морыса Джэральда на кані.

Яго пасадка была некалькі звязаная; ён ехаў павольным трушком.

Пазнаўшы яго, маладая крэолка схавалася за парэнчы азотэі; з яе грудзей вырваўся прыдушаны крык. Гэта не быў крык здзіўлення. Гэта не быў і крык жаласці пры відзе хваравітай бледнасці яго твара і бездапаможна вісеўшай раненай рукі,—гэта быў стогн набалелага сэрца.

Хворы паправіўся ад ран. Яму больш не патрэбна была дапамога сястры міласэрдыя. Ён цяпер ехаў да яе сам.

Пад прыкрыццем квітнеючай юкі Луіза сачыла за кожным рухам Джэральда.

Яна адчула некаторую палёжку, заўважыўшы, што ён кінуў некалькі позіркаў на Каса-дэль-Карво, і ёй зрабілася яшчэ радасней, калі Морыс спыніўся ля гаю і доўга, уважліва глядзеў у бок гасіенды.

У яе прамільгнула надзея, што, гледзячы на гасіенду, ён думаў пра яе. Але гэта была мімалётная радасць. Яна змянілася зноў змрочным сумам.

Куды-ж ён ехаў? Вядома, наведаць дон'ю Ісідору Каварубіо дэ Лос-Ланос.

Праўда, ён вярнуўся ўсяго праз гадзіну. Але-ж яны маглі сустрэцца ў лесе.

І што ў тым, што мустангер, праязджаючы міма, зноў зірнуў на гасіенду і зноў спыніўся ля гаю і доўга і уважліва глядзеў у бок Каса-дэль-Карво? Гэта магло быць толькі праяўленнем каварства,—так растлумачвала сабе Луіза яго паводзіны.

Ён хацеў толькі распячы раны яе сэрца, адчуваючы сябе пераможцам. Але навошта такая жорсткасць? Навошта ён спыніўся тут, з яшчэ не астыўшымі на губах пацалункамі Ісідоры!

„Я КАХАЮ ЦЯБЕ!“

Луіза Пойндэкстэр зноў на азотэі, зноў ва ўладзе новых пакут. Яна ўжо неаднаразова давала сабе клятву, што не будзе падымацца туды. Але гэтая клятва парушалася ў наступны-ж дзень, перш чым сонца паспявала асушыць расу на траве прэрыі.

Як і напярэдадні, яна стаяла на азотэі, углядаючыся ў дарогу. Як і напярэдадні, яна ўбачыла праязджаючага конніка. Як і напярэдадні, яна схавалася за парэнчамі.

Коннік ехаў па дарозе. Як і напярэдадні, ён кінуў позірк на гасіенду і, спыніўшыся ля гаю, доўга глядзеў у бок Каса-дэль-Карво.

Надзей і страхам затрапятала сэрца маладой крэолкі. Яна ўжо гатова была паказацца з-за свайго прыкрыцця, але страх перамог, а праз хвіліну коннік знік.

Куды? Вядома, на спатканне з Ісідорай! Ці магло тут быць сумненне!

Калі так, то гэта трэба як мага хутчэй высветліць. Не прайшло і дваццаці хвілін, як на той-жа дарозе з'явіўся другі конь, леапардавай афарбоўкі.

Рэўнівае сэрца крэолкі не магло ўжо больш мучыцца сумненнямі. Ніякая праўда не магла ёй прычыніць большыя пакуты, чым тыя, якія яна адчувала ад сваіх падазрэнняў. І яна рашыла дазнацца аб праўдзе.

Луіза накіравалася ў гай, дзе дваццаць хвілін таму назад схавалася з вачэй мустангер. Яна ехала пад зыбікімі ценямі акацыі. Ехала па мяккай траве ля дарогі, зусім бясшумна. Яна баялася, каб конь не ўдарыў капытом аб камень.

Дзяўчына ўважліва ўглядалася ў гай.

Затым яна паднялася на вяршыню ўзгорка. Адтуль убачыла дом, акружаны высокімі дрэвамі. Яна ведала, што гэта была гасіенда Сільвію Мартынеца, дзядзькі Ісідоры. Унізе, на раўніне, былі відаць і іншыя дамы, але толькі на адзін з іх і толькі на дарогу, што вяла да яго, быў накіраван пыталны позірк крэолкі. Але конніка не было відаць.

«Сен'ерыта магла выехаць насустрач да яго, або, магчыма, Морыс зайшоў у дом да іх? Дзе яны цяпер—у лесе ці ў сценах дома? Калі так, то ці ведае аб гэтым дон Сільвію?»

Думкі Луізы былі абарваны ірзаннем каня і гукам падковы, якая ўдарыла аб камень.

Луіза паглядзела ўніз. Мустангер падымаўся проста да яе па абрывістаму схілу.

— Добры дзень, міс Пойндэкстэр,—сказаў ён пад'язджаючы.— Вы адна?

— Адна, сэр. А чаму-б мне не быць адной?

— Праўда, вы-ж мне гаварылі, што любіце ездзіць адна.

— Вы, здаецца, таксама лічыце за лепшае прагулкі ў адзіноцтве, містэр Джэральд. Ці я памыляюся?

— Ваша праўда, я люблю ездзіць адзін, каб не быць з людзьмі. На жаль, я меў няшчасце жыць у таверне—гасцініцы, як горда называе яе гаспадар. Там вельмі шумна, а я гэта асабліва востра адчуваю. Прагулкі конна па ціхіх месцах, пад ценем акацый, робяць мне вялікую прыемнасць. Хіба вы не такой-жа думкі?

— Вы лепш аб гэтым можаце меркаваць. Вы-ж так часта ездзіце конна.

— Часта! Я толькі другі раз еджу па гэтых мясцах. Я-ж толькі што ўстаў з пасцелі пасля хваробы. Але даруйце, містэр Пойндэкстэр, скажыце мне, калі ласка, адкуль вы ведаеце, што я праяжджаў тут?

— О,—адказала Луіза ў замяшанні,—як я магла не заўважыць гэтага! Я прывыкла праводзіць большую частку дня на азотэі. Там вельмі добра, асабліва раніцамі. Я не магла не бачыць вас, калі вы праяжджалі па дарозе, але пад акацыямі я вас ужо не бачыла.

— Значыць, вы бачылі мяне?

— Вядома, бачыла. Дарога-ж праходзіць так блізка ад нашага дома. Я нават заўважыла тую лэдзі, што праяжджала па гэтай-жа дарозе конна. Мела таксама прыемнасць бачыць, як яна па-майстэрску накінула ласо на шыю беднай маленькай антылопы. Я ўпэўнена, што гэта тая самая маладая дзяўчына, аб якой мне тады гаварылі.

— Ісідора?

— Ісідора!!

— Ах, так. Яна-ж тут гасцявала ў свайго дзядзькі.

— І была вельмі ўважлівай да містэра Морыса Джэральда?

— Так, правільна, яна сапраўды была вельмі добрая, хоць я яшчэ не меў магчымасці падзякаваць ёй. Не глядзячы на ўсю сваю дружбу да мяне, яна не любіць іншакраінцаў і ніколі не згадзілася-б пераступіць цераз парог гасцініцы містэра Обердофера.

— На самай справе! Напэўна, яна лічыць за лепшае сустрэцца з вамі пад ценем акацый?

— Я наогул з ёю не сустракаўся даўно і, напэўна, не сустраўся ў бліжэйшыя некалькі месяцаў, бо яна паехала на Рью-Грандэ.

— Вы гаворыце праўду, містэр Джэральд? Вы не бачылі яе з таго часу, як яна паехала ад свайго дзядзькі?

— Так, я не бачыў яе,—адказаў Морыс са здзіўленнем,—і даведаўся аб тым, што яна тут гасцявала, толькі таму, што яна мне прысылала ўсякія далікатэсы, якія, праўду кажучы, былі вельмі дарэчы ў часе маёй хваробы. Кухня гасцініцы Обердофера не стаіць на належнай вышыні; да таго-ж яго адносіны да

мяне пакідаюць чакаць многага. Дон'я Ісідора, трэба сказаць, шчодро аддзякавала мне за тую маленькую паслугу, якую я ёй калісьці зрабіў.

— Паслугу? Можна даведацца, якую, містэр Джэральд?

— О, вядома. Мне здарылася магчымасць выручыць аднойчы дон'ю Ісідору з рук індзейцаў. Яны напалі на яе па дарозе з Рыо-Грандэ на Леону. Дзікуны былі зусім п'яныя, і ёй было-б цяжка вырвацца ад іх, калі-б я не падаспеў своечасова.

— Гэта вы называеце маленькай паслугай? Вы вельмі скромны ў вашых ацэнках, містэр Джэральд? Калі-б хто-небудзь зрабіў гэта для мяне...

— Чым-бы вы адплацілі яму?—запытаў мустангер з яўным хваляваннем.

— Я пакахала-б яго,—хутка адказала Луіза.

— Калі гэта так,—прашаптаў Морыс, нахіліўшыся да Луізы,—то я аддаў-бы палову жыцця, каб убачыць вас у руках п'яных індзейцаў і яшчэ палову жыцця за тое, каб выратаваць вас ад іх.

— Гэта праўда, Морыс Джэральд? Не жартуеце са мною. Я-ж не дзіця. Скажыце праўду. Вы сапраўды думаеце тое, што гаворыце?

— Так, гэта праўда. Клянуся вам!

І губы іх зліліся ў доўгім і страсным пацалунку.

— Рабі са мною, што хочаш. Я люблю цябе! Я люблю цябе!—прашаптала Луіза.

Раздзел XXVIII

ЗАБАРОНЕНАЯ РАДАСЦЬ

З таго часу як у Техасе з'явіліся каланісты-еўрапейцы, адносіны з індзейцамі зрабіліся самай актуальнай тэмай, якая хвалявала цехаскае грамадства.

Ці ішлі індзейцы адкрытай вайной на каланістаў, ці быў перыяд зацішша,—усёроўна аб іх гаварылі. У першым выпадку гаварылі аб навісшай небяспецы, у другім абмяркоўвалася пытанне, ці надоўга чырвонаскурыя правадыры рашылі скласці свае тамагаўкі.

Гэта тэма абгаварвалася ўсюды—у часе снедання, абеда і вячэры; у гасіендзе плантатара ці ў халупе паляўнічага словы «мядзведзь», «пума», «пекары»¹ ўжываліся радзей і са значна меншым страхам, чым слова «індзеец». Індзейцамі ў Техасе падохалі дзяцей; расказы аб індзейцах трывожылі сон не толькі дзяцей, але і бацькоў. Нават высокія каменныя сцены Касадэль-Карво не пазбавілі жыхароў гасіенды ад гэтых непрыемных перажыванняў. Сям'я Пойндэкстэраў падзяляла страх амерыканскіх бледнатварых перад чырвонаскурымі.

¹ Пекары—амерыканская дзікая свіня.

Атрыманае афіцыйльнае паведамленне з форта пацвердзіла рэальнасць гэтай небяспекі. Гэта вестка прышла праз два тыдні пасля пікніка.

Досвіткам, калі сям'я плантатара яшчэ сядзела і снедала, коннік з форта перадаў Пойндэкстэру нейкі пакет.

— Непрыемныя навіны!—усклікнуў Пойндэкстэр, быстра прабегшы вачыма паперу.—Паколькі ў гэтым пераконаны сам маёр, значыцца, не даводзіцца сумнявацца.

— Непрыемная навіна, тата?—запытала дачка, моцна па-чырванеўшы.

І адразу-ж падумала:

«Што-ж гэта маёр мог напісаць? Я сустрэла яго ўчора ў гаі. Ён бачыў мяне з... Ці можа гэта быць? Божа, калі толькі бацька дазнаецца!...»

— «Племя каманчаў на ваеннай сцежцы»—так піша маёр.

— І гэта ўсё?..—сказала Луіза з палёгкай, як быццам у гэтым паведамленні не было нічога застрашаючага.—Ты напалохаў нас. Я думала, што паведамляюць аб чым-небудзь больш страшным.

— Больш страшным! Што за глупства ты гаворыш, дзіця маё! У Техасе няма нічога страшнейшага за каманчаў. Гэта самая вялікая небяспека.

Луіза больш не прарэчыла, хоць яна была іншай думкі.

Кольхаун запытаў:

— Ці ўпэўнены маёр, што індзейцы пайшлі на нас вайною? Што ён піша, дзядзя?

— Піша, што раней ён гэтым чуткам не надаваў значэння. Учора-ж ноччу ў форт з'явіўся Дзікі Кот—правадыр семінолаў—з некалькімі прадстаўнікамі гэтага племя. Яны паведамлілі, што па ўсім Техасе каманчы выставілі ў сваіх становішчах фарбаваныя слупы, што ўжо цэлы месяц гэтыя дзікуны танцуюць танец вайны, што некаторыя з іх ужо рушылі ў паход і што іх можна чакаць кожную хвіліну ў ваколіцах сетлмента.

— Дзікі Кот?—запытала Луіза.—Хіба гэтаму здрадніку можна давяраць? Ён, напэўна, такі-ж вораг каланістаў, як і свайго народа.

— Правільна, дачка мая. Маёр у гэтым пісьме дае яму дакладна такую-ж характарыстыку. Ён раіць быць асцярожным з гэтым двурушным нягоднікам, які, вядома, пройдзе на бок каманчаў, як толькі гэта пакажацца яму выгадным. Ну, што-ж,—прадаўжаў плантатар, адкладаючы ўбок паперу і вяртаючыся да свайго кофе з вафлямі,—будзем спадзявацца, што, вышаўшы на ваенную сцежку, каманчы адступяць перад зубчастымі сценамі Каса-дэль-Карво і не асмеляцца закрануць нашу гасіенду.

У гэты час на парозе сталовай, дзе сядзелі ў часе снедання, з'явіўся негр. На яго твары ззяла шырокая ўсмешка.

— Што табе патрэбна, Плутон?—запытаў у яго гаспадар дома.

— Я не да вас, містэр Вудлі. Я толькі хацеў сказаць міс Луізе, што конь асядланы. Крапчатаму не падабаецца стаяць на каменнях у дварэ, ён рвецца на мяккую траву прэрыі.

— Ты едзеш катацца, Луіза?—запытаў плантатар з яўна незадаволеным выглядам.

— Так, бацька. Я хацела праехацца.

— Ты не павінна гэтага рабіць.

— Чаму?

— Я не хачу, каб ты ездзіла адна. Гэта непрыстойна.

— Чаму-ж, тата? Ды я-ж часта ездзіла адна.

— Так, на жаль, вельмі часта.

Апошняя заўвага прымусіла дзяўчыну злёгка пачырванець. Але што азначала яна, Луіза ўсё-ж не зусім зразумела.

— Калі ты супроць гэтага, тата, я не паеду. Але няўжо ты рашыў трымаць мяне пад замком у гэтым доме? Вам, мужчынам, добра—вы ўсе едзеце на работу. Цікавае-ж ты для мяне прыдумаў жыццё ў гэтым мілым Техасе!

— Ты мяне не так зразумела, Луіза. Я зусім не супроць таго, каб ты ездзіла катацца. Катайся, колькі тваёй душы захочацца, але няхай цябе хто-небудзь суправаджае. Выязджай з Генры або Касіем. Але я не хачу, каб ты ездзіла адна. Для гэтага ў мяне ёсць свае падставы.

— Падставы? Якія?

Гэта пытанне мімаволі сарвалася ў Луізы. Пасля яна пашкадала, што не стрымалася, і з трывогай чакала адказу.

Адказ крыху супакоіў яе.

— Якія падставы, ты хочаш ведаць? Не забывайся, што Техас—не Луізіяна, дзе маладая дзяўчына можа ехаць спакойна, куды яна толькі захоча. Тут, у Техасе, небяспека на кожным кроку. Вазьмі хоць-бы індзейцаў.

— Індзейцаў баяцца мне няма чаго. Я ніколі не аддаляюся ад гасіенды далей чым на пяць міль.

— Пяць міль!—усклікнуў капітан саркастычна.—Гэта тое-ж самае, што ад'ехаць на пяцьдзесят міль. Ты з такім-жа поспехам можаш сустрэць індзейцаў на адлегласці ста крокаў ад варот дома, як і на адлегласці ста міль. Калі яны на ваеннай сцежцы, іх можна чакаць у любым месцы і ў любы час. Памойму, дзядзя Вудлі праўду кажа. З твайго боку надзвычай неасцярожна ездзіць адной.

— Ты так думаеш?—з пагардай запытала крэолка, павярнуўшыся да стрыечнага брата.—Скажы мне толькі калі ласка, у чым будзе заключацца твая дапамога, калі я сапраўды сустрэну каманчаў, хоць я наогул у гэтым вельмі сумняваюся. Прыгожая будзе карціна—гас двое сярод ваяўнічага племя расфарбаваных дзікуноў. Ха-ха! У небяспецы апынешся ты, а не я. Я не сумняваюся, што я выскачу ад іх і пакіну цябе для справы. Страшная небяспека на адлегласці пяці міль ад дому!

Пашукай вось у Техасе конніка, які мог-бы дагнаць мяне на маёй мілай Луне. Наўрад ці ўдасца табе гэта, Касій!

— Замоўкні, Луіза!—строга сказаў Пойндэкстэр.—Мне не падабаецца, калі ты так размаўляеш. Не звяртай на яе ўвагі, Касій. І апрача індзейцаў тут шмат усялякага зброду. Запомні, што я забараняю табе ездзіць адной, як ты гэта рабіла раней.

— Няхай будзе па-твойму, тата,—адказала Луіза, устаючы з-за стала. Вядома, я павінна падначаліцца табе. Але ведай, што я рыскую страціць здароўе, седзячы без руху. Ідзі, Плутон,—звярнулася яна да негра, які ўсё яшчэ стаяў у дзвярах і ўсміхаўся.—Пусці Луну ў кораль, на пашу—куды хочаш. Няхай яна бяжыць у сваю прэрыю, калі гэта ёй падабаецца. Яна мне больш не патрэбна.

Пры гэтых словах дзяўчына вышла з пакоя.

Накіроўваючыся да сябе, яна прашаптала:

— Што мог бацька даведацца? Магчыма, гэта толькі яго падазрэнні? Хто мог яму расказаць? Ці ведае ён пра нашу сустрэчу?

Раздзел XXIX

ЭЛЬ-КАЙОТ У СЯБЕ ДОМА

Кольхаун устаў з-за стала амаль таксама нечакана, як і Луіза. Мінуўшы на гэты раз свой пакой, ён вышаў з дома.

Усё яшчэ пакутуючы ад ран, але ўжо значна акрыяўшы пасля хваробы, ён мог ужо хадзіць каля дома.

Але на гэты раз ён адправіўся далей. Ці пад уплывам адбыўшайся размовы, а магчыма, з атрыманай весткай, ён раптам адчуў у сабе дастаткова сіл, каб на кастылях прайсці ўверх па рацэ і далей, у напрамку да форта.

Прайшоўшы па зусім выпаленай сонцам пустцы, якая распасціралася ад гасіенды на значную адлегласць, ён падышоў да нізкіх зараснікаў акацый, што знайшлі прытулак пад ценем іншых, больш высокіх дрэў. У самай гушчыні зелені стаяла сплечаная з хвораству і абмазаная глінай халупа—хакале—тыповае жыллё паўднёва-заходняга Техаса.

Гэта быў прытулак Мігуэля Дыяза, мексіканца-мустангера. Ён зусім адпавядаў свайму гаспадару—поўдзікуну, які нездарма заслужыў мянушку «Стэпавы воўк» (Эль-Кайот).

Далёка не заўсёды гэтага ваўка можна было знайсці ў яго бярозе,—хакале Мігуэля Дыяза, бадай, не заслугоўвала лепшай назвы. Гэта было толькі выпадковае месца для начлегу. Толькі зрэдку, пасля ўдачнага палявання, ён мог дазволіць сабе пажыць крыху каля сэтлмента, карыстаючыся даступнымі там «забавамі»; астатні час Дыяз праводзіў у прэрыі.

Кольхауну пашанцавала: ён застаў гаспадара ў халупе—праўда, у нецвярозым выглядзе. Гэта, між іншым, быў яго звычайны стан.

— Ало, сен'єр!—закрычаў Эль-Кайот, убачыўшы ў дзвярах госця.—Якім чынам? Вось ужо не чакаў бачыць вас тут. Бярыце крэсла. Вось яно стаіць. Крэсла! Ха-ха-ха!

Яго рогат быў выкліканы відам таго прадмета, які ён назваў крэслам. Гэта быў проста чэрап мустанга, які выконваў ролю крэсла. Прымітыўны стол з аполкаў юкі, такі-ж прымітыўны ложка з чароту—вось і ўсё абсталяванне гэтага ўбогага жылля.

Стомлены доўгай прагулкай, Кольхаун скарыстаў запрашэнне гаспадара і ўсеўся на чэрапе.

Не трацячы часу, ён адразу прыступіў да справы.

— Сен'єр Дыяз,—сказаў ён,—я прышоў сюды дзеля...

— Сен'єр амерыкано,—усклікнуў напалову п'яны палаянічы,—навошта лішнія размовы! Карамба! Я вельмі добра ведаю, для чаго вы сюды прышлі. Вы хочаце, каб я прыкокнуў гэтага чорта, ірландца!

— Так!

— Дык вось, я ўжо абяцаў вам, што зраблю гэта для вас пры першым зручным выпадку за пяцьсот манет. Мігуэль Дыяз заўсёды выконвае свае абяцанні. Але час яшчэ не прышоў, і зручнага выпадку яшчэ не было. Чорт пабяры! Каб як след забіць чалавека, для гэтага патрэбна майстэрства. Нават у прэрыі нельга забіць без таго, каб не ўспалі на след. А калі ўспадучь, то для мяне гэта не жарты. Вы забываецеся, сен'єр, што я мексіканец. Калі-б я быў амерыканец, як вы, то я лёгка мог-бы яго ўкакошыць. Сказаў-бы, што гэта была сварка, і вышаў-бы сухім з вады. Але ў нас, мексіканцаў, гэта інакш. У нас, калі з чалавека выпускаюць кроў, то гэта называецца забойствам. І пасля гэтага вы, амерыканцы, у вашым недарэчным судзе з дванаццацю «сумленнымі» суддзямі пастановіце: «Павесіць». Я ненавіджу ірландца таксама, як і вы, але трапляць упрасак я не збіраюся. Я павінен пачакаць, каб здарыўся зручны выпадак.

— Цяпер якраз падыходзячы момант,—паспяшаўся заявіць Кольхаун.—Вы казалі, што вы лёгка змаглі-б гэта зрабіць, калі-б толькі пачалася валтузня з індзейцамі.

— Вядома, я гэта гаварыў, і калі-б гэта было так, то...

— Значыць, вы яшчэ не ведаеце навін?

— Якіх навін?

— Ды каманчы-ж на ваеннай сцежцы!

— Карамба!—усклікнуў Эль-Кайот, усхопліваючыся са свайго чаротавага ложка,—Святая дзева! Няўжо гэта праўда, сен'єр?

— Шчырая праўда. Гэта вестка толькі што атрымана ў форце. Я маю весткі ад самога каменданта.

— У такім выпадку,—адказаў мексіканец у задуменні,—у такім выпадку дон Морысію можа памерці. Каманчы могуць забіць яго. Ха-ха-ха!

— Вы ўпэўнены ў гэтым?

— Я быў-бы больш упэўнены, калі-б за яго чэрап заплацілі тысячу долараў замест пяцісот.

— Ён каштуе гэтага.

— Якой сумы?

— Тысячы долараў.

— Вы абяцаеце?

— Так, я абяцаю.

— Тады каманчы здымуць з яго скальп, сен'ёр капітан. Вы можаце вяртацца ў Каса-дэль-Карво і спакойна спаць. Будзьце ўпэўнены, што, як толькі здарыцца выпадак, ваш вораг астанецца без валасоў. Вы разумееце мяне?

— Так, вядома.

— А цяпер рыхтуйце тысячу манет.

— Яны чакаюць вас.

— Карамба! Я іх хутка зараблю. Бывайце, бывайце!

— Святая дзева!—усклікнуў мексіканец, як толькі яго наведвальнік знік.—Вось пашанцавала! Атрымаць тысячу долараў за тое, каб укакошыць чалавека, якога я ўсёроўна хацеў забіць! Каманчы на ваеннай сцэжцы! Калі так, то я павінен падрыхтаваць свой касцюм для гэтага маскарада. Ён ужо даўно валяецца ў мяне без патрэбы—усе гэтыя доўгія годы перамір'я з індзейцамі.

Раздзел XXX

ПАВЕТРАНАЯ ПОШТА

Луіза Пойндэкстэр, захапляючыся рознымі відамі спорту, займалася таксама і стральбой з лука. Яна надзвычайна ўладала гэтай зброяй. Абыходзіцца з лукам яна навучылася ў індзейцаў племя Гума яшчэ на Місісіпі.

З таго часу як яна пераехала ў Тэхас, у яе не было яшчэ выпадку вярнуцца да гэтага занятку. Яе прыгожы лук з апельсінавага дрэва і стрэлы з пер'ямі ў хвасце ляжалі без справы ў шафе.

Але прышоў момант, калі яны спатрэбіліся. Гэта было неўзабаве пасля сцэны, што разыгралася ў часе сьнеданьня, калі бацька забараніў ёй выязджаць адной конна.

Яна, не супярэчачы, падначалілася гэтаму загаду, больш за тое—яна не толькі не выязджала адна, але наогул адмовілася ад прагулак конна, хоць-бы і ў суправаджэнні сваіх братоў.

Крапчаты мустанг зусім застаяўся ў стайні.

Але Луіза не забылася аб сваёй любіміцы, і, не глядзячы на тое, што не ездзіла на ёй, часта наведвала Луну і сачыла за тым, каб яе добра кармілі.

Адмовіўшыся ад коннай язды, Луіза занялася стральбой з лука. Гэтаму спорту яна прысвячала цяпер амаль увесь свой час. Яе ўлюбёным месцам для гэтага быў бераг Леоны, там, дзе раслі старыя арэшнікі, тутавыя дрэвы і кедры.

Тут яна была зусім адна, і ніхто не перашкаджаў ёй, а ў апошні час яна больш чым калі-небудзь шукала адзіноты. Бацька нават у хвіліны самага злоснага настрою не мог адмовіць дачцы ў гэтай нявіннай забаве. Ён быў спакойны за яе: высокія сцены Каса-дэль-Карво і глыбокія воды Леоны былі ёй надзейнай аховай. Плантатар не толькі не прычыў супроць гэтых адзінотных прагулак, але, наадварот, вітаў іх. Падазрэнні, якія ў яго былі ўзніклі,—і не без падстаў,—хутка рассяліся.

Нарэшце-ж усё гэта магло быць толькі звычайнай плёткай. Злыя языкі павінны заўсёды балбатаць. На гэты раз, як відаць, ён быў абраны іх афярай. Вельмі магчыма, што сустрэча яго дачкі з Морысам-мустангерам была простаю выпадковаасцю. Маглі-ж яны нечакана сустрэцца ў гаі? І наўрад ці зручна было-б Луізе прайсці міма чалавека, які двойчы выратаваў ёй жыццё. У гэтым, магчыма, і не было нічога, апроч простаю удзячнасці.

Тое, што яна так лёгка падпарадкавалася забароне, пацвярджала гэтае меркаванне. Бо звычайна яе волю не так ужо лёгка зламаць, асабліва калі гэта ідзе ўразрэз з яе заветнымі жаданнямі. Вудлі Пойндэкстэр вельмі добра ведаў усю зданнёвасць сваёй улады над дачкою. Нядзіва, што бацька быў задаволены паводзінамі дзяўчыны. Нявінная гульня з лукам і стрэламі, ад якой маглі пацярпець толькі птушкі ў садзе, радавала яго сэрца.

Але пяцідзесяцігадовы бацька, як відаць, забыўся пра сваю маладосць. Не ў птушак пасылала свае стрэлы Луіза. Яе паляванне заключалася ў іншым: яна прывязвала кавалачак паперы да наканечніка стралы і пасылала ў зараснікі акацыі на супроцьлеглым беразе ракі. А праз некаторы час яе-ж страла, толькі пасланая другім лукам, вярталася да яе, таксама з кавалачкам паперы, але толькі іншым.

Пазбаўлення магчымасці сустракацца, Морыс і Луіза ўстанавілі сувязь пры дапамозе гэтай «паветранай пошты».

Раздел XXXI

УДАЧНАЯ ПЕРАПРАВА

Перапіска прадаўжалася нядоўга. Закаханыя шукалі сустрэчы. Каханне, якое ўспыхнула ў сэрцах Луізы і Морыса, не спынялася перад перашкодамі.

Шляхі да спаткання неўзабаве былі знойдзены.

Ужо двойчы закаханыя сустракаліся ў начной цішыні старога саду. Двойчы яны абмяняліся любоўнымі клятвамі пры мігаючым святле зорак. Было назначана і трэцяе спатканне.

А горды плантатар аставаўся ў прыемнай невядомасці. Ці мог ён падумаць, што адзіная дачка, яго гордасць, так жорстка ашукае яго? Ён даўно песціў думку, што паправіць свае справы, выдаўшы сваю красуню-дачку за багатага і знатнага чалавека. Ці мог ён падумаць, што яна, забыўшыся аб усіх традыцыях

«свайго соцыяльнага асяроддзя, сустракалася нача́мі з простым паляўнічым на коней?»

Вядома, у яго не было цяпер і ценю падазрэння. Яму-б гэта здалося занадта непраўдападобным, занадта страшным. Ён быў здаволены, што Луіза цярпліва пакарылася яго патрабаванню і спыніла прагулкі конна. Яго крыху хвалявала такая незвычайная для яе пакорлівасць. Ён іншы раз нават шкадаваў аб сваёй забароне.

* * *

Была месячная ноч. Толькі на поўдні бываюць такія ночы. Срабрысты дыск месяца плаўна слізгаў па сафіравым небе. У празрыстым паветры магутнымі контурамі вырысоўваліся горы. Нерухома замерла лісце дрэў, нібы прыслухоўваючыся да начных галасоў звяроў, птушак і насякомых. У такую ноч цяжка спаць закаханаму.

Было ўжо каля паўночы, калі коннік выехаў з варот гасцініцы Обердофера. Ён паехаў па дарозе, якая спускалася да мізоўя Леоны, і неўзабаве знік з вачэй спазніўшыхся падарожнікаў, якія спяшаліся ў сетлмент.

Гэта была тая дарога, якая ішла міма гасіенды Каса-дэль-Карво па супроцьлеглым беразе Леоны. Даехаўшы да зараснікаў акацый, коннік саскочыў з каня і прывязаў яго да дрэва. Затым ён зняў з лукі сядла доўгую вяроўку, звітую з конскага воласа, скруціў яе кальцом і, надзеўшы на руку, ціха рушыў у бок гасіенды.

Перш чым выйсці з-пад прыкрыцця густога ценю дрэў, ён ўважліва паглядзеў на неба і на ярка свяціўшы месяц.

«Няма сэнсу чакаць тут, пакуль гэты прыгажун схаваецца,— падумаў ён з заклапочаным выглядам.—Як відаць, ён рашыў панаваць тут да раніцы».

Пасля ён пачаў вымяраць вачыма адкрытае месца, якое аддзяляла яго ад берага ракі. Гасіенда Каса-дэль-Карво была размешчана якраз насупраць, на супроцьлеглым беразе.

«Што, калі цяпер хто-небудзь там блукае? Наўрад ці магчыма гэта ў гэты час ночы. Хіба толькі, калі каму не спіцца ад цёмных думак. Ба! Ды там-жа ёсць такі чалавек! Калі толькі ён не спіць, то напэўна заўважыць мяне. Але што-ж рабіць? Не дачакаешся-ж, пакуль зойдзе месяц, а на небе няма ніводнай хмаркі. Я не магу прымушаць яе чакаць. Я павінен рыскнуць. Такім чынам, наперад!»

Пры гэтых словах ён хуткімі і асцярожнымі крокамі пачаў ісці па адкрытым месцы ў напрамку да ракі і хутка падышоў да абрывістага берага Леоны.

Не затрымліваючыся тут, ён спрытна спусціўся па звілістай сцежцы абрыва і апынуўся ля самай ракі.

Якраз насупраць, ля другога берага, стаяла маленькая лодка пад ценем вялікага топаля.

Некаторы час чалавек нібы вымяраў вачыма шырыню ракі і адначасова ўважліва ўглядаўся ў зараснікі на супроцьлеглым беразе.

Пераканаўшыся, што там нікога няма, ён узяў сваё ласо і спрытным рухам перакінуў цераз усю шырыню ракі.

Пятля апусцілася на насавы выступ лодкі. Зацягнуўшы пятлю, ён перацягнуў лодку да сябе.

Пераправіўшыся і прывязаўшы лодку, начны госць Каса-дэль-Карво стаў у цені топаля.

Наўрад ці патрэбна гаварыць, што гэта быў Морыс-мустангер.

Раздзел XXXII

СВЯТЛО І ЦЕНЬ

Нядоўга давялося Морысу чакаць пад топалем. У той самы момант, калі ён скочыў у лодку, у гасіендзе Каса-дэль-Карво адчынілася акно з боку саду. Пры святле месяца можна было бачыць маленькую белую руку, якая прытрымлівала адчыненую раму акна.

Праз некалькі хвілін Луіза Пойндэкстэр ужо спускалася па каменнай лесніцы ў сад.

На секунду яна спынілася, прыслухоўваючыся. Усплёскі вёслаў? Ці не здалося ёй гэта? Цыкады напаўнялі паветра сваім неўгамонным стракатаннем, і лёгка можна было памыліцца. Назначаная гадзіна спаткання надышла, і ў яе больш нехапала цярыліваці чакаць.

Нячутным поступам Луіза спусцілася па каменнай лесніцы, прашмыгнула ў сад, ціхенька прабралася цераз кусты, мінуючы мрамарныя статуі, і, нарэшце, апынулася пад топалем. Тут яе сустрэлі ласкавыя абдымкі мустангера.

* * *

— Заўтра ўночы мы зноў сустрэнемся, любы?

— Калі-б я толькі мог, я сказаў-бы табе: так, заўтра і пасля-заўтра, і кожны дзень, мая любімая.

— Але чаму-ж не? Чаму ты не можаш гэтага сказаць?

— Заўтра досвіткам я павінен паехаць на Аламо.

— Вось што! Хіба табе так неабходна гэта?

Гэта пытанне прагучэла мімавольным дакорам. Кожны раз, калі яна чула ўспамін аб адасобленай халупе на Аламо, у ёй абуджаліся нейкія непрыемныя думкі. Чаму? Яна і сама не ведала.

— У мяне ёсць сур'ёзныя для гэтага падставы.

— Сур'ёзныя падставы? Хіба цябе хто-небудзь будзе чакаць там?

— Мой прыяцель Фелім і больш ніхто. Спадзяюся, што з ім нічога не здарылася. Я адаслаў яго туды дзён дзесяць таму назад, яшчэ да таго, як пайшлі гэтыя чуткі аб індзейцах.

— Толькі Фелім і больш ніхто? Ты гаворыш праўду, Морыс? Любы, толькі не падманьвай мяне. Толькі ён, ты сказаў?

— Чаму ты пытаешся ў мяне аб гэтым, Луіза?

— Я не магу табе сказаць, чаму. Я памерла-б ад сораму, калі-б прызналася ў тым, што мне іншы раз прыходзіць у галаву.

— Не бойся, скажы мне ўсё, што ты думаеш. Я не мог-бы нічога ўтаіць ад цябе. Ну скажы-ж, радасць мая.

— Ты гэтага хочаш, Морыс?

— Вядома, хачу. Я вельмі добра ведаю, што магу вырашыць усе твае неўразуменні. Ясна, што калі хто-небудзь даведаецца аб нашых адносінах, то пачнуцца непрыемныя для цябе размовы. Таму я лічу неабходным паехаць на Аламо.

— Для таго, каб там астацца?

— Усяго толькі на адзін або два дні. Толькі для таго, каб сабраць свае рэчы і сказаць апошняе бывай свайму жыццю ў прэры.

— Вось што?

— Ты, здаецца, здзіўлена?

— Не! Толькі азадачана. Я не магу зразумець цябе. І, напэўна, мне гэта ніколі не ўдасца.

— Але-ж усё вельмі проста. Я прыняў адно вельмі важнае рашэнне і ведаю, ты даруеш мне, даведаўшыся аб гэтым.

— Дараваць табе, Морыс? За што?

— За тое, што я не адкрыў табе маёй таямніцы. Я не той, за каго ты мяне лічыш.

— Я ведаю толькі адно: што ты—благародны, прыгожы, смелы, а астатняе мне ўсёроўна. О, Морыс! Калі-б ты толькі ведаў, як ты дораг мне і як я кахаю цябе!

— Галубка мая, мы гарым з табою адным каханнем і, ахоўваючы наша шчасце, мы павінны адважыцца на разлуку.

— Разлуку?

— Так, любімая, мы расстанемся ненадоўга.

— На колькі?

— Колькі спатрэбіцца параходу для таго, каб перасеч Атлантычны акіян туды і назад.

— Цэлая вечнасць! А дзеля чаго?

— Вось бачыш, я павінен з'ездзіць на радзіму, у Ірландыю. Вярнуўшыся, я дакажу твайму гордаму бацьку, што бедны мустангер, які заваяваў сэрца яго дачкі... Ці заваяваў я яго, Луіза?

— Ты сам гэта вельмі добра ведаеш. Каханне захапіла ўсе мае думкі, пачуцці і жаданні.

Зноў абдымкі. Зноў лобоўныя клятвы, пяшчотныя пацалункі.

І не заўважылі яны, як раптам сціхла стракатанне цвырку-

ноў, змоўклі крыкі перасмешніка, пачуліся нейчыя крокі па ўсыпанай гравіем дарожцы.

Яны не бачылі цёмнай фігуры, якая слізгала між кветак, то хаваючыся за статуяй, то прабіраючыся цераз кусты. Яны не бачылі, як гэты чорны цень прытуліўся за ствалом дрэва, і не ведалі, што Касій Кольхаун лавіў кожны рух, кожнае слова іх любоўных клятваў.

Раздзел XXXIII

ПАКУТЛІВАЯ ПРАЎДА

Пустая выпадковасць дапамагла Кольхауну выявіць пакутліваю для яго праўду.

Была поўнач ужо, калі капітан падняўся на дах гасіенды і спакойна курыў там сігару. У той момант у яго, як відаць, не было асаблівай прычыны для трывогі. Раны, нанесеныя яму мустангерам, ужо загаіліся; праўда, успаміны аб паражэнні ўсё яшчэ мучылі яго. Але горач гэтых перажыванняў за апошні час некалькі згладзілася думкай аб помсце, ужо блзкай да ажыццяўлення.

Касій Кольхаун, таксама як і бацька Луізы, адчуваў вялікую прыемнасць ад таго, што Луіза адмовілася ад сваіх далёкіх прагулак конна,—ён-жа і быў ініцыятарам гэтай забароны. Таксама, як і бацька Луізы, ён не падазраваў, чым было выклікана захапленне Луізы новым спортам—страляйнем з лука, і глядзеў на гэта, як на нявінную забаву. Ён нават пачаў суцяшаць сябе надзеяй, што ўрэшце раўнадушнасць да яго Луізы магла быць толькі прытворствам з яе боку. За апошні час яна была менш рэзкай у абыходжанні з ім. І ён ужо гатоў быў усумніцца ў сваіх рэўнівых меркаваннях.

Такім чынам, ён спакойна курыў сігару, павярнуўшыся ў бок ракі. З'яўленне конніка на дарозе амаль не здзівіла яго. Для яго было зразумелым жаданне чалавека падарожнічаць уночы, карыстаючыся халадком, замест таго, каб таміцца ў дарозе пад спякотнымі праменьнямі сонца.

Пры святле месяца ён не пазнаў конніка, ды асабліва ў яго і не ўглядаўся. Ён проста машынальна сачыў за ім позіркам.

Толькі калі коннік уехаў у гай, Кольхауну здалося гэта дзіўным.

«Што гэта можа азначаць?—падумаў ён.—Сышоў з каня і макіроўваецца сюды, да выгіну ракі. Спусціўся з абрыва,—як відаць, месца яму добра вядома. Што яму патрэбна? Няўжо ён думае прабрацца ў сад, але як? Уплаў? Ці не злодзей гэта?»

Гэта была першая здагадка, якая прышла яму ў галаву, але ён адразу-ж адчуў няправільнасць гэтага меркавання.

«Усплёскі вёслаў? Ён перацягнуў лодку і перапраўляецца на ёй. Што-ж, нарэшце, яму спатрэбілася тут?»

Кольхаун ужо рашыў было ціхенька спусціцца ўніз, разбудзіць мужчын і пайсці ўсім разам на аблаву.

Ён ужо сабраўся ісці, калі другі гук, што даляцеў да яго, змяніў яго рашэнне,—пачуўся скрып дзвярэй або скрып адчыняемага акна. Гук пачуўся ўнізе, амаль пад тым месцам, дзе ён стаяў.

Кольхаун перагнуўся цераз парэнчы і паглядзеў уніз, каб пазнаць, у чым справа. І раптам смяротная бледнасць пакрыла яго твар: акно было адчынена ў пакоі стрыечнай сястры. А сама Луіза, уся ў белым, стаяла на лесніцы, якая вяла ў сад.

Кольхаун адразу зразумеў, што яе з'яўленне неяк звязана з набліжэннем чалавека ў лодцы. Ён зразумеў таксама, што пераязджаў цераз раку ніхто іншы, як Морыс-мустангер.

Як звар'яцелы, стаяў Кольхаун, не могучы крануцца з месца. Толькі пасля таго як белая фігура знікла і ў садзе пачуліся галасы, у яго з'явіўся новы план.

Ён рашыў, што цяпер будзіць нікога не трэба,—ён адзін павінен зрабіцца сведкай ганьбы Луізы. І Касій Кольхаун паспяшаўся па яе слядах, дрыжучы ад абурэння.

Ён чуў іх клятвы, іх любоўныя прызнанні, рашэнне мустангера паехаць заўтра досвіткам, яго абяцанне хутка вярнуцца. Ён быў сведкай іх страсных абдымкаў.

І тут у яго загарэлася жаданне ўсадзіць нож у свайго саперніка і кінуць яго мёртвым да ног каханкі, але ён не асмеліўся на гэта. Ці не таму, што пры святле месяца ён заўважыў, як блішчэў за поясам мустангера шасцізарадны рэвальвер Кольта?

Капітан паспяшаўся адыйсці, пакінуўшы закаханых адных.

Раздзел XXXIV

„РЫЦАРСКІЯ“ ПАБУДЖЭННІ

Куды-ж адправіўся Касій Кольхаун?

Вядома, не ў свой пакой. Хіба мог чалавек, раздзіраемы такімі мукамі, спаць?

Ён пайшоў у пакой свайго стрыечнага брата Генры Пойндэкстэра.

Ён накіраваўся проста туды, нават не трацячы часу на тое, каб узяць з сабою свечку. Свечкі, між іншым, і не патрэбна было—праменні месячнага святла досыць добра асвятлялі пакой. Можна было адрозніць яго незацеілівае абсталяванне: умывальнік, невялікі столік, пару крэслаў і ложка з полагам з кісяі—для аховы ад надакучлівых маскітаў.

Кольхаун прыпадняў кісяю і пачаў будзіць бесклапотна спаўшага юнака.

— Прачніся, Генры, прачніся!—праказаў Кольхаун, моцна калоцячы спаўшага за плечы.

— О-а! Гэта ты, Касій? Што такое? Спадзяюся, не індзейцы?

— Горш, значна горш! Хутчэй! Уставай і глядзі. Хутчэй, а то будзе позна. Уставай і глядзі на ганьбу вашай сям'і. Хутчэй-жа, інакш імя Пойндэкстэраў будзе пасмешышчам для ўсяго Техаса!

Пасля такога папярэджання, вядома, нікому з членаў сям'і Пойндэкстэраў не захацелася-б спаць. Юнак умомант усхапіўся на ногі і з неўразуменнем глядзеў на стрыечнага брата.

— Не траць часу на тое, каб апранацца,—заявіў усхваляваны капітан.—Хутчэй! Хутчэй!

Незацелівы касцюм, які юны Генры прывык насіць, праз некалькі секунд ужо быў на ім. Юнак хутка пайшоў за капітанам у сад.

— У чым справа, Касій,—запытаў ён, калі Кольхаун знакамі даў зразумець яму, што трэба спыніцца.—Скажы-ж мне, што ўсё гэта азначае?

— Глядзі сам. Стань бліжэй да мяне. Глядзі праз гэты прасвет дрэў у тым напрамку, дзе заўсёды стаіць твая лодка. Ці бачыш ты што-небудзь там?

— Штосьці ў белым. Як быццам жаночая сукенка. Гэта жанчына.

— Правільна, гэта жанчына. Хто-ж яна, як табе здаецца?

— А я не ведаю. А ты ведаеш, Касій, хто гэта?

— Побач з ёю другая фігура, у цёмным.

— А гэта як быццам мужчына. Так, гэта мужчына.

— А хто ён, як ты думаеш?

— Як-жа я магу ведаць, Касій? А ты ведаеш?

— Так, я ведаю. Гэты мужчына—Морыс-мустангер.

— А жанчына?

— Гэта Луіза, твая сястра, у яго абдымках.

Юнак кінуўся наперад.

— Стой!—сказаў Кольхаун, схопіўшы яго.—Ты забываешся, што ты не ўзброены, а ў мустангера ёсць зброя. Гэта я ведаю. Вазьмі вось гэта і гэта,—прадаўжаў ён, перадаючы яму свой нож і рэвальвер.—Я хацеў сам пусціць іх у ход, але падумаў, што лепш будзе, калі гэта зробіш ты як брат і абаронца сваёй сястры. Наперад, Гары! Толькі глядзі, не лучы ў яе. Падкрадзься ціхенька, папярэджваць не трэба. Страляй яму ў живот. А калі ўсе шэсць куль не прыкончаць яго, тады закалі нажом. Я буду стаяць непадалёку і дапамагу табе. Бяжы!

Генры Пойндэкстэр не меў патрэбы ў гэтых подлых настаўленнях. Ён кінуўся выратаўваць чэсць сваёй сястры.

— Паганы нягоднік!—закрычаў ён.—Луіза, адыйдзі ўбок і дай мне забіць яго. Адыйдзі, сястра, адыйдзі, я табе кажу!

Замест таго каб выняць рэвальвер і абараняцца, Морыс-мустангер спрабаваў толькі вызваліцца з абдымкаў дзяўчыны, баючыся за яе, але яна мацней прыціскалася да яго.

Стрэліць у мустангера азначала-б для Генры рыскаваць жыццём сястры. Генры спыніўся і не спуściў курка.

Гэта прамаруджанне выратавала іх усіх. Пакінуўшы мустан-

гера, Луіза схапіла за рукі брата. Яна ведала, што Морыса не трэба было баяцца, трэба было толькі спыніць брата.

— Бяжы, бяжы!—закрычала яна мустангеру, стараючыся ўтрымаць абуранага брата.—Генры ўведзен у заблуджэнне, я ўсё растлумачу яму сама. Хутчэй, Морыс, хутчэй выратаўвайся!

— Генры Пойндэкстэр!—сказаў малады ірландзец, ужо гатовы выканаць сяброўскую параду,—вы дарэмна лічыце мяне за нягодніка. Дайце толькі час, і калі я акажуся нявартым пашаны і кахання вашай сястры, тады вы можаце забіць мяне ва ўсіх на вачах, як нясмелага кайота. А пакуль бывайце.

Спробы Генры вызваліцца з рук сястры паступова слабелі, пакуль ён слухаў мустангера. Супраціўленне рабілася ўсё слабей і слабей, і ў момант, калі Морыс кінуўся ўплаў цераз раку, рукі юнака апусціліся.

— Брат, ты памыліўся ў ім. Запэўняю цябе, ты не ведаеш яго!—усклікнула Луіза.—О, Генры, калі-б ты толькі ведаў, які гэта цудоўны чалавек! Ён ніколі не дасць мяне пакрыўдзіць і тым больш не пакрыўдзіць мяне сам. Я не магу не кахаць яго, і мне ўсёроўна, кім-бы ён не быў.

— Луіза, скажы мне праўду. Гавары са мною так, як быццам-бы ты гаварыла сама з сабою. З таго, што я бачыў тут, я зразумеў, што ты кахаеш гэтага чалавека. Скажы мне праўду, ці быў ён сапраўды прыстойным чалавекам? Ці не злоўжыў ён тваёй даверлівасцю?

— Не! Не! Не! Клянуся табе! Нават у тым выпадку, калі-б я сама гэтага хацела, ён пашкадаваў-бы мяне. Генры, чаму ты так незаслужана абразіў яго?

— Я абразіў яго?

— Так, ты гэта зрабіў, Генры, груба, несправядліва.

— Я гатоў прасіць прабачэння ў яго. Я даганю яго і папрашу ў яго прабачэння за сваю нястрыманасць. Калі ты толькі гаворыш праўду, сястра, я павінен гэта зрабіць. Ты-ж ведаеш, што ён мне спадабаўся з першага-ж разу. А цяпер, Луіза, ідзі да сябе і засні. Я паспяшаюся да гасцініцы і, магчыма, яшчэ застану яго там. Я не знайду сабе спакою, пакуль не выпраўлю сваёй памылкі.

Калі брат з сястрою ўвайшлі ў дом, услед за імі паказалася і трэцяя фігура, якая да гэтага моманту хавалася ў кустах. Гэта быў Касій Кольхаун.

Раздзел XXXV

НЕГАСЦІННЫ ГАСПАДАР

«Нікчэмны баязлівец! Дурань! Сам я таксама дурань, што спакусіўся такой надзеяй. Я павінен быў прадбачыць, што яна здолее ўгаварыць гэтага шчанюка і дасць магчымасць улізнуць нягодніку. Я мог-бы сам з-за дрэва забіць яго насмерць, не рыскуючы абсалютна нічым. Дзядзька Вудлі толькі падзякаваў-бы

мене за гэта. Усе ў селменце апраўдвалі-б мой учынак. Нікчэмны спакуснік! Ганебны гандляр! Хто-б мог прарэчыць супроць справядлівай справы з ім? Калі цяпер, чорт пабяры, здарыцца яшчэ такі выпадак!»

Так размышляў капітан, вяртаючыся ў гасіенду і ідучы на некаторай адлегласці за Луізаі і Генры.

«Цікава,—мармытаў ён сам сабе, уваходзячы ў двор,—ці сапраўды збіраецца гэты жаўтароты дурань папрасіць прабачэння ў чалавека, які ашукаў яго сястру? Так, ён, як відаць, узяўся за гэта ўсур'ез, інакш чым вытлумачыць гэты шум у стайні? Вось яго конь».

Адначасова з канём з дзвярэй стайні вышаў мужчына ў плашчы і панаме. Кольхаун пазнаў у ім Генры.

— Дурань! Ты выпусціў яго!—злосна прамармытаў капітан, калі юнак наблізіўся да яго.—Вярні мне нож і рэвальвер. Гэтыя цацкі не для тваіх далікатных ручак. Адкажы-ж мне, чаму ты не зрабіў так, як я табе сказаў? Чаму ты разыграў такога дурня?

— Так, я сапраўды сыграў дурня,—спакойна сказаў малады плантатар.—Я гэта ведаю. Я груба і незаслужана абразіў прыстойнага чалавека.

— Абразіў прыстойнага чалавека! Ха-ха-ха! Клянуса, ты звар'яцеў!

— Я быў-бы вар'ятам, калі-б паслухаўся тваёй парады, Касій. На шчасце, я гэтага не зрабіў. Як-бы там ні было, я неадкладна еду прасіць у яго прабачэння.

— Куды ты едзеш?

— Наўздагон за Морысам-мустангерам, каб папрасіць у яго прабачэння за свой нядобры ўчынак.

— Нядобры ўчынак! Ха-ха-ха! Ты, вядома, жартуеш?

— Не. Я гавару зусім сур'езна. Калі ты паедзеш разам са мною, ты гэта сам убачыш.

— Тады я яшчэ раз скажу, што ты сапраўды вар'ят. І не толькі вар'ят, а проста ідыёт.

— Ты не надта далікатны, Касій!

Пры гэтых словах юнак прышпорыў каня і хутка паімчаўся.

Кольхаун стаяў, не кранаючыся з месца, пакуль конь не знік. Пасля рашучым крокам ён накіраваўся да дома і хутка прайшоў цераз веранду ў свой пакой. Неўзабаве ён вышаў адтуль у нейкім старым плашчы, прайшоў у стайню і вывёў адтуль за аброць свайго каня, ужо асядланага. Ён правёў каня па выбрукаваным дварэ настолькі ціха, як быццам украў яго. Затым ускочыў у сядло і хутка ад'ехаў ад гасіенды.

Мілю або дзве ён ехаў следам за Генры Пойндэкстэрам, але, як відаць, не дзеля таго, каб дагнаць юнака, бо Генры паспеў ужо ад'ехаць далёка, а Кольхаун не спяшаўся.

На поўдарозе да форта Кольхаун спыніў каня і, уважліва зірнуўшы на бліжэйшы гай, крута звярнуў на бакавую сцежку і паехаў у напрамку да ракі.

«Магчымасць яшчэ асталася, і нядрэнная, але толькі даражэйшая за тую, якую я ўпусціў. Гэта мне будзе каштаваць тысячу долараў. Але што-ж? Мне трэба, нарэшце, адчапіцца ад гэтага ірландскага нягодніка. Досвіткам, з яго слоў, калі толькі гэта не хлусня, ён будзе на дарозе да сваёй халупы. Калі гэта, цікава, ведаць? Для жыхара прэрыі, здаецца, уставаць досвіткам—гэта ўжо позна. Нічога. У нас яшчэ хопіць часу, і Кайот паспее яго апярэдзіць. Яго хібарка, напэўна, недалёка адгэтуль. Мексіканцы павінны ведаць гэтае месца або, ва ўсякім выпадку, дарогу, якая вядзе туды. А гэтага ўжо дастаткова. Няхай-жа ў халупе чакаюць гаспадара. Толькі наўрад ці дачакаюцца. Па дарозе-ж могуць сустрэцца індзейцы».

Размышляючы такім чынам, капітан пад'ехаў да дзвярэй халупы мексіканца-мустангера.

Дзеры былі адчынены насцеж. Знутры далятала храпенне спячага чалавека.

Перыядычна гэта храпенне перапынялася то кароткімі інтэрваламі цішыні, то гукамі, падобнымі да рохкання свінні, то невыразнымі выкрыкамі: «Карамба! Тысяча чарцей! Ісус! Святая Марыя!»

Кольхаун спыніўся на парозе і прыслухаўся.

— Гэтая жывёліна дашчэнту п'яная,—сказаў ён уголас.

— Ало, сен'ёр!—усклікнуў гаспадар хакале, прыведзены ў поўнепрытомны стан гукам чалавечага голасу.—Каму такі гонар? Не, не тое,—я шчаслівы бачыць вас—я, Мігуэль Дыяз, Эль-Кайот, як мяне называюць. Ха-ха-ха! Кайот! Ага, а як вас завуць? Ваша імя, сен'ёр? Тысяча чарцей! Хто вы такі?

Прыпадняўшыся на чаротавым ложку, Эль-Кайот некаторы час аставаўся ў сядзячым палажэнні, блукаючым позіркам углядаючыся ў нечаканага госця, які перапыніў яго п'яныя снівідзенні.

Пасля, незразумела мармычачы, Кайот зноў расцягнуўся на ложку.

Дзікае рыканне, якое змянілася працяглым храпеннем, далозразумець, што ён ужо не адчувае больш прысутнасці свайго госця.

— Вось і яшчэ адна магчымасць страчана,—злосна прасіпеў Кольхаун, паварочваючыся, каб выйсці.—Праклён! Цэлюю ноч мне не шанцуе! Пройдзе прынамсі тры гадзіны, пакуль гэтая свіння працвярэзіцца. Цэлых тры гадзіны! Тады будзе занадта позна, занадта позна...

Пры гэтых словах Кольхаун узяў свайго каня за аброць, як быццам у нерашучасці, куды-ж яму накіравацца.

Няма ніякага сэнсу тут аставацца. Ужо будзе дзень, калі ён апрытомнее ад п'янства. З такім-жа поспехам я магу вярнуцца дадому і чакаць там або... або...

Свайго рашэння ён не выказаў уголас. Але, якое-б яно ні было, яго хістанні скончыліся.

Адвязаўшы свайго каня, Кольхаун ускочыў у сядло і паехаў у супроцьлеглым напрамку ад той дарогі, якая яго прывяла да хакале Эль-Кайота.

Раздзел XXXVI

ТРОЕ НА АДНЫМ ШЛЯХУ

Ніхто не будзе адмаўляць, што падарожжа па ўсланай мяккай травой прэрыі з'яўляецца адной з лепшых прыемнасцей на свеце.

Вы можаце ехаць гадзінамі, тыднямі, месяцамі, а магчыма і цэлы год, не сустрэўшы ніводнага чалавека.

Але толькі той, хто сам падарожнічаў па велізарнай раўніне Техаса, можа сапраўды ацаніць усю неабдымнасць яго прэрыі. Нават акіян не стварае ўражання такой бясконцай прасторы. Едучы па акіяну, вы не заўважаеце адзнак таго, што пасоўваецца наперад. Абшырная блакітнасіня паверхня з перавернутым над ёю купалам, таксама блакітным, але толькі на некалькі таноў святлейшым, увесь час астаецца вакол вас і над вамі, і вы не бачыце перамен. Вам пачынае здавацца, што вы проста стаіце ў цэнтры велізарнага скляпення, і ў вас няма магчымасці ўспрыняць цалкам усю грандыёзнасць неабсяжнага воднага прастору.

Іншая справа—прэрыя. Астраўкі лесу, узгоркі, дрэвы, горныя хрыбты, скалы, нібы вехі, змяняюць адны другіх і гавораць вам аб тым, што вы перамагаеце неабсяжную прастору.

Падарожнікі па прэрыі, і асабліва па прэрыі паўднёва-заходняга Техаса, рэдка рысуюць любавання яе дзікай прыгожасцю ў адзіноцтве. Тут ездзяць звычайна ўдваіх, але часцей групамі ў дзесяць або дваццаць чалавек. Інакш ездзіць небяспечна.

Толькі ў рэдкіх выпадках вы можаце сустрэць тут падарожніка-адзіночку.

Так, напрыклад, у тую самую ноч, калі разыгралася драма каля Каса-дэль-Карво, тры адзінокія коннікі ехалі па раўніне, якая прасціраецца на паўднёвы захад ад берагоў Леоны.

У той самы час, калі Кольхаун ад'язджаў ад халупы мексіканскага мустангера, самы ранні з гэтых начных падарожнікаў ужо ехаў па ўскраіне сегмента. Ён ехаў у напрамку ракі Нуэсес або аднаго з яе прытокаў.

Бадай, лішнім будзе гаварыць, што ён быў на кані, бо па Техасу ніхто не ходзіць пехатою, за выключэннем тых, хто астаецца ў межах горада або плантацый.

Коннік сядзеў на цудоўным кані. Сільныя і эластычныя рухі жывёлы гаварылі аб тым, што яна без напружання можа вытрымаць надта вялікае падарожжа.

Коннік быў апрануты так, як звычайна апрануты любы з мэхаскіх коннікаў, які збіраецца праехаць адзін-два дзесяткі міль.

Серапэ, нядбайна накінутае на плечы, відавочна, прызначалася для аховы ад начной сырасці.

Але з прычыны таго, што паветра ў гэтую ноч было зусім сухое, то магчыма, што ён сапраўды збіраўся далёка ехаць.

Не гледзячы на гэта ён, як відаць, зусім не спяшаўся.

Заняты сваімі думкамі, ён як быццам не звяртаў увагі на акружаючы яго знешні свет. Конь ішоў як хацеў. Разумная жывёла ішла ўпэўненым крокам па знаёмай сцежцы. Так ехаў, бестурботны падарожнік, пакуль не схаваўся ў густых зарасніках прэрыі.

Але вось, амаль у той самы момант, калі схаваўся першы коннік, на ўскраіне сетлмента з'явіўся другі, які ехаў па той-жа дарозе.

Мяркуючы па яго вопратцы, ён, напэўна, таксама адпраўляўся ў далёкую дарогу.

На ім быў цёмны шырокі плашч, які быў туга зашпілены спераду і свабоднымі складкамі звісаў ззаду.

У адрозненне ад першага, гэты коннік яўна некуды спяшаўся і ўвесь час падганяў свайго каня.

Здавалася, што ён хацеў кагосьці дагнаць. Магчыма, што ён даганяў конніка, які праехаў наперадзе. Час ад часу ён нахіляўся ўперад і ўважліва глядзеў удалячынь.

Праз некаторы час другі коннік таксама знік, і якраз у тым-жа месцы, дзе схаваўся з вачэй яго папярэднік. Так здалося-б таму, хто назіраў-бы за імі з форта або сетлмента.

І па нейкай дзіўнай пераемнасці—калі яна толькі была—якраз у той момант, калі схаваўся другі коннік, на ўскраіне сетлмента паказаўся трэці.

Ён узяў той-жа кірунак, што і два іншых коннікі. Як і яны, ён быў апрануты, нібы сабраўся ў далёкую дарогу. На ім быў чырвоны плашч, які зусім скрываў яго фігуру.

Як і першы коннік, ён зусім не спяшаўся і, не гледзячы на гэта, яўна выказваў вялікую трывогу.

Праз поўгадзіны ён таксама знік удалечыні, не дагнаўшы нікога і не будучы сам засцігнуты.

Раздзелены амаль аднолькавай адлегласцю адзін ад другога, усе тры коннікі ехалі па прэрыі, не бачачы адзін другога. І ніхто не мог-бы адразу ахапіць позіркам усіх траіх, хіба толькі сава, якая наглядала з вяршыні высокага дрэва, або казадой, які лунаў у небе, палюючы на начных матылькоў.

* * *

Праз гадзіну на адлегласці дзесяці міль ад форта Індж узаемае палажэнне трох падарожнікаў значна змянілася.

Першы коннік толькі што пад'ехаў да доўгай прасекі, якая ўразалася нібы алея ў гушчыню лясных зарасляў. Зараслі гэтыя прасціраліся направа і налева, наколькі хапала толькі зроку. Прасеку можна было-б параўнаць з шырокім пралівам. Яе зялё-

ная паверхня абводзілася больш цёмнай зеленню дрэў, нібы паверхня вады, што мяжуе з берагам. Яна была асветлена месяцам толькі напалову. Далей-жа прасека крута зварачвала ў цёмны цень, што падаў ад дрэў.

Перш чым уехаць у гэтую прасеку, першы з трох коннікаў прытрымаў свайго каня і секунду або дзве ўглядаўся наперад. Яго ўвага цалкам была звернута наперад; назад ён не паварачваўся. Але ён не доўга аставаўся ў такім палажэнні. Як відаць, наперадзе не было нічога, што магло-б перашкодзіць яму прадаўжаць ехаць у гэтым напрамку. Ён прышпорыў каня і паехаў далей.

Якраз у гэты момант яго заўважыў коннік у плашчы, які ехаў за ім па той-жа дарозе; цяпер ён быў ад яго на адлегласці поўмілі.

Убачыўшы конніка наперадзе сябе, чалавек у цёмным плашчы злёгка ўскрыкнуў. Яшчэ мацней прышпорыўшы каня, ён таксама ўехаў у прасеку. Але першы коннік ужо знік сярод цёмных ценяў на павароце прасекі.

Без хістанняў другі коннік паехаў за ім.

Трэці коннік пад'ехаў да гэтага-ж месца, але толькі праз большы прамежак часу, чым другі. Ён не ўехаў у прасеку, як два папярэднія коннікі, а павярнуў убок, да ўзлеску зараснікаў, і знік у іх. Тут ён прывязаў свайго каня і праз зараснікі вышаў на прасеку.

Па-ранейшаму ён аглядаўся назад, як быццам тое, што рабілася ззаду, цікавіла яго значна больш за тое, што было наперадзе. Ён падышоў да зацэненага месца прасекі і знік у цемені, як і два іншыя коннікі.

Несупынны хор начных галасоў, двойчы спынены гукам конскіх капытоў і адзін раз шумам чалавечых крокаў, прадаўжаў гучэць у начным паветры трапічных зараснікаў.

І раптам пачуўся стрэл.

Выццё стэпавага ваўка, мяўканне тыгравага ката, нават рыканне ягуара—усё змоўкла пры гэтым варожым гуку.

Але пасля стрэлу не было ні стогнаў раненага чалавека, ні рэву падстрэленай жывёлы, і ягуар зноў пачаў палыхаць жыхароў лесу сваім хрыплым рыканнем. А яго сябры і ворагі—птушкі, звяры, насякомаы, паўзуны,—не звяртаючы ўвагі на рыканне драпежніка, зноў зацягнулі свой аглушальны канцэрт.

Раздзел XXXVII

ЧАЛАВЕК ЗНІК

Звон Каса-дэль-Карво зваў на сьнеданне.

Нявольнікі, якія працавалі недалёка ад гасіенды, размясціліся на траве і не без прыемнасці пачалі есці.

Сям'я плантатара, сабраўшыся ў сталовай, ужо гатова была

сесці за стол, але аказалася, што не ўсе яшчэ сабраліся—аднаго члена сям'і нехалала: не было Генры.

Спачатку гэтаму не надалі ніякага значэння, і ўсе чакалі, што ён вось-вось з'явіцца ў сталовай. Але некалькі хвілін прайшло, а Генры ўсё яшчэ не з'яўляўся. Плантатар выказаў сваё здзіўленне адносна гэтага, не ведаючы, чым вытлумачыць адсутнасць сына.

На паўднёвым захадзе Амерыкі ёсць звычай, каб на снеданне раніцою ўся сям'я збіралася адначасова, к пэўнай гадзіне. Таму здзіўленне плантатара было зусім натуральным.

— Дзе-ж гэта хлапец загінуў?—запытаў бацька ўжо чацверты раз.

Ні Кольхаун, ні Луіза нічога не адказалі.

З таго часу як Кольхаун увайшоў у пакой, ён захоўваў поўнае маўчанне. Яго вочы ў гэтую раніцу не ўздымаліся на Луізу.

Ён вельмі нерваваўся, седзячы за сталом, і адзін або два разы пры ўваходзе слугі нават уздрыгануўся. Не аставалася сумненняў, што капітан быў нечым моцна ўсхвалёван.

— Вельмі dziўна, што Генры за сталом няма,—амаль не ў дзесяты раз паўтарыў плантатар.—Няўжо ён усё яшчэ спіць? Не, не, Генры ніколі так позна не ўстае. Але калі ён нават куды-небудзь пайшоў, то павінен-жа ён чуць ражок, калі не чуў звону. Магчыма, ён у сваім пакоі? Плутон!

— Я тут, містэр Вудлі!

На Плутона разам з абавязкамі фурмана былі ўскладзены таксама і абавязкі прыслугоўваючага за сталом лакея.

— Пайдзі ў спальню Генры і, калі ён там, скажы яму, што мы ўжо канчаем снедаць.

— Яго там няма, містэр Вудлі.

— Ты хіба быў у яго ў пакоі?

— Так... Гэта значыць, я хацеў сказаць—не. Я не быў у яго ў пакоі, але я быў у стайні—хацеў накарміць яго каня. Каня яго я там не знайшоў, і сядла няма, і аброці няма, і містэра Генры няма. Ён выехаў, напэўна, ужо даўно.

— Ты ў гэтым упэўнены?—запытаўся плантатар, сур'ёзна ўсхваляваны гэтым паведамленнем.

— Вядома, упэўнены, містэр Вудлі. Там, у стайні, стаіць толькі адзін конь містэра Кольхауна. Крапчаты бегае ў загоне. А каня містэра Генры няма.

— Гэта яшчэ не азначае, што містэра Генры няма ў яго пакоі. Ідзі зараз-жа і паглядзі.

— Я іду туды ў гэтую-ж хвіліну, містэр, але вы ўбачыце, што Плутон гаворыць праўду. Маладога пана там няма. Я ведаю, што містэр Генры там, дзе яго конь.

— Нічога не магу зразумець,—сказаў плантатар, калі Плутон вышаў з пакоя.—Генры паехаў з дому, ды яшчэ ўночы. Куды-ж ён паехаў? Я не магу сабе ўявіць, каб ён мог да каго-небудзь паехаць у такі позні час. Спадзяюся, не ў таверну.

— О, не, ён, вядома, туды не паедзе,—умяшаўся Кольхаун, як быццам-бы не менш заклапочаны, чым сам плантатар. Капітан ні слова не сказаў наконт сцэны, што разыгралася ў садзе.

«Трэба спадзявацца, што Кольхаун нічога аб гэтым не ведае,—падумала Луіза.—Калі так, гэта павінна астацца таямнічай паміж мною і братам. Мне здаецца, мы згаварымся з Генры. Але чаму-ж яго няма да гэтага часу? Я прасядзела цэлую ноч, чакаючы яго. Ён, напэўна, дагнаў Морыса, і яны памірыліся. Я спадзяюся, што гэта так».

У гэты момант у дзвярах паказаўся Плутон. Выгляд у яго быў настолькі змрочны, што адказу можна было і не пытацца.

— Ну, што-ж,—закрычаў плантатар, не чакаючы дакладу слугі,— там ён?

— Няма, містэр Вудлі,—адказаў негр тонам, які выяўляў вялікае хваляванне.—Яго там няма, містэра Генры няма. Але але...—Плутон вагаўся.—Плутон павінен сказаць штосьці. Яго конь там.

— Яго конь там? Спадзяюся, не ў яго пакоі?

— Не, сэр. Але ён і не ў стайні. Ён там, каля варот.

— Яго конь ля варот? Але чаму-ж ты гэтым засмучаны?

— Таму што, містэр Вудлі, таму што... конь гэты містэра Генры... Таму што жывёла...

— Ну, гавары-ж, чарнамазы, як след! Што «таму што»? Спадзяюся, што ў каня галава цэлая? Ці ў яго, магчыма, хваста нехапае?

— О, містэр Вудлі, ваш негр не гэтага баіцца. Няхай-бы конь страціў і галаву і хвост. Плутон баіцца, што ён страціў свайго конніка.

— Што? Конь скінуў Генры? Глупства, Плутон! Немагчыма, каб конь скінуў такога наезніка, як мой сын. Немагчыма!

— Я і не гавару, што ён скінуў яго. О, дарагі пан, я больш нічога не скажу. Выйдзіце самі да варот і паглядзіце.

Голас і жэсты Плутона рабіліся ўсё больш трывожнымі. Усе з вялікай паспешнасцю накіраваліся да варот гасіенды. Негр іх суправаджаў.

Тое, што ім давялося ўбачыць, магло ўзбудзіць толькі самыя сумныя меркаванні. Адзін з неграў-нявольнікаў стаяў, трымаючы за аброць асядланага каня. Жывёла была зусім мокрая ад начной расы. Конь біў капытом, хроп і ўвесь быў апырсканы і замазаны нечым, што было цямней за расу, цямней за яго гнедую шэрсць. Увесь корпус, ногі, сядло,—усё было ў цёмных плямах запекшайся крыві.

Конь прымчаўся з прэрыі. Негр злавіў яго на раўніне. Ён інстынктыўна накіроўваўся да гасіенды. Павады цягнуліся ў яго між ног.

Гэта быў конь Генры Пойндэкстэра.

Ніхто не запытаўся, чыёй крывёю быў запэцканы конь. Бацька, сястра і стрыечны брат не сумняваліся ў тым, што цём-

ня плямы, на якія яны глядзелі збянтэжанымі вачыма, былі плямамі крыві Генры Пойндэкстэра. Іншай думкі ў іх не было.

Раздзел XXXVIII

НА ПОШУКІ

Звар'яцелы бацька ўскочыў у акрываўленае сядло і паімчаўся проста да форта. Кольхаун на сваім кані паехаў за ім.

Вестка аб зробленым злачынстве хутка абляцела ўсю акругу. Коннікі разнеслі яе ўверх і ўніз па рацэ, да самых аддаленых плантацый сетлмента.

Індзейцы ўжо вышлі на разбой—Генры Пойндэкстэр быў першай афярай іх крыважэрнага разгулу. Генры Пойндэкстэр, гэты ціхі і смірны юнак! У яго не было ніводнага ворага ва ўсім Тэхасе. Хто-ж яшчэ, апрача індзейцаў, мог праліць гэтую нявінную кроў?

У натоўпе коннікаў, якія сабраліся на пляцы форта Індж, ніхто не сумняваўся, што гэтае злачынства ўчынілі каманчы. Усё пытанне было толькі ў тым—як, дзе і калі?

Крывавыя плямы былі відаць пераважна на правым баку каня. Яны былі нечым размазаны,—хутчэй за ўсё целама конніка, калі ён падаў мёртвым на зямлю. Яго або застралілі, або закалолі кап'ём.

Некаторыя з прысутных досыць упэўнена вызначалі нават час, калі зроблена было злачынства. Згодна іх здагадак, кроў была праліта не больш дзесьці гадзін таму назад. Быў ужо паўдзень; значыць, забойства было зроблена ў дзве гадзіны ночы.

Трэцяе пытанне было, як відаць, самае складанае.

Дзе было зроблена злачынства? Дзе шукаць труп? І дзе шукаць злачынцаў?

Вось пытанні, якія абмяркоўваліся на нарадзе ваенных і цывільных жыхароў сетлмента, тэрмінова скліканай у форце Індж пад старшынствам камандзіра форта. Прыгнечаны горам бацька стаяў маўкліва ў баку.

Дзе-ж шукаць злачынцаў і месца злачынства?

Вандроўі каманчаў былі на захадзе. Але гэта было занадта няпэўна, бо плошча гэтых вандроўяў вымяралася сотнямі міль. Ехаць наўздагад было-б проста неразумна.

Апрача таго, індзейцы знаходзіліся цяпер на ваеннай сцежцы, а ў такім выпадку магчыма, што яны з'явіцца і з усходу. Яшчэ больш вераемна, што яны пусцяцца на якую-небудзь стратэгічную хітрасць.

Прапанова падзяліцца на невялікія асобныя групы і выехаць па розных напрамках не сустрэла ўхвалення, і маёр яе адхіліў.

Індзейцаў магло быць цэлая тысяча, а супроць іх можна было выслаць толькі дзсятую частку гэтай колькасці. У наяўнасці

было пяцьдзесят драгуноў, і такую-ж колькасць конных можна было набраць сярод мірных жыхароў сэтлмента.

Неабходна было трымацца ўсім разам, каб не аказацца ў вельмі нікчэмнай меншасці.

Доказ здаваўся грунтоўным. Нават Пойндэкстэр і яго пляменнік далучыліся да гэтай думкі, аўтарытэтна падтрыманай самім маёрам.

Такім чынам, было вырашана, што на пошукі паедзе адна згуртаваная група.

Але ў якім-жа напрамку ехаць?

Разважлівы капітан пяхоты прапанаваў распытаць аб гэтым у таго, хто апошнім бачыўся з Генры Пойндэкстэрам. Хто-ж апошнім бачыўся з Генры Пойндэкстэрам?

Без сумнення, яго бацька і стрыечны брат.

Плантатар апошні раз бачыў сына ў часе вячэры і думаў, што ён пасля гэтага пайшоў спаць.

Адказ Кольхауна не быў такім дакладным. Ён гутарыў са сваім стрыечным братам пасля вячэры, пасля чаго юнак, як відаць, пайшоў спаць.

Чаму Кольхаун утаіў тое, што сапраўды здарылася? Чаму ён змоўчыў аб спатканні ў садзе, якому быў сведкай?

Як-бы там ні было, але праўда была ўтоена.

Але тут зусім нечакана справа атрымала новае асвятленне. Гаспадар гасцініцы, Обердофер, не чакаючы запрашэння, сам прышоў на гэтую тэрміновую нараду. Пралезшы праз натоўп, ён абвясціў, што хоча даць некаторыя паказанні. У яго ёсць звесткі, якія, напэўна, дапамогуць адказаць на пытанне, калі ў апошні раз бачылі Генры Пойндэкстэра і ў якім напрамку ён выехаў.

Няправільнай англійскай мовай немец расказаў наступнае.

Морыс-мустангер, які аставаўся ў яго гасцініцы з моманту дуэлі з капітанам Кольхаунам, у гэтую ноч кудысьці паехаў. Тое-ж самае ён рабіў і на працягу некалькіх папярэдніх начэй. Вярнуўся ён назад вельмі позна. Гасцініца была адкрыта, бо там куціла моладзь. Мустангер папрасіў падаць яму рахунак, чаго ён даўно ўжо не рабіў, і, на здзіўленне гаспадара, заплаціў па рахунку ўсё да апошняга пені.

Дзе ён узяў гэтыя грошы, нікому не вядома, і чаму ён так хутка паехаў адсюль, таксама няясна. Обердофер ведаў толькі, што Морыс Джэральд, пакідаючы яго гасцініцу, захапіў з сабою ўсё сваё снаражэнне, якое ён звычайна браў толькі тады, калі адпраўляўся на паляванне на дзікіх мустангаў.

Праз дваццаць хвілін пасля таго, як паехаў мустангер, у дзверы пастукаў Генры Пойндэкстэр. Ён хацеў бачыць Морыса Джэральда. Калі яму казалі, што той паехаў, ён запытаў, калі і ў якім напрамку рушыў мустангер. Атрымаўшы адпаведныя весткі, малады Пойндэкстэр хутка паехаў ва ўказаным яму напрамку, нібы маючы намер дагнаць Морыса Джэральда.

Хоць у атрыманым паведамленні і былі некаторыя няяснасці, усё-ж гэтыя звесткі былі ўзяты за аснову для росшукаў. Калі знікшы чалавек паехаў разам з Морысам-мустангерам або ўслед за ім, то, значыць, яго трэба шукаць на той-жа дарозе, па якой павінен быў-бы ехаць мустангер.

— Ці ведае хто-небудзь, дзе дом Морыса-мустангера?

Ніхто дакладна гэтага не ведаў. Некаторыя меркавалі, што гэта павінна быць дзе-небудзь у вярхоўях ракі Нуэсэс, на прытоку Аламо.

Такім чынам, каб знайсці сляды загінуўшага Генры або яго труп, вырашана было рушыць у бок Аламо: магчыма, там знойдуць і труп самога Морыса-мустангера. І тады трэба будзе адпомсціць за зверскае забойства двух людзей.

Раздзел XXXIX

ЛУЖЫНА КРЫВІ

Група, якая адправілася на пошукі, пасоўвалася з надзвычайнай асцярожнасцю. Да гэтага былі сур'ёзныя падставы. Індзейцы былі на ваеннай сцежцы.

Наперад былі высланы разведчыкі і прафесіяналы-следапыты, на абавязку якіх ляжала знаходзіць сляды і разгадаць іх значэнне.

У ваколіцах Леоны не было знойдзена ніякіх слядоў.

На адлегласці дзесяці міль ад форта раўніну перасякалі лясныя зараснікі, якія цягнуліся на вялікую адлегласць на паўночны захад і на паўднёвы ўсход. Гэта цехаскія джунглі, абвітыя ліянамі і амаль непраходныя для чалавека і каня.

Цераз гэтыя зараснікі, якраз насупраць форта, ішла прамая прасека, па якой была пракладзена сцежка. Гэта найбольш кароткі шлях да вярхоўяў Нуэсэс. Акружаная правільнымі радамі частых дрэў, прасека стварала ўражанне сапраўднай алеі. Ці была гэта выпадковая «гульня прыроды», ці алея была штучна насаджана рукою чалавека? Магчыма, гэта была старая ваенная сцежка каманчаў, пракладзеная ў часе іх ваяўнічых паходаў на Тамаліпу, Коагуілу і Новую Леону.

Следапыты ведалі, што алея гэтая вяла да Аламо, і таму ўся экспедыцыя рашыла пайсці іменна па гэтай прасецы.

Неўзабаве адзін з следапытаў спыніўся ля ўзлесся зараснікаў, як быццам збіраючыся штосьці сказаць.

— У чым справа?—запытаў маёр, пад'ехаўшы да яго.—Сляды?

— О, так, маёр, і многа слядоў. Паглядзіце сюды! Вы бачыце?!

— Сляды каня!

— Двух коней, маёр,—сказаў следапыт, ласкава папраўляючы маёра.

— Правільна.

— Далей ідуць як быццам-бы чатыры сляды, але яны ўсе пакінуты гэтымі-ж двума коньмі. Яны ідуць перш уверх па гэтай прасецы і затым вяртаюцца назад.

— Добра, мой дружа Спэнглер, што-ж ты адносна гэтага думаеш?

— Многае яшчэ астаецца загадкавым,—адказаў Спэнглер, які служыў у ваенным лагеры разведчыкам,—але ўсё-ж мне ўжо ясна, што забойства зроблена іменна тут.

— Якія ў цябе доказы? Хіба ты знайшоў труп?

— Не. Трупа я яшчэ не знайшоў.

— А што-ж тады?

— Кроў. Вялікая лужына крыві, нібы яе выпусцілі з жыл буйвала. Ідзіце і паглядзіце самі. Але,—дадаў ён,—калі вы хочаце, каб я як належыць разабраўся ў слядах, распарадзіцеся, каб усе іншыя аставаліся на месцах.

— Добра, няхай будзе па-твойму,—адказаў маёр.

Затым, вяртаючыся да членаў экспедыцыі, маёр сказаў:

— Я прашу ўсіх астацца на некалькі хвілін на сваіх месцах. Мой следпыт павінен зараз зрабіць адно расследаванне, якое патрабуе, каб увесь участак быў у яго распараджэнні.

Патрабаванне маёра было бяспрэчна выканана нават тымі, хто не знаходзіўся ў непасрэдным падначаленні яму.

Праехаўшы крокаў пяцьдзесят, Спэнглер спыніўся:

— Бачыце гэта?—сказаў ён, паказваючы на зямлю.

— Я быў-бы сляпым, калі-б не бачыў,—адказаў маёр.—Лужына крыві, як ты сказаў, настолькі вялікая, што магла-б асушыць усе жылы буйвала. Калі-ж гэтая кроў выцекла з чалавека, то я сцвярджаю, што ён ужо не жыве.

— Памёр,—сказаў следпыт.—Памёр раней, чым гэтая кроў пацямнела.

— Як ты думаеш, Спэнглер, чья гэта кроў?

— Гэта кроў таго самага чалавека, якога мы цяпер шукаем,—сына старога плантатара. Я таму і не хацеў, каб ён ішоў сюды.

— Мне здаецца, што ад яго не трэба захоўваць праўду. Усё роўна ён даведаецца аб ёй з часам.

— Гэта правільна, маёр. Але мне здаецца, што нам спачатку трэба высветліць акалічнасці, пры якіх гэта забойства было зроблена. У гэтым я ніяк не магу разабрацца.

— Як не можаш разабрацца? Справа ясная. Ён забіты індзейцамі. Яго забілі каманчы.

— Ні ў якім разе,—адказаў следпыт з упэўненым выглядам.

— Чаму ты гэта гаворыш, Спэнглер?

— Калі-б тут былі індзейцы, то мы знайшлі-б сляды не двух, а сарака коней.

— Гэта, вядома, правільна. Не верыцца, каб каманчы рыскнулі нападаць у адзіночку.

— Ніводзін з каманчаў і наогул ніхто з індзейцаў не рабіў гэтага забойства. На прасецы відаць сляды толькі двух коней. Як вы бачыце, гэта сляды падкаваных капытоў. Каманчы не ездзяць на падкаваных конях. На абодвух конях былі бледнатварыя коннікі, а не чырвонаскурыя. Адзін рад слядоў зроблен мустангам, другі—амерыканскім канём. На шляху да захаду мустанг ішоў наперадзе. Па дарозе назад амерыканскі конь наперадзе, а мустанг—за ім. На якой адлегласці адзін коннік ехаў за другім, цяжка ўстанавіць. Напэўна, гэта будзе больш зразумела, калі мы адправімся да таго месца, дзе абодва яны павярнулі назад. Гэта павінна быць недалёка.

— Добра, ідзём туды,—сказаў маёр.—Я зараз распараджуся, каб усе аставаліся на сваіх мясцах.

Даўшы распараджэнне, маёр паехаў за следапытам.

Сляды цягнуліся яшчэ на працягу амаль пяцісот крокаў. Меркаванні следапыта, што ў напрамку да захада наперадзе ішоў мустанг, а назад ён ішоў за амерыканскім канём, пацвердзіліся.

Следапыт спыніўся.

Далей гэтага месца сляды не ішлі; тут абодва коні павярнулі і пайшлі назад.

Следапыт злез з каня і пачаў уважліва вывучаць гэты ўчастак.

— Яны тут былі разам,—сказаў ён праз некалькі хвілін, прадаўжаючы разглядаць зямлю.—І досыць доўга. Але абодва аставаліся ў сёдлах. Яны па-сяброўску гутарылі—гэта таксама відаць. Усё гэта яшчэ больш заблытвае справу.

— Калі ты гаворыш праўду, Спэнглер, то ты сапраўдны чараўнік. Скажы мне, калі ласка, як ты даведаўся аб усім гэтым?

— Па слядах, маёр, па слядах. Гэта досыць проста. Я бачу, што сляды месцамі находзяць адзін на другі. Як відаць, коннікі былі блізка адзін ад другога, але коням не стаялася, і яны тапталіся на месцы. Коннікі аставаліся тут досыць доўга,—наспелі выкурыць па цэлай сігары. Вось тут і акуркі; вы бачыце, сігары выкураны да канца.

Следапыт нахіліўся, падняў акурак сігары і перадаў яе маёру.

— Па гэтай вась адзнацы,—прадаўжаў следапыт,—я і заключыў, што абодва коннікі, хто-б яны ні былі, не маглі быць ваража настроены адзін супроць другога. Людзі звычайна кураць разам не для таго, каб праз хвіліну перарэзаць адзін другому горла. Сварка магла адбыцца толькі пасля таго, як яны скончылі курыць. Тое, што яна была,—у гэтым для мяне няма сумнення. Я зусім перакананы, што адзін з іх прыкончыў другога. Хто з іх гэта зрабіў, бадай, досыць ясна. Бедны стары Пойндэкстэр, ён ніколі больш не ўбачыць свайго сына жывым!

— Усё гэта вельмі загадачна,—заўважыў маёр.

— Так, чорт пабяры!

— Але труп, дзе-ж ён можа быць?

— Вось гэта і блытае мяне больш за ўсё. Калі-б гэта былі

індзейцы, то мяне-б ніколі не здзівіла-б, што труп загінуў. Яны маглі панесці яго з сабою. Але тут няма ніякіх адзнак індзейцаў. Паверце мне, маёр, што адзін з гэтых двух коннікаў укакошыў другога. Але што ён зрабіў з трупам—гэта для мяне загадка.

— Надзвычай дзіўна!—усклікнуў маёр.—Надзвычай загадочна!

— Магчыма, што мы яшчэ зможам разгадаць гэтую таямніцу,—прадаўжаў Спэнглер.—Для гэтага трэба знайсці сляды коней пасля таго, як яны адправіліся з месца злачынства. Магчыма, і ўдасца што-небудзь даведацца. Тут-жа нам больш няма чаго рабіць. Як вы думаеце, трэба аб гэтым паведаміць яму?

— Містэру Пойндэкстэру, ты хочаш сказаць?

— Так.

— Ты пераконаны, што забіты іменна яго сын?

— О, не! Я ў гэтым далёка не ўпэўнены. Я толькі ўпэўнены ў тым, што стары Пойндэкстэр прыехаў сюды на адным з двух коней, якія былі сведкамі злачынства. Я параўноўваў сляды. Калі толькі малады Пойндэкстэр сядзеў іменна на гэтым кані, то я баюся, што мала надзеі ўбачыць яго жывым. Мне не падабаецца, што падарожнік ехаў ззаду яго.

— Спэнглер, ці ёсць у цябе якія-небудзь падазрэнні, хто быў забойцам?

— Нічога не разумею. Калі-б не расказ старога Обердофера, я ніколі не падумаў-бы аб Морысе-мустанг'еру. Праўда, гэта след падкаванага мустанга, але я не магу ручацца, што гэта іменна яго мустанг. Вядома, гэтага не можа быць. Малады ірландзец не з тых бязглуздых людзей, якія могуць забіць з-за глупства. Але мне здаецца, што ён з тых, хто мог гэта зрабіць з халодным разлікам.

— Я думаю, твая праўда.

— Дык вось, калі малады Пойндэкстэр быў забіты і забіты Морысам Джэральдам, то між імі, напэўна, адбылася сумленная барацьба, і сын плантатара аказаўся пераможаным. Вось як я гэта разумею. Што-ж датычыць знікнення трупа і колькасці пралітай крыві, то гэта мне зусім незразумела. Неабходна пайсці далей па слядах. Магчыма, можна будзе прыйсці да якога-небудзь разумнага заключэння. Ці варта сказаць старому, што я думаю?

— Не, бадай што не варта гэтага рабіць. Ён ужо дастаткова многа ведае. Магчыма, яму лягчэй будзе паступова прыйсці да гэтай жудаснай праўды. Не гавары яму нічога аб тым, што мы бачылі. Ты займіся вывучэннем слядоў, а я пастараюся адвесці ўсіх ад гэтага месца.

— Добра, маёр,—сказаў следапыт.—Мне здаецца, я здагадваюся, адкуль павінен пачынацца след назад. Дайце мне дзесяць хвілін на гэтую справу, а пасля падыйдзіце да мяне па майму сігналу.

Сказаўшы гэта, Спэнглер паехаў назад да таго месца, дзе

была кроў. Там ён зноў уважліва ўглядаўся ў сляды, а пасля павярнуў у бакавую прасеку.

Ва ўмоўлены час пачуўся яго рэзкі свісток. Па гуку можна было меркаваць, што следапыт адышоў амаль на цэлую мілю ўбок.

Маёр даў загад рушыць. Ён ехаў наперадзе са старым Пойндэкстэрам і яшчэ з некалькімі людзьмі з мясцовай знаці. Але кіраўнік атрада нікому не сказаў аб жудасных і загадачных адкрыццях следапыта.

Раздзел XI

МЕЧАНАЯ КУЛЯ

Экспедыцыя адправілася не па прасецы, а цераз лясныя зараснікі. Гэты шлях быў выбран маёрам з тым, каб збавіць старога ад лішніх пакут пры відзе крывавай лужыны.

Атрад прабіраўся цяпер па такой вузкай сцежцы, што два коннікі ледзь маглі ехаць побач; месцамі сцежка расшыралася, затым зноў звужвалася.

Аднастайнасць гэтай паездкі была скрашана невялікім здарэннем.

На адну з палянак, размешчаную на шляху атрада, з гушчы зарасніка выскачыў ягуар—жывёла, рэдкая па сваёй прыгожасці нават для трапічных джунгляў. Прырода дзівосна распісала яго жоўтую скуру чорным ажурным узорам нейкіх разетак, кружкаў, плям, якія капрызна спалучаліся адна з другой. Вялізны стракаты кот, гібкі, дужы, які эластычным прыжком выскачыў на дугавіну, не мог не спыніць на сабе ўвагу коннікаў, не глядзячы на ўсю сур'ёзнасць задачы экспедыцыі.

Спакуса для паляўнічых была занадта вялікай, і двое спусцілі куркі.

Гэта быў Касій Кольхаун і адзін малады плантатар, які ехаў побач з ім.

Адна куля трапіла ў цэль і ўклала на месцы прыгажуну джунгляў.

Каму з двух належаў гонар удачнага стрэлу? Абодва, і Кольхаун і малады плантатар, прыпісвалі яго сабе.

— Я вам дакажу,—упэўнена абвясціў капітан, злазячы з каня. Ён дастаў свой нож і, звярнуўшыся да прысутных, сказаў:—Калі гэта куля мая, то на ёй будуць мае ініцыялы—«К. К. К.» Мае кулі зроблены па спецыяльнаму заказу, і я заўсёды магу пазнаць забітую мной здабычу.

Урачысты выгляд, з якім Кольхаун трымаў гэтую кулю, сведчыў аб тым, што ён сказаў праўду. Самыя цікаўныя падышлі паглядзець: куля сапраўды была памечана ініцыяламі капітана.

Неўзабаве пасля гэтага падарожнікі пад'ехалі да месца, дзе чакаў следапыт, і накіраваліся па новых слядах.

Гэта ўжо не быў след двух падкаваных коней. Следы разгледзеў толькі след аднаго каня, і прытым настолькі мала прыкметны, што месцамі ніхто, апрача яго самога, не мог яго разгледзець.

След гэты ішоў праз зараснікі, час ад часу выводзіў на палянку і, нарэшце, апісаўшы круг, прывёў на адкрытае месца, некалькі далей на захад.

Спэнглер прадаўжаў хутка ехаць па гэтым следзе. Атрад ехаў за ім. Спэнглер ведаў, што гэта быў след таго самага мустанга, адбіткі капытоў якога ён бачыў пад топалем, там, дзе валяліся два акуркі па-прыяцельску выкураных сігар, дзе сляды танулі ў лужыне крыві.

У той кароткі прамежак часу, калі следы аставаўся адзін, ён вывучыў таксама і след амерыканскага каня. Ён зразумеў, што гэты след прывядзе назад у прэрыю, па якой яны ехалі сюды, і затым, напэўна, да сэтлмента на Леоне.

Але не ў ім была разгадка крывавай драмы; след мустанга, здавалася, абяцаў значна больш,—вельмі магчыма, што ён мог прывесці да разгадкі гэтай крывавай таямніцы, магчыма, нават да разбойніцкага логава забойцы.

Але гэты след азадачыў яго не менш, чым пераблытаныя сляды пад топалем.

Ён не ішоў проста, як гэта звычайна бывае, калі жывёліна ідзе ўперад, накіроўваемая да нейкай пэўнай мэты. След то звываўся зігзагамі, то апісваў невялікі круг, то ішоў проста, пасля зноў кружыў. Стваралася ўражанне, што ў мустанга або не было конніка, або коннік заснуў, седзячы ў сядле.

Ці мог гэта быць след каня, на якім ехаў злачынца, што хаваўся пасля толькі што зробленага забойства?

Спэнглер гэтага не думаў. І наогул ён ужо не ведаў, што думаць. Ён быў азадачаны больш, чым калі-небудзь. І ў гэтым ён прызнаўся маёру.

Экспедыцыя ехала далей. Ва ўсіх яе ўдзельнікаў было цяжкае пачуццё прыгнятаючай няпэўнасці. Але нечакана гэта пачуццё змянілася глыбокім жахам.

Што-б вы падумалі, калі-б раптам перад вашымі вачыма з'явіўся чалавек, які спакойна сядзіць на кані, падобны, на першы погляд, на ўсякага іншага конніка, што едзе па прэрыі. І ўявіце сабе, што, прыгледзеўшыся да яго больш уважліва, вы-б раптам выявілі, што ў конніка... нехапае галавы! Было-б, вядома, дзіўным, калі-б такое адкрыццё не выклікала ў вас жах.

Вось гэтае якраз відовішча і паўстала перад вачыма ўдзельнікаў экспедыцыі. Рэзкім рухам усе яны адначасова спынілі сваіх коней, як быццам перад зіяючай прорвай.

Сонца было ўжо нізка над гарызонтам, амаль на ўзроўні травы, і свяціла ім проста ў вочы, асляпляючы і не даючы магчымасці як след бачыць. Усё-ж усе ясна разгледзелі, што дзіўная фігура, якая паўстала перад іх вачыма,—гэта коннік без галавы.

Калі-б гэта бачыў толькі адзін з прысутных і сказаў аб гэтым, яго напэўна высмеялі-б і назвалі вар'ятам. Але тое, што адначасова ўбачылі некалькі дзесяткаў чалавек, не магло падлягаць сумненню.

Коннік без галавы накіроўваўся ў прасеку, на супроцьлеглым канцы якой спыніліся нашы коннікі. Калі-б ён прадаўжаў свой шлях, то наехаў-бы проста на іх, але гэта, вядома, у тым выпадку, калі-б у коннікаў хапіла мужнасці вытрымаць такую сустрэчу.

Тыя, хто бачыў гэты страшны вобраз, былі людзьмі, якія не верылі ні ў здань, ні ў звышпрыроднае. Многія з іх пабывалі ў самых аддаленых кутках зямнога шара, ім даводзілася сустракацца і змагацца з самымі нечаканымі капрызамі прыроды. Не такім людзям верыць у здань!

І не гледзячы на гэта, убачыўшы зусім супроцьнатуральнае відовішча, нават самыя разважлівыя пачалі сумнявацца ў яго рэальнасці і ў думках паўтаралі: «Гэта здань. Гэта-ж не можа быць у сапраўднасці!»

Але для філасофствавання не было часу. Закрыўшы вочы ад асляпляльнага сонца, людзі з жахам разглядалі таямнічага конніка.

Ні колеру яго вопраткі, ні масці яго каня нельга было адрозніць. Пры гэтым асвятленні колер не ўспрымаўся зрокам. Відаць былі толькі адны абрысы. Гэта быў чорны сілуэт на залатым фоне неба.

— Гэта чорт на кані!—раптам крыкнуў адзін з бывалых пагранічнікаў, якога звычайна нічым нельга было збянтэжыць.— Клянуся, гэта сам чорт!

Нібы спалоханы гэтым выкрыкам, коннік крута павярнуў свайго каня, які, неяк дзіка ірзучы, паскакаў ад атрада.

Коннік без галавы паехаў насустрач сонцу і прадаўжаў так ехаць пакуль не знік.

Раздзел ХІІ

ЧАТЫРЫ КОННІКІ

У гэтую знамянальную раніцу з форта Індж выехала не адна толькі група коннікаў на чале з маёрам. Значна раней за іх, амаль самым досвіткам, па тым-жа напрамку—да ракі Нуэсес—праехаў невялікі атрад з чатырох коннікаў.

Гэтая група адпраўлялася не на пошукі Генры Пойндэкстэра. У гэту гадзіну ніхто яшчэ не падазраваў, што юнак загінуў, нават не ведалі аб тым, што ён знік.

Гэтыя чатыры коннікі былі мексіканцамі.

Убачыць гэта было зусім няцяжка. Іх манера ездзіць конна, моцная мускулатура ног, яркая афарбоўка спускаючыхся з плячэй серапэ, аксамітныя штаны, шпоры на ботах, нарэшце, чор-

няя самбрэро на галаве—усё гэта выдавала ў іх мексіканцаў або людзей, якія пераймаюць у мексіканцаў.

Але чатыры коннікі, бясспрэчна, былі мексіканцамі. Смуглая скура, чорная густая шэвелюра, правільныя абрысы твара—усё гэта было характэрна для людзей іспанскага тыпу.

Адзін з коннікаў быў больш моцнага складу, чым яго спадарожнікі. Ён ехаў на самым прыгожым кані. Яго касцюм быў багацейшы. Яго зброя была лепшага вырабу. Ды і з усяго астатняга было відаць, што ён—старшы ў гэтай чацвёрцы.

Яму было трыццаць-сорак год. Яго можна было б назваць нават прыгожым, калі б не халодны, нейкі зверскі позірк і не азызлы твар, які выдаваў грубасць інстынктаў і жорсткасць.

Гэта быў не хто іншы, як Эль-Кайот—воўк прэрыі.

Як здарылася, што Эль-Кайот ехаў па прэрыі так рана, як відаць, зусім цвярозы, на чале іншых таварышоў? Бо толькі-ж некалькі гадзін таму назад яго бачылі п'яным?

Гэтую раптоўную і, да некаторай ступені, дзіўную перамену не так ужо цяжка растлумачыць.

Ад'язджаючы, Кольхаун не зачыніў дзверы хакале, і яны асталіся адчыненымі да раніцы.

Досвіткам Эль-Кайот прачнуўся ад холаду. Гэта крыху працвярэзіла яго. Усхапіўшыся з ложка, ён пачаў, хістаючыся, хадзіць па халупе, пасылаючы праклёны холаду і дзвярам, якія гэты холад упусцілі.

Шэрае святло ранняга золаку яшчэ вельмі слаба асвятляла халупу. Эль-Кайот шнырыў навокал, спатыкаючыся і лаючыся, пакуль, нарэшце, не знайшоў таго, чаго шукаў: вялікую флягу, у якой у яго звычайна захоўвалася выпіўка.

— Кроў хрыстова!—закрычаў ён, у злосным расчараванні патрасаючы флягай.—Ні кроплі! А мой язык прыліпае да зубоў. Маё горла гарыць, нібы цераз яго прапусцілі цэлую жароўню гарачых вугалёў. Чорт вазьмі! Я не магу больш цярпець. Што-ж рабіць? Ужо днее. Давядзецца паехаць у гарадок. Магчыма, што сен'ёр Дофер ужо адкрыў сваю пастку, каб лавіць ранніх птушак. Калі так, то ён знойдзе ў Эль-Кайоце яшчэ аднаго наведвальніка!

Перакінуўшы раменьчык флягі цераз плячо і накінуўшы на сябе серапэ, Эль-Кайот адправіўся ў сетлмент.

Праз дваццаць хвілін ён ужо быў у таверне.

Яму пашанцавала. Обердофер быў ужо ў бары. Ён абслугоўваў сваіх ранніх гасцей—некалькіх салдат, што пракраліся міма караула, каб выпіць у таверне.

— Бог мой, містэр Дыяз!—сказаў гаспадар, вітаючы новага госця і бесцырамонна пакідаючы шасцярых гасцей, якія выпівалі ў крэдыт, дзеля аднаго, які—ён гэта ведаў—заплюціць яму наяўнымі.—Ці вы гэта так рана на нагах? Я ведаю, чаго вы хочаце. Вы хочаце, каб я напоўніў вашу флягу мексіканскім напіткам, аг-аг... Як вы гэта называеце?

— Агвардыентэ! Вы адгадалі, кавальеро. Гэта якраз тое, чаго я хачу.

— Адзін долар. Гэта каштуе адзін долар.

— Карамба! Я плаціў дастаткова часта, каб ведаць пану. Вось вам манета, а вось пасуда. Напоўніце яе, толькі хутчэй.

— Вы спяшаецеся, містэр Дыяз? Я не прымушу вас чакаць. Вы, напэўна, спяшаецеся на паляванні на дзікіх коней. Баюся толькі, што калі ў табунах ёсць добрыя коні, то ірландзец зловіць іх раней за вас. Ён паехаў з майго дома ўночы. Дзіўны госьць гэты містэр Морыс Джэральд! Ніхто ніколі не ведае, чаго ад яго чакаць. Я нічога не магу сказаць супроць яго. Для мяне ён быў добрым наведвальнікам. Ён разлічыўся па сваім вялікім рахунку, як багаты чалавек. Яго кішэні былі поўныя долараў.

Мексіканец быў вельмі зацікаўлены паведамленнем Обердофера.

Ён выявіў гэта лёгкім выкрыкам здзіўлення і нецярплівымі рухамі.

Аднак, яму не хацелася, каб гэта заўважылі. Замест таго, каб распытаць у Обердофера і такім чынам выдаць сябе, ён адказаў з абіякавым выглядам.

— Гэта мяне не датычыць, кавальеро. У прэрыі дастаткова мустангаў. Хопіць усім. Будзьце здаровы, сен'ёр, і дайце мой агвардыентэ.

Крыху засмучаны, што яму не далі папляткарыць, немец пачаў хутка напаўняць флягу. Не спрабуючы больш прадаўжаць размову, ён працягнуў яе мексіканцу, узяў долар і вярнуўся да сваіх заўсёдных таварышоў.

Дыяз, не глядзячы на смагу, вышаў з бара, не адкаркоўваючы бутэлькі і як быццам нават не ўспамінаючы аб ёй. Ён быў цяпер узрушаны нечым больш моцным, чым жаданне выпіць.

Не трацячы ні хвіліны, мексіканец заехаў у тры халупы на ўскраіне сетлмента і пасля гэтага адправіўся да сябе ў хакале. Вяртаючыся дадому, Эль-Кайот заўважыў каля халупы сляды падкаванага каня.

«Карамба! Капітан-амерыканец быў тут сёння ўночы. Чорт вазьмі! Я штосьці ўспамінаю, але мне здавалася, што я гэта бачу ў сне. Я здагадваюся, чаго ён сюды прыязджаў. Ён даведаўся аб ад'ездзе дона Морысію. Напэўна, ён яшчэ зойдзе. Ха-ха! Усё будзе зроблена і без яго. Мне не патрэбна будзе яго далейшых указанняў. Mil pesos! Тысячу манет! Што за шчасце! Як толькі я іх атрымаю, я паеду на Рыю-Грандэ, і тады паглядзім, што мне ўдасца зрабіць з Ісідорай».

Эль-Кайот аставаўся у сваім хакале нядоўга. Ён наспех праглынуў некалькі кавалачкаў смажанага мяса, хутка запіў іх добрым глытком агвардыентэ, затым злавіў каня, асядлаў яго, адзеў вялізныя шпory, прывязаў да сядла маленькі карабін, сунуў два

пісталеты ў кабуру, прымацаваў яе ля папругі, ускочыў у сядло і хутка паімчаўся. А перад тым як выехаць у прэрыю, ён яшчэ раз заехаў на ўскраіну сетлмента, дзе сустрэўся з таварышамі.

Трое паплечнікаў Эль-Кайота, здавалася, ужо ведалі аб яго планах. Ва ўсякім выпадку, яны ведалі, што месца дзеяння будзе на Аламо. Калі ў пачатку дарогі Дызз звярнуў убок, яны крыкнулі яму, што ён едзе не па той дарозе.

— Я добра ведаю Аламо,—сказаў адзін з іх, таксама мустангер.—Я там паляваў шмат разоў. Гэта месца ляжыць на паўднёвы ўсход адсюль. Самая блізкая дарога туды ідзе вунь цераз тую прасеку. Вы звярнулі занадта на захад, дон Мігуэль.

— Няўжо?—з пагардай адказаў кіраўнік чацвёркі.—Вы забываецеся, сен'ёр Віцэнтэ Барахо, што нашы коні падкуты. Індзейцы-ж не выязджаюць з форта Індж з тым, каб ехаць прама на Аламо. Вы разумееце мяне?

— Правільна!—адказаў Барахо.—Карамба! Я аб гэтым і не падумаў.

Без далейшых прэрэчанняў трое паплечнікаў Эль-Кайота паехалі за ім. Яны ехалі амаль у поўнай маўкліваці, пакуль, нарэшце, не дасягнулі лесу.

Трапіўшы пад прыкрыцце зараснікаў, усе чацвёрэ злезлі з коней і прывязалі іх да дрэў.

Раздзел XLII

КАРШУНЫ

Стая чорных каршуноў, што кружылася над прэрыяй,—гэта карціна, звычайная для Паўднёвага Техаса. І той, хто падарожнічаў тут, вядома, бачыў гэтае відовішча.

Каршуны апісваюць у паветры шырокія кругі або ўюцца спіраллю. Яны то спускаюцца, амаль закранаючы траву або вяршыні лесу, то раптам узлятаюць высока, падкідваемыя нейкай сілай; на фоне неба выразна відаць іх сілуэты.

Падарожнік, які ўбачыць гэта ўпершыню, мімаволі спыніць свайго каня і будзе назіраць з цікаўнасцю гэтае відовішча. Нават той, для каго палёт стаі каршуноў не навіна, не можа прайсці міма, не задумаўшыся. Для чаго сабраліся гэтыя драпежнікі? Яны нездарма кружацца. Яны чуюць здабычу...

* * *

Раніцой пасля той змрочнай ночы, калі трое коннікаў перасякалі раўніну, можна было наглядаць як стая чорных каршуноў спускалася над лесам у тым месцы, дзе прасека рабіла паварот. Сотні іх луналі тут на шырока распасцёртых крыллях; змрочна вырысоўваліся чорныя цені драпежнікаў над зялёным лісцем лесу.

Нездарма ляталі каршуны.

У лесе, на адлегласці чвэрці мілі ад акрываўленага месца,

ляжаў, расцягнуўшыся на зямлі, чалавек-юнак з цудоўным тварам, не скажоным нават самой смерцю.

Ці памёр ён?

Палажэнне цела і выраз твара не пакідалі ў гэтым сумнення.

Ён ляжаў на спіне, яго ногі і рукі цяжка апусціліся на камяністую зямлю.

Непадалёку ад яго рос вялізны дуб, але ён не ахоўваў ляжачага сваім ценем. І праменні сонца, якія толькі што пачалі пранікаць у лес, слізгалі па бледным твары, які здаваўся яшчэ бляднейшы ад белай панамы, злёгка прыкрываўшай галаву юнака.

Ці памёр гэты чалавек?

Мяркуючы па паводзінах каршуноў, можна было-б сказаць, што ён памёр. Але на гэты раз інстынкт ашукаў драпежнікаў.

Вочы распасцёртага чалавека пачалі расплюшчвацца. Ці праменні сонца, што свяцілі яму проста ў твар, выклікалі гэта, а магчыма, адпачынак вярнуў яго да жыцця, але вочы расплюшчыліся, і ён пачаў варушыцца. Неўзабаве ён крыху прыпадняўся, абапёршыся на локаць, і паглядзеў неўразумяваючым позіркам навокал сябе.

Каршунны падняліся высока ў паветра.

— Памёр я ці жыву?— прашаптаў ён.— Сон гэта ці праўда? Што гэта? Дзе я?

Сонечнае святло асляпляла яго. Ён не мог глядзець, пакуль не закрыў вачэй рукою.

— Дрэвы нада мной, навокал мяне! Каменні! Лес! Як я трапіў сюды? Так, успамінаю,— прадаўжаў ён пасля кароткага размышлення.— Я ўдарыўся галавою аб дрэва. Вось яно. Вось той самы сук, які выбіў мяне з сядла. Левая нага баліць. А, успамінаю, яна ўдарылася аб ствол. Што гэта? Няўжо яна зламана?

Гаворачы гэта, чалавек паспрабаваў устаць. Але гэта яму не ўдалося. Хворая нага адмаўлялася яму служыць. Яна моцна распухла ў калене.

— Дзе-ж конь? Уцёк, вядома. Цяпер ён ужо, напэўна, у стайні Каса-дэль-Карво. Мне аб ім няма чаго турбавацца. Я не мог-бы сесці на яго, калі-б ён нават і стаяў тут, побач. О, божа, што гэта было за відовішча! Нядзіва, што конь спудзіўся. Што-ж мне рабіць? Мая нага, напэўна, зламана. Без чыёй-небудзь дапамогі я не магу крануцца з месца. І няма ніякай надзеі, што хто-небудзь прыдзе сюды. Ух, гэтыя мярзотныя драпежнікі! Яны выцягваюць свае дзюбы, як быццам ужо не сумняваюцца ў тым, што я памёр!.. Ці доўга я тут ляжаў? Сонца паднялося не вельмі высока. А я сеў у сядло досвіткам. Напэўна, я праляжаў у беспрытомнасці цэлую гадзіну. Справа дрэнная. Ва ўсякім выпадку, нага, як відаць, пераломана, хірурга тут няма. Камяністая пасцель сярод цехаскіх джунгляў. Зараснікі навокал—яны цягнуцца на многа міль. Няма надзеі выбрацца адсюль самому. А чалавек сюды не прыдзе. Ваўкі на зямлі і каршунны ў паветры... І як гэта я паехаў, не падабраўшы павадоў?

Твар маладога чалавека засмуціўся. Ён рабіўся сумнейшым па меры таго, як ён удумваўся ў небяспеку свайго становішча.

Яшчэ раз ён паспрабаваў устаць на ногі. Гэта яму ўдалося. Але адразу-ж ён выявіў, што служыць яму можа толькі адна нага, на другую нельга было ступіць. Давялося зноў легчы.

Ён пачаў моцна крычаць. Крычаў доўга, пакуль не пераканаўся, што ўсёроўна яго ніхто не пачуе.

Ад крыку яму захацелася піць.

Смага ўсё павялічвалася і, нарэшце, заглушыла ўсе астатнія адчуванні, нават моцны боль.

«Я загіну ад смагі, калі толькі астануся тут,—думаў ранены.—Мне трэба зрабіць намаганне і дабрацца да вады. Наколькі я памятаю, тут дзесьці недалёка павінен быць ручай. Я павінен дабрацца да яго хоць-бы паўзком, на каленях і руках. На каленях? Але-ж адно калена ў мяне нікуды не варта. Але што-ж рабіць? Трэба паспрабаваць. Чым даўжэй я астануся тут, тым будзе горш. Сонца пачынае пячы. Яно паліць ужо мне галаву. Я магу страціць прытомнасць, і тады—ваўкі, каршунны...»

Яго аж скаланула ад жудасці.

«Толькі-б знайсці дарогу! Я памятаю ручай вельмі добра. Ён цячэ ў напрамку да крэйдавай прэрыі. Гэта на паўднёвы ўсход адсюль. Паспрабую ўзяць гэты кірунак. На шчасце, я магу цяпер арыентавацца па сонцу. Толькі-б у мяне хапіла сіл дабрацца!»

Ранены пачаў прабірацца паўзком праз зараснікі, цягнучы за сабою хворую нагу.

Праз кароткія прамежкі яму даводзілася спыняцца, каб адпачыць. Нялёгка-ж падарожнічаць у такім ненатуральным для чалавека палажэнні—на каленях і руках, асабліва калі адна з чатырох канцавін адмаўляецца служыць.

Ён прасоўваўся павольна і з вялікімі пакутамі. Толькі пагроза смерці прымушала яго прадаўжаць свой шлях.

Ён прапоўз ужо каля чвэрці мілі, і тут у яго прамільгнула думка, што, магчыма, яму ўдасца перасоўвацца іншым спосабам.

«Добра было-б паспрабаваць пачыкільгаць нагамі. Толькі для гэтага патрэбен кастыль. О, ды нож-жа са мною! А вось і падыходзячае дрэўца—карлікавы дуб».

Ён выцягнуў з-за папругі нож, зрэзаў дрэўца і зрабіў з яго кастыль. Стаўшы на ногі і абапёршыся на кастыль, ранены ішоў далей.

Прайшоўшы з мілю ўперад,—праўда, з частымі прыпынкамі для адпачынку,—ён прышоў да месца, дзе прыкметны быў след звяроў. След быў ледзь прыкметны, але ішоў простым напрамкам. Як відаць, гэта быў шлях да вадапою—да якой-небудзь крыніцы, сажалкі або става.

Не звяртаючы ўжо больш увагі на сонца, чалавек рушыў па гэтым следзе. Іншы раз ён варочаўся да свайго першага спосабу перасоўвання, бо ісці на кастылі ўвесь час было вельмі цяжка.

Але наперадзе яго чакала расчараванне. След хутка скончыўся—ён прывёў на палянку, акружаную непразнымі зараснікамі. Ранены зразумеў цяпер, што пайшоў па няправільным кірунку: вадапой быў на супроцьлеглым канцы гэтага следу.

Нічога не аставалася рабіць, як павярнуць назад. Астатца на паляне—азначала загінуць.

Падганяемы страшэннай смагай, ранены напружваў апошнія сілы, але з кожнай хвілінай іх рабілася ўсё менш.

Дрэвы, паміж якімі яму даводзілася прабірацца, амаль не давалі ценю; гэта былі акацыі, якія перамешваліся з кактусамі і дзікай агавай. Паўдзённае сонца пачало паліць бязлітна.

Ранены абліваўся потам, і гэта яшчэ больш узмацняла смагу.

Пакуты павялічваліся яшчэ адтаго, што хворая нага зусім ужо адмовілася служыць. Яна распухла да неймаверных размераў. Кожны крок прычыняў яму пякучы боль. У яго больш не аставалася надзеі.

Смерць прыдзе не адразу. Ні атрыманы ўдар галавы, ні пашкоджанне калена не прывядуць да хуткага канца. Яму пагражала смерць ад смагі, самая пакутлівая з усіх смерцяў.

Гэта думка прымусіла яго зноў напружыць сілы. І, не глядзячы на пакутлівы боль, ранены прадаўжаў свой шлях.

А чорныя каршунны ўсё кружыліся над ім. Колькасць іх не змяншалася, а, наадварот, нават павялічвалася. Хоць намечаная афяра яшчэ і рухалася, але драпежніцкім інстынктам птушкі адчувалі, што канчына блізка.

Іх цені зноў засланялі сляды на шляху да выратавання,—пакутніку здавалася, што ў іх лунала сама смерць.

Навокал была поўная цішыня. Птушкі змоўклі. Спякотнае сонца ўтаймавала нават цвыркуноў і лягушак. Адзінымі гукамі, якія парушалі цішыню зараснікаў, былі шорах вопраткі пакутніка і зрэдку яго крык, які безнадзейна заклікаў на дапамогу.

Шыпы кактуса і агавы паранілі яму твар і рукі, і кроў цякла, змешваючыся з потам.

У поўнай распачы ранены зваліўся нарэшце на зямлю, не верачы больш у магчымасць выратавання.

Але зусім нечакана ў гэтым воль і было яго выратаванне. Лежачы, прыпаўшы вухам да зямлі, ён пачуў слабы, ледзь адразняльны гук. Гэта быў той іменна гук, якога ён так напружана чакаў. Гэта было журчанне вады.

З крыкам радасці чалавек устаў, абапёрся на кастыль і з новым прылівам сіл рушыў далей.

Здавалася, нават яго хворая нага пачала лепш яму служыць. Гэта была барацьба бадзёрасці і любові да жыцця са страхам смерці.

І любоў да жыцця перамагла. Праз дзесяць хвілін ранены ўжо ляжаў, расцягнуўшыся на траве, каля хрустальнай крыніцы, здзіўляючыся, як гэта простая смага магла прычыняць яму такія страшэнныя пакуты.

Раздзел XLIII

У ХАЛУПЕ МУСТАНГЕРА

Зноў у халупе мустангера! Зноў яго верны слуга Фелім сядзіць конна на крэсле сярод пакоя. Зноў, выцягнуўшыся на скуры, перад агнём ляжыць яго сабака.

Дзверы, абабітыя скурай мустанга, па-ранейшаму вісяць на сваіх петлях. Той-жа прымітыўны стол, той-жа ложка, тыя-ж крэслы.

Бутля з віскі па-ранейшаму стаіць у куце на сваім месцы Фелім бачыць яе часцей, чым які-небудзь іншы прадмет у халупе, таму што, куды-б ён ні глядзеў, яго вочы ўвесь час вяртаюцца да спакушаючай пасудзіны ў лазовай карзіне.

— А, мой скарб, вось дзе ты!—гаворыць ён, напэўна, дваццаты раз, паглядаючы на бутлю.—У тваім-жа цудоўным жыццё больш як дзве кварталы. Калі-б толькі дзесятая частка трапіла ў мой жывот, як было-б гэта карысна для майго стрававання! Ці не праўда, Тара?

Пачуўшы сваё імя, сабака падняў галаву і пытална паглядзеў навокал, нібы пытаючыся, чаго ад яго хочучь.

— Я зусім не пытаюся ў цябе, дружа, аб усёй бутлі! Я сам ведаю, што так нікуды няварта. Справа ідзе толькі аб адной шкляначцы. Але я не асмельваюся і кроплі выпіць пасля таго, што мне сказаў гаспадар. Ну, і памучыўся-ж я сёння з гэтымі зборамі і ўкладаннем. У мяне проста язык прыліп да горла. Якая крыўда, што містэр Морыс узяў з мяне абяцанне не чапаць бутлі. І каму яна толькі патрэбна? Ён-жа сам сказаў, што астанецца тут толькі на адну ноч пасля таго, як вернецца з сетлмента. Не выпіць-жа двух кварт за адзін вечар! Хіба толькі, калі стары грахаводнік Стумп прыедзе з ім. Ну, тады толькі трымайся! Гэты выцё і больш! Адна ўцеха, што мы паедзем у наш Балібалах. Ох, ужо і вып'ю-ж я там сапраўднай ірландскай гарэлкі! Пры адной толькі думцы аб гэтым можна звар'яцець ад прыемнасці!

Некаторы час Фелім прасядзеў моўчкі, нібы ў думках перабіраючы тыя радасці, якія чакаюць яго ў Балібалаху.

Але хутка мары яго прывялі ў той куток, дзе стаяла спакусніца-бутля. Зноў вочы ірландца з прагнасцю накіраваліся ў гэты заветны куточак.

— Скарб ты мой!—сказаў Фелім, звяртаючыся да бутлі.— Вельмі-ж ужо ты прыгожая, павінен табе сказаць. Ты-ж не выдасі мяне, калі я цябе толькі разок пацалую? Толькі адзін пацалунак. Што-ж у гэтым дрэннага? Нават гаспадар нічога не скажа, калі толькі даведаецца, як мне давалося папрацаваць з упакоўкай. Колькі пылу я наглытаўся! А пасля—мы-ж выязджаем. А як-жа не выпіць на дарогу? Без гэтага нельга—бездараж будзе. Я так і скажу гаспадару, і ён не раззлуецца. Апрача таго, ён-жа спазніўся ўжо на цэлых дзесяць гадзін.

Скажу яму, што я выпіў толькі маленькі глыточак, каб нічога не думалася. Ну, хай будзе, што будзе. Я толькі панюхаю крыху, а там ужо як лёс захоча. Ляжы, Тара, я не пайду.

Сабака ўстаў, бачачы, што Фелім накіроўваецца да дзвярэй.

Тара не зразумеў намераў Феліма. Ён вышаў толькі паглядзець, ці не відаць гаспадара і ці не перашкодзіць ён яму ажыццявіць задуманы план.

Пераканаўшыся, што нікога няма, Фелім хутка накіраваўся ў куток, адаткнуў бутлю і, паднёсшы яго да губ, праглынуў крыху больш як глыток.

Паставіўшы бутлю на месца, слуга вярнуўся і моўчкі сёў на крэсла. І зноў загаварыў сам з сабою:

— Не магу зразумець, чаму гэта так доўга няма гаспадара. Ён сказаў, што вернецца сюды к васьмі гадзінам раніцы, а цяпер ужо шэсць гадзін вечара, калі толькі цехаскае сонца не хлуціць. Напэўна, штосьці затрымала яго. Як ты думаеш, Тара?

На гэты раз Тара фыркнуў сцвярджальна,—яму ў нос трапіў попел.

— Ці не здарылася чаго? Што-ж тады будзе з намі, Тара? Ах ты, стары мой пёс! Тады нам доўга не бачыць Балібалаха. Хіба толькі калі прадаць вось гэта барахельца гаспадара.

Фелім устаў і накіраваўся да дзвярэй.

— Пойдзем, Тара!—закрычаў Фелім.—Пойдзем, стары сабака, паглядзім, ці не відаць гаспадара. Містэру Морысу будзе прыемна, калі ён убачыць, што мы аб ім турбуемся.

Фелім з Тарай накіраваліся да абрывістага берагу Аламо. Прайшоўшы спачатку нізам і прабіраючыся цераз густыя зараснікі, яны падышлі да адкоса і пачалі ўзбірацца. Хутка яны апынуліся на вяршыні кручы.

Перад іх вачыма адкрылася раўніна.

Сонца спусцілася ўжо досыць нізка, але яшчэ добра асвятляла прэрыю.

На зусім роўнай паверхні сям-там тырчэлі кактус або адзінокае дрэўца юкі. Больш нішто не парушала аднастайнасці стэпа, і нішто не загарджвала даляў. Здавалася, калі-б па прэрыі прабег кайот, то і яго лёгка можна было-б заўважыць.

На вялікай адлегласці ўдалечыні відаць была цёмная палоска лясных зараснікаў.

Фелім моўчкі глядзеў у тым напрамку, адкуль ён чакаў свайго гаспадара.

Яму нядоўга давялося чакаць. На гарызонце з-за дрэў паказаўся коннік. Ён накіроўваўся да Аламо.

Коннік быў яшчэ на адлегласці больш мілі, але верны слуга пазнаў ужо ў ім свайго гаспадара. Ён пазнаў яго па паласатым серапэ яркай афарбоўкі: ні ў кога з мексіканцаў не было такога—яно было выткана індзейцамі племя навахо.

Фелім толькі здзівіўся, чаму гаспадар накінуў серапэ сабе на плечы ў такі душны вечар. Здавалася-б, разумней было скруціць яго і прывязаць да сядла.

— Тара, сабака мой! Вось і гаспадар наш! Але толькі цяпер такая гарачыня, што можна на каменнях смажыць мяса, а ён як быццам гэтага не заўважае. Ці не прастудзіўся ён у гэтай кануры ў таверне Обердофера? Свіння, і тая не захацела-б там жыць. Наша халупка—проста салон у параўнанні з ёю.

Фелім некаторы час моўчкі наглядаў за коннікам. Падарожнік ужо быў на адлегласці поўмілі і прадаўжаў набліжацца.

— Маці Маісея!—закрычаў Фелім,—Што-ж гэта ён прыдумаў? Не, гэта, напэўна, проста жарт, Тара. Ён хоча, каб мы з табою здзівіліся. Яму захацелася пажартаваць з нас... Святы Патрык! Як гэта дзіўна? Падобна, што ў яго няма галавы. Дапраўды, няма. Што-ж гэта можа азначаць? Святая дзева! Ды калі-б не ведаць, што гэта гаспадар, можна сапраўды перапахлоацца... Ды ці гаспадар гэта? Як быццам-бы наш гаспадар павінен быць вышэй. А галава? Захавай нас, святы Патрык, дзе-ж яна? Яна-ж не можа быць пад серапэ? Не падобна да гэтага. Што-ж усё гэта азначае, Тара?

У голасе Феліма пачынаў ужо гучэць жак.

Сабака стаяў крыху наперадзе ў Феліма. Бліскучымі, шырока раскрытымі вачыма ён устаўся на свайго гаспадара, які быў ужо на адлегласці якіх-небудзь паўтараста крокаў.

Калі Фелім задаў сваё апошняе пытанне, якое закончыла яго доўгую тыраду, Тара ў адказ толькі жаласліва завуў.

Услед за тым сабака сарваўся з месца і кінуўся насустрэч конніку. Нястрымна імчаўшыся наперад, ён неяк прарэзліва ўзвігваў; візг гэты зусім не быў падобны да таго аксамітнага, прыгожага брэху, якім ён звычайна вітаў вяртаўшагася дадому мустангера.

Гнеды, у якім Фелім ужо даўно пазнаў каня гаспадара, крута павярнуў і паімчаўся назад у стэп.

Не адрываючы вачэй ад конніка, Фелім раптам увесь задрыжэў і застыў ад новага прыліву жудасці. Ён убачыў пры павароце каня,—гэта было жудасней за ўсё,—ён убачыў: галава чалавека, таго чалавека, які сядзеў на кані, замест таго, каб быць, як ёй належыць, на плячах, была ў руцэ конніка, ля пярэдняй луці сядла.

Калі конь павярнуўся да яго бокам, Фелім убачыў,—або, магчыма, яму здалося, што ён бачыць,—страшны твар мерцвяка, такрыты запэкай крывёю.

Больш ён нічога не бачыў. У наступную-ж секунду Фелім павярнуўся спіною да раўніны, а яшчэ праз секунду ён ужо імчаўся па адкосе ўніз з хуткасцю, на якую былі толькі здольны ногі, якія падкошваліся пад ім.

ЧАЦВЁРА КАМАНЧАЎ

Фелім бег, не спыняючыся і не азіраючыся назад. Капа яго рыжых валасоў раскудлачылася і развявалася ў паветры. Прыбегшы ў халупу, ён зачыніў абцягнутыя скурай мустанга дзверы і забарыкадыраваў іх некалькімі цюкамі і скруткамі, якія ляжалі тут-жа на падлозе.

Але нават і тады ён не адчуў сябе ў бяспецы. Хіба маглі ахаваць дзверы, хоць-бы і загароджаныя, ад той жудасці, якой ён толькі што быў сведкай?

А тое, што ён бачыў,—гэта, вядома, было звышнатуральным, патустароннім. На зямлі такіх цудаў яшчэ не было! Хіба хто-небудзь калі-небудзь бачыў такое відовішча: чалавек на кані і трымае ў руцэ сваю ўласную галаву?.. Хто калі-небудзь чуў аб такой супроцьнатуральнай з'яве? Вядома, толькі не Фелім О'Ніл.

Ахоплены жахам, слуга кідаўся ўзад і ўперад па халупе, сядзеў на крэсла, уставаў, падкрадваўся да дзвярэй, не асмельваючыся, аднак, ні адчыніць іх, ні нават зазірнуць у шчылінку.

Часамі Фелім рваў на галаве валасы, сударгава сціскаў рукамі скроні і праціраў вочы, нібы стараючыся пераканацца, што ён не спаў і на самай справе бачыў гэты жудасны вобраз.

Паступова, не таму, што ў ім вырасла нейкая ўпэўненасць у безапаснасці, а проста таму, што ён адчуў неабходнасць разабрацца ва ўсім гэтым, да яго вярнуўся дар мовы. Тут пасыпаліся, нібы з рога багацця, бясконцыя пытанні і ўскрыкі. На гэты раз ён звяртаўся толькі да сябе самога. Тары не было дома, і ён не мог прыняць удзелу ў размове.

Фелім гаварыў зусім шэптам, нібы баючыся, што яго хто-небудзь можа падслухаць за сцяною хакале.

— Ах! Ах!—уздыхаў ён.—Не можа быць, каб гэта быў ён! Святы Патрык, абарані мяне! Але што-ж гэта было ў такім разе? Там-жа ўсё было яго. Яго конь, паласатае серапэ, ягуравыя боты і сама галава, вось хіба толькі твар не яго. На твар я таксама паглядзеў, але як можна пазнаць чалавека па твары, які ўвесь пакрыты крывёю? Ах! Гэта не мог быць містэр Морыс! Ніколі! Ніколі!.. Гэта быў сон. Я, мусіць, спаў і бачыў толькі сон. Або, магчыма, усё гэта нарабіла віскі?.. Не. Я не быў п'яным! Гэтага таксама не можа быць. Не прайшло-ж і поўгадзіны з таго часу, як я бачыў усё гэта... Дарэчы, кропля гэтага напітку цяпер мне вельмі карысна. А то-ж я не буду спаць усю ноч і ўсё буду думаць. Ах! Ах! Што-ж гэта можа быць, нарэшце? І дзе толькі можа быць гаспадар, калі гэта не ён? Святы Патрык! Абарані беднага грэшніка, які астаўся зусім адзін, а навокал толькі духі і здані!

Пасля гэтага звароту да каталіцкага святога ірландзец яшчэ з

большай пачцівасцю звярнуўся да другога бажаства, з даўніх часоў вядомага пад імем Вакха¹. Апошні пачуў яго просьбы.

Ужо праз гадзіну пасля таго, як Фелім стаяў на каленях перад алтаром гэтага язычаскага бажаства, прадстаўленага ў вобразе бутлі з манонгахельскім віскі, ён вызваліўся ад усіх пакут, хоць і не быў вызвалены ад грахоў. Ён ляжаў упоперак хакале, не толькі не памятаючы аб жудасным відовішчы, якое раніла яго ў самае сэрца, але нават і не памятаючы аб сваім уласным існаванні.

* * *

Спусцілася паўноч. У халупе Морыса-мустангера не было чуваць ні гуку.

Гукі былі чуваць толькі за сцяною. Але гэта звыклія гукі—начныя галасы лесу: цурчыць крыніца, шэпчуцца лісці, устрывожаныя ветрыкам, стракочуць цыкады. Зрэдку чуваць крыкі нейкага зверга.

Ярка свеціць месяц. Срабрыстыя яго праменні, асвятляючы зямлю, пранікаюць у самую гушчу лесу і кідаюць палосы святла сярод чорных ценяў дрэў.

Лічачы за лепшае цень, чым святло, едуць коннікі. Іх няма—усяго толькі чацвёра, але на іх жудасна глянуць. Іх голыя, афарбаваныя яркачырвонай фарбай целы, татуіроўка на шчоках, вогненныя пер'і, што тырчаць на галаве, бліскучая зброя ў руках—усё гэта гаворыць аб дзікай і небяспечнай сіле. Яны ў ваенным уборы каманчаў.

Адкуль яны?

Коннікі накіроўваюцца да халупы, дзе ў беспрытомным стане ляжыць адзін з яе жыхароў. Як відаць, хакале Морыса Джэральда выбрана прадметам іх набегу.

На невялікай адлегласці ад халупы яны саскокваюць з коней, прывязваюць іх да дрэў і ўжо пехатою накіроўваюцца далей.

Яны ідуць крадучыся і зусім нячутна перасоўваюць ногі па апаўшых лісцях. Стараюцца трымацца ў цені. Часта спыняюцца, углядаючыся наперад і прыслухоўваючыся. Верхавод камандуе імі маўклівай жэстыкуляцыяй.

Унутры халупы поўная цішыня. Адтуль не далятае ніводнага гуку.

Чацвёра каманчаў падкрадаюцца да дзвярэй.

Яны замкнуты, але з бакоў іх ёсць шчыліны.

Да гэтых шчылін чатыры дзікуны адначасова прыкладваюць вушы і прытаіўшыся слухаюць.

Не чуваць ні храплення, ні нават дыхання і наогул ніякага гуку.

— Магчыма,—гаворыць па-іспанску іх верхавод,—вельмі магчыма, што ён яшчэ не вярнуўся дадому. Хоць, здавалася-б, ён

¹ Вакх—па грэчаскай міфалогіі бог віна і весялосці.

ужо даўно павінен быць на месцы. Магчыма, зноў куды-небудзь заехаў? Памятаецца мне, што за домам павінна быць паветка для каня. Калі мустангер дома, то мы знойдем там яго мустанга. Пачакайце тут, сябры, пакуль я схаджу і пагляджу.

Праз некалькі хвілін верхавод вярнуўся да сваіх саратнікоў, якія ўсё яшчэ стаялі ля дзвярэй.

— Вось не шанце!—усклікнуў ён ужо досыць гучным голасам.—Яго тут няма і не было за апошнія дні.

— Нам варта было-б увайсці ў халупу і ўпэўніцца ў гэтым,—прапанаваў адзін з радавых воінаў, гаворачы па-іспанску, і прытым з досыць нядрэнным выгаварваннем.—Што дрэннага, калі мы паглядзім, як ірландзец уладзіў сваё жыллё ў прэрыі?

— Вядома, у гэтым нічога дрэннага няма,—адказаў трэці таксама па-іспанску.—Давайце вась зазірнем і ў кладоўку. Я такі галодны, што магу есці сырое мяса.

— Чорт пабяры!—дадаў чацверты і апошні той-жа мілагучнай мовай.—Я чуў, што ў яго ёсць і свой скляпок. Калі гэта праўда...

Верховод спыніў свайго саратніка. Успамін аб скляпку, як відаць, падштурхнуў яго да непасрэднага дзеяння.

Ён штурхануў дзверы нагой, але дзверы не адчыніліся.

— Карамба! Яны замкнуты знутры. Відаць, для таго, каб непавадна было наведвальнікам, як напрыклад ільвам, тыграм, мядзведзям, буйвалам і, напэўна, яшчэ і індзейцам. Ха-ха-ха!

Яшчэ адзін моцны ўдар нагою ў дзверы. Але дзверы не падаюцца.

— Забарыкадыраваны, і нечым досыць цяжкім. Зараз зазірнем і ўбачым, у чым справа.

Пушчан у ход нож. У скуры мустанга, нацягнутай на лёгкай раме, паяўляецца вялікая дзірка. У яе індзеец прасоўвае руку і, мацаючы навокал, даследуе, у чым заключаецца перашкода.

Цюкі і скруткі хутка адсунуты з месца, і дзверы адчыняюцца насцеж.

Дзікуны ўваходзяць. У адчынення дзверы пранікае яркае святло месяца і асвятляе халупу.

Пасярод падлогі ляжыць, расцягнуўшыся, нейкі чалавек.

— Чорт пабяры!

— Што гэта—ён спіць?

— Гэта, напэўна, мярцвяк, інакш-бы ён пачуў нас.

— Не,—сказаў верхавод, разглядаючы чалавека на падлозе,—ён усяго толькі вельмі п'яны. Гэта слуга мустангера. Мне ўжо даводзілася з ім сустракацца. Відаць, што гаспадара няма дома. Спадзяюся, што гэта жывёліна не выпіла ўсяго пойла! А вась і бутля. Пахне, як ружа. Асталася і на нашу долю. Ну што-ж, можна і выпіць!

За некалькі секунд рэшткі манонгахельскага віскі былі размеркаваны паміж прысутнымі. Хапіла кожнаму прыкласціся па разу, а верхаводу давялося і больш.

Гаспадар дома рана ці позна павінен вярнуцца. Госці безумоўна хочуць з ім пабачыцца, інакш-бы яны не прышлі ў такі позні час.

Што чатыром індзейцам патрэбна ад Морыса-мустангера?

Яны прышлі забіць яго!

Аднак, для чытача, напэўна, ужо ясна, хто хаваецца пад маскай каманчаў. Нашы каманчы—усяго толькі мексіканцы, іх правадыр—Мігуэль Дыяз, мустангер.

— Нам трэба наладзіць засаду і пачакаць яго, — гаворыць Эль-Кайот.—Цяпер ён ужо, напэўна, хутка вернецца. Вы, Барахо, адпраўляйцеся на кручу і сачыце, калі ён паявіцца на раўніне. Астатнія няхай астаюцца са мною. Ён прыедзе з боку Леоны. Мы можам сустрэць яго пад вялікім кіпарысам, унізе цясніны. Гэта будзе самае падыходзячае месца.

— Ці не лепш нам пакончыць з гэтым?—прапануе крывяжэрны Барахо, паказваючы на Феліма.

— З мёртвага ўзяткі гладкі!—далучаецца другі з таварышоў.

— Што карысці? Ён і так нікому не перашкаджае. Пакіньце гэтага дзівака ў спакоі. Я дагаварыўся забіць толькі яго гаспадара. Ну, Барахо, рушце ў дарогу. Узбірайцеся на кручу. Дон Морысію можа з'явіцца кожную хвіліну. Трэба дзейнічаць без промаху. Магчыма, нам ніколі не будзе такога выпадку. Сачыце за ім з вяршыні кручы. Пры такім асвятленні вы ўбачыце яго здалёку. Як толькі вы яго заўважыце, спяшайцеся сюды і паведаміце нам. Глядзіце, зрабіце гэта так, каб мы яшчэ паспелі дабегчы да кіпарыса.

Барахо марудзіў падначаліцца распараджэнню. Яму не пашанцавала ў мінулую ноч, і ён моцна прайграўся ў карты Эль-Кайоту. Яму хацелася-б адыграцца. Ён добра ведае, чым зоймуцца яго таварышы.

— Хутчэй-жа, сен'ёр, Віцэнтэ, — камандуе Дыяз, бачачы, з якой неахвотай пакідае той халупу.—Калі мы прайграем у гэтай справе, то і вы прайграеце больш, чым вам удалося-б выйграць у партыю шоптэ. Ідзіце-ж, мой дружа,—прадаўжае Эль-Кайот падбадзёрваючым тонам.—Калі ён не паявіцца на працягу гадзіны, хто-небудзь зменіць вас. Ідзіце-ж.

Барахо падначальваецца.

Вышаўшы з халупы ён накіроўваецца да кручы. Астатнія размяшчаюцца ў халупе.

На стале перад імі з'яўляецца не вячэра, а калода іспанскіх карт—нязменны спадарожнік кожнага мексіканскага авантурыста.

У азарце ігры непрыкметна ляціць час. Праходзіць гадзіна. Срэбраныя долары звіняць на грубым стале халупы. Ціха шамаецца карты.

Але вось рэзкі гук раптам перапыняе ігру.

Гэта дзікі выкрык прачнуўшагася Феліма. Ён упершыню бачыць

дзіўную кампанію, якая знайшла сабе прытулак разам з ім пад страхою хакале.

Ігракі ўсхопліваюцца з-за стала, і ўсе трое вымаюць нажы. Жыццё Феліма пад пагрозай.

Раптоўнае з'яўленне Барахо выратоўвае ірландца.

— Ён едзе! Ужо набліжаецца да кручы. Хутчэй, сябры, хутчэй!—скорагаворкай шэпча Барахо.

Забіваць Феліма няма часу.

Праз некалькі секунд замаскіраваная кампанія ўжо ля падножжа кручы. Яны наладжваюць засаду пад вялікім кіпарысам і чакаюць набліжэння афяры.

Неўзабаве чуюцца тупат капытоў. Чуваць стук падкоў. Гукі далятаюць няроўнамерна, нібы конь скача па няроўным месцы. Напэўна, коннік спускаецца па адкосе. Але яго яшчэ не відаць. Адкос, таксама як і даліна ўнізе, знаходзіцца ў цені кіпарыса. Месяц асвятляе толькі вузкую палоску зямлі.

— Не забівайце яго,—шэпча Мігуэль Дыяз загадным тонам.—Цяпер яшчэ рана. Няхай яшчэ пажыве крыху. Так трэба. Затрымайце яго і яго каня. Калі-ж ён будзе супраціўляцца, мы з ім пакончым. Памятайце ўгавор—я страляю першым.

Супярэчанняў няма. Загаворшчыкі абяцаюць падначаліцца ўказанням свайго старшага таварыша. Чакаць даводзіцца нядоўга.

— *Abajo las armas! Afuera!* (Кладзі зброю! Злазь з каня!)—разлягаецца голас Эль-Кайота, які кінуўся наперад да пад'язджаючага конніка. Эль-Кайот хапае каня за аброць, а трое астатніх кідаюцца на конніка.

Апошні не аказвае ніякага супраціўлення. Ён не адбіваецца, не абараняецца зброяй, ні адзіным словам не выказвае пратэсту. Чалавек сядзіць на кані—гэта яны бачаць сваімі вачыма, рукамі адчуваюць яго цела, толькі яно здаецца як быццам нейкім нежывым. Супраціўляецца адзін толькі конь. Ён становіцца на дыбы, адступаецца назад і цягне за сабою атакуючых яго разбойнікаў.

Яны трапляюць у паласу, асветленую месяцам.

О, жудасць! Што-ж гэта такое?

З дзікімі крыкамі банда кінулася назад. Мексіканцы бягуць з усіх сіл да гушчару, дзе прывязаны іх коні, хутка ўскокваюць на іх і імчацца колькі ёсць сіл.

Яны ўбачылі тое, што здзівіла сваёй жудасцю і больш адважных людзей: яны ўбачылі конніка без галавы.

Раздзел XLV

ПОШУКІ ЎСЛЯНУЮ

Перад атрадам, які выехаў на пошукі на чале з маёрам, коннік без галавы з'явіўся ў больш ранні час, чым перад іншымі ачавідцамі.

Сонца свяціла ім проста ў вочы і асляпляла іх. Яны адрозні-

валі толькі абрысы конніка і больш нічога. Ніякага падабенства да Морыса-мустангера коннікі з сэтлмента не заўважылі.

Фелім глядзеў на конніка, стоячы спіною да заходзячага сонца. Коннік паказаўся яму падобным да гаспадара.

Чатыры мексіканцы, якія ведалі Морыса-мустангера, прышлі да такога-ж заключэння.

І Фелім і мексіканцы перажылі адчуванне самага дзікага жаху.

Члены экспедыцыі маёра, убачыўшы гэту загадачную фігуру, былі таксама моцна ўсхваляваны і ніяк не маглі прыдумаць, як растлумачыць такую дзіўную з'яву.

— Што-ж гэта такое? Што вы аб гэтым думаеце, панове?— запытаў маёр, звяртаючыся да сваіх спадарожнікаў, пасля таго як коннік знік,—прызнаюся, я зусім азадачаны.

— Прадзелка індзейцаў?—выказаў нехта думку.—Прыманка, каб уцягнуць нас у засаду?

— Дрэнная прыманка, сказаў-бы я,—заўважыў другі.—Мяне, ва ўсякім выпадку, на такую прыманку не возьмеш.

— Я думаю, што індзейцы тут ні пры чым,—адказаў маёр.— Што ты адносна гэтага думаеш, Спэнглер?

Следапыт толькі паківаў у адказ галавою.

— Ці можа гэта быць пераапануты індзеец?—зноў звярнуўся да яго маёр.

— Я ведаю не больш за вас, маёр,—адказаў следапыт.—Напэўна, што-небудзь накітаваў гэтага. Адно з двух—або чалавек, або чучала.

— Вядома, гэта чучала,—адазвалася некалькі галасоў.

— Хто-б ён ні быў—чалавек, чорт або чучала,—сказаў пагранічнік, які выказаў ужо раз сваю думку,—я не бачу падстаў, чаму нам не даведацца, куды ідзе яго след. Цікава, ці пакінуў ён за сабою сляды?

— Калі след астаўся,—адказаў Спэнглер,—то мы хутка гэта выявім. Наша дарога ляжыць па тым-жа напрамку. Можна ехаць, маёр?

— Так, вядома. Такое глупства не павінна тармазіць выкананне нашай задачы. Наперад!

Коннікі зноў рушылі наперад, некаторыя з іх не без хістання. Сярод членаў атрада былі людзі, якія хутка павярнулі-б назад, калі-б імі не кіравалі. Да іх належаў і Кольхаун. Ён быў узрушаны больш за ўсіх. Калі ён убачыў конніка без галавы, яго вочы раптам спыніліся, нібы шклянныя, губы пабялелі, а ніжняя сківіца адвісла.

Яго дзіўны выгляд, вядома, не ўслізнуў-бы ад увагі акружаючых, калі-б не агульнае замяшанне. Усе, нібы зачараваныя, глядзелі ў адну кропку, пакуль дзіўная здань не знікла. Калі-ж атрад рушыў наперад, капітан трымаўся зваду ўсіх, каб не адчуць на сабе позіркаў акружаючых.

Спэнглер правільна гаварыў: тое месца, на якім таямнічы коннік прастаяў некалькі часу, ляжала якраз па дарозе атрада.

Але, нібы ў доказ сваёй нерэальнасці, коннік не пакінуў пасля сябе ніякіх слядоў.

Тым не менш гэта акалічнасць была зусім натуральнай. У тым месцы, дзе ён павярнуў, якраз пачыналася крэйдавая прэрыя. Тут паверхня зямлі была густа ўсеяна белай галькай. Сям-там на каменні можна было бачыць драпіны, як відаць, ад падковы. Аднак, гэтыя сляды з цяжкасцю можна было адрозніць, і іх бачыла толькі вострае вока следапыта.

Але нават і гэты мала прыкметны след зусім згубіўся сярод камення.

Калі сонца зайшло, Спэнглер адмовіўся ад далейшых пошукаў. Астаталася толькі вярнуцца да лесу і размясціцца на бівуаку сярод кустоў.

Рашылі досвіткам аднавіць пошукі.

Аднак, гэтага зрабіць не ўдалося—перашкодзілі нечаканыя акалічнасці.

Не паспеў атрад размясціцца лагерам, як з'явіўся кур'ер з дэпешай для маёра. Папера была са штаба ў Сан-Антоніо-дэ-Бексар, ад камандуючага акругай.

Папера паведамляла аб нападзе каманчаў у раёне Сан-Антоніо, за пяцьдзесят міль ад Леоны. Індзейцы забівалі мужчын, жанчын і дзяцей, падпальвалі жыллё. Маёр даў распараджэнне драгунам неадкладна вярнуцца ў форт, каб падрыхтавацца да паходу. Сам ён спяшаўся туды-ж.

Вядома, пошукі маглі-б прадаўжаць астаўшыся цывільныя, але многія з іх адправіліся ў экспедыцыю, захапіўшы з сабою толькі стрэльбу і не ўзяўшы ніякай правізіі. Голад даваў сябе адчуваць.

Адмаўляцца ад пачатай справы ніхто не думаў. Рашылі давесці ўсё-ж яе да канца. Толькі трэба змяніць коней і прызапасіць харчоў. І тады можна зноў аднавіць пошукі.

Невялікая група пад кіраўніцтвам Спэнглера ўзяла на сябе абавязак прасачыць шлях амерыканскага каня. Астатнія-ж адправіліся ў форт разам з драгунамі.

Перш чым развітацца з Пойндэкстэрам і яго сябрамі, маёр палічыў сваім абавязкам паведаміць ім адносна сумных адкрыццяў, зробленых Спэнглерам. Давялося расказаць і пра крывававу лужыну, каб дапамагчы вырашэнню загадкі.

Маёр з цяжарам на сэрцы выказаў падазрэнні адносна маладога ірландца, з якім у яго заўсёды былі вельмі добрыя адносіны. І хоць ён не верыў у вінаватасць Морыса-мустангера, правільней, лічыў гэта мала праўдападобным, тым не менш ён не мог не прызнаць, што супроць Морыса былі сур'ёзныя доказы. Што датычыць астатніх, то для іх вінаватасць мустангера не выклікала сумненняў. Морыс Джэральд быў абвешчан забойцай. Справа здавалася зусім яснай.

Расказ Обердофера асвятляў толькі пачатак трагічнага здарэння. Конь Генры Пойндэкстэра, увесь апырсканы крывёю,

з акрываўленым сядлом, сведчыў аб трагічнай развязцы. Прамежжавыя стады гэтай крывавай справы былі хутка адноўлены, часткова на падставе слоў Спэнглера, часткова па ўноў высунутых здагадках.

Аднак, ніхто не задаў сабе пытання: што магло штурхнуць чалавека на такое злачынства? Ва ўсякім выпадку, сур'ёзна над гэтым ніхто не падумаў. Сварка з Кольхаунам была ўзята за аснову для вырашэння гэтых сумненняў. Меркавалася, што Морыс перанёс свае варожыя адносіны на ўсю сям'ю Пойндэкстэраў.

З гэтымі настроймі і думкамі Пойндэкстэр развітаўся з сябрамі. Рашылі прадаўжаць пошукі ў наступную раніцу. Трэба было да канца вывучыць абодва сляды і жывымі або мёртвымі знайсці двух знікшых людзей.

* * *

Група на чале са Спэнглерам размясцілася лагерам на месцы, якое было ўказана маёрам.

Іх было ўсяго каля дзесяці чалавек. У больш моцным атрадзе цяпер не адчувалася неабходнасці. Небяспека з боку каманчаў у гэтым раёне ўжо не была пагражаючай. Як быццам не прадабчылася і іншых магчымасцей.

Замест таго каб легчы спаць, уся група сабралася вакол агню. Размясціліся павячэраць. Закусак і выпіўкі было дастаткова. Усё, што было з сабою ў больш запаслівых людзей, было перадаана астаўшымся ў лесе.

Не глядзячы на вясёлае патрэскванне агню і вялікія запасы спіртных напіткаў, настрой быў дрэнны. Дзіўны вобраз конніка без галавы ўсё яшчэ стаяў перад вачыма, і жудаснае пачуццё, выкліканае ім, не магло так хутка рассяцца. І ніхто па-ранейшаму не ведаў, чым можна вытлумачыць такую нікому не зразумелую з'яву. Няясна гэта было для Спэнглера, таксама як і для Кольхауна.

Апошні, здавалася, быў усхваляваны больш за ўсіх. Кольхаун сядзеў нахмурыўшыся ў цені дрэў, воддаль ад агню. З таго моманту, як паехалі драгуны, ён не прагаварыў ні слова. Здавалася, што яго нават не цягнула далучыцца да павесялеўшай ад выпіўкі кампаніі. Па-ранейшаму яго вочы блішчэлі нейкім ненатуральным, шкляным блескам, а пячаць сполаху ўсё яшчэ аставалася на яго твары.

— Паслухай, Кольхаун,—закрычаў яму адзін малады чалавек, які ўжо выпіў парадкам,—ідзі сюды, дружа, і сядай з намі к агню. Мы ўсе спачуваем твайму гору і зробім усё, што зможам, каб адпомсціць за цябе і тваіх блізкіх. Але нельга-ж сумаваць увесь час. Ідзі сюды і падзялі з намі ўсмешку манонгахельскага віскі. Гэта будзе табе вельмі карысна, запэўняю цябе.

Кольхаун прыняў сяброўскае запрашэнне і сеў ля агню, сярод выпіваўшай моладзі. Ён зрабіўся такі вясёлы, што выклікаў на-

ват здзіўленне ў акружаючых. Незразумела было, як мог трымаць сябе так чалавек, у якога раніцою, як меркавалі, быў забіты стрыечны брат. Прышоўшы ў якасці гасця, ён хутка пачаў адыгрываць ролю гаспадара.

Віно лілося, і моладзь рабілася ўсё весялейшай. Гаварылі, спявалі, танцавалі, нават качаліся па траве. Аднак, гэта штучная веселасць хутка змянілася нястрымным жаданнем спаць. Падарожнікі размясціліся на траве і заснулі.

Не спаў толькі адзін Кольхаун. Пераканаўшыся, што ўсе спаць, ён падняўся і ціхенька пракраўся да свайго каня. Адваяўшы яго, ён хутка ўскочыў у сядло і ціхенька паехаў.

Ва ўсіх яго паводзінах не адчувалася, каб ён быў хоць колькі-небудзь п'яны.

Што-ж кіравала ім? Магчыма, ён адправіўся на пошукі з любові да загінуўшага брата? Або хацеў паказаць сваю асаблівую стараннасць, адправіўшыся адзін?

Мяркуючы па асобных фразях, што зрываліся ў яго, можна было зразумець, што такія намеры ў яго сапраўды былі.

— Дзякуй богу, цяпер свеціць месяц, да раніцы яшчэ цэлых шэсць гадзін. Хопіць часу абшукаць кожны куток зараснікаў на працягу двух міль у акружнасці. І, калі толькі труп там, я павінен знайсці яго. Але што-ж гэта магло азначаць? Калі-б я адзін гэта бачыў, я падумаў-бы, што звар'яцеў. Але ўсё-ж бачылі, усе да апошняга. Сілы нябесныя! Што-ж гэта можа быць?

Не паспеў ён прагаварыць гэтыя словы, як крык раптоўнага жаху сарваўся з яго губ. Ён крута спыніў каня, нібы перад раптоўнай небяспекай.

Кольхаун накіраваўся бакавой сцежкай да ўжо вядомай нам прасекі. Ён толькі што збіраўся выехаць на яе, як раптам убачыў, што нейкі другі коннік таксама едзе па лесе.

Коннік прабіраўся па прасецы не павольным крокам, а хуткім трушком.

Яшчэ задоўга да таго, як ён паспеў наблізіцца, Кольхаун заўважыў, што гэта зноў быў коннік без галавы.

Ён не мог памыліцца. Срэбраныя праменні месяца асвятлялі плечы конніка,—галавы не было. Гэта не магло быць ілюзіяй, створанай месячным святлом. Кольхаун бачыў гэты-ж вобраз і пры яркім сонечным бляску.

Цяпер Кольхаун пазнаў каня, паласатае серапэ на плячах конніка, боты са скуры ягуара—усё гэта належала Морысу-мустангеру.

У капітана было дастаткова часу, каб усё разгледзець падрабязна. Скованы жахам, ён стаяў на бакавой сцежцы, не могучы крануцца з месца.

Толькі пасля таго, як конь дзіўнага конніка з дзікім ірзаннем, у адказ на якое пачулася выццё сабакі, які бег за ім услед, павярнуў і паімчаўся сваёй дарогай,—толькі тады Кольхаун аднуў палёжку, толькі тады вярнулася да яго здольнасць гаварыць.

— Сілы нябесныя,—ускрыкнуў ён з дрыготкай у голасе,— што ўсё гэта азначае? Што гэта—чалавек? Ці можа чорт здзекуецца з мяне? Ці ўвесь гэты дзень быў толькі жудасным сном, ці я звар'яцеў? Звар'яцеў, звар'яцеў!

Больш ён нічога не сказаў. Рашучым рухам Кольхаун павярнуў каня і хутка паехаў назад, як відаць, адмовіўшыся ад раней вызначанай мэты.

Затым, пракраўшыся ціханька да агню, ён размясціўся сярод спаўшай моладзі, але не для таго, каб заснуць. Ні на хвіліну не заплюшчыў ён вачэй. Яго трэсла, як у ліхарадцы, і ён з нецярплівасцю чакаў раніцы. Надышоўшая раніца асвятліла сваім слабым святлом страшэнную бледнасць яго твара і жудасны бляск глыбока ўпаўшых вачэй.

Раздзел XLVI

ТАЙНАЕ ПРЫЗНАННЕ

Ледзь толькі пачало дзень, вакол гасіенды Каса-дэль-Карво жыццё ўжо ішло поўным ходам.

У дварэ тоўпіліся людзі. Яны былі ўзброены, хоць не былі ваеннымі. У адных—грамоздкія паляўнічыя стрэльбы-аднастволкі або вялікія двухстволкі, у другіх—пісталеты, рэвальверы, у трэціх—вялікія нажы або нават тамагаўкі.

Не меншай разнастайнасцю адрозніваліся і вопратка гэтых людзей: чырвоныя фланелевыя рубашкі красаваліся побач з камзоламі са стракатай тканіны індзейскай работы; карычневыя штаны з даматканай шэрсці побач з блакітнымі баваўнянымі; паярковыя капелюшы і скураныя шапкі; высокія боты з дубленай скуры і абутак з аленай скуры.

Што азначала з'яўленне гэтага стракатага натоўпу?

Гэтыя людзі сабраліся каля гасіенды Каса-дэль-Карво, каб прадаўжаць пачатыя пошукі знікшага сына плантатара. Некаторыя з іх удзельнічалі ў пошуках напярэдадні, іншыя далучыліся ўноў. Да апошніх належалі перасяленцы больш аддаленых сёл-метраў і паляўнічыя, якіх учора не было дома. Прадметам абмеркавання было забойства Генры Пойндэкстэра. Морыса-мустангера лічылі забойцам.

Ажыўленыя размовы выклікала з'яўленне ў прэры загаднага конніка без галавы. Скептыкі лічылі гэта выдумкай і спачатку не верылі. Аднак, ім хутка давялося здацца перад настойлівымі сцвярджэннямі вялікай колькасці ачавідцаў.

Усе чакалі Вудлі Пойндэкстэра, які павінен быў стаць на чале сёнешняй экспедыцыі. Чакалі яго распараджэнняў.

Плантатар затрымліваў адпраўленне, спадзеючыся знайсці правадніка—чалавека, які мог-бы паказаць дарогу на Аламо і прывесці атрад да халупы Морыса-мустангера. Такого чалавека не знайшлося. Плантатары, купцы, крамнікі, юрысты, па-

ляўнічыя, гандляры коньмі і рабамі—ніхто не ведаў, дзе знаходзілася халупа на Аламо.

Высветлілася, што толькі адзін чалавек у сэтлменце мог узяць на сябе гэты абавязак: гэта быў стары Зеб Стумп. Але Зеба Стумпа нельга было знайсці. Ён пайшоў, як звычайна, кудысьці далёка на паляванні. Некалькі чалавек было паслана па яго ў розных напрамках, але адзін за другім яны вярталіся ні з чым.

У гасіендзе была жанчына, якая магла-б беспамылкова паказаць шлях да халупы мустангера. Але Вудлі Пойндэкстэр не ведаў гэтага. І, напэўна, добра, што ён гэтага не ведаў. Калі-б толькі горды плантатар падазраваў, што яго дачка магла быць правадніком да адзінокай халупы на Аламо, яго гора аб страчаным сыне ўзмацнілася-б горкім разуменнем, што дачка яго пайшла па нядобрым шляху.

Апошні чалавек, пасланы на пошукі Зеба Стумпа, вярнуўся да гасіенды без яго. Далей чакаць рабілася ўжо немагчыма—прагнасць помсты сярод сабраўшыхся была занадта вялікая.

Рашылі ў дарогу рушыць без правадніка.

* * *

Толькі паспеў атрад ад'ехаць ад Каса-дэль-Карво, як у сценах самой гасіенды адбылася сустрэча двух людзей, з якіх кожны добра ведаў дарогу на Аламо. У гэтай сустрэчы не было нічога адмоўнага, нічога загадзя прадугледжанага. Гэта была простая выпадковасць. Зеб Стумп толькі што вярнуўся з палявання і прывёз з сабою запас дзічыны для кухні плантатара.

Для Зеба Стумпа Луіза Пойндэкстэр была, зразумела, дома. Больш за тое, яна з вялікай нецярплівасцю чакала сустрэчы з ім. Жаданне ўбачыць старога паляўнічага ў яе было такое вялікае, што ўвесь дзень напярэдадні, з самага ўсходу сонца і да захаду, яна не зводзіла вачэй з дарогі.

Ледзь паспеў схавацца шумны натоўп удзельнікаў экспедыцыі, як яна ўбачыла старога конна на яго старой кабыле. Памалу ішоў стары каняка пад цяжарам багатай здабычы паляўнічага. Зеб Стумп ехаў па супроцьлеглым беразе ракі, але ўжо паварачваў у бок гасіенды.

Для Луізы было вялікай радасцю ўбачыць вялізную фігуру старога. У гэтым чалавеку яна бачыла прыяцеля, якому магла даверыць свае самыя вялікія таямніцы.

Яшчэ задоўга да таго, як Зеб Стумп з'явіўся на дварэ, маладая дзіўчына ўжо чакала яго на верандзе.

Паляўнічы накіроўваўся да гасіенды з выглядам вясёлай бесклапотнасці. Ён не падазраваў аб здарыўшымся няшчасці. На твары яго адбілася здзіўленне, калі ён заўважыў, што вароты гасіенды закрыты на засаўку. Гэтага не было ў звычайных дома Пойндэкстэра. Сумны выгляд негра яшчэ больш здзівіў Зеба Стумпа.

— Што з табою, дружа Плутон? Ты выглядаеш змрачней за хмару. І чаму гэта ў цябе сярод белага дня раптам вароты на запоры? Ці не здарылася ў вас чаго?

— Так, так, містэр Стумп, здарылася. Іменна здарылася, няшчасце здарылася. Вялікае, вялікае няшчасце.

— Гавары-ж хутчэй!—усклікнуў паляўнічы.—Гавары! Нічога-ж не можа быць страшнейшым, чым тое, што напісана ў цябе на фізіяноміі. Ці не здарылася чаго з тваёй маладой гаспадыняй? Не можа гэтага быць! Міс Луіза...

— Не, не, з міс Луізаў нічога не здарылася. Але падобна да гэтага. Маладая міс дома. Увайдзіце, містэр Стумп. Яна сама раскажа вам пра жудасную навіну.

— А твой гаспадар? Ён дома, праўда?

— О, не, не. Яго цяпер няма. Гаспадар цяпер далёка ад дома. Ён паехаў чвэрць гадзіны таму назад. Яго няма цяпер дома. Ён паехаў у прэрыю, дзе дзікія коні. Туды, дзе было паляванне месяц таму назад.

— У прэрыю, дзе дзікія коні? Чаго-ж ён паехаў туды? Хто-ж паехаў з ім?

— О-о! З ім містэр Кольхаун і шмат іншага народу. — О-о! Там іх шмат. Гэта Плутон вам праўду кажа.

— Ну, а ваш малады містэр Генры—ён, напэўна, таксама паехаў з імі?

— О, містэр Стумп, у гэтым якраз наша гора. Містэр Генры паехаў таксама. І ён ніколі ўжо не вернецца назад. Яго конь прыбег дадому; ён увесь быў у крыві. Ой, ой, людзі кажуць, што містэр Генры памёр ужо.

— Памёр? Ты праўду гаворыш, негр?

— О! Гэта сама праўда, містэр Стумп. Мне цяжка гаварыць гэта. Яны ўсе паехалі шукаць яго труп.

— Ну, забяры гэта на кухню. Тут індэк і дзікія куры. Дзе мне можна ўбачыць міс Луізу?

— Я тут, містэр Стумп. Заходзьце!—адказаў срабрысты галасок, добра знаёмы паляўнічаму, на гэты раз гучэўшы так сумна, што Зеб Стумп ледзь пазнаў яго.

— Увы, усё, што Плутон вам сказаў, усё гэта праўда. Мой брат загінуў. Яго ніхто не бачыў з пазаўчарайшага вечара. Яго конь вярнуўся дадому з крывавамі плямамі на сядле. О, Зеб, аб гэтым нават страшна падумаць!

— Так, гэта цяжкія навіны. Ён некуды паехаў,—а яго конь вярнуўся адзін. Я не хачу прычыніць вам лішняга болю, міс Луіза, але, магчыма, і я магу дапамагчы ў гэтай справе, а для гэтага мне трэба ведаць падрабязнасці.

Луіза расказала Зебу ўсё, што ведала. Толькі тое, што адбылася ў садзе і што было перад гэтым, яна захавала ад яго. Яна спаслалася на расказ Обердофера ў пацверджанне таго, што Генры, напэўна, паехаў за мустангерам.

Зеб Стумп быў глыбока ўсхвалёваны яе расказам. А калі

Луїза сказала яму аб тым, што Морыса лічаць забойцам яе брата, ён быў абураны страшэнна.

— Гэта хлусня!—крычаў паляўнічы.—Паклёп! \ Толькі нячыстыя жывёліны маглі гэта прыдумаць. Гэта зусім непраўдападобна. Мустангер не з тых, хто мог-бы пайсці на такую справу. Ніколі я ў гэта не паверу! І навошта яму гэта? Калі-б паміж імі былі дрэнныя адносіны,—але-ж гэта не так! Я ведаю, як Морыс-мустангер ставіўся да вашага брата; ён сам мне аб гэтым гаварыў. Праўда, ён ненавідзеў вашага стрыечнага брата Касія. Але я хацеў-бы ведаць, хто яго не ненавідзіць? Даруйце мне, што я так гавару вам. Калі-б паміж вашым братам і мустангерам адбылася сварка і разлад, то...

— Не, не!—закрычала крэолка, забыўшыся аб усім у парыве свайго гора.—Паміж братам і містэрам Джэральдам усё было ўладжана. Генры мне так сказаў, а Морыс...

Позірк субяседніка прымусіў яе змоўкнуць. Закрыўшы твар рукамі, яна расплакалася.

—Значыцца, між імі штосьці было,—прамармытаў Зеб.—Вы казалі, міс Луїза, што была сварка паміж вашым братам і...

— Мой любы, любы Зеб!—усклікнула яна, адрываючы рукі ад твара і гледзячы проста ў вочы збянтэжанаму паляўнічаму.—Абяцайце мне, што вы нікому, нікому не скажаце. Абяцайце мне, як сябра, як сумленны і прыстойны чалавек. Вы абяцаеце, праўда?

Паляўнічы ў адзнаку клятвеннага абяцання падняў сваю вялізную руку і затым выразна ўдарыў сябе ў грудзі.

Праз пяць хвілін ён ужо ведаў таямніцу, якую звычайна жанчыны не любяць выдаваць. Яны давяраюць такія таямніцы толькі таму, хто сапраўды заслугоўвае самага глыбокага давер'я.

Зеб Стумп здзівіўся з гэтага прызнання менш, чым гэтага можна было чакаць.

— Што-ж тут такога, міс Луїза?—прамармытаў ён спачувальным голасам.—Зеб Стумп не бачыць у гэтым нічога такога, чаго можна было-б сароміцца. Жанчыны заўсёды астаюцца жанчынамі, і ў прэрыі таксама, як і ўсюды на свеце. І калі хто-небудзь пачне сцвярджаць, што вы пакахалі не таго, каго трэба, аддаўшы сваё сэрца мустангеру, то гэта будзе вялікай памылкай. Ён вельмі добры чалавек і заслугоўвае вашага кахання. Усё-ж астатняе, што вы мне казалі, толькі пацвярджае маё меркаванне, што ён не мог зрабіць гэтага бруднага ўчынку, калі толькі гэта наогул здарылася. Якія-ж ёсць доказы? Толькі тое, што конь вярнуўся з плямамі крыві на сядле?

— Увы, знойдзены і іншыя доказы. Учора цэлы дзень прадаўжаліся пошукі. Яны ездзілі на слядах і знайшлі штосьці, аб чым не хацелі расказаць. Мне здалося, што бацьку не хацелася гэтага гаварыць мне, а ў іншых я баялася запытацца. Яны

зноў паехалі сёння, незадоўга да таго, як я ўбачыла вас на дарозе.

— А мустангер? Што-ж ён гаворыць у сваё апраўданне?

— О, я думала, што вы ведаеце! Яго-ж таксама не могуць знайсці. Магчыма, і ён загінуў ад той-жа рукі, якая забіла брата.

— Вы гаворыце, што яны ездзілі па слядах? Што-ж, яны знайшлі яго след? Калі ён толькі жывы, то ён на Аламо. Чаму яны не паехалі туды? А, разумею. Напэўна, ніхто не ведае як след, дзе гэта знаходзіцца. І калі толькі іх вёў гэты малакасос Спэнглер, то, вядома, на крэйдавай прэрыі ім нічога не ўдалося прасачыць. Значыць, яны зноў туды-ж паехалі?

— Дзеля гэтага вось мне і хацелася вас бачыць. З бацькам цяпер паехала многа рознага народа. Сярод паехаўшых былі і рэгулятары¹. Калі яны ад'язджалі, я чула, як яны гаварылі аб лінчаванні. Некаторыя з іх кляліся адпомсціць. Падумайце толькі, Зеб: калі яны знойдуць яго, калі Морыс не зможа як след даказаць сваю невіноўнасць?.. Гэтыя-ж людзі ў запале нястрымнай злосці, ды яшчэ маючы такога памочніка, як Касій Кольхаун,—вы ўяўляеце, што яны могуць з ім зрабіць? Дарагі Зеб, дзеля мяне, дзеля яго, дзеля нашай дружбы, паедзьце туды, хутчэй паедзьце. Абганіце іх і папярэдзьце Морыса. Ваш конь не з быстрых. Вазьміце майго, вазьміце любога, якога захочаце, з нашай стайні.

— Правільна,—перапыніў яе паляўнічы, збіраючыся ісці.— Вядома, гэта можа скончыцца дрэнна для маладога мустангера. Я зраблю ўсё, каб дапамагчы яму. Не хвалюйцеся, міс Луіза. Я паспею даехаць на сваім старэнькім. Ён вельмі добра ведае гэтую дарогу. Мы хутка дабярэмся. А на вашым крапчатым мне штосьці не надта хочацца ехаць. Так, апрача таго, мой стаіць асядланы. Ну, бывайце-ж. Не гаруйце—магчыма, з вашымі братам нічога дрэннага і не здарылася. А што Морыс-мустангер чысты ў гэтай справе,—гэта для мяне ясна, зусім ясна.

Раздзел XLVII

ПЕРАХОПЛЕНАЕ ПІСЬМО

Ахопленыя панічным страхам, Эль-Кайот і трое яго таварышоў кінуліся да сваіх коней і, спяшаючыся, ускочылі ў сёдлы. Яны і не думалі вяртацца да халупы. Морыса Джэральда. Наадварот, адзіна, што ў іх было цяпер у думках,—гэта як-бы далей ад'ехаць ад адзінокага жылля.

У тым, што гэта быў «дон Морысіо», ніхто з іх не сумняваўся. Усе трое ведалі яго: Дыяз лепш за іншых, але кожны з іх дастаткова добра, каб пераканацца, што коннікам без галавы быў ірландзец. Яны пазналі каня, боты са скуры ягуара, серапэ

¹ Рэгулятары—члены добраахвотнай дружны на ахове паратку.

работы індзейцаў навахо, якое адрознівалася ад звычайных мексіканскіх серапэ, і, нарэшце, яго галаву.

Яны не спыніліся, каб разгледзець яго галаву. На ёй быў капляш—чорнае глянцавае самбрэро, якое звычайна насіў Морыс-мустангер. Ён заблішчэў перад іх вачыма, трапіўшы ў паласу святла месяца. Пасля яны ўбачылі вялікага сабаку, і Дыяз адразу пазнаў у ім сабаку ірландца. З лютым рыкам сабака кінуўся на іх у момант схваткі. Праўда, гэта было ўжо лішнім, бо яны і без таго ўсёроўна кінуліся ўцякаць.

Ва ўвесь кар'ер імчаліся нашы коннікі па лясных зарасніках. Узабраліся на верх абрывістага схіла не цераз цясніну, дзе меркавалася зрабіць забойства, а з другога боку і, нарэшце, трапілі на раўніну. Але і тут яны не спыніліся ні на хвіліну і прадаўжалі імчацца галопам, пакуль не апынуліся зноў у лясных зарасніках, дзе так нядаўна адбылося іх удачнае ператварэнне ў каманчаў.

Адваротнай метамарфозе ўдзелена было менш увагі, і яна была хутчэй скончана. Наспех змылі яны са свайго цела баявую афарбоўку,—вада была ў іх з сабою ў вялікіх флягах,—хутка выцягнулі свае мексіканскія касцюмы з дупла дрэва, з не меншай паспяховасцю пераапануліся, ускочылі на коней і паімчаліся да Леоны.

Па дарозе назад яны гаварылі толькі аб конніку без галавы. Ахопленыя панічным жахам, мексіканскія мустангеры ніяк не маглі сабе вытлумачыць гэтую звышнатуральную з'яву. Напоўненыя нявырашанымі сумненнямі, развіталіся яны адзін з другім на ўскраіне селішча і разышліся па сваіх халупах.

— Сага! — усклікнуў Кайот, калі ён пераступіў парог свайго хакале і кінуўся на ложак.—Наўрад ці заснеш пасля гэтага. Святы бог! Што за страшнае відовішча! Кроў застыла ў жылах! І няма чым адагрэцца, каб апамятацца. Фляга парожняя. Таверна зачынена. Усе спяць. Маці божая, што-б гэта магло быць? Здань? Не! Я сам адчуваў вобмацкам яго цела і коці... Калі гэта проста чучала, то для чаго і каму гэта патрэбна? Каму, апрача мяне і маіх таварышоў, ахвота разыграваць карнавал у прэрыі? Тысяча чарцей! Што за страшны маскарад!.. Пачакай, ці не апырэдзілі мяне? Магчыма, хто-небудзь іншы ўжо зарабіў тысячу долараў? Магчыма, гэта быў ірландзец, забіты, абезгалоўлены, з уласнай галавой у руках?.. Не, гэтага не магло быць—страшэнна, непраўдападобна, невераемна!.. Але што тады?.. А, зразумеў! Яго маглі папырэдзіць адносна нашага наведвання або, ва ўсякім выпадку, ён мог падазраваць аб ім. І гэта камедыя была разыграна, каб перапахлоцца нас. Напэўна, ён-жа сам і быў сведкай нашага ганебнага ўцякання. Праклён!.. Але хто мог выдаць і здрадзіць нам? Ніхто. Вядома, ніхто не ведаў аб нашым намеры. Як-жа ён мог тады падрыхтаваць такі чартоўскі сюрпрыз?.. А! Я забыўся; мы-ж ехалі па прэрыі сярод белага дня. Нас маглі бачыць. Напэўна,

іменна так. А калі мы пераапрапаналіся ў лесе, за намі прасачылі і выкінулі вось такую штуку... Гэта адзінае тлумачэнне... Дурні! Спалохаліся чучала!.. Карамба! Заўтра-ж я зноў адпраўлюся на Аламо. Я зараблю гэтую тысячу, хоць-бы мне спатрэбіўся для гэтага і год! Так ці інакш, але справа павінна быць зроблена. Дастаткова таго, што я страціў Ісідору. Магчыма, гэта і не так, але адна гэта думка нясцерпная. Калі я толькі даведаюся, што яна кахае яго, што яны сустракаліся пасля таго, як... О, божа! Я звар'яцею! І ў сваім вар'яцтве я знішчу не толькі чалавека, якога яна кахае, але і жанчыну, якую я сам кахаю. О, дон'я Ісідора! Анёл прыгожасці і дэман каварства! Я мог-бы задушыць цябе сваёй ласкай і закалоць кінжалам. І табе я дам гэты выбар.

Крыху супакоіўшыся, лічачы, што небяспека як быццам ужо мінавала, і адчуўшы задаваленне ад уноў наспеўшага рашэння, Эль-Кайот хутка заснуў.

Прачнуўся ён, калі ранішняе святло зазірнула да яго ў дзверы, і разам з ім і гасць паказаўся на парозе.

— Хасэ,—закрычаў Эль-Кайот са здзіўленнем і прыкметнай радасцю ў голасе,—ты тут?

— Так, сен'ёр, гэта я.

— Рады бачыць цябе, дружа Хасэ. Дон'я Ісідора таксама тут? Я хачу сказаць—на Леоне?

— Так, сен'ёр.

— Так хутка вярнулася? Ды яшчэ-ж не прайшло і двух тыдняў, ці не праўда? Мяне не было ў сетлменце, але я чуў аб гэтым. Я чакаў ад цябе вестачкі. Чаму-ж ты мне нічога не паведамаў?

— Толькі таму, сен'ёр дон Мігуэль, што не было надзейнага чалавека. Мне трэба было вам паведаміць сёе-тое, чаго нельга было даверыць чужому. На жаль, вы не падзякуеце мне за тое, што я вам перадам. Але маё жыццё ў вашых руках—я-ж абяцаў, што вам будзе ўсё вядома.

Воўк прэрыў падскочыў, як укушаны.

— Пра яго і пра яе! Я бачу гэта па тваім твары. Твая пані сустракалася з ім?

— Не, сен'ёр. Прынамсі, наколькі мне вядома, яны не бачыліся пасля той першай сустрэчы.

— Што-ж тады?—запытаў Дыяз, як відаць, некалькі супакоены.—Яна была тут, пакуль ён жыў у таверне? Паміж імі была якая-небудзь сувязь?

— Так, дон Мігуэль, была. Я добра гэта ведаю, бо быў пасрэднікам сам. Тры разы я завозіў карзінку з прадуктамі, якую дон'я Ісідора пасылала яму; апошні раз было прыкладзена і пісьмо.

— Пісьмо! Ты ведаеш яго змест, ты чытаў яго?

— Дзякуючы вам, дзякуючы вашай дабраце бедны слуга мог гэта зрабіць. Нават больш—я перапісаў гэтае пісьмо.

— Яно пры табе?

— Так! Вось бачыце, дон Мігуэль, вы не дарэмна пасылаі мяне ў школу. Вось што дон'я Ісідора напісала яму.

Дыяз нецярыплівым рухам выхапіў у яго запісачку і прагна пачаў чытаць. Але запіска як быццам нават супакоіла яго.

— Карамба!—сказаў ён, неакуратна складваючы пісьмо.— У гэтым няма нічога асаблівага, дружа Хасэ. Тут толькі яе падзяка за зробленую паслугу. І гэта ўсё?

— Не, гэта яшчэ не ўсё. Вось, уласна, з-за чаго я да вас і прышоў: у мяне даручэнне ў сэтлмент. Прачытайце.

— А! Другое пісьмо?

— Так, сен'ёр. На гэты раз арыгінал пісьма, а не мае каракулі.

Дрыжачымі рукамі ўзяў Дыяз працягнуты яму лісток паперы, разгарнуў і пачаў чытаць:

«Сен'ёру дону Морысію Джэральду.

Дарагі дружа, я зноў тут у гасцях у дзядзькі Сільвію. Жыць без вестак ад вас я больш не магу. Мяне мучыць невядомасць. Скажыце мне, ці паправіліся вы пасля вашай хваробы? О, калі-б гэта было так! Як я хачу зазірнуць вам у вочы—у вашы прыгожыя, выразныя вочы, каб пераканацца, што вы зусім здаровы. Будзьце ласкавы і дайце мне гэтую магчымасць. Праз поўгадзіны я буду на вяршыні ўзгорка, за домам майго дзядзькі.

Прыходзьце-ж, я вас чакаю!

Ісідора Каварубіо дэ Лос-Ланос».

— Пракляцце! Любоўнае спатканне!—закрычаў у абурэнні Дыяз.—Гэтага інакш нельга назваць! І яна назначае яго сама! Добра-ж, яе запрашэнне будзе прынята, толькі не тым, каму яно ласкава прызначана. Спазнення не будзе ні на адну хвіліну... Паслухай, Хасэ. Гэтая запіска больш не патрэбна—чалавека, якому яна адрасавана, ужо няма ў пасёлку, таксама як і нідзе паблізу. Невядома, дзе ён наогул цяпер знаходзіцца. Тут нейкая таямніца. Але не ў гэтым справа. Ты ідзі ў таверну і спраўся аб ім. Адносна пісьма не турбуйся, пакінь яго ў мяне. Я табе яго аддам, калі ты зойдзеш сюды, ідучы назад. Вось табе долар, выпі ў таверне. У сен'ёра Обердофера цудоўнае агвардыентэ. Бывай!

Атрымаўшы долар, Хасэ, не пытаючыся ніякіх тлумачэнняў, пакорліва пакінуў хакале.

Зараз-жа ўслед за ім вышаў і Дыяз. Хутка асядлаўшы свайго каня, ён ускочыў на яго і пусціўся галопам.

Раздзел XLVIII

І С І Д О Р А

Сонца толькі што паднялося над гарызонтам прэрыі. Яго круглы дыск, як шчыт з чырвонага золата, заззяў над высокай травой. Залатыя праменні пранікалі ў гушчу лясных зараснікаў,

там і сям раскіданых па саванне. Буйныя кроплі расы яшчэ вісели на акацыях, абцягаючы іх пёрыстае лісце і слязі скочваючыся на зямлю. І здавалася, што дрэвы аплаквалі разлуку з ноччу, шкадавалі расстацца з халадком і сырасцю, баяліся сустрэчы з палячай спякотай дня. Птушкі весела шчабяталі на галінках, нібы вітаючы ўзыходзячае сонца.

Але наўрад ці дзе-небудзь, апрача прэрыі Техаса, можна было сустрэць у такую раннюю гадзіну чалавека, які-б не спаў. На берагах ракі Леоны, за тры мілі ад форта Індж, паказалася фігура нейкага конніка. Па манеры сядзець на кані, па касцюму—серапэ на плячах, самбрэро на галаве—усякі, вядома, падумаў-бы, што гэта мужчына. Аднак, не трэба забывацца, што дзеянне адбываецца на паўднёвым усходзе Техаса: жанчыны там таксама ездзяць на кані па-мужчынску і для гэтага адпаведную носяць вопратку.

І наш ранні коннік—не мужчына, а жанчына. У гэтым лёгка пераканацца. Варта толькі паглядзець на маленькую ручку, якая трымае павады, на маленькую ножку ў страмёнах, на прыгожыя, жаночыя контуры фігуры, якія выдзяляюцца нават з-пад цяжкага серапэ, і, нарэшце, на цудоўныя валасы, скручаныя вузлом пад палямі самбрэро—і сумненняў не астанецца, што перад вамі жанчына.

Гэта дон'я Ісідора Каварубіо дэ Лос-Ланос.

Дон'я Ісідора нядаўна споўнілася дваццаць год. Яна—брунетка і вельмі прыгожая сабою. Але прыгожасць яе—гэта прыгожасць тыгрыцы і ўнушае хутчэй страх, чым пяшчотную любоў. У яе твары не прыкметна ніякіх адзнак слабасці, ні ценю палахлівасці. Цвёрдасць, рашучасць, адвага, незвычайны для жанчыны розум—вось што адлюстроўваюць гэтыя юныя рысы. На смуглай скуры разліты пунсовы румянец, настолькі яркі, што здаецца—ён не сойдзе нават перад тварам смяротнай небяспекі.

Дзяўчына едзе адна па лясістых зарасніках Леоны. Непадалёку відаць дом, але яна аддаляецца ад яго. Гэта гасіенда яе дзядзькі, дона Сільвіо Мартынец.

Нявымушана і ўпэўнена сядзіць маладая мексіканка ў сядле. Пад ёю гарачы конь, але вам няма чаго непакоіцца за маладую конніцу—яна вельмі добра кіруе сваім канём.

Лёгкае ласо акуратна скручана на сядзельнай луцэ. Ісідора ўладае гэтай прыладай не горш за любога мексіканскага мустангера і гэтым ганарыцца.

Яна едзе не па вялікай дарозе, што ідзе ўздоўж берага ракі, а па бакавой сцежцы, якая вядзе да гасіенды яе дзядзькі на вяршыню паблізу ляжачага ўзгорка—адзінае ўзвышша на нізінах Леоны. Узабраўшыся наверх, Ісідора нацягвае павады, але не для таго, каб даць адпачыць каню, а таму, што яна дасягнула канчатковай мэты сваёй паездкі. У гэтым месцы сцежка злучаецца з праезджай дарогай. Паблізу дарогі невялікая

палянка велічынёю ў два або тры акры. Яна пакрыта травой, але пазбаўлена расліннасці дрэў. Гэта нібы прэрыя ў мініятуры. Калючыя лясныя зараснікі акружаюць палянку з усіх бакоў. Тры ледзь прыкметныя сцэжкі разыходзяцца ад яе ў розныя напрамкі, праразаючы гушчу кустоў.

Ісідора выехала на палянку і, спыніўшыся сярод яе, патрапала па шыі свайго каня, каб той супакоіўся. Але наўрад ці патрэбна гэта было. Круты пад'ём настолькі стаміў каня, што ён ужо не рваўся наперад і не праяўляў нецярплінасці.

— Я прыехала раней вызначанага часу, — сказала Ісідора, вымаючы залаты гадзіннік з-пад свайго серапэ. — А магчыма, ён зусім не прыедзе? Ах, калі-б ён толькі мог прыехаць! Што гэта, я ўся дрыжу? Гэта ў мяне нервовыя дрывыкі! Я ніколі яшчэ не адчувала такога хвалявання. Што гэта — страх? Так, напэўна, гэта страх... Як дзіўна, што я баюся любімага чалавека, адзінага чалавека, якога я наогул кахала. Мае адносінны да дона Мігуэля наўрад ці маглі называцца каханнем. Гэта была самаашуканства, гульня фантазіі. На шчасце, я хутка вылечылася, убачыўшы яго баязлівасць. Герой маіх рамантычных мар зышоў са свайго п'едэсталя, надышло расчараванне. Як я рада за гэта! А цяпер я проста ненавіджу дона Мігуэля, даведаўшыся, што ён зрабіўся, — святыя сілы, няўжо гэта праўда! — што ён зрабіўся разбойнікам. Але я не спалохалася-б пры сустрэчы з ім нават у гэтым адзінокім месцы... Як гэта дзіўна: баяцца любімага чалавека, якога лічыш самым благародным, самым цудоўным са смяротных, і ў той-жа час не адчуваць страху перад тым, каго глыбока ненавідзіш, ведаючы ўсю яго жорсткасць і каварства. Але ў гэтым няма нічога дзіўнага. Я дрыжу не ад страху перад небяспекай, а толькі ад страху аказацца нелюбімай. Вось чаму я зараз дрыжу ў сваім сядле, чаму я не магу спакойна спаць начамі з таго самага дня, калі Морыс Джэральд вызваліў мяне з рук п'яных дзікуноў... Я ніколі не гаварыла яму аб гэтым. І невядома яшчэ, як ён прыме маё прызнанне. Але ён павінен гэта ведаць. Я не магу больш цяпець гэтую невядомасць. Я лічу за лепшае распач, нават смерць, калі толькі мае мары ашукаюць мяне. А! Я чую тупат капытоў. Гэта ён? Так! Я бачу скрозь дрэвы яркую афарбоўку яго касцюма. Морыс Джэральд любіць насіць гэты касцюм. Нядзіва — гэта так яму да твару... Святая дзева! Я захутана ў серапэ, на галаве маёй самбрэро. Ён палічыць мяне за мужчыну! Далоў гэту агідную маску! Я жанчына, і ён павінен убачыць перад сабою жанчыну.

Энергічным рухам зрывае з сябе Ісідора серапэ і капялюш, якія скрывалі рысы яе жаночай прыгожасці.

Крыху прыўстаўшы, апіраючыся на страмёны і нахіліўшыся корпусам наперад, яна ўся ператвараецца ў чаканне.

На фоне зеленай прыгожа выдзяляюцца яе лёгкая жаночая фігура і прыгожая галоўка.

Яна не выяўляе і ценю страху, наперакор сваім словам. Губы не дрыжаць, на твары не прыкметна бледнасці. Наадварот, яе позірк, накіраваны ўперад,—заклік гордага кахання, заклік арліцы, якая чакае свайго арла.

Але раптам—што за дзіўная перамена? Залатая вышыўка ўвяла яе ў заблуджэнне. Коннік у мексіканскім уборы—не Морыс Джэральд, а Мігуэль Дыяз.

Захапленне чакання пераходзіць у смутак. У безнадзейнасці яна апускаецца на сядло. З яе губ зрываюцца ўздыхі, блізкія да выкрыкаў распачы. Але сполаху не прыкметна ў ёй. Гэта—расчараванне, змешанае з пачуццём пратэсту.

Эль-Кайот загаварыў першы:

— Добры дзень, сен'ёрыта! Хто-б чакаў убачыць вас сярод гэтых цяжкіх зараснікаў?

— Гэта ні ў якім разе не павінна вас датычыць, дон Мігуэль Дыяз.

— Дзіўны адказ, сен'ёрыта! Вядома, гэта датычыць мяне і павінна мяне датычыць. Вы надта добра ведаеце, як моцна я вас кахаю. Дурнем я быў, калі прызнаўся, што я ваш раб. Вось гэта-ж і ахаладзіла вашы пачуцці.

— Вы памыляецеся, сен'ёр. Я ніколі не гаварыла, што кахаю вас. Калі мне падабалася, як вы ездзіце конна, і я аб гэтым вам сказала, то ва ўсякім выпадку не варта было рабіць з гэтага якія-небудзь вывады. Не вамі я любавалася, а толькі вашым майстэрствам наезніка. І гэта было тры гады таму назад. Я была яшчэ тады дзяўчынкай, а ў гэтым узросце такія рэчы дзейнічаюць на ўяўленне. Здзіўляе знешні бляск, а не маральныя якасці. Але цяпер я жанчына. І зусім натуральна, што ўсё гэта павінна было змяніцца.

— Але чаму-ж вы ўнушалі мне нязбытачныя надзеі? Памятаеце той дзень, калі я ўціхамірыў самага шалёнага буйвала і ўсмірыў самага дзікага каня ў стадзе вашага бацькі? Ніводзін-жа пастух не асмельваўся падыйсці да іх. У гэты дзень вы ўсміхаліся мне, і ў вашым позірку я прачытаў прызнанне ў каханні. Не адмаўляйце гэтага, дон'я Ісідора. У мяне дастаткова практыкі, і я добра мог прачытаць на вашым твары, што вы думалі і што вы адчувалі. Але цяпер усё змянілася. Чаму? Таму, што вы мяне пакарылі сваімі чарамі. Або хутчэй таму, што я меў глупства прызнацца ў гэтым. А вы, як кожная жанчына, атрымаўшы перамогу і даведаўшыся аб гэтым, страцілі інтарэс да пераможанага. Гэта так, сен'ёрыта, не адмаўляйце гэтага.

— Не, гэта не так, дон Мігуэль Дыяз. Я ніколі ні словам, ні позіркам не прызнавалася ў каханні да вас. Вы былі для мяне проста ўмелым наезнікам, але не больш. Вы тады былі ім або, прынамсі, здаваліся такім. Але што вы прадстаўляеце сабой цяпер? Ці ведаеце вы, што пра вас гавораць тут, ды і не толькі тут, але і на Рыю-Грандэ?

— Я не лічу патрэбным адказаць на паклёп—усёроўна, ці выходзіць ён ад сяброў-зраднікаў ці хлуслівых ворагаў. Я тут для таго, каб атрымаць тлумачэнне, а не даваць іх.

— Ад каго?

— Ад вас, цудоўная дон'я Ісідора.

— Вы занадта самаўпэўнены, дон Мігуэль Дыяз. Не забывайцеся, сен'ёр, з кім вы размаўляеце. Не забывайцеся, што я дачка...

— Аднаго з самых гордых памешчыкаў на Рыо-Грандэ і пляменніца не менш гордага ўласніка ў Техасе. Я аб усім гэтым думаў. Успомніў таксама, што калісьці і я ўладаў гасіендай, а цяпер—усяго толькі паляўнічы на коней. Карамба! І што-ж з таго? Вы не з тых жанчын, якія могуць ненавідзець чалавека з-за таго толькі, што ён не багаты. Бедны мустангер, як відаць, можа мець у вас не менш шансаў, чым уласнік табуноў. І ў мяне ёсць доказ вашага велікадушша.

— Які доказ?—хутка запытала яна, упершыню выявіўшы трывогу.—Дзе гэты доказ?

— У гэтым цудоўным пісьме. Вось яно, у мяне ў руках, за подпісам дон'і Ісідоры Каварубіо дэ Лос-Ланос; пісьмо, адрасаванае такому-ж беднаму мустангеру, як і я. Я не бачу неабходнасці паказваць яго бліжэй. Вы-ж можаце пазнаць пісьмо і на адлегласці?

Яна пазнала пісьмо. Гнеўны позірк, звернуты на Дыяза, выдаў гэта.

— Як яно, магло трапіць у вашы рукі?—запыталася Ісідора, не спрабуючы скрыць сваё абурэнне.

— Гэта няважна. Яно ў маіх руках. Гэтага я даўно дабіваўся. Не для таго, каб даведацца, што вы перасталі цікавіцца мною,—для мяне было ясна гэта і так,—але каб мець доказ, што вы захоплены другім. Яно гаворыць аб тым, што вы кахаеце Морыса-мустангера, вы марыце зірнуць у яго прыгожыя вочы. Але ведаеце, вы ніколі не ўбачыце яго.

— Што гэта азначае, дон Мігуэль Дыяз?

Яна запыталася ў яго дрыжачым голасам, баючыся пачуць адказ. І нядзіва. Выраз твара Эль-Кайота павінен быў унушыць гэты страх.

Заўважыўшы гэта, ён адказаў:

— Вашы апасенні зусім правільныя. Я страціў вас, дон'я Ісідора, але ніхто іншы таксама вас не атрымае,—я гэта вырашыў.

— Што іменна?

— Тое, што я сказаў: ніхто іншы не назаве вас сваёй, а ў асаблівасці Морыс-мустангер.

— Вось што?

— Так! Абяцайце мне, што вы ніколі больш не сустрэнецеся з ім, ці ўжо вы не сойдзеце з гэтага месца.

— Вы жартуеце, дон Мігуэль?

— Не, я гавару зусім сур'ёзна, дон'я Ісідора.

Шчырасць гэтых слоў была занадта відавочнай. Не глядзячы на ўласціваю Эль-Кайоту баязлівасць, позірк яго выказаў халодную і жорсткую рашучасць, а рука ўжо ўзялася за рукятку кінжала.

Адважная Ісідора не магла не адчуць трывогі. Пагроза была занадта відавочнай, і здавалася—унікнуць небяспекі амаль немагчыма. У першы-ж момант сустрэчы ў яе крыху задрыжэла сэрца, але яна спадзявалася, што падаспее чалавек, які будзе яе абараняць. У пачатку размовы маладая мексіканка прагна прыслухоўвалася, ці не пачуецца тупат каня, і час ад часу паглядала ў той бок зараснікаў, адкуль яна чакала гэтага гуку.

Цяпер гэта надзея рухнула. Письмо не трапіла таму, каму яно прызначалася; чакаць падтрымкі не было чаго. Яна падумала аб уцёках. Але гэта звязана было з вялікімі цяжкасцямі і рыскам. Яна, напэўна, атрымае кулю ў спіну, бо пісталет Эль-Кайота быў у яго таксама блізка пад рукой, як і кінжал.

Ісідора добра ацаніла ўсю небяспеку становішча. На яе месцы любая жанчына не ведала-б, што рабіць. Але Ісідора Каварубіо была не з палахлівых. Яна і віду не паказала, што пагроза зрабіла на яе хоць якое-небудзь уражанне.

— Глупства!—усклікнула яна.—Вы гуляеце са мною, сен'ёр. Вы хочаце напалохаць мяне. Ха-ха-ха! Чаго мне баяцца вас? Я еджу на кані не горш за вас. І ласо я кідаю таксама лёгка і таксама далёка, як і вы. Паглядзіце, як спрытна я з ім абыходжуся!

З усмешкай гаворачы гэтыя словы, дзяўчына зняла ласо з сядзельнай лукі і пачала накручваць яго на руку, нібы маючы намер дэманстраваць сваё майстэрства.

Але замысел яе быў іншы. Дыяз гэтага не зразумеў. Ён быў азадачаны яе паводзінамі і моўчкі сядзеў на кані.

Толькі тады, калі ён адчуў пятлю ласо, якая зацягвалася вакол яго локцяў, мексіканец зразумеў яе намер. Але было позна. У наступны момант рукі ў яго аказаліся выцягнутымі па баках і туга звязанымі. Ён ужо не мог дастаць ні свайго кінжала, ні пісталета. У яго нават не было магчымасці вызваліцца ад пяці. Перш чым Эль-Кайот паспеў дакрануцца да вяроўкі, яна яшчэ мацней зацягнулася вакол яго. Моцным штуршком ён быў выкінуты з сядла.

— Цяпер, дон Мігуэль Дыяз,—закрычала Ісідора, павярнуўшы каня,—не пагражайце мне больш. І не прабуйце вызваліцца. Паварушыце толькі пальцам, і я паеду наперад. Каварны паганец! Не глядзячы на тваю баязлівасць, ты хацеў забіць мяне, я бачыла гэта па тваіх вачах. Але нашы ролі перамяніліся, і цяпер...

Не чуючы ажказу, яна замоўкла. Яе ласо было туга нацягнута, і яна не спускала вачэй з упаўшага чалавёка.

Эль-Кайот, зусім нерухомы, ляжаў на зямлі, аблытаны вяроўкамі. Пры падзенні з каня ён страціў прытомнасць. Здавалася, што ён памёр.

— Святая дзева! Няўжо я забіла яго?—усклікнула Ісідора, асадзіўшы свайго каня крыху назад.—Я не хацела гэтага. Але калі нават і так, ніхто не можа ўпіднуць мяне,—у яго-ж быў цвёрды намер забіць мяне. Памёр ён, ці проста прывараецца, каб я падышла да яго? Няхай іншыя гэта вырашаюць. Цяпер я магу смела ехаць дадому, ён мяне не дагоніць. А калі жыццё яго ў, небяспецы, я прышлю людзей з гасенды на дапамогу. Бывайце, дон Мігуэль Дыяз!

Пры гэтых словах Ісідора выцягнула з-за карсажа невялікі кінжал, перарэзала вяроўку каля самай сядзельнай лугі і, не адчуваючы дакораў сумлення, паехала дадому, пакінуўшы сваю афяру распасцёртай на зямлі.

Раздзел XLIX

ЛАСО РАЗВІЗАНА

Пасля гутаркі з Зебам Стумпам маладая крэолка пайшла ў свой пакой і, апусціўшыся перад мадоннай, пачала маліцца. Як усе крэолы, яна была каталічкай і цвёрда верыла ў заступніцтва святых. Дзіўнай і сумнай была яе малітва: яна малілася за чалавека, якога лічылі забойцам яе брата.

Луіза ні хвіліны не сумнявалася, што Морыс Джэральд не быў вінаваты ў гэтым жудасным злачынстве. Яна малілася не аб дараванні, а аб абароне. Плач заглушаў словы яе малітвы, Луіза любіла свайго брата з усёй пяшчотнасцю сястры. Яна была глыбока ўзрушана горам, але гэты сум не мог заглушыць другога пачуцця, больш моцнага, чым сваяцкія сувязі. Гаруючы аб страце брата, дзяўчына малілася аб выратаванні любімага.

Калі яна ўстала з кален, позірк яе выпадкова быў звернуты на лук, які так добра служыў ёй у яе любоўнай перапісцы.

«О, калі-б я магла паслаць адну са стрэл, каб папярэдзіць Морыса аб небяспецы!»

Але адразу-ж яна задумалася і аб іншым: ці не магло астацца слядоў іх тайнай перапіскі ў тым месцы, куды яна пасылала свае стрэлы? Луіза ўспомніла, што Морыс пасля начнога спаткання пераплыў цераз раку, замест таго каб пераправіцца ў лодцы. Яго ласо, напэўна, асталася ў лодцы. Напярэдадні, прыгнечаная горам, яна не падумала аб гэтым. Таямніца іх начных спатканняў магла выявіцца.

Сонца паднялося ўжо досыць высока і ярка свяціла ў шклянныя дзверы. Луіза расчыніла іх, каб спусціцца ў сад і прайсці да лодкі. Але на балконе яна спынілася, пачуўшы галасы, якія даляталі зверху. Размова адбывалася паміж Фларындай і Плутонам, які ў адсутнасць свайго гаспадара рашыў падыхаць па-

ветрам на азотэі. Унізе можна было выразна чуць кожнае слова, але Луізу мала цікавіла іх размова. Толькі калі да яе слыху даляцела дарагое ёй імя, яна пачала прыслухоўвацца.

— Яны называюць маладога хлапца Джэральда. Морыс Джэральд яго імя. Яны гавораць, што ён ірландзец, але калі гэта праўда, то ён зусім не падобен да тых ірландцаў, якіх я бачыў у Новым Орлеане. Ён больш падобны да сапраўднага джэнтльмена-плантатара. Вось да каго ён падобны.

— Ты не думаеш, Плутон, што ён забіў містэра Генры?

— Нічога падобнага я не думаю. Хо! Хо! Ён забіў містэра Генры! Вось яшчэ што прыдумалі! Гэта ўсёроўна, што сказаць, быццам я забіў містэра Генры. Але што там такое? Глядзі туды, Фларында. Бачыш?

— Дзе?

— Вунь там, на тым баку ракі. Бачыш мужчыну на кані? Гэта-ж Морыс Джэральд, той самы чалавек, якога мы сустрэлі ў чорнай прэры... Той самы, які падараваў міс Лу крапчатага каня. Той самы, якога цяпер усе шукаюць там, дзе яго няма!

— О, Плутон, я ўпэўнена, што ён не вінаваты. Ён такі прыгожы і храбры паніч!

Луіза далей не стала слухаць. Яна вярнулася ў свой пакой і накіравалася на азотэю. Ёй цяжка было скрыць сваё хваляванне перад слугамі.

— Аб чым вы тут размаўляеце?—з напускай строгасцю запытала Луіза.

— О, міс Луіза, паглядзіце вось туды! Малады хлапец...

— Які малады хлапец!

— Той самы, якога шукаюць, той самы...

— Я нічога не бачу.

— Хо! Хо! Ён толькі што схаваўся за дрэвамі. Глядзіце туды, туды. Вы бачыце чорны бліскучы капялюш, аксамітную куртку і бліскучыя срэбраныя гузікі? Гэта ён. Я ўпэўнен, што гэта ён, той самы малады хлапец.

— Ты, напэўна, памыляешся, Плутон. Тут многія так апранаюцца. Адлегласць занадта вялікая, каб пазнаць чалавека, асабліва цяпер, калі яго ўжо амаль не відаць. Ну, усёроўна, Фларында. Бяжы ўніз, прынясі мой капялюш і амазонку. Я хачу пакатацца конна. А ты, Плутон, асядлай мне Луну як мага хутчэй. Я баюся, што сонца падымецца надта высока. Ну, хутчэй, хутчэй!

Як толькі слугі зніклі на лесніцы, Луіза яшчэ раз з хваляваннем падышла да парэнчаў азотэі. Цяпер ёй ніхто не перашкодзіць разгледзець добра, хто там, на ўзгорку, сярод зараснікаў.

Але ўжо было позна. Коннік знік.

«Падабенства вялікае, і ў той-жа час гэта як быццам-бы не ён. Калі гэта Морыс Джэральд, то чаго яму ехаць у гэтым напрамку?»

Праз дзесяць хвілін Луіза ўжо была на другім беразе і ўязджала ў зараснікі, у якіх знік коннік. Хутка едучы, яна ўважліва глядзела наперад. Падняўшыся на вяршыню ўзгорка, Луіза раптам спыніла каня. Галасы, якія пачуліся, прымусілі яе гэта зрабіць.

Яна прыслухалася. Хоць гукі даляталі яшчэ здалёку і былі ледзь чутны, але можна было ўжо адрозніць, што гэта было два галасы: жанчыны і мужчыны. Якога мужчыны, якой жанчыны? Зноў балюча ўздрыгнула яе сэрца. Дзяўчына пад'ехала бліжэй. Зноў спынілася. Зноў прыслухалася. Гаварылі па-іспанску. Крэолка ведала гэтую мову цосяць добра, каб зразумець сэнс размовы. Але яна была яшчэ занадта далёка, і слоў нельга было адрозніць. Тон быў прыўзняты; абое, здавалася, былі надзвычай усхваляваны. Луіза пад'ехала яшчэ бліжэй. Мужчынскага голасу ўжо не было чуваць. Голас жанчыны зусім выразна гучэў пагрозай.

Галасы даляталі з паляны, якую Луіза добра ведала, з гэтым месцам у яе былі звязаны дарагія ўспаміны. Дзяўчына яшчэ раз спынілася, ужо зусім блізка. Яна баялася ехаць далей, баялася адкрыць горкую праўду.

Нарэшце, яна кранула павады.

На паляне ўзад і ўперад бегаў асядланы конь. На зямлі ляжаў нейкі чалавек са звязанымі рукамі.

Самбрэро і серанэ валяліся недалёка, але, як відаць, не належалі гэтаму чалавеку. Што-ж тут магло здарыцца?

Мужчына быў апрануты ў маляўнічы касцюм мексіканца. На кані прыгожы чапрак мексіканскай работы.

Сэрца Луізы напоўнілася радасцю. Мёртвы гэта чалавек ці не, але ён безумоўна той, каго яна бачыла з азотэі. І гэта—не Морыс Джэральд. Луіза пад'ехала бліжэй і пачала глядзець на распасцёртага на зямлі чалавека. Ясна было, што гэта мексіканец.

«Прыгожы твар»,—падумала крэолка.

Але не гэта прымусіла Луізу саскочыць з каня і ўважліва нахіліцца над ляжачым. Радасць, што звязаны чалавек аказаўся не тым, каго яна баялася знайсці, штурхнула яе на гэты гуманны ўчынак.

«Ён не памёр, я чую, як ён дышае».

Яна расцягнула пятлю ласо.

«Цяпер ён можа свабодней дыхаць. Але што-ж магло здарыцца тут? Ах, ён апамятваецца. Дзякуй богу! Я зараз усё даведаюся».

— Вам лепш, сэр?

— Сен'ёрыта, хто вы?—запытаў дон Мігуэль Дыяз, падымаючы галаву і з трывогай азіраючыся навокал.—Дзе яна?

— Аб кім вы гаворыце? Я тут нікога не бачыла, апрача вас.

— Карамба! Як дзіўна! Хіба вы не сустрэлі жанчыны конна на шэрым кані?

— Я чула жаночы голас, калі пад'язджала сюды.

— Правільней сказаць—д'ябальскі голас, гэта лепш вызначыць Ісідору Каварубіо дэ Лос-Ланос.

— Хіба гэта яна зрабіла?

— Будзь яна проклятай! Так! Дзе-ж яна? Скажыце мне, сен'ёрыта.

— Я не ведаю. Мяркуючы па конскім тупаце, яна, напэўна, спушцілася па сцежцы ўніз. Напэўна, гэта так. Я пад'ехала з другога боку.

— А! Значыць, яна паехала дадому. Вы вельмі добрая, сен'ёрыта. Я вам вельмі ўдзячны, што вы вызвалілі мяне з гэтай пятлі. Магчыма, вы прадоўжыце сваю ласкавасць і дапаможаце мне ўскарабкацца на каня? Я спадзяюся, што ўтрымаюся ў сядле, трэба толькі ўзлезці туды. Ва ўсякім выпадку, я не павінен больш аставацца тут. Мае ворагі недалёка адсюль. Ідзі сюды, Карліто,—сказаў ён каню і ў той-жа час неяк асабліва свіснуў.—Падыйдзі бліжэй, не палохайся гэтай мілай жанчыны. Не яна сыграла над намі гэты злы жарт і разлучыла нас. Ну, ідзі сюды, мой конь, не бойся!

Конь, пачуўшы свіст, падбег да гаспадара і дазволіў яму ўзяць сябе за аброць.

— Невялікая дапамога з вашага боку, і, мне здаецца, я ўзбяруся ў сядло. Як толькі я буду на кані, мне няма чаго баяцца праследавання.

— Вы думаеце, што вас будуць праследаваць?

— Магу вас запэўніць, што ў мяне ёсць ворагі. Але гэта ўсё нічога. Я адчуваю вялікую слабасць. Вы не адмовіцеся дапамагчы мне?

— Вядома, не. Я з ахвотай акажу вам любую дапамогу, якую толькі змагу.

— Вельмі вам удзячны, сен'ёрыта. Вельмі вам удзячны.

З вялікай цяжкасцю ўдалося маладой крэолцы падсадзіць мексіканца на сядло.

— Бывайце, сен'ёрыта!—сказаў Эль-Кайот.—Я не ведаю, хто вы. Бачу толькі, што вы не мексіканка. Амерыканка, я думаю. Але гэта ўсёроўна. Вы такая-ж добрая, як і прыгожая. І калі толькі калі-небудзь будзе выпадак, Мігуэль Дыяз аддзякуе вам за гэтую паслугу.

Сказаўшы гэта, Эль-Кайот крануў каня. Ён ехаў крокам, бо з цяжкасцю ўтрымліваў роўнавагу. Хутка ён знік за дрэвамі.

Маладой крэолцы ўсё гэта здалася сном, і хутчэй дзіўным, чым непрыемным.

Але гэты настрой у яе хутка змяніўся, калі яна падняла пісьмо, што валялася на зямлі. Яго пакінуў Дыяз. Пісьмо было адрасавана Морысу Джэральду. Подпіс—Ісідора Каварубіо.

Луіза ледзь узабралася на сваё сядло.

Пераязджаючы Леону, вяртаючыся ў Каса-дэль-Карво, яна спыніла каня на сярэдзіне ракі. Доўга яна глядзела нейкім дзіў-

ным, спыніўшымся поглядам на ваду. На яе твары адлюстравалася страшэнная распач. Варта было рушыць крыху далей, і хвалі Леоны захляснулі-б яе наvekі.

Раздзел I

СХВАТКА З КАЙОТАМІ

Ліловыя цені цехаскага зроку ўжо спусціліся на зямлю, калі чалавеку, які прайшоў пакутлівы шлях праз калючыя зараснікі, нарэшце ўдалося дасягнуць крыніцы.

Прагнаўшы смагу, ён расцягнуўся на траве.

Нага балела, але не вельмі моцна. Аб будучыні ранены цяпер не думаў—перашкаджала стомленасць. Каршунны паляцелі на начлег. Халаднаваты ветрык, які хістаў ажурнае лісце акацыі, убаюкваюча падзейнічаў на яго, і пакутнік хутка заснуў.

Але нядоўга яму давалося спаць. Раны зноў далі сябе адчуць,—ён прачнуўся.

Ён не баяўся палахлівага воўка прэрыі, які нападае толькі на мёртвых. Ён не думаў, што смерць блізка.

Ноч здалася пакутніку страшэнна доўгай, і цяжка было дачакацца зораў. Раніца прышла, нарэшце, але і яна не была радаснай. Разам з ёю зноў з'явіліся чорныя птушкі. Над ім, пры сонечным святле новага дня, зноў павіслі цёмныя цені каршуноў. Голад даваў сябе адчуваць. Трэба шукаць ежу.

Недалёка рос арэшнік. На яго галінках былі арэхі, але віселі яны высока—футаў шэсць над зямлёю.

Раненаму ўдалося дапаўзці да дрэва, хоць гэта прычыняла страшэнныя пакуты. Сваім кастылём ён збіў некалькі арэхаў і паснедаў імі.

Што-ж рабіць далей?

Пайсці адсюль было немагчыма. Найменшы рух прычыняў няцярпны боль. Няшчасны амаль не верыў у магчымасць дапамогі ад чалавека. Ён-жа крычаў да хрыпаты, і ніхто не пачуў яго. І, не глядзячы на гэта, час ад часу ўсё-такі разлягаўся яго глухі крык. Гэта былі слабыя проблскі надзеі, якая змагаецца з распаччу.

Выбару не было. Трэба аставацца на месцы. Прышоўшы да гэтага заключэння, ранены спакойна расцягнуўся на траве і рашыў цяпець, наколькі гэта было магчыма.

Час ад часу ў яго вырываліся стогны. Зусім змучаны болям, ён ужо не заўважаў, што робіцца навокал. Чорныя каршунны па-ранейшаму кружыліся над ім. Але ён прывык ужо да гэтага і не звяртаў увагі нават тады, калі некаторыя з іх спускаліся так нізка, што ўзмахі іх крылляў амаль дакраналіся да яго галавы.

Але што гэта? Яшчэ нейкія гукі.

Пачуўся тупат маленькіх ног па пясчаным беразе крынічкі. Ён суправаджаўся перарывістым дыханнем. Ранены азірнуўся, каб даведацца, у чым справа.

«А, гэта толькі кайоты»,—падумаў ён, убачыўшы цэлы табун драпежнікаў, якія снавалі ўзад і ўперад па беразе.

Да гэтага часу ён не адчуваў страху; толькі агіду выклікалі ў ім гэтыя баязлівыя жывёлы.

Звычайна кайоты не нападаюць на чалавека; але варта ім толькі адчуць, што чалавек слабы і не можа абараняцца, як яны робяцца дзёрзкімі.

Пакутнік быў паранены шыпамі кактуса, і з яго цякла кроў.

Кайоты адчулі кроў; гэты пах раздражняў іх. Чалавек не сумняваўся, што яны абралі яго сваёй афярай.

У раненага не было іншай зброі, апрача паляўнічага нажа, які, на шчасце, астаўся ў яго за поясам. Яго стрэльба і рэвальвер, прывязаныя да сядла, асталіся на кані. Ранены выцягнуў нож і, апіраючыся на правае калена, падрыхтаваўся да абароны.

Хвіліна прамаруджання—і ўжо было-б позна.

Ахопленыя прагнасцю, узрушаныя да крайнасці пахам крыві, кайоты кінуліся на афяру. Шэсцера з іх адначасова ўпіліся зубамі ў яго рукі, ногі і тулава.

Напружваючы ўсе свае сілы, абараняючыся нажом, хворы адагнаў кайотаў. Адзін або два былі ранены і з дзікім выцём пачалі ўдзякаць. Барацьба зрабілася страшэннай, смяротнай. Некалькі жывёл было забіта. Але лёс загінуўшых не спыніў іншых. Яны прадаўжалі атаку, здавалася, з яшчэ большай лютасцю. Становішча рабілася безнадзейным. Кайоты лезлі адзін на другога, каб учапіцца ў афяру. Ранены размахваў нажом, але рукі яго слабы, удары нажа ўсё радзей дасягалі мэты. Хворы кожную хвіліну траціў сілы. Смерць глядзела яму ў вочы.

І ў гэтую хвіліну безнадзейнасці ранены яшчэ раз моцна крыкнуў. Дзіўна, гэта не быў крык распачы: крык радасці вырваўся ў яго. І яшчэ больш дзіўна тое, што пры гэтым гуку кайоты спынілі свой напад. Надышоў перапынак у гэтай страшэннай схватцы. На хвіліну запанавала цішыня.

Пачуўся тупат каня, суправаджаемы гучным брэхам сабакі.

Ранены прадаўжаў крычаць, заклікаючы на дапамогу. Конь, здавалася, быў зусім блізка. Коннік не мог не чуць яго просьбы. Але адказу не было. Коннік праехаў міма. Удары капытоў чуліся менш выразна. Няшчасным зноў заўладала распач.

У той-жа час асмялеўшыя драпежнікі зноў рынуліся ў атаку.

Зноў пачалася барацьба. Абяссілены чалавек лічыў сябе прыгавораным да пагібелі і прадаўжаў абараняцца толькі з пачуцця распачы.

І раптам барацьба зноў спынілася. На гэты раз з'явіўся абаронца і сваёй прысутнасцю ўнушыў бадзёрасць і новыя надзеі няшчаснаму.

Коннік не адазваўся на ўпрашэнні, але сабака дапамог. Вялізны алені сабака накіроўваўся да месца бітвы. Імклівым прыжком з моцным брэхам, рынуўся ён праз зараснікі.

— Дружа! Якое шчасце! Дружа!

Брэх спыніўся, калі сабака выбраўся з гушчару. З адкрытай пашчай кінуўся ён на кайотаў, якія пачалі ўжо ў сполаху адступіць. Момент—і адзін у яго зубах. Ён трэпле воўка нібы пацука. Яшчэ момант—кідае воўка на зямлю з перагрызеным горлам.

Другога пасцігнуў такі самы лёс. Трэцяй афіяры не было,— перапалоханыя сабраты загінуўшых, падціснуўшы хвасты, пусціліся наўцёкі з сумным выццём. Усе да аднаго зніклі ў густых зарасніках.

Змучаны чалавек ужо больш не бачыў нічога. Яго сілы прышлі к канцу. Ён толькі працягнуў руку, з усмешкай абняў свайго выратаўцу і, прашаптаўшы нешта, страціў прытомнасць.

* * *

Непрытомнасць прадаўжалася нядоўга. Ранены зноў апытомнеў і, абапёршыся на локаць, запытальна азірнуўся навокал.

Жудасна было глядзець на месца, дзе адбылася крывавая схватка з кайотамі. Але яшчэ больш жудаснае відовішча паўстала-б перад яго вачыма, калі-б ён быў у поўным сазнанні.

У часе яго непрытомнасці на паляне з'явіўся коннік без галавы. Яго конь спусціўся да крыніцы, каб прагнаць смагу. Напіўшыся, ён узабраўся на круты бераг, прабег па паляне, дзе ляжаў ранены, і знік у зарасніку. Сабака зноў кінуўся быў за ім, але хутка вярнуўся і лёг каля раненага. Якраз у той момант ён апытомнеў. Ён успомніў усё, што адбылося. Прылашчыўшы сабаку, ён зноў расцягнуўся на зямлі; пасля нацягнуў палу плашча на галаву, закрываючыся ад спякотнага сонца, і заснуў.

Сабака ляжаў ля ног раненага і таксама драмаў. Але ён часта прасыпаўся і, здавалася, быў нападзатове. Час ад часу ён падымаў галаву і злосна бурчаў,—ён адганяў каршуноў, калі тыя апускаліся вельмі нізка.

Малады чалавек брэдзіў у сне. З яго запёкшыхся губ зрываўся нейкія дзіўныя словы. Гэта быў то заклік страснага каханя, то няскладная размова аб нейкім забойстве.

Раздзел LI

ДВОЙЧЫ П'ЯНЫ

Вернемся зноў у адзінокую халупу на Аламо, так раптоўна пакінутую карцёжнікамі, якія размясціліся пад яе дахам у часе адсутнасці гаспадара.

Набліжаўся поўдзень наступнага дня, а гаспадар усё яшчэ не вяртаўся. Фелім па-ранейшаму быў адзіным жыхаром халупы. Па-ранейшаму ён ляжаў п'яны, расцягнуўшыся на падлозе.

Каб растлумачыць усё, трэба расказаць, што адбылося далей у тую ноч, калі ігракі ў *monté* так раптоўна пакінулі халупу.

Відовішча трох чырвонаскурых дзікуноў, што размясціліся вакол стала ў азарце картачнай ігры, працвярэзіла Феліма больш, чым сон.

Што было далей, ён ясна сабе не ўяўляў. Памятаў толькі, што трое расфарбаваных індзейцаў раптам спынілі ігру, шпурнулі карты на падлогу, усталі перад ім з кінжаламі ў руках, пагражаючы яго жыццю. Пасля раптам павярнуліся спіною і разам з чацвертым індзейцам, які прышоў па іх, спяшаючыся вышлі з халупы.

Усё гэта адбылося на працягу якіх-небудзь дваццаці секунд. І калі ён апамятаўся ад страху, то ў хакале ўжо нікога не было.

Спаў ён ці не? П'янымі вачыма ён бачыў усё гэта ці ў сне? Ці было гэта рэальнасцю ці якой-небудзь новай, незразумелай для яго розуму з'явай, падобнай да той, якая да гэтага часу стаяла ў яго памяці?

Не, гэта не магло быць зданню. Ён бачыў дзікуноў занадта блізка, каб памыліцца ў тым, што яны былі сапраўднымі людзьмі. Ён чуў, як яны размаўлялі на незразумелай для яго мове. Больш за тое, яны-ж пакінулі на падлозе свае карты.

Фелім і не падумаў падняць хоць-бы адну з іх, каб пераканацца, ці сапраўдныя яны. Ён быў у дастаткова цвярозым стане, але проста ў яго нехапіла для гэтага мужнасці. Хіба мог ён быць упэўненым, што гэтыя дзіўныя карты не апякуць яму пальцаў? Адкуль ведаць, яны-ж маглі належаць самому чорту!

Не глядзячы на зблытанасць думак, Фелім усё-ж зразумеў, што аставацца ў халупе небяспечна. Прыбраныя ігракі могуць вярнуцца, каб прадаўжаць ігру. Яны пакінулі тут не толькі свае карты, але і ўсю маёмасць хакале. Праўда, штосьці важнае прымусіла іх раптам пайсці адсюль, але таксама раптоўна яны могуць і вярнуцца.

Пры гэтай думцы ірландзец рашыў дзейнічаць. Патушыўшы свечку, каб ніхто не бачыў, што ён робіць, ён, крадучыся, вышаў з халупы. Праз дзверы ён не асмеліўся выйсці. Месяц ярка асвятляў пляцоўку перад домам. Дзікуны маглі быць дзе-небудзь паблізу. Ён сарваў конскую скуру са сцяны і праціснуўся ва ўтварыўшуюся шчыліну. Апынуўшыся на дварэ, Фелім прашмыгнуў пад ценё дрэва.

Ён не паспеў яшчэ далёка адыйсці, калі заўважыў наперадзе ў сябе некалькі цёмных прадметаў. Пачуліся гукі, нібы коні жавалі траву; час ад часу далятаў удар капытоў. Фелім спыніўся і схаваўся за ствол кіпарыса.

Хутка ірландзец пераканаўся, што гэта сапраўды коні. Няма сумнення, што яны належалі тым чатыром воінам, якія ператварылі халупу мустангера ў ігарны дом. Як відаць, коні былі прывязаны да дрэў,—але-ж маглі быць каля іх і гаспадары.

Пры гэтай думцы Фелім хацеў павярнуць ужо і пайсці ў

іншым напрамку. Але ў гэты момант ён пачуў галасы, якія даліталі з супроцьлеглага боку,—гэта было некалькі мужчынскіх галасоў, якія пагражалі некаму. Пасля пачуліся адрывістыя ўсклікі сполаху, за імі брэх сабакі. Затым наступіла цішыня, парушаемая толькі трэскам ламаўшыхся галін, нібы некалькі чалавек ратаваліся, у паніцы ўцякаючы праз лясныя зараснікі.

Фелім прадаўжаў прыслухоўвацца: людзі набліжаліся да кіпарыса. Праз некалькі секунд яны былі ўжо каля сваіх коней і, не спыняючыся, ускочылі ў сёдлы і паехалі.

Калі чатыры ўцекачы трапілі ў паласу святла месяца, Фелім выразна ўбачыў яркачырвоную афарбоўку іх голых цел. Ён пазнаў у іх чатырох індзейцаў, якія былі ў халупе мустангера.

Фелім не крануўся з месца да таго часу, пакуль па гуку далятаўшага тупату не вызначыў, што коннікі падняліся па крутым адкосе на раўніну і паімчаліся хуткім галопам па прэрыі.

Тады ён вышаў са сваёй засады і, пляснуўшы рукамі, усклікнуў:

— Святы Патрык! Што-ж гэта можа азначаць? Што гэтым чарцям тут патрэбна? І хто ўздумаў гнацца за імі? Але, відаць, хтосьці іх здорава напалохаў. Цікава, магчыма, гэта той самы? Клянуся, што гэта так. Я чуў, як брахаў сабака, а ён-жа пабег за ім. О, госпадзі, што гэта такое? А рятам ён, у пагоні за імі, накіруецца ў гэты бок?

Боязь зноў сустрэцца з загадным коннікам прымусіла Феліма схваца за дрэва. У стане трэпетнага чакання ён прастаяў там яшчэ некаторы час.

«Нарэшце, гэта, напэўна, толькі жарт містэра Морыса. Яму захацелася напалохаць мяне. Ён вяртаўся дадому. Добра, што падаспеў якраз своєчасова і напалохаў чырвонаскурых. Яны збіраліся аграбіць і забіць нас. Напэўна, гэта так і ёсць. Прайшло, напэўна, ужо шмат часу. Памятаю, што выпіў я парадкам. А цяпер як быццам нічога і не бывала. А вось што цікава: ці не ўбачылі індзейцы маёй бутлі? Я чуў, што яны любяць гэты напітак не менш за нас, белых. Божа, калі яны толькі пачулі пах, там-жа, напэўна, і кроплі не асталося! Трэба на хвіліначку вярнуцца і праверыць. Іх баяцца няма чаго. Мяркуючы па тым, як яны паімчаліся, і след іх ужо даўно прастыў».

Выбраўшыся са сваёй засады, Фелім накіраваўся да халупы. Ён прабіраўся з апаскай, некалькі разоў спыняўся, каб праверыць, ці няма каго паблізу! Не глядзячы на выдуманую для свайго супакаення гіпотэзу, Фелім усё-ж баяўся яшчэ раз сустрэцца з коннікам без галавы. Аднак, жаданне выпіць заглушала страх, і Фелім хоць і не рашуча, але ішоў наперад. Нарэшце, ён ціхенька ўвайшоў у халупу.

Святла ён не запаліў—у гэтым не было неабходнасці. Знайсці бутлю вобмацкам для яго не было цяжка: ён вельмі добра ведаў месца, дзе яна стаяла.

Але ў заветным кутку бутлі не было.

— Чорт-бы іх пабраў! Падобна, што яны да яе дабраліся! Інакш чаму яе няма на месцы? Я паставіў яе туды. Вельмі добра памятаю, што паставіў яе на сваё месца.

— Ах, вось ты дзе, мая каштоўнасць!—прадаўжаў ён, калі, нарэшце, намацаў прадмет сваіх пошукаў.—Ах, жывёліны, ды яны-ж асушылі яе! Каб на тым свеце чэрці прыпаклі гэтых чырвонаскурых зладзеяў! Няхай ім пакажучь, як красці віно ў спячага чалавека! Ай-ай! Што-ж мне цяпер рабіць—зноў класціся спаць? Але хіба заснеш з думкамі аб іх і аб тым, другім? Напэўна без выпіўкі я не знайду сабе спакою. А ні кроплі-ж не асталося. Пачакай! Святы Патрык! Успомніў! Поўная фляга. Я яе ў куфэрак схаваў. Напоўніў да самага рыльца, каб даць містэру Морысу ў дарогу, калі ён у апошні раз збіраўся ў сэтлмент. І ён-жа, здаецца, забыўся яе ўзяць з сабою. Не дай бог, калі толькі індзейцы дабраліся сваімі бруднымі лапамі і да яе,—я тады звар'яцею!

— Ура!—закрычаў Фелім пасля некаторага маўчання, у часе якога чуваць было, як ён капаўся ў куфэрку.—Вось шчасце, чырвонаскурый не здагадаўся сюды зазірнуць! Фляга поўная—ніхто і не дакрануўся да яе!

Пасля гэтай шчаслівай вынаходкі ў цемені халупы пачаліся скокі абрадаванага ірландца.

Пасля надыйшла цішыня, затым пачулася бульканне вадкасці.

Праз некаторы час гэты гук змяніўся чмоканнем губ, усклікамі прыемнасці.

Зноў пачулася бульканне, зноў чмоканне, і так па чарзе да таго часу, пакуль, нарэшце, не пачуўся гук зваліўшайся на падлогу пустой флягі.

А затым п'яныя выкрыкі чаргаваліся з урыўкамі п'янай песні, дзікім рогатам і няскладнымі разважаннямі аб чырвонаскурых індзейцах і безгаловым конніку. Зноў і зноў, але ўсё цішэй і цішэй паўтараліся тыя-ж словы аб перажытых жахах, пакуль, нарэшце, не змяніліся бесперапынным гучным храпленнем дарэшты ап'янеўшага прамоўцы.

Раздзел LII

ПРАБУДЖЭННЕ

Другі сон Феліма цягнуўся даўжэй за першы. Ужо блізіўся паўдзень, калі ён, нарэшце, прачнуўся, і то не па сваёй волі, а ад ядра халоднай вады, выплеснутай яму проста ў твар. Гэта працвярэзіла яго не горш, чым відовішча чырвонаскурых дзікуноў.

Зеб Стумп наладзіў яму гэты душ.

Выехаўшы з варот Каса-дэль-Карво, стары паляўнічы накіраваўся самым кароткім шляхам да выток ракі Нуэсес. Ён ехаў па добра вядомай яму сцежцы.

З таго, што яму сказала Луіза Пойндэкстэр, стары паляўнічы зразумеў, што Морыс Джэральд у вялікай небяспецы. Стумп стараўся ўнікаць сустрэчы з атрадамі Пойндэкстэра і спяшаўся прыехаць на Аламо да іх.

Ён ведаў, што калі ён сустрэнецца з рэгулятарамі, то хочаш-не-хочаш яму давядзецца паказаць дарогу да жылля мяркуемага забойцы.

На некаторай адлегласці ад халупы, ужо ў зарасніках нізкага берага Аламо, Стумп прывязаў каня і прадаўжаў шлях пехатою.

Дзверы, абцягнутыя скурай мустанга, былі зачынены, але пасярод іх зіяла дзірка. Што гэта магло азначаць?

Гэта прымусіла паляўнічага быць яшчэ больш асцярожным. Нячутымі крокамі абшыоў ён халупу і, прабіраючыся пад прыкрыццём дрэў, дайшоў да паветкі, стаў на калені і пачаў прыслухоўвацца.

З хакале пачулася гучнае дыханне, суправаджаемае перарывістым храпленнем. Зеб Стумп зазірнуў у шчыліну і ўбачыў спячага на падлозе Феліма.

Цяпер асцярожнасць была лішняй. Паляўнічы падняўся на ногі і, зноў абшыоўшы халупу, увайшоў праз дзверы. Яны не былі замкнуты. Ён не стаў будзіць Феліма.

«Рэчы складзены ў дарогу. А! Успамінаю: малады ірландзец гаварыў, што збіраецца днямі выехаць адсюль. Гэты-ж малайчына не проста спіць, а мярцвецкі п'яны. Цікава, ці пакінуў ён хоць кроплю выпіўкі. Наўрад. А вось і бутля без корка валяецца на баку, побач і фляга—таксама пустая. Чорт-бы пабраў гэтага п'яніцу,—ён-жа здольны паглынуць не менш вадкасці, чым уся крэйдавая прэрыя!.. Іспанскія карты! Цэлая калода валяецца на падлозе. Што ён мог рабіць з імі? Напэўна, выпіваючы, раскладваў пас'янс. Але хто прарэзаў дзірку ў дзвярах і адкуль гэта шчыліна ў сцяне? Напэўна, ён мне зможа растлумачыць. Разбуджу яго і запытаюся».

— Фелім! Фелім!

Фелім не адказваў.

— Фелім, гэта я! Фелім!

Адказу зноў не было. Не гледзячы на тое, што другі раз паляўнічы закрычаў з такой сілай, што голас яго быў, напэўна, чуваць на поўмілі, Фелім прадаўжаў спакойна спаць. Зеб пачаў трэсці п'яніцу з усёй сілы; у адказ пачулася толькі нейкае мармытанне, але яно зараз-жа перайшло ў ранейшае раскацістае храпленне.

«Калі-б не яго храпленне, я падумаў-бы, што ён памёр. Але што ён страшэнна п'яны, у гэтым няма сумнення. Як-жа прывесці яго ў прытомнасць?»

Позірк старога паляўнічага спыніўся на вядры, якое стаяла ў кутку. Яно было поўнае вады. З усмешкай Зеб падняў вядро і плюхнуў ваду проста ў фізіяномію соннаму.

Гэта дало жадаемыя рэзультаты. Фелім прачнуўся, хоць яшчэ і не працверазіўся.

Паток усклікаў, які вырваўся з яго вуснаў, зліўся з вясёлым рогатам старога паляўнічага.

Нарэшце, абодва супакоіліся і маглі пачаць сур'ёзную размову.

Не глядзячы на ап'яненне, Фелім усё яшчэ знаходзіўся пад уплывам перажытай жудасці. Бесцырамонны жарт Зеба не выклікаў у ім крыўды—ён быў рад, што мог, нарэшце, падзяліцца з кім-небудзь сваімі ўражаннямі. Зеб упершыню пачуў ад яго абдзіўным конніку без галавы.

Спачатку Зеб высмеяў Феліма. Ён назваў гэта проста «ігрой уяўлення» старога п'яніцы. Аднак, ён быў азадачаны, калі Фелім прадаўжаў настойваць, што гэта было сапраўды фактам.

— Ну, якая-ж гэта магла быць памылка!—пярэчыў ірландзец.—Хіба я не бачыў містэра Морыса таксама ясна, як цяпер бачу вас? Бачыў усё, за выключэннем галавы. Але і галаву я пасля ўбачыў, калі ён павярнуў каня. Ды апрача таго, на ім было яго мексіканскае серапэ і боты са скуры ягуара. А як я мог не пазнаць яго прыгожага каня? Здаецца, я забыўся яшчэ сказаць, што і Тара пайшоў за ім. А пасля я чуў, як ён роў на індзейцаў.

— Індзейцы?—усклікнуў паляўнічы, недаверліва ківаючы галавой.—Індзейцы, якія іграюць іспанскімі картамі?

— Вы думаеце, што гэта былі не індзейцы?

— Ныважна, што я думаю. Цяпер няма часу разважаць. Прадаўжай, раскавай усё, што ты бачыў і чуў.

Калі Фелім, нарэшце, скончыў сваё апавяданне, Зеб не стаў больш задаваць пытанняў. Ён вышаў з халупы і расцягнуўся на траве.

Яму хацелася разабрацца ў сваіх думках: расказ Феліма яшчэ больш заблытваў абстаноўку ўсёй справы.

Да гэтага часу вядома было толькі аб знікненні Генры Пойндэкстэра, цяпер-жа карціна ўскладнялася яшчэ тым, што мустангер не вярнуўся дадому, не глядзячы на тое, што павінен быў прыехаць, са слоў-слугі, яшчэ напярэдадні раніцой.

Яшчэ больш таямніча гучэў дзіўны расказ аб тым, што мустангер з'яўляўся ў вобразе конніка без галавы, або з галавою, якую трымаў у руцэ. Гэта магло быць толькі нейчай прадзелкай.

Дзіўна, вядома, займацца такімі жартамі ў момант, калі толькі што зроблена забойства і палова насельніцтва сетлмента шукае забойцу. Гэта было тым больш дзіўна, што вінавайцам злачынства лічылі ні каго іншага, як іменна Морыса Джэральда.

Перад Зебам Стумпам раскрывалася карціна нейкага дзіўнага счাপлення акалічнасцей або, правільней, нейкага награмаджэння падзей. Здарэнні без бачных прычын, прычыны без бачных вы-

нікаў, злачынствы без зразумелых пабуджэнняў. Штосьці таямнічае, незразумелае...

Начное спатканне паміж Морысам Джэральдам і Луісай Пойндэкстэр, сварка з братам як вынік гэтага спаткання, ад'езд Морыса ў прэрыю, Генры, які адправіўся наўздагон, каб прасіць у Джэральда прабачэння,—усё гэта зусім натуральна і зразумела. Але далей пачыналіся блытаніна і супярэчнасці.

Зеб Стумп ведаў прыхільнасць Морыса Джэральда да Генры Пойндэкстэра. Неаднаразова Морыс гаварыў аб Генры Пойндэкстэры і ніколі не выяўляў і ценю варожасці, наадварот, заўсёды захапляўся надзвычайнымі якасцямі гэтага юнака. Здагадка, што Морыс мог раптам ператварыцца з прыяцеля юнака ў яго збойцу, здавалася, вельмі непраўдападобнай.

Не гледзячы на незвычайную яснасць розуму, Зеб Стумп не мог знайсці разумную разгадку гэтай складанай драмы. Адзіна, у чым ён не сумняваўся,—гэта ў тым, што чатыры коннікі, якія, на яго думку, не былі індзейцамі, зрабілі набег на халупу мустангера. Магчыма, што яны былі неяк звязаны з учыненым забойствам. Аднак, з'яўленне гэтых людзей у хакале і адсутнасць яе гаспадара навялі Стумпа на яшчэ больш сумныя меркаванні. Яму здавалася цяпер, што забіты быў не адзін чалавек і што ў лясных зарасніках варта шукаць два трупы.

Пры гэтай думцы цяжкі ўздых вырваўся з грудзей старога паляўнічага. Ён палюбіў маладога ірландца амаль бацькаўскай любоўю. І думка, што Морыс Джэральд па-здрадніцку забіты ў цёмных зарасніках і што цела яго кляюць каршуны і разрываюць кайоты, рабіла старому нясцерпны боль. І чым больш ён удумваўся, тым глыбей уздыхаў. Нарэшце, не могучы ўжо знаходзіцца пад гэтым пакутлівым прыгнётам, Стумп усхапіўся на ногі і пачаў хутка хадзіць узад і ўперад. Ён рашыў адпомсціць.

Стары паляўнічы быў так захоплены сваімі горкімі перажываннямі, што не заўважыў, як міма яго прабег вялікі сабака мустангера.

Фелім радасным крыкам вітаў зварот сабакі. Зеб Стумп аставаўся раўнадушным да гэтага да таго часу, пакуль не пачуў гучнага выкліку, звернутага да яго:

— О, містэр Стумп, паглядзіце на Тару. Глядзіце, у яго на шыі штосьці прывязана. Гэтага не было, калі ён пабег. Як вы думаеце, што гэта такое?

Сапраўды, на шыі сабакі быў раменьчык з аленай скуры. Але пад ім яшчэ нешта тырчэла—нейкі маленькі скрутчак.

Зеб выцягнуў паляўнічы нож і нахіліўся да сабакі; той у сполаху пачаў адступацца назад, але пасля, пераканаўшыся, што тут не было благога намеру, дазволіў падыйсці да сябе.

Раменьчык быў разрэзаны, скрутчак расхінуты—у ім была картка.

На картцы было надрукавана імя і было штосьці напісана ад рукі, як быццам чырвоным чарнілам, правільней—крывёю.

Заб пачаў чытаць. Ён досыць хутка разабраў, што было напісана ў пісьме. Ён з-палёгкай уздыхнуў.

— Ён жывы, Фелім! Ён жывы! Паглядзі на гэта. Э, ды ты-ж нешсьменны! Дзякуй старэнькаму настаўніку, што навучыў мяне чытаць. Але ўсёроўна! Ён жывы! Ён жывы!

— Хто? Містэр Морыс? Трэба падзякаваць богу!

— Пачакай! Цяпер для гэтага няма часу. Дастань коўдру і папругі. Зрабі гэта, пакуль я схаджу па сваю кабылу. І хутчэй! Нельга траціць ні хвіліны, інакш будзе позна!

Раздзел LIII

ЯКРАЗ СВОЕЧАСОВА

Пры гэтых словах стары паляўнічы рушыў у дарогу.

Ён гаварыў зусім правільна—нельга было траціць ні хвіліны. У той момант, калі прагучэлі гэтыя словы, чалавек, які пісаў крывёю, зноў быў у смяротнай небяспецы—на яго яшчэ раз напалі кайоты. Але не ў іх была галоўная небяспека. Яму папражаў больш страшны вораг, які быў ужо гатовы разарваць няшчаснага.

Для чытача цяпер ужо ясна, што ранены чалавек у панаме і плашчы быў Морыс Джэральд. Пасля апісанай схваткі з кайотамі, якая шчасліва закончылася дзякуючы ўмяшанню Тары, ён адчуў страшэнную слабасць, і яму захацелася спаць.

Стомлены і супакоены, ён хутка заснуў. Сон прадаўжаўся некалькі гадзін.

Прачнуўся Джэральд на гэты раз таму, што добра выспаўся. Сілы яго былі ўжо значна адноўлены, і ён мог спакойна падумаць аб сваім становішчы.

Сабака выратаваў яго ад кайотаў. Але што-ж далей? Адданая жывёла ўсёроўна не можа пераправіць яго дадому. А аставацца тут—азначала памерці з голаду або ад атрыманых ран.

Джэральд устаў на ногі, але адчуў, што яму цяжка стаяць. Слабасць далучылася цяпер да яго іншых недамаганняў. Ён паспрабаваў зрабіць адзін-два крокі і вымушан быў зноў легчы.

У цяжкую хвіліну поўнага бяссілля ў яго прамільгнула радасная думка: «Тара можа занесці вестачку ў халупу».

— Калі-б я толькі мог прымусіць яго вярнуцца дадому!—сказаў ён і выпрабавальна паглядзеў на сабаку.—Хадзі сюды, мой добры,—прадаўжаў Морыс, звяртаючыся да бязмоўнага сябра.—Я хачу, каб ты быў маім пісьманосцам і занёс маё пісьмо. Ты разумееш? Пачакай, пакуль я напішу яго. Тады я растлумачу табе лепш. На шчасце, у мяне ёсць картка,—сказаў ён, сунуўшы руку ў кішэню.—Алоўка няма, але гэта не бяда. Чарніла тут хопіць. А замест пярэ мне паслужыць шып вось гэтай агавы.

Ён падпоўз да расліны, адламаў адзін даўжэйшы шып, які

тырчэў на канцы ліста, памачыў яго ў кроў аднаго з кайотаў і пачаў пісаць.

Затым ён дастаў кавалачак раменьчыка з аленай скуры і звязаў яго на шыі сабакі. Старанна закруціўшы картку ў кавалачак цыраты, адарванай ад падкладкі панамы, ён заткнуў яе за імправізаваны нашыйнік.

Цяпер аставалася ўгаварыць сабаку. выканаць абавязкі пісьманосца.

Гэта было досыць цяжка. Верны пёс, не гледзячы на свой розум, ніка не мог зразумець, чаму ён павінен пакінуць таго, каму ён быў так шчыра адданы. Ён доўга аставаўся глухім да ўгавораў, якія гналі яго адсюль. І толькі пасля таго, як чалавек, так нядаўна ім выратаваны, з прытворнай злосцю закрычаў на яго і пабіў кастылём,—толькі пасля гэтага сабака падначаліўся і пайшоў.

Адправіўшыся ў дарогу, Тара некалькі разоў аглядаўся назад і кідаў на гаспадара позіркі, поўныя дакору.

— Бедненькі!—з жалем у голасе сказаў Морыс, калі Тара знік у зарасніках.—Гэта ўсёроўна, што пабіць сябе або самага блізкага прыяцеля. Ну, нічога, я не астануся ў яго ў даўгу. А цяпер мне трэба падумаць аб абароне ў выпадку новых нападаў кайотаў. Яны, напэўна, з'явіцца, адчуўшы, што я астаўся адзін.

План дзеяння быў абдуман.

Недалёка ад арэшніку стаяла дрэва з двума тоўстымі гарызантальнымі сукамі. Яны былі блізка адзін ад другога на вышыні шасці-сямі футаў над зямлёю.

Джэральд пракалоў нажом цэлы рад дзірачак у полах свайго плашча, пасля разматаў свой крэпавы шарф і разарваў у даўжыню надвое. Такім чынам атрымаліся дзве паласы па некалькі ярдаў даўжынёю. Пасля гэтага ён расцягнуў плашч паміж сукамі і прывязаў яго палоскамі шарфа на дрэве ў выглядзе гамака.

Морыс ведаў, што кайоты не ўмеюць лазіць па дрэвах і што, уладзіўшыся на гэтай вісячай пасцелі, ён можа зусім спакойна наглядаць за імі.

Ён не шкадаваў сваіх сіл, наладжваючы гэтае прыстасаванне, бо быў упэўнены, што кайоты павінны вярнуцца. І, сапраўды, ваўкі не замарудзілі паказацца. Яны падкрадваліся з апаскай. Крок-два наперад, затым спыняліся і глядзелі навокал. І зноў прасоўваліся да месца ранейшай бітвы. Пераканаўшыся, што сабакі няма, яны хутка сабраліся ўсім табуном.

Морыс стаў сведкай іх агіднай разлютаванасці, характэрнай для гэтых баязлівых жывёлін. Спачатку яны пачалі жэрці трупы сваіх загінуўшых сабратаў. Услед за тым кайоты стоўпіліся пад дрэвам, на якім размясціўся ранены.

Падвешваючы свой гамак, мустангер не спрабаваў замаскіраваць яго. Ад зямлі яго аддзяляла досыць вялікая адлегласць, і яму здавалася, што гэтым ужо забяспечана яго безапаснасць.

Як відаць, крывава абед яшчэ больш раздражніў апетыт драпежнікаў, і яны стаялі цяпер перад дрэвам, аблізваючы свае запэцканыя крывёю морды.

Морыс амаль не звяртаў на іх увагі, нават і тады, калі баязлівыя жывёлы, падскокваючы, амаль што хапалі за яго ногі.

Аднак, была небяспека, якой ён не прадбачыў загадзя. Драпежнікі, пераканаўшыся ў бескарыснасці сваіх спроб, цяжка дыхаючы, улягліся пад дрэвам. Здавалася-б, гэта не павінна было спалохаць мустангера, паколькі ён не адчуваў небяспекі ў сваім гамаку. Ён-бы і не трывожыўся, калі-б не адчуў зноў прыступу нясцерпнай смагі, якая з кожнай хвілінай рабілася ўсё больш пакутлівай.

Яму зрабілася крывава за сваю нездагадлівасць: можна-ж было падумаць аб гэтым раней, перш чым узлезці на дрэва. Няцяжка было захапіць з сабою запас вады. Крыніца была тут-жа, а ўвагнутыя лісты агавы маглі паслужыць пасудаў.

Але цяпер ужо было позна. Нястрымнае жаданне напіцца павялічвалася ўсё мацней і мацней. Прабрацца да крыніцы праз засаду кайотаў было немагчыма—гэта пагражала смерцю.

Пасля вялікай страты крыві смага мучыць асабліва моцна. Пакуты рабіліся нясцерпнымі. На гэты раз пакуты суправаджаліся галюцынацыямі. Здавалася, што колькасць ваўкоў павялічылася ў дзесяць разоў. Іх ужо не сотня—цэлая тысяча навадняла паянку. Яны ўсё набліжаліся і набліжаліся. Вочы іх блішчэлі страшным бляскам. Чырвоныя языкі дакраналіся да падвешанага плашча. Яны раздзіралі яго сваімі зубамі. Да Морыса даносілася іх смуроднае дыханне, калі яны падскаквалі да сукоў дрэва.

У моманты прасвятлення мустангер бачыў, што ўсё гэта было іграй хворага ўяўлення. Ваўкі прадаўжалі спакойна ляжаць на траве, пільнуючы свайго палонніка.

У адзін з такіх момантаў Джэральд убачыў нечаканую і незразумелую перамену. Кайоты раптам усхапіліся і ўцяклі ў гушчар. Зніклі ўсе да аднаго.

Што-б магло спалохаць іх?

Крык радасці вырваўся з грудзей Морыса. Напэўна, Тара вярнуўся. Магчыма, і Фелім разам з ім. Часу-ж прайшло дастаткова: засада кайотаў прадаўжалася каля двух гадзін. Морыс нахіліўся ўніз і паглядзеў навокал. Ні сабакі, ні слугі не было відаць. Нічога, апроча галін і кустоў. Ён прыслухаўся. Ні гуку, апроча завыванняў кайотаў, якія ўсё яшчэ, здавалася, прадаўжалі адступаць. Ці не брэд гэта зноў? Што магло прымусіць іх уцякаць? Але ўсёроўна. Дарога была свабодная. Падыйсці да крыніцы цяпер можна было. Вада блішчэла перад яго вачыма. Яе бульканне лашчыла слых.

Ён спусціўся з дрэва і накіраваўся да берагу крыніцы. Але, перш чым нахіліцца да вады, Морыс яшчэ раз азірнуўся назад і ясна ўбачыў сярод зеленай жоўтую плямістую скуру—ягуара.

Нібы змяя, выпаўзаў ягуар з гушчы, выгінаючы сваё доўгае тонкае цела.

Цяпер было зразумела, чаму ўцяклі кайоты.

Намеры драпежніка былі таксама досыць відавочныя: ён адчуў кроў і спяшаўся да месца, дзе яна была праліта, каб падзяліць крываваы пір.

Ягуар накіраваўся да чалавека перш памалу, паўзком, пасля хутчэй і хутчэй, рыхтуючыся скачыць.

Лезці на дрэва было бескарысна: ягуар лазіць па дрэвах, як кошка. Мустангер гэта ведаў, але калі-б ён і не ведаў гэтага, усёроўна было позна ўжо. Жывёла мінавала тое дрэва, якое служыла мустангеру сховішчам, а паблізу не было другога, куды можна было-б узлезці.

Кіруемы несвядомым інстынктам, няшчасны кінуўся проста ў ваду. Але ягуар не толькі добра лазіць па дрэвах, але і плавае, як выдра. Ён таксама страшны ў вадзе, як і на сухазем'і.

У поўнай безнадзейнасці Морыс Джэральд спыніўся, увайшоўшы ў ваду па пояс. Больш нічога не аставалася рабіць. Абараняцца не было чым: не было ні стрэльбы, ні рэвальвера, ні нажа, ні нават кастыля.

Дзікі крык вырваўся ў няшчаснага, калі плямісты звер падрыхтаваўся скачыць.

Але адначасова завьў і ягуар. І замест таго, каб кінуцца на афяру, ягуар мёртвым зваліўся ў ваду.

Нібы водгулле, у адказ на крык мустангера пачуўся другі крык і ўслед за ім стрэл, які прымусіў завьць ягуара.

Вялізны сабака рынуўся праз зараснікі і скачыў у ваду. Чалавек гіганцкага росту хутка набліжаўся да берага. Другі, невялікага росту, ехаў за ім, нападўняючы наветра крыкамі ўрачыстай радасці.

Гэтыя гукі здаліся раненаму хутчэй зданнёвымі, чым рэальнымі. Усе перажытыя жахі былі занадта доўгімі і занадта цяжкімі пакутамі для яго нервовай сістэмы. Морыс Джэральд не вытрымаў такога напружання—яго ахапіў прыступ гарачкі. Хворы хацеў задушыць свайго вернага сабаку, які лашчыўся да яго, і адбіваўся ад моцных абдымкаў сябра, які спрабаваў вынесці яго з вады.

Раздзел LIV

ПАЛАНКІН ПРЭРЫ

Гэта Зеб Стумп прышоў на выручку мустангера. Слухаючыся ўказанняў запісачкі, стары паляўнічы спяшаўся, як толькі мог, каб хутчэй прыбыць на месца спаткання.

Ён падаспеў якраз своечасова, у той самы момант, калі ягуар рыхтаваўся скачыць. На шчасце, Зеб ужо быў на адлегласці ружэйнага стрэлу.

Куля, якая прабіла сэрца лютага звера, не спыніла прыжка, але гэта быў апошні прыжок драпежніка.

Стары паляўнічы кінуўся ў ваду.

Але тут яго самога чакаў напад. Не кіпцюры ягуара ўчапіліся ў яго, а рукі чалавека, якога ён толькі што выратаваў ад смерці.

На щасце Зеба, нож мустангера астаўся на зямлі, але непрытомны кінуўся душыць свайго выратаўцу. Зеб адкінуў стрэльбу і адбіў нечаканы напад. Барацьба прадаўжалася досыць доўга. Нарэшце, Зебу ўдалося схапіць маладога ірландца на рукі і занесці на бераг.

Але як толькі хворы адчуў сябе вызваленым, ён усхапіўся з месца і пабег да арэшніка з такой хуткасцю, нібы хворая нага не трывожыла яго больш.

Паляўнічы адгадаў намер непрытомнага. Ён заўважыў лязо нажа, якое блішчэла на плашчы. Мустангер бег па нож. Зеб кінуўся за непрытымным і, яшчэ раз схапіўшы яго, адцягнуў ад дрэва.

— Хутчэй, Фелім!—закрычаў Зеб.—Схавай гэтую штуку. Хлапец страціў прытомнасць. Ён увесь гарыць. У яго гарачка.

Фелім неадкладна паслухаўся.

Але барацьба ўсё-ж не скончылася. Хворы кінуўся з кулакамі на свайго выратаўцу. Ён моцна крычаў, пагражаў, яго вочы бегалі і гарэлі дзікім агнём. На працягу дзесяці хвілін прадаўжалася бойка. Нарэшце, зусім знясілены, Джэральд апусціўся на траву і, пасля некалькіх уздрыгванняў, якія суправаджаліся глыбокімі ўздыхамі, зусім сціх. Здавалася, што апошняя іскра жыцця згасла ў ім.

Фелім пачаў галасіць над ім.

— Перастань раўці, пракляты дурань!—закрычаў Зеб.—Аднаго твайго выцця дастаткова, каб душа рассталася з целам. Ён такі-ж мёртвы, як і ты,—гэта непрытомнасць. Мяркуючы па тым, як ён распраўляўся са мною, як відаць, тут нічога сур'ёзнага няма.

Фелім, узрадаваны тым, што гаспадар жывы і што, больш за тое, жыццю яго небяспека не пагражае, раптам перайшоў ад сумнай распачы да радасці, якая выявілася ў нейкіх камічных скоках.

Яго радасная ўзрушанасць падзейнічала і на Тару. Ён кружыўся каля Феліма, далучаючыся да яго шалёнага ірландскага танца.

Зеб не звяртаў увагі на гэтае камічнае прадстаўленне. Яшчэ раз нахіліўся ён над хворым. Пераканаўшыся, што небяспечных ран няма, Зеб Стумп устаў і пачаў разглядаць рэчы, што валяліся на зямлі. Затым ён звярнуў увагу на панаму, якая ўсё яшчэ аставалася на галаве мустангера.

Капелюшы з гаяквільскай травы, няправільна называемыя панамамі, былі шырока распаўсюджаны на ўсім поўдні, таксама як у Техасе. Але паляўнічы ведаў, што малады ірландзец прывык

насіць мексіканскае самбрэро—галаўны ўбор зусім іншага тыпу. Магчыма, што мустангер на гэты раз здрадзіў свайму звычайу. Зебу здалося, што ён ужо бачыў на некім іменна гэты капялюш. Зазірнуўшы ўнутр панамы, паляўнічы заўважыў два кляймы—адно фабрыканта гэтых капялюшоў, другое, напісанае ад рукі: «Генры Пойндэкстэр».

Цяпер ён пачаў даследаваць плашч. На ім Стумп таксама ўбачыў прыметы, якія даказвалі прыналежнасць плашча таму-ж уласніку.

— Чорт ведае, што ўсё гэта азначае!—прамармытаў стары, гледзячы ў зямлю і глыбока задумаўшыся.—Капялюшы не на сваіх галовах, галовы не на сваіх месцах! Дапраўды, тут штосьці нячыста. Калі-б я толькі не адчуваў болю пад левым вокам ад удару гэтага малайца, я не быў-бы ўпэўнены, бадай, ці на месцы мая ўласная чарапная каробка. Ад яго чакаць глумачэнняў цяпер не даводзіцца,—дадаў Зеб, паглядаючы на Морыса.—Хіба толькі пасля таго, як ён пераспіць сваю гарачку. Але калі гэта будзе—хто ведае?

— Добра,—прадаўжаў паляўнічы пасля некаторай паузы.—Тут аставацца няма чаго. Нам трэба даставіць хворага ў халупу, а для гэтага трэба падумаць, як пераправіць яго туды.

Гэты ўсёроўна нічога не прыдумае,—сказаў Зеб, зірнуўшы на Феліма, занятага размовай з Тарай.—У сабакі, як відаць, больш розуму, чым у яго. Ну, нічога. Давядзецца і яму папрацаваць. Што-ж тут зрабіць? Трэба было-б нам змайстраваць насілку. Можна зрабіць іх з пары шастоў і плашча або коўдры, якую ўзяў з сабою Фелім. Так, зусім правільна. Іменна насілку—якраз тое, што нам цяпер патрэбна.

Цяпер ірландзец быў пакліканы на дапамогу.

Зрэзалі і абстругалі два дрэўцы, кожнае каля дзесяці футаў даўжынёй, дадалі яшчэ два, карацейшых, для папярочных перакладзін. На іх расцягнулі спачатку коўдру, а наверх—плашч. Такім чынам, імправізаваныя насілку былі гатовы. Прадбачачы магчымасць новага шалёнага прыступу, Зеб Стумп рашыў прывязаць хворага да насілак.

Не два чалавекі, як гэта звычайна бывае, неслі гэтыя насілку. Справа была арганізавана інакш: пярэднія канцы шастоў былі ўмацаваны на кані, а ззаду насілку падтрымліваў чалавек.

Да гэтай ролі быў прызначан Фелім.

Зеб ішоў наперадзе ў якасці вожатага.

У гэтым імправізаваным паланкіне Морыс Джэральд быў дастаўлены ў сваю халупу.

* * *

Ужо спусцілася ноч, калі гэта дзіўная працэсія прыбыла да хакале мустангера.

Дужыя рукі паляўнічага асцярожна перанеслі хворага з насілак на яго ложак у халупе.

Джэральд не разумеў, дзе ён знаходзіцца, і не пазнаваў свайго сябра Зеба, які нахіліўся над ім. Яго думкі ўсё яшчэ блукалі, хоць ён больш ужо не вар'яцеў. Надышоў перыяд зацішша.

Хворы не маўчаў, але і не адказваў на ласкавыя пытанні, звернутыя да яго; з яго вуснаў вырываліся нейкія загадочныя выкрыкі.

Сябры мустангера перавязалі яму раны, як змаглі, але больш нічога зрабіць было нельга. Трэба было чакаць раніцы.

Зеб распарадзіўся, каб Фелім пайшоў спаць, а сам астаўся ля пасцелі хворага.

У старога паляўнічага былі свае меркаванні адносна гэтага. Яму не хацелася, каб брэд хворага чуў хто-небудзь, апроча яго, нават Фелім. І ён прасядзеў цэлую ноч ля пасцелі хворага і лавіў кожнае яго слова.

Зебу Стумпу не дзіўна было чуць, як хворы ў сваіх любоўных клятвах паўтараў увесь час імя Луізы. Але і другое імя часта вырывалася з вуснаў хворага. І з ім была звязана менш прыемная для слыху гаворка.

Гэта было імя брата Луізы.

Нейкія няскладныя, жудасныя, бяссэнсныя словы суправаджалі гэта імя.

Зеб Стумп сядзеў і параўноўваў усё чутае з ужо вядомымі яму фактамі, і, калі надышла раніца, ён ужо не сумняваўся ў тым, што Генры Пойндэкстэр нежывы.

Раздзел LV

ДЗЕНЬ НАВІН

Дон Сільвіо Мартынец—адзін з нямногіх мексіканскіх багацель, якія асталіся ў Техасе пасля захопу краіны паўночнымі каланістамі. Ён мала цікавіўся палітыкай, быў чалавекам міралюбівым ад прыроды, пажылым ужо, а таму досыць лёгка прымірыўся з новым становішчам. Страта нацыянальнай незалежнасці ўроўнаважвалася ў яго свядомасці безапаснасцю ад набегу каманчаў, якія тэрарызавалі краіну да прыходу сюды каланістаў. Дзікуны, праўда, не былі яшчэ канчаткова пераможаны, але напады іх былі значна радзей.

І старому мексіканцу адно гэта здавалася ўжо вялікім дасягненнем.

Дон Сільвіо быў «ганадэро»—жывёлаводам вялікага маштаба. Яго пасвішчы прасціраліся на многа міль у даўжыню і шырыню, а яго табуны коней і рагатай жывёлы вылічаліся тысячамі галоў. Яго гасіенда—доўгі і вузкі аднапавярховы дом—хутчэй нагадваў турму, чым жылое памяшканне. З усіх бакоў яна была акружана загонамі для жывёл.

Жыццё звычайна тут працякала вельмі ціха. Але калі надыходзіла вясёлае свята—свята кляймення жывёлы, вясёлы шум

піру напаўняў паветра на працягу многіх дзён. Гэта, аднак, было толькі адзін раз у год. У астатні-ж час стары ўласнік гасіенды, пераконаны халасцяк, веў спакойнае і адзінокае жыццё. З ім жыла толькі яго сястра, яшчэ старэйшая, чым ён.

Праўда, калі да іх у госці прыезджала іх прыгожанькая пляменніца з берагоў Рыю-Грандэ, ціхая гасіенда ажыўлялася. Ісідоры заўсёды былі тут рады. Яна прыезджала і ехала назад, калі ёй захочацца. У доме дзядзькі ёй дазвалялася рабіць усё, што яна захоча. Старому спадабаліся жвавасць і жыццерадаснасць Ісідоры, ды ён і сам быў далёка не пахмурым чалавекам. Некаторыя ўласцівасці яе характару, якія ў іншых краінах маглі-б здацца нежаноцкімі, былі натуральны ў краіне, дзе загарадны дом вельмі часта ператвараўся ў крэпасць, а дамашні ачаг змочваўся крывёю сваіх жыхароў.

Дон Сільвіо Мартынец пражыў сваю маладосць у абстаноўцы заўсёднай небяспекі. Ён быў сведкай многіх сцэн дзікага разгулу. Нядзівя, што ён не спыняў адчайных выхадак Ісідоры, якія межавалі часта нават з нейкай нястрымнай безразважнасцю.

Стары мексіканец любіў сваю пляменніцу з такой пяшчотнасцю, як толькі можна любіць сваю ўласную дачку. І кожны ведаў, што Ісідора будзе наследніцай усіх яго ўладанняў.

Нядзівя таму, што яна карысталася асаблівай пашанай сярод усіх падначаленых дона Сільвіо Мартынец—на яе глядзелі як на будучую гаспадыню. Але яе паважалі нават незалежна ад гэтага: сваёй храбрасцю яна падабалася смелым мексіканскім сялянам. І, напэўна, сярод іх не знайшлося-б ніводнага, хто не падняў-бы свайго мачэце¹ ў яе абарону.

За апошні час Ісідора пачала ўсё часцей наведваць свайго дзядзьку. Але не з-за таго, што яна больш прывыкла да яго і хацела ўцешыць яго старасць,—прычына была іншая. Яна прыезджала на Леону ў надзеі сустрэцца з Морысам Джэральдам. Ісідора кахала мўстангера. З таго самага дня, калі ён вызваліў яе з рук п'яных індзейцаў, ён заўладаў яе сэрцам.

Ісідора не знаходзіла сабе спакою. Экспансіўная па сваёй прыродзе, яна не магла далей цярпець няпэўнасці. Яна рашыла прызнацца ў сваім каханні і запатрабаваць прамога адказу: кахае ён яе ці не? Дзядзьчына назначыла Джэральду спатканне, на якое ён не прыехаў.

«Мігуэль Дыяз стаў паміж імі», так думала Ісідора, калі спяшалася з узгорка ў гасіенду свайго дзядзькі.

Яна пусціла свайго шэрага каня галопам. На галаве ў яе няма капелюша. Прычоска растрапалася. Цудоўныя чорныя косы спусціліся на спіну. Вочы ўзрушана блішчаць. Шчокі разгарэліся яркім румянцам. Набліжаючыся да дома, Ісідора прытрымала павады. Конь замарудзіў бег, пайшоў трушком, пасля шагам і, нарэшце, спыніўся сярод дарогі.

¹ Мачэце—мексіканскі нож для зразання чароту.

Ісідора задумалася.

«Лепш яго не чапаць, Пачнецца скандал. Пакуль ніхто нічога не ведае аб маім спатканні. Ах, калі-б толькі расказаць аб усім гэтым любезным цехасцам, то адных маіх доказаў было-б дастаткова, каб жорстка пакараць яго. Але няхай ён живе... Ён нягоднік, але я не баюся яго. Пасля таго, што адбылося, ён не асмеліцца падысці да мяне блізка. Прасвятая дзева! І як толькі я магла, хоць-бы на хвіліну, ім захапіцца!.. Трэба паслаць каго-небудзь вызваліць яго. Чалавека, які захаваў-бы маю таямніцу. Каго-ж? Беніто—старэйшага пастуха. Верны, адважны чалавек. А вось і ён! Як заўсёды, усё лічыць сваю жывёлу».

— Беніто! Беніто!

— Да ваших паслуг, сен'ёрыта.

— Беніто, мой дружа, я хачу цябе прасіць аб адной ласцы. Ты згодзен дапамагчы мне?

— Рад выканаць ваша распараджэнне,—адказаў мексіканец, нізка кланяючыся.

— Гэта не распараджэнне: я прашу зрабіць мне ласку.

— Слухаю вас, сен'ёрыта.

— Ці ведаеш ты месца на вяршыні ўзгорка, дзе выходзяцца тры дарогі?

— Таксама добра, як кораль у гасіендзе вашага дзядзькі.

— Добра. Адпраўляйся туды. Ты знойдзеш там чалавека. Рукі ў яго звязаны ласо. Вызвалі яго, і няхай ідзе на ўсе чатыры бакі. Калі ён атрымаў пашкоджанне, то дапамажы яму, як можаш. Толькі не гавары яму, хто цябе паслаў. Магчыма, ты яго ведаеш. Мне здаецца так, але гэта няважна. Не задавай яму ніякіх пытанняў. І не адказвай на яго пытанні, калі ён захаце ў цябе пытацца. Як толькі ты паставіш яго на ногі, няхай сабе распараджаецца імі, як яму захацецца. Ты зразумеў мяне?

— Усё вельмі ясна, сен'ёрыта. Вашы распараджэнні будуць выкананы ў дакладнасці.

— Дзякуй, сябра Беніто. Яшчэ адна просьба: аб тым, што ты для мяне зробіш, павінны ведаць толькі трое, больш ніхто. Трэці—гэта той чалавек, да якога я цябе пасылаю. Астатніх двух ты ведаеш.

— Я разумею вас, сен'ёрыта. Ваша воля для мяне закон.

Беніто прышпорвае свайго каня.

— Пачакай. Я забылася,—закрычала яму Ісідора.—Ты ўбачыш там маё серапэ і капялюш; захапі іх з сабою. Я цябе пачакаю тут або сустрэну на дарозе.

Пакланіўшыся, Беніто ад'ехаў. Але яго зноў спынілі.

— Я рашыла ехаць з табою, Беніто.

Слуга дона Сільвію прывык ужо да капрызаў сваёй будучай гаспадыні.

Ён паехаў наперад, Ісідора паехала за ім.

Але Беніто памыліўся ў сваіх меркаваннях. Сен'ёрыта Ісідора суправаджала яго не з-за капрызу. У яе для гэтага былі сур'ёз-

ныя пабуджэнні. Яна забыла не толькі сваё серапэ і капялюш, але і запіску, якая нарабіла ёй столькі непрыемнасцей. Аб гэтым Беніто не павінен быў ведаць.

Але як трапіла пісьмо ў рукі Эль-Кайота? Хасэ перадаў яму? Ці аказаўся яе слуга здраднікам? Або Дыяз, сустрэўшыся з ім, прымусіў яго сілай аддаць пісьмо? І тое і другое праўдападобна.

Нарэшце, мэта падарожжа дасягнута. Ісідора ўехала на паляну, трымаючыся побач з Беніто.

Мігуэля Дыяза ўжо не было. Але што яе засмуціла больш за ўсё—гэта тое, што не было і кавалачка паперы.

Ляжаў яе капялюш, серапэ і пятля ласо, больш нічога.

— Ты можаш вярнуцца дадому, Беніто. Чалавек, які зваліўся з каня, напэўна, ужо апамятаўся і, як відаць, паехаў. Я рада за яго! Але не забывайся, Беніто, што ўсё павінна астацца між намі. Разумееш?

— Разумею, дон'я Ісідора.

Беніто паехаў і неўзабаве схаваўся за ўступамі ўзгорка.

* * *

Ісідора адна на паляне.

Яна саскоквае з сядла, накідвае на сябе серапэ, адзявае капялюш і зноў ператвараецца ў юнага гідальго. Марудна ўзбіраецца яна ў сядло; думкі яе, як відаць, лунаюць недзе далёка.

Але не паспела яна сесці на каня, як на паляну прыбег Хасэ. Яна адразу-ж запыталася ў яго:

— Што ты зрабіў з пісьмом?

— Я даставіў яго, сен'ерыта.

— Каму?

— Я пакінуў яго ў гасцініцы,—сказаў ён, запінаючыся і бляднеючы.—Дона Морысію я не застаў там.

— Гэта хлусня, мярзотнік! Ты аддаў яго Мігуэлю Дыязу. Не адракайся! Я бачыла гэтае пісьмо сама.

— О, сен'ерыта, даруйце, даруйце! Я не вінаваты, запэўняю вас, я не вінаваты!

— Дурань, ты сам сябе выдаў. Колькі заплаціў табе дон Мігуэль за тваю здраду?

— Клянуся вам, пані, гэта не здрада. Ён... ён... прымусіў мяне... пагрозамі, пабаямі. Я... я... мне не заплацілі нічога.

— Тады я табе заплачу. Больш ты мне не патрэбен. Можаш ісці, куды хочаш. А ўзнагароду на табе—вось і вось!

Разоў дзесяць паўтарыла яна гэтыя словы, і кожны раз яе бізун апускаўся на спіну слугі. Ён спрабаваў уцякаць... Дарэмна! Зноў вяртаўся ён са страху трапіць пад капіты разгарачанага каня. Толькі калі сінія рубцы паявіліся на смуглай скуры, скончылася збіванне.

— А цяпер вон з маіх вачэй! І не трапляйся мне больш. Вон адсюль!

Як перапалоханы кот, слуга ўцякае з паляны. Ён рад, што

мога схавацца ў калючых зарасніках. Там схаваецца і яго ганьба.

Ісідора астаецца на паляне нядоўга. Яе гнеў змяняецца глыбокім засмучэннем. Мала таго, што перашкодзілі яе спатканню,— яе сардэчная таямніца трапіла ў рукі здраднікам.

Зноў накіроўваецца яна дадому.

Каля гасіенды нейкае замяшанне.

Пастухі, палявыя рабочыя, служачыя бегаюць узад і ўперад, ад поля ў кораль, з кораля ва двор, і аб нечым крычаць. Мужчыны ўзбройваюцца. Жанчыны на каленях просяць у неба абароны.

— Што здарылася?—пытаецца Ісідора.

Беніто, які быў непадалёку, адказвае:

— Дзесьці ў прэры забілі чалавека. Афірай паў амерыканец, сын плантатара, які нядаўна пасяліўся ў гасіендзе Каса-дэль-Карво. Гавораць, што індзейцы зрабілі гэтае злачынства.

Індзейцы! У гэтым слове—прычына замяшання, якое ахапіла людзей дона Сільвію.

Самы факт, што забілі нейкага чалавека,—яшчэ невялікае здарэнне для гэтай краіны. Яно не выклікала б такіх хвалюванняў, асабліва калі справа датычыць чужога—амерыканца. Вестка-ж, што блізка індзейцы,—ужо зусім іншая справа. У гэтым пагроза безапаснасці.

Ісідора аднеслася да гэтага паведамлення досыць абьякава. Прайшло некалькі гадзін.

Новыя чуткі распаўсюдзіліся адносна забойства. Яно было зроблена зусім не каманчамі, а белым чалавекам—*Морысам-мустангерам!* Індзейцаў няма паблізу.

Гэтая новая рэдакцыя «навін» супакоіла слуг дона Сільвію, але аказала адваротнае дзеянне на яго пляменніцу. Яна не знаходзіла сабе спакою. Праз поўгадзіны Ісідора спыніла свайго каня каля дзвярэй гасцініцы.

Малая мексіканка крыху ўладала англійскай мовай,—ужо некалькі тыдняў, як яна старанна вывучала яе,—і запасу яе слоў аказалася дастаткова для таго, каб распытаць не пра чалавека, які быў забіты, а пра таго, хто абвінавачваецца ў забойстве.

Гаспадар таверны, ведаючы, хто яна, адказваў на пытанні з вялікай уважлівасцю.

З сумам на сэрцы вярнулася мексіканка да гасіенды Мартынец. Там было новае замяшанне. Новая страшная вестка: у ваколіцах ракі Нуэсес з'явіўся коннік без галавы.

Ісідора рашае ехаць назад на Рыо-Грандэ, яе нішто не можа спыніць. Што ёй да таго, што ў прэры, праз якую ляжыць яе шлях, забілі чалавека! Яшчэ менш яе трывожыць здань конніка без галавы. Больш за тое—яна заявіла, што паедзе адна. Дон Сільвію прапанаваў ёй варту з дзесяці ўзброеных вакеро. Ісідора адмовілася наадрэз. Ці не возьме яна з сабою Беніто? Не, яна лічыць за лепшае ехаць адна. Яна так вырашыла.

* * *

У наступную раніцу Ісідора сапраўды адправілася ў дарогу. Ледзь толькі развіднела, яна была ўжо ў сядле. Не прайшло і двух гадзін, як мексіканка была ўжо далёка, але яна ехала не па прамой дарозе на Рыо-Грандэ, а ўздоўж берагоў ракі Аламо.

Раздзел LVI

СТРЭЛ У ЧОРТА

Цэлую ноч хворы не самкнуў вачэй. То ён ляжаў зусім ціхі, маўклівы, то кідаўся ў шалёным брэду. Цэлую ноч не адыходзіў ад яго стары паляўнічы і лавіў кожнае слова яго няскладнай гаворкі.

Сварка. Капялюш. Плашч. Думкі Зеба кідаліся нібы ў нейкім цёмным, таямнічым лабірынце. Ніколі ў жыцці цявразы розум паляўнічага не стаяў перад такімі цяжкасцямі. Зеб Стумп стагнаў, адчуваючы сваё бяссілле.

Пад раніцу, калі святло месяца ўжо змешвалася з досвіткам, пачулася працяжнае, нуднае выццё Тары, які блукаў сярод зараснікаў.

Патушыўшы святло, Зеб ціхенька вышаў і пачаў прыслухоўвацца. Начныя галасы трапічных зараснікаў змоўклі. Але што прымусіла выць Тару?

Паляўнічы спачатку кінуў позірк на палянку перад домам, пасля агледзеў узлесце зараснікаў, затым пачаў углядацца ў цень дрэў. Нічога не было відаць. Змрочнымі контурамі выдзялялася круча на фоне неба. Лінія горнага рэльефа была змякчана абрысамі верхавін растучых там дрэў. Наверсе, за абрывам, расцілалася раўніна. Месяц ярка свяціў проста над кручай, і ваколца была настолькі выразна відаць, што, здавалася, змяя не магла-б прапаўзці незаўважанай.

Але нідзе нікога не было.

Пачуўся нейкі гук. Ён далятаў з боку раўніны і як быццам недалёка ад кручы. Гэта быў нібы стук падковы, якая ўдарылася аб камень.

Так здалося Зебу.

Стары паляўнічы не памыліўся. Неўзабаве з-за дрэва, сапраўды, паказаўся конь. На кані сядзеў чалавек. Цёмным сілуэтам выдзяляўся коннік на сафіравым фоне неба. Абрысы яго фігуры былі відаць толькі ад сядла і да плячэй; паверх плячэй нічога не было відаць.

Зеб Стумп працёр вочы, але вобраз аставаўся тым самым.

Зеб доўга сачыў за дзіўным коннікам, у якога не было галавы. Гэта не была здань або галюцынацыя. Коннік аддаляўся павольна і паступова. Спачатку за дрэвамі абрыва схавалася галава каня, пасля яго шыя, прыдня частка корпуса, пасля і яго сядок—зданнёвы, страшны вобраз чалавека.

— Іосафат!—усклікнуў збянтэжаны паляўнічы. Гэты выклік паўтараў ён заўсёды, калі бываў чым-небудзь усхваляваны. А цяпер, не гледзячы на ўсё яго бясстрашша, ён быў ахоплены жахам.

Некаторы час Зеб стаяў зусім маўкліва, нібы анямеў ад страшнага відовішча.

— Чорт вазьмі!—нарэшце ўсклікнуў ён.—Ірландзец усё-такі праўду казаў. Я думаў, што гэта яму здалася з п'яных вачэй. Але не! Ён на самай справе бачыў, таксама, як і я. Нядзіва, што чалавек спалохаўся. У мяне ў самога ўсё нутро дрыжыць. Іосафат! Што-ж гэта можа быць? Што-ж гэта можа быць?—паўтарыў Зеб пасля некаторага задумлення.—Чорт мяне пабары, калі тым або іншым шляхам я не даб'юся разгадкі. Каб гэта было ўдзень, я мог-бы добра разгледзець гэтага конніка. Трэба паспрабаваць падыйсці да яго бліжэй. Спадзяюся, што ён мяне не з'есць, калі нават гэта сам чорт, а калі коннік без галавы сапраўды чорт, то я яшчэ праверу сваёй куляй, скіне яна яго з сядла ці не. Такім чынам, пойдзем і пазнаёмімся бліжэй з гэтай нечысцю. Усёроўна, хто-б ён не быў.

З гэтымі словамі паляўнічы накіраваўся да сцежкі, якая вяла да абрывістага берага.

Стрэльба была пры ім,—ён узяў з сабою яе, калі выскачыў з халупы, пачуўшы выццё сабакі. Зеб добра разлічыў свой манер: узбіраючыся па крутой сцежцы, ён неўзабаве ўбачыў конніка. Коннік спыніўся над самым абрывам.

Зеба затрэсла ад гэтай сустрэчы.

Аднак, паляўнічы цвёрда рашыў выканаць свой намер; яму трэба было ведаць, хто гэта—чалавек ці чорт.

Зеб схопіў стрэльбу і прыцэліўся. Момант—і куля прабіла-б таямнічага конніка. Але ў паляўнічага прамільгнула думка: магчыма, ён зробіць забойства. Зеб апусціў дула і хвіліну хістаўся.

— Ало, незнаёмы!—закрычаў ён.—Позна-ж вы тут катаецеся. І дзе гэта вы забыліся сваю галаву?

Адказу не было. Толькі конь фыркнуў, пачуўшы чалавечы голас.

— Паслухайце, незнаёмы! Стары Зеб Стумп з штата Кентукі гаворыць з вамі. Ён не з тых, з якімі можна жартаваць. Я хачу, каб вы растлумачылі ваш фокус. Калі вы прадстаўляецеся мерцвяком, то прашу вас падняць руку. Ну, адказвайце, інакш я стрэлю.

Зноў ніякага адказу.

— Чорт-бы вас пабраў!—усклікнуў паляўнічы.—Яшчэ шэсць секунд,—я даю вам шэсць секунд, і, калі за гэты час вы мне не адкажаце, я страляю. Калі вы проста чучала, то гэта вам не пашкодзіць. А калі вы чорт, то гэта, напэўна, таксама не прычыніць вам шкоды. Але калі вы чалавек, які грае ролю мерцвяка, то вы заслугоўваеце кулі за вашу дурасць. Ну, адказвайце-ж,—

прадаўжаў ён з узрастаючым раздражненнем.—Чуеце вы ці не? Вы не хочаце? Добра! Я страляю! Раз, два, тры, чатыры, пяць, шэсць!

Услед за гэтым пачуўся стрэл. Смяротны зарад упіўся ў цела.

У адказ на стрэл дзіка заірзаў конь, а коннік па-ранейшаму спакойна сядзеў у сядле.

Конь паймчаўся, а Зеб астаўся ашаламлены на месцы.

Некалькі секунд ён не мог рушыць з месца і прадаўжаў стаяць, як укопаны.

Зеб Стумп аслупянеў ад жаху. Стары паляўнічы быў зусім упэўнены, што яго куля трапіла ў сэрца, або, ва ўсякім выпадку, у тое месца, дзе павінна быць у чалавека сэрца.

Зеб хацеў уцякаць, але не мог. У поўным здрантвенні сачыў ён за аддаляючымся страшным вобразам. І толькі калі коннік без галавы схаваўся, Зеб знайшоў у сабе сілы, каб адправіцца назад да халупы і, толькі апынуўшыся пад яе страхою, супакоіўся да такой ступені, каб спакойна падумаць аб гэтым дзіўным здарэнні.

Доўга не мог ён вызваліцца ад неадчэпнай думкі, што гэта быў чорт. Аднак, урэшце, разумныя разважанні пераканалі яго ў поўнай невераемнасці такога меркавання. Але зразумець, што-ж іменна гэта было, яму так і не ўдалося.

* * *

Днела. Пара была будзіць Феліма, каб той уступіў у сваю змену ля ложка хворага. Ірландзец, які ўжо зусім працверзіўся, з ахвотай узяў на сябе гэты абавязак. Але, перш чым уступіць месца неспрактываванаму намесніку, стары паляўнічы нанова сам перавязаў раны.

Зеб добра ведаў лячэбныя ўласцівасці раслін. Ён прыклаў да ран адну з разнавіднасцей кактуса, вядомую пад назвай порал. Стары ведаў з практыкі, што сок гэтай расліны акажа лячэбнае дзеянне, і што праз суткі раны пачнуць зацягвацца, а праз тры дні зусім загояцца.

Як і большасць жыхароў радзімы кактусаў, Зеб не верыў дактарам—ён ні за што не пазваў-бы да хворага ніводнага з іх, калі-б нават і была гэтая магчымасць. Да таго-ж стары знахар не бачыў ніякай небяспекі ў гэтых ранах. Небяспека для Морыса Джэральда заключалася ў іншым.

— Ну, містэр Фелім,—сказаў Зеб, заканчваючы перавязку,—мы зрабілі ўсё, што маглі, у гэтай справе, а цяпер трэба падумаць, як накарміць хворага. Ці знойдзецца ў цябе якая-небудзь ежа?

— Нічога няма, містэр Стумп. Але што горш за ўсё—няма ні кроплі віна.

— Ах, ты, нягоднік, ды гэта-ж твае прадзелкі!—злосна

закрычаў Зеб.—Калі-б не ты, гарэлки хапіла-б на ўвесь час хваробы. Што-ж цяпер рабіць?

— Вы дарэмна мяне крыўдзіце, містэр Стумп. Я выпіў толькі з маленькай флягі. Гэта індзейцы асушылі вялікую бутлю. Запэўняю вас!

— Няма чаго хлусіць! Хіба ты мог напіцца толькі тым, што было ў флязе? Я занадта добра ведаю тваё праклятае горла, каб паверыць гэтаму. Ты нямала хлэбнуў з вялікай бутлі.

— Клянуся ўсімі святымі!

— К чорту тваіх дурных святых, не турбуй іх, калі ласка! Ні адзін чалавек разумны не верыць у гэтую нечысьць. Досыць. Спынім гэтыя размовы. Ты высмактаў кукурузную брагу—вось і ўсё тут. За дваццаць міль не паедзеш па яе, а бліжэй дастаць нельга. Давядзецца абыйсціся без яе.

— Што-ж цяпер рабіць?

— Маўчы і слухай, што я табе скажу. Без выпіўкі мы абойдземся, але здыхаць з голаду няма падстаў. Я не сумняваюся, што наш хворы моцна прагаладаўся. Што-ж датычыць мяне, то я такі галодны, што гатоў з'есці кайота, а ўжо ад індэка наўрад ці адварнуся. Ты аставайся тут і пасядзі каля маладога хлопца, а я адпраўлюся на рэчку і пагляджу, магчыма, удасца што-небудзь падстрэліць.

— Не трывожцеся, містэр Стумп, я зраблю ўсё, што трэба. Чэснае слова.

— Змоўкні і дай мне дагаварыць.

— Больш ні слова не скажу.

— Ну, цяпер слухай мяне. Я хачу, каб ты не прамаргаў адной рэчы. Справа вась у чым: калі сюды хто-небудзь забрыдзе ў маю адсутнасць, паведамі мне. І не траць ні хвіліны, а раз-жа паведамі.

— Будзьце ўпэўнены, я гэта зраблю.

— Глядзі-ж, не падвядзі.

— Усё гэта добра, але як мне гэта зрабіць, містэр Стумп? Калі вы зойдзецца далёка і майго голасу не будзе чуваць, што тады рабіць?

— Спадзяюся, што вельмі далёка ісці не давядзецца—дзікага індэка няцяжка падстрэліць і паблізу. А між іншым, невядома,—прадаўжаў Зеб пасля хвіліннага размышлення.—Ці знойдзецца ў цябе стрэльба? Пісталет таксама прыгодны.

— Ні таго, ні другога ў мяне няма. Гаспадар забраў з сабою.

— Дзіўна. Так твая праўда, я магу і не пачуць твайго крыку. Зеб пераступіў быў ужо цераз парог, але пасля спыніўся і задумаўся.

— Ёсць!—усклікнуў ён пасля некаторага размышлення.—Я прыдумаў! Бачыш маю старую кабылу?

— Як-жа не бачыць, містэр Стумп? Вядома, бачу.

— Добра. Глядзі далей—вунь там калючыя кактусы, на самым краі палянкі, бачыш?

— Бачу, як на далоні.

— Малайчына! Цяпер слухай. Сачы за дзвярыма. Калі хто-небудзь прыдзе ў часе маёй адсутнасці, бяжы проста да кактуса, зрэж адну галінку, ды больш калючую выбірай, і ткні яе пад хвост маёй кабыле.

— Святы Патрык! Навошта-ж гэта?

— Бачыш-жа, Фелім, мне трэба ведаць, калі хто-небудзь зазірне сюды. Я не пайду далёка, але ўсё-ж можа здарыцца, што я цябе не пачую. Няхай крычыць кабыла, у яе, бадай, голас мацнейшы за твой. Зразумеў, Фелім? Глядзі-ж, зрабі ўсё, як табё сказана.

Даўшы апошняе распараджэнне, стары паляўнічы ўскінуў стрэльбу на плячо і вышаў з халупы.

«А гэты стары не дурны»,—падумаў Фелім.

Як толькі Зеб крыху адышоў ад хакале, Фелім таксама вышаў з халупы і стаў, як вартавы, ля яе парога.

Раздзел LVII

УМОЎЛЕНЫ СІГНАЛ

Феліму нядоўга давялося стаяць на варце. Не прайшло і дзясці хвілін, як ён пачуў стук капытоў. Хтосьці набліжаўся ўздоўж берага да халупы. У Феліма затрапятала сэрца: «а раптам ды гэта ён зноў?»

Густая зелень дрэў перашкаджала яму разгледзець конніка, які набліжаўся.

Спачатку Фелім хацеў пабегчы на палянку і выканаць распараджэнне Зеба. Аднак, сполах прыкаваў яго да месца, і ён не адважваўся рушыць. Хутка ірландзец пераканаўся, што яго апасенні дарэмныя. У незнаёмага конніка галава была на месцы.

— Ну, так і ёсць,—яна ў яго на плячах,—сказаў Фелім, калі коннік паказаўся з-за дрэў і спыніўся на супроцьлеглым канцы паляны.—Сапраўдная галава, ды яшчэ з прыгожым тварам. Але небарака нечым незадаволены. Можна падумаць, што ён толькі што пахаваў сваю бабулю! Як цудоўна выглядае хлапец, а ножкі якія малюсенькія. Святыя ўгоднікі, ды гэта-ж жанчына!

Прыгледзеўшыся бліжэй, Фелім канчаткова пераканаўся, што ён правільна вызначыў пол незнаёмага конніка.

Гэта была Ісідора.

* * *

Фелім упершыню бачыў мексіканку, ды і яна не ведала яго. Ён правільна заўважыў, што твар яе не быў радасны. Наадварот, ён быў сумны, нават больш за тое—пячаць распачы ляжала на ім. Калі Ісідора паказалася з-за дрэў, у позірку яе была відаць нейкая апаска. Пры ўездзе на палянку твар не прасвятлеў, а выказаў здзіўленне, змешанае з расчараваннем.

— Ці не памылілася я?—запытала Ісідора нерашучым тонам па-англійску.—Даруйце, але я... я думала, што дон Морысію жыве тут.

— Дон Морышо, вы казалі? Не. Тут такога няма. Дон Морышо... Я ведаў аднаго па прозвішчу Морыш, ён жыў недалёка ад Балібалаха. Толькі імя яго было не Дон, а Пат Морыш яго звалі.

— Дон Морысію, Мо-рыс, Мо-рыс.

— А! Морыс! Магчыма вы пытаецеся майго гаспадара, містэра Джэральда?

— Так, так! Сен'ёр Джэральд.

— Містэр Джэральд якраз жыве ў гэтай самай халупе, правільней, ён сюды заязджае пасля палявання на дзікіх коней. Ён тут пасяліўся толькі на час свайго палявання. А калі-б вы бачылі яго прыгожы дом, дзе ён заўсёды жыве, і паглядзелі на блакітнавокую красуню, якая сумуе па ім! Бедная ўся слязмі заліваецца, чакаючы яго звароту. Ах, калі-б вы толькі бачылі яе!

Не гледзячы на ламаную гаворку Феліма, субяседніца добра зразумела яе сэнс. Штосьці падобнае на ўздых вырвалася ў Ісідору, калі Фелім прагаварыў кароценькае слова «яе».

— Я зусім не хачу бачыць «яе»,—паспяшалася адказаць яна.—Я хачу бачыць яго. Ён дома?

— Ці дома ён? Пытанне пастаўлена прама. Ну дапусцім, што я вам скажу, што дома. Што-ж тады?

— Я хачу яго бачыць.

— Ах, вось яно што! Давядзецца вам пачакаць. Цяпер не час для гасцей: да яго можна пусціць, мая красуня, толькі доктара або свяшчэнніка. А вас я не пушчу.

— Але мне вельмі трэба пабачыцца з ім.

— Гм, вам хочацца бачыць яго? Гэта вам не ўдасца. Фелім О'Ніл рэдка адмаўляе красуням, асабліва такім чарнавокім, як вы. Але што зробіш, калі нямажна.

— Але чаму-ж нямажна?

— Мала чаму. Першае—таму, што цяпер ён не можа прыняць гасцей і асабліва жанчын.

— Але чаму-ж, сен'ёр, чаму?

— Таму што ён не зусім апрануты. На ім адна кашуля, калі толькі не лічыць старых ануч, якім стары Зеб яго ўсяго абматаў. Чорт пабары! Іх, бадай, хапіла-б, каб пашыць яму цэлы касцюм—пінжак, жылет і штаны...

— Сен'ёр, я вас не разумею.

— Ах, не разумеце! Няўжо я недастаткова ясна сказаў, што ён у пасцелі?

— У пасцелі, у гэты час! Спадзяюся, нічога не...

— Здарылася, вы хацелі сказаць? На няшчасце, здарылася. Нядобрая справа здарылася. Яму давядзецца праляжаць пад коўдрай яшчэ шмат тыдняў.

— О, сен'ёр, няўжо ён хворы?

— Вось гэта-ж я вам і сказаў.

— Значыць, ён хворы. О, сэр, скажыце, чым ён хворы і чаму ён захварэў?

— Добра, але я магу адказаць толькі на адно ваша запытанне—на першае. Яго хвароба здарылася ад дрэннага абыходжання, але хто ў гэтым вінаваты, бог яго ведае. У яго баліць нага. А скура яго выглядае так, нібы ён пасядзеў у мяшку з двума дзесяткамі злосных катроў. Ах, калі-б вы толькі бачылі, ды там-жа не знойдзецца жывога месца, усё падрапана! Нават такога кавалачка здаровай скуры, як ваша ручка, і то не знойдзецца. Горш яшчэ, ён у непрытомнасці.

— У непрытомнасці?

— Вось іменна. Ён размаўляе так, як бывае, калі чалавек вып'е лішняе. Кропелька вінца, здаецца мне, была-б для яго лепшым лякарствам, але што зробіш, калі яго няма. І фляжка і бутля—усюды пуста. Ці няма ў вас чаго з сабою? Крышачку агвардыентэ—так, здаецца, па-вашаму? Мне даводзілася піць і горшую дрэнь; я ўпэўнены, што глыточак гэтай вадкасці надта-б дапамог гаспадару. Ну, скажыце-ж мне праўду, пані: ці ёсць з вамі хоць кропелька?

— Не, сен'ёр, на жаль, у мяне няма ні кроплі віна.

— Шкада, крыўдна за містэра Морыса. Гэта для яго было-б вельмі дарэчы.

— Але, сен'ёр, няўжо праўда, што мне нельга яго бачыць?

— Безумоўна праўда. Ды навошта гэта? Ён-жа ўсёроўна не адрозніць вас ад сваёй бабулі. Я паўтараю, што з ім дрэнна абышліся і ён у непрытомнасці.

— Тым больш я павінна яго бачыць. Магчыма, я магу дапамагчы яму. Я ў даўгу ў яго...

— О, вы яму вінны і хочаце заплаціць? Ну, гэта зусім іншая справа. Але тады вам не трэба яго бачыць. Я яго давераны, і ўсе яго справы ідуць праз мае рукі. Я не ўмею пісаць, але я магу паставіць крыжы на вашай распісцы, а гэтага зусім дастаткова для дакумента. Смела плаціце гэтыя грошы мне, і я даю вам слова, што мой гаспадар ніколі не запатрабуе іх другі раз. Цяпер гэта будзе дарэчы,—мы хутка ад'язджаем, і нам грошы патрэбны. Дык вось, калі грошы з вамі, то астатняе дастанем—паперу, пяро і чарніла знойдзем у халупе. Скажыце толькі, што вы згодны, і я вам дам распіску.

— Не, не не! Я не пра грошы гаварыла. Гэта доўг удзячнасці.

— Ах, толькі ўдзячнасці! Ну, гэты доўг няцяжка заплаціць. І распіскі не патрэбна. Але цяпер плаціць такія даўгі не час. Гаспадар усёроўна нічога не зразумее. Калі ён апрытомнее, я яму скажу, што вы тут былі. Больш нічога і не патрабуецца ад вас.

— Скажыце, мне можна бачыць яго?

— Гавару вам, што цяпер нельга.

— Але я павінна яго бачыць!

— Вось яшчэ і павінны! Мяне паставілі на варту і строга загадалі нікога не ўпускаць.

— Гэта не магло датычыць мяне. Я яго сябра. Сябра дона Морысію.

— Адкуль гэта можа ведаць Фелім О'Ніл? Хоць вы і надта прыгожая сабою, а можаце аказацца яго злейшым ворагам.

— Але я павінна яго бачыць. Я гэтага хачу, і я ўбачу яго.

Пры гэтых словах Ісідора саскочыла з сядла і накіравалася да дзвярэй.

Убачыўшы на твары сваёй субяседніцы выраз рашучасці, ірландзец зразумеў, што надыйшоў час выканаць прадпісанні Зеба Стумпа. Паспешліва ўвайшоўшы ў халупу, Фелім вышаў адтуль, узброены тамагаўкам, і рашучым крокам рушыў наперад, але раптам спыніўся—жаночая ручка паднесла рэвальвер проста да яго скроні.

— *Adajo la hacha!* Прэч зброю!—закрычала Ісідора.— Няшчасны баязлівец, паспрабуй толькі на мяне падняць руку, і ты памрэш!

— Нападаць на вас, пані?—прамармытаў Фелім, крыху апамятаўшыся ад перапалоху.—Святая дзева! Гэтая зброя зусім не супроць вас. Клянуся вам усімі святымі!

— Для чаго-ж вы яе ўзялі?—запытала мексіканка, зразумеўшы сваю памылку і апускаючы рэвальвер.—Чаму-ж вы так узброіліся?

— Клянуся вам, толькі для таго, каб зрэзаць кактус—вунь ён там расце; мне трэба яго падсунуць пад хвост кабыле. Вы-ж не будзеце прычыць супроць гэтага?

Сен'ёрыта змоўкла. Яна не ведала, як зразумець такі дзіўны намер.

Недарэчная фігура, якая стаяла перад ёю, наўрад ці магла сведчыць аб небяспецы. Увесь выгляд, аблічча ірландца, яго рухі, жэсты былі хутчэй камічнымі, чым пагражаючымі.

— Маўчанне—знак згоды,—сказаў супакоены Фелім. Ён перабег палянку і ў дакладнасці выканаў усе настаўленні старога Зеба.

Дзікае равенне кабылы змяшалася з тупатам яе капытоў. Ён уторыла завыванне сабакі.

Ісідора стаяла, ахопленая маўклівым здзіўленнем. Да таго часу, пакуль прадаўжаўся гэты п'якельны шум, не было чаго спрабаваць атрымаць тлумачэнні.

Фелім вярнуўся да дзвярэй хакале і з выглядам поўнага задавальнення зноў заняў свой вартавы пост, нібы артыст, добра сыграўшы сваю ролю.

АТРУЧАНЫ ПАЦАЛУНАК

На працягу дзесяці хвілін цягнуўся гэты дзікі канцэрт. Кабыла вішчэла, як недарэзанае парасё, а сабака ўторыў адрывістым нудным брэхам. Гукі былі чуваць на адлегласці мілі. А паколькі Зеб Стумп наўрад ці зайшоў далей, яны, вядома, даляцелі да яго вушэй.

У Морыса аказаўся яшчэ адзін абаронца, які заўзятая ахоўваў уваход у халупу. Гэта быў Тара. Ён таксама адчуў недавер'е да нязванай гасці. Рухі мексіканкі здаліся сабаку варожымі, і Тара задзірыста загарадзіў уваход у халупу, стаўшы проста перад Фелімам.

Ісідора не хацела ісці напралом.

Яна стаяла, нібы прыкутая да месца, і чакала. Несумненна, што пасля такой бурнай прэлюды павінен быў наступіць адпаведны фінал. Моцна заінтрыгаваная, яна цярпіва чакала канца гэтага спектакля. З выразам бездапаможнага неўразумення стаяла яна да таго часу, пакуль, нарэшце, паміж дрэвамі не паказаўся вялізны чалавек у вылінялым кафтане і з доўгай стрэльбай за плячыма.

Заўважыўшы Ісідору, ён штосьці працадзіў праз зубы, але што іменна—пачуць сярод шуму, які ўсё яшчэ прадаўжаўся, было немагчыма. Стумп хутка накіраваўся да каня, падняў у яго хвост і вызваліў яго ад пакутлівага катавання. Аднавілася цішыня. Ісідора ўсё яшчэ нічога не разумела.

Самаздаволенасць Феліма знікла, як толькі Стумп з грозным выглядам крута павярнуўся да халупы. Нават прысутнасць красуні не магла спыніць патак яго ляянкі.

— Ах ты, дурань! Ідыёт ірландскі! Для чаго, пытаюся, ты мяне выклікаў сюды? Я толькі што прыцэліўся ў вялізнага індыка, фунтаў у трыццаць, не менш. Праклятае выцце кабылы спудзіла яго перш, чым я паспеў спусіць курок. Цяпер прапала наша снеданне.

— Але, містэр Стумп, вы-ж самі казалі, што калі хто-небудзь падыйдзе да халупы...

— Ну і дурань-жа ты! Няўжо гэта датычыла жанчыны? Дурная ты галава!

— А адкуль я мог ведаць што гэта жанчына. Вы-б паглядзелі, як яна сядзіць на кані, зусім як мужчына.

— Ну і што-ж? Усе мексіканкі так ездзяць. А гэтую я бачыў некалькі разоў, ды і чуў пра яе. Не ведаю, што прымусіла яе сюды прыехаць. І наўрад ці змога яна гэта растлумачыць—яна гаворыць толькі на сваім мексіканскім дыялекце. Я-ж абсалютна яго не разумею і не жадаю яго разумець.

— Вы памыляецеся, містэр Стумп. Яна гаворыць па-англійску. Праўда, пані?

— Крыху,—адказала мексіканка, якая да гэтага часу слухала моўчкі.

— О-ах!—усклікнуў Зеб, крыху збянтэжаны.—Прабачце мне, сен'ерыта. Вы крыху размаўляеце па-амерыканску? Тым лепш. У такім выпадку вы мне можаце сказаць, чаго вы сюды прыехалі. Спадзяюся, што вы не заблудзіліся?

— Не, сен'эр,—адказала яна некалькі нерашуча.

— У такім выпадку, што-ж вам тут патрэбна?

— Мне, сен'эр... мне... Гэта дом дона Морысію Джэральда?

— Так, правільна. Хоць гэтую халупу цяжка назваць домам, але, тым не менш, так яно і ёсць. Я думаю, вы хочаце бачыць гаспадара хакале?

— О, сен'эр, так! Я для гэтага і прыехала сюды.

— Ну што-ж, мне здаецца, прырэнняў не можа быць. Спадзяюся, што ў вашых намерах няма нічога злоснага? Ці не праўда? Але толькі ці варта з ім размаўляць? Ён-жа не адрозніць вас ад свайго падноскі.

— Ён хворы? З ім здарылася няшчасце? Гэты воін сказаў мне аб гэтым.

— Так, я ёй сказаў аб гэтым,—горда ўмяшаўся Фелім, якому надта спадабалася, што яго назвалі воінам.

— Правільна,—адказаў Зеб.—Ён ранены. І якраз цяпер у яго невялікі брэд. Я думаю, што сур'ёзнага нічога няма. Трэба спадзявацца, што ён хутка выздарэе.

— О, сэр, я магу быць сястрой міласэрдыя. Бедненькі! Дазвольце мне зайсці, і я пачну даглядаць яго. Я яго адданы прыяцель.

— Што-ж, я ў гэтым не бачу нічога дрэннага. Гавораць, што гэта жаночая справа—даглядаць хворых. Я-ж за апошні час не меў магчымасці праверыць гэта на сабе, з таго самага часу, калі пахаваў сваю старэнькую на берагах Місісіпі. Калі вы хочаце пасядзець ля ложка хворага—калі ласка, паколькі вы называеце сябе яго прыяцелем. Вы можаце пабыць з ім, пакуль мы вернемся. Толькі глядзіце, каб ён не выскачыў з ложка, і не давайце яму зрываць павязкі, якімі я яго абкруціў.

— Даверцеся мне, сэр. Я буду аберагаць яго, як толькі магу. Але скажыце: як усё гэта здарылася? Індзейцы? Але-ж іх няма паблізу. Пасварыўся ён з кім-небудзь?

— Аб гэтым, сен'ерыта, вы ведаеце столькі-ж, колькі і я. У яго, як відаць, была схватка з кайотамі. Але што здарылася з яго каленам, гэта нікому невядома. Кайоты тут ні пры чым. Я знайшоў яго ўчора ў далніх зарасніках. Ён стаяў па поясе ў крыніцы, а з берагу на яго ўжо сабраўся скочыць плямісты звер, якога вы, мексіканцы, называеце тыграм. Што-ж, я выручыў Морыса з гэтай маленькай небяспекі. Але што было раней—гэта для мяне глыбокая таямніца. Хлапец страціў прытомнасць, і цяпер ад яго нічога не дазнаешся. Таму нам нічога не астаецца, як чакаць.

— Але вы ўпэўнены, сэр, што ў яго няма нічога сур'эзнага? Яго раны не пагражаюць небяспекай?

— Не. Яго крыху трасе. Што-ж датычыць ран, то гэта проста драпіны. Спадзяюся, праз тыдзень ён будзе зусім здаровы.

— О, я буду з пяшчотай даглядаць яго.

— Вы вельмі добрая, але... але...

Зеб пачаў хістацца. Раптоўна яму прышла ў галаву думка. За ёю пацягнуліся іншыя. Вось што ён падумаў:

«Гэта, як відаць, тая самая асоба, якая пасылала яму гасцінцы ў таверну. Тое, што яна ў яго закахана, у гэтым не можа быць сумнення. Гэта ясна. Закахана па вушы. Другая таксама. Не менш ясна і тое, што марыць ён не аб гэтай, а аб другой. Добра, калі-б мне ўдалося ўгаварыць гэтую чарнавокую красуню не хадзіць да яго, каб яна не чула яго любоўнага брэду».

— Але, міс,—звярнуўся, нарэшце, Стумп да мексіканкі, якая згарала ад нецярплівасці,—ці не думаеце вы, што вам лепш будзе адправіцца дадому? Прыезджайце сюды, калі ён выздаравее. Ён-жа нават не пазнае вас. А аставацца, каб даглядаць яго, не варта,—ён не так сур'эзна хворы і паміраць не збіраецца.

— Нічога, што ён мяне не пазнае. Я ўсёроўна павінна яго бачыць. Магчыма, яму што-небудзь патрэбна. Я ўсё дастану.

— Значыць, вы рашылі астацца,—сказаў Зеб у задуменні.— Ну, што-ж, справа ваша! Але толькі не крыўдзьцеся на яго размовы. Ён будзе гаварыць пра забойства і да таго падобнае. Гэта натуральна, калі чалавек брэдзіць. Апрача таго, вы пачуеце і іншае—ён, напэўна, будзе шмат гаварыць пра адну жанчыну, ён усё яе ўспамінае.

— Пра жанчыну?

— Так, пра жанчыну. Вы пачуеце яе імя.

— Яе імя? Сен'ёр, як яе завуць?

— Як відаць, гэта імя яго сястры. Я нават упэўнены ў тым, што гэта іменна сястру ён успамінае.

— Містэр Стумп, вы гэта пра містэра Морыса раскажваеце?—запытаў Фелім.

— Змоўкні, дурань! Не ўмешвайся, калі ласка. Гэта не твайго розуму справа. Пойдзем са мною. Я хачу, каб ты крыху са мною прайшоўся. Я забіў грымучку, калі ішоў уверх па беразе, і пакінуў яе там. Ты вазьмі яе дадому, калі толькі які-небудзь паразіт ужо не сцягнуў яе.

— Грымучка? Вы хочаце сказаць—грымучая змяя?

— Ну так!

— Але-ж вы не будзеце яе есці, містэр Стумп? Гэтак-жа можна атруціцца.

— Шмат ты разумееш! Там яду ўжо не асталося. Я адсек ёй галаву, а разам з ёю і ўвесь яд.

— Фу, я ўсёроўна не ўзяў-бы і кавалачка гэтай гадасці ў рот, хоць-бы паміраў з голаду.

— Ну, і памірай сабе на здароўе. Хто прымушае цябе яе есці?

Я толькі хачу, каб ты прынёс змяю дадому. Ну, ідзі вось і рабі тое, што табе кажуць. А то глядзі, каб я цябе не прымусіў праглынуць гадзюку з галавою і з усімі яе бэбухамі!

— Дапраўды, містэр Стумп, я зусім не хацеў не паслухацца вас. Запэўняю вас, Фелім О'Ніл выканае ўсё, што вы скажаце. Я гатоў нават праглынуць змяю. Святы Патрык, даруй мне, грэха-водніку!

— К чорту твайго святога Патрыка! А ну, пойдзем.

Фелім больш не разважаў і пайшоў услед за паляўнічым у лес.

* * *

Ісідора ўвайшла ў халупу і падышла да пасцелі хворага. Страснымі пацалункамі пакрыла яна яго гарачы лоб і запёкшыяся губы. І раптам адскочыла, нібы яе ўкусіў скарпіён.

Тое, што прымусіла яе адскочыць, было горш, чым яд скарпіёна. Гэта было адно толькі слова—кароценькае слова з трох складоў!

Раздзел LIX

СУСТРЭЧА Ў ХАКАЛЕ

Той дзень, калі Луіза Пойндэкстэр вызваліла Мігуэля Дыяза, быў для яе сумным днём, напэўна самым сумным ва ўсім яе жыцці.

Смутак аб страчаным браце зліваўся з трывогай аб любімым чалавеку. Горач пакут павялічылася рэўнасцю. Письмо Ісідоры да Джэральда было таму прычынай.

Мяркуючы па зместу пісьма, адносіны паміж Морысам Джэральдам і мексіканкай аказаліся больш інтымнага характару, чым ён гаварыў. Морыс, значыцца, падманьваў яе. Інакш чаму-б гэта жанчына пачала так адкрыта пісаць аб сваім пачуцці? У пісьме не было і намёку на дружбу. Яно ўсё дыхала страсным каханнем. І пасля гэтага спатканне! Праўда, у форме просьбы. Але гэта толькі форма—какецтва ўпэўненай у сабе любоўніцы. К канцу пісьма просьбы ўжо не чуваць, замест гэтага загадны тон: «Прыходзьце-ж! Я чакаю вас».

Прачытаўшы гэтыя радкі, Луіза бязлітасна скамячыла пісьмо.

— Так, цяпер мне ўсё ясна!—усклікнула яна з горацчу.—Гэта не ўпершыню ён адазваўся на такую просьбу. Не ўпершыню яны сустракаліся на гэтым месцы. «Узгорак, што ўзвышаецца над домам майго дзядзі»,—гэта месца іх заўсёдных спатканняў!

Гэта быў самы сумны дзень у жыцці Луізы.

Пасля доўгіх гадзін бурных перажыванняў крэолка пачала крыху супакойвацца і разважаць разумней. Зноў прачытала яна пісьмо і задумалася над ім. Усё-ж аставалася яшчэ адна надзея: магло-ж быць, што Морыса Джэральда не было ў сетлменце.

Праверыць гэта пры стварыўшымся становішчы было для Луізы Пойндэкстэр вельмі цяжка, але іншага выйсця не было. І ледзь толькі пачало змяркацца, яна адправілася на сваім мустангу да сэтлмента і спынілася ля дзвярэй таверны.

У пасёлку ў гэты вечар было зусім пуста. Усе жыхары яго раз'ехаліся. Некаторыя паехалі па слядах злачынства, іншыя—у паход супроць каманчаў. Обердофер быў адзінай сведкай адмоўнага ўчынку Луізы

Пачуўшы, што не яна першая пытаецца аб Морысе-мустангеру, што раней за яе яшчэ адна жанчына ўжо задавала тые самыя пытанні, Луіза ў распачы павярнула назад да Каса-дэль-Карво.

Цэлую ноч кідалася яна ў бяссонніцы і не магла знайсці сабе спакою. У кароткія хвіліны забыцця яе мучылі кашмарныя сны.

Раніца не прынесла з сабою супакоення, але з ёю прышла рашучасць—цвёрдая, смелая, амаль адчайная. Луіза Пойндэкстэр не бачыла для сябе іншага выйсця, як толькі ехаць да берагоў Аламо. Не было нікога, хто-б мог утрымаць яе, хто-б сказаў ёй «не».

Пошукі па справе забойства прадаўжаліся цэлую ноч, і ніхто яшчэ не вярнуўся.

Луіза хацела ведаць усю праўду. Адно з двух: або яна супакоіць сваё сэрца, або яно будзе разбіта. Нават апошнія здавалася ёй лепш, за тые пакутлівыя сумненні, у якіх яна бездапаможна кідалася. Нават воля бацькі наўрад ці магла-б утрымаць яе ад гэтай паездкі.

* * *

Сонечны ўсход застаў Луізу ў сядле. Выехаўшы з варот Каса-дэль-Карво, яна накіравалася ў прэрыю па ўжо знаёмай сцежцы. Дваццаць міль аддзялялі Каса-дэль-Карво ад адзінокай халупы мустангера. Не прайшло і двух гадзін, як Луіза прымчалася на сваім быстраногім мустангу да мэты свайго падарожжа. Луіза ўжо не адчувала распачы—сум яе сэрца асвятляўся іскрамі надзеі.

Але яны згаслі, як толькі яна пераступіла парог хакале. Прыгнечаны крык вырваўся з яе грудзей. Здавалася, ён быў апошнім крыкам набалелага сэрца.

У халупе была жанчына.

Для маладой крэолкі ўсё было ясна... Яна бачыла перад сабою жанчыну, аўтара любоўнага пісьма. Спатканне, як відаць, усё-такі адбылося.

Боль, які сціснуў сэрца Луізы, наўрад ці можа быць пераданыя словамі.

Не менш ясныя і не менш пакутлівыя былі і вывады Ісідоры. Мексіканка зразумела, што для яе ўжо больш няма месца ў сэрцы Морыса. Занадта доўга лавіла яна няскладныя словы хво-

рага, каб сумнявацца ў горкай праўдзе. На парозе стаяла жанчына, якая заняла яе месца.

Твар у твар, з бліскучымі вачыма, стаялі яны адна перад другою. Абедрэве страсна закаханы ў аднаго і таго-ж чалавека, або двух мучыць рэўнасць, абедрэве блізка ля яго, увы, не адчуваўшага прысутнасці ні той, ні другой. Кожная з іх лічыла другую сваёй шчаслівай саперніцай. Луіза не чула тых слоў, якія супакоілі-б яе, якія да гэтага часу гучэлі ў вушах Ісідоры і разрывалі яе сэрца.

Гэта была сцена маўклівай варожасці. Яны не абмяняліся ні словам. Ні адна з іх не прасіла тлумачэнняў у другой—у гэтым не было неабходнасці. Бываюць моманты, калі словы лішнія. Гэта быў узаемны выклік абражанага кахання, выказаны толькі вогненнымі позіркамі і пагардлівымі складкамі ў кутках рота.

Гэтая сцена наўрад ці прадаўжалася больш дваццаці секунд. Яна скончылася тым, што Луіза Пойндэкстэр павярнулася і накіравалася да дзвярэй. У халупе Морыса Джэральда няма месца для яе!

Ісідора таксама вышла, амаль наступаючы на шлейф сваёй саперніцы. Тая-ж самая думка была і ў яе галаве. Халупа Морыса Джэральда—не месца для яе!

Здавалася, яны абедрэве спыталіся пакінуць як мага хутчэй хакале. Шэры конь стаяў бліжэй, мустанг—далей. Ісідора першая была ў сядле. Калі яна праязджала міма Луізы, тая ўжо таксама садзілася на каня, рыхтуючыся рушыць у дарогу. Зноў саперніцы абмяняліся позіркамі. Ніводзін з іх нельга было назваць позіркам пераможніцы, але ў іх не было відаць і даравання.

Позірк крэолкі быў поўны смутку, гневу і здзіўлення. Апошні-ж позірк Ісідоры, які суправаджаўся вульгарным выкрыкам «Сагајо!» быў поўны бяссільнай злосці.

Раздзел LX

Д А Н О С

Пад яркім сонцам, якое ззяла над Аламо, ехала Ісідора, поўная змрочных думак. Яе мучыла прагнасць помсты.

У гэтым яна знайшла нейкае горкае задавальненне—гэта пацудзе выратаўвала яе ад распачы.

Ісідора спынілася перад крутым пад'ёмам. Над ёй прасціраліся вялізныя цёмныя галіны кіпарыса. Гэты змрочны цень быў бліжэй яе набалеўшаму сэрцу, чым радасныя праменні сонца.

«Мне трэба было забіць яе на месцы. Ці не вярнуцца, каб кінуць ёй смяротны выклік? Але калі я і заб'ю яе, то што карысці? Гэтым-жа не вернеш яго сэрца. Яно страчана, страчана назаўсёды. Толькі яе вобраз пануе ў ім. А для мяне не асталося нават іскры надзеі!.. Не, гэта ён павінен памерці. Той, які разбіў маё сэрца. Але калі я заб'ю яго, што тады? У што ператворыцца маё жыццё? У нясцерпнае катаванне! А цяпер, хіба гэта

не катаванне? Я не магу больш цяпець! І не бачу іншага выйсця, апрача помсты. Не толькі яна, але і ён—абое павінны памерці!.. Але не цяпер, а тады, калі ён зможа зразумець, ад чыёй рукі ён загінуў! О, няхай адчувае ўсю сілу маёй помсты! Святая дзева, дай мне сілы адпомсціць!»

Ісідора прышпорыла каня і хутка паднялася па крутым адкосе.

Падняўшыся на раўніну, яна паімчалася шалёным галопам па прэры.

Прадастаўлены самому сабе, конь накіраваўся да Леоны.

Конніца, здавалася, не звяртала на гэта ніякай увагі. Са схіленай галавой, ахопленая глыбокімі думкамі, яна не заўважала нічога навокал.

Нечакана непадалёку ад яе паказалася група коннікаў.

«Індзейцы? Не, белыя. Цехасцы»,—рашыла яна.

Не маючы ніякіх падстаў баяцца коннікаў, мексіканская дзяўчына не хацела сустракацца з імі цяпер. У іншы час яна не ўнікла-б сустрэчы, але ў хвіліну гора ёй не хацелася трапіць пад абстрэл пытанняў і дапытлівых позіркаў.

Яшчэ ёсць час схвацца. Як відаць, коннікі яшчэ не заўважылі яе. Крута звярнуўшы ў гушчу лесу, можна астацца незаўважанай.

Але не паспела Ісідора гэтага зрабіць, як яе конь моцна заірзаў. Дваццаць іншых коней адказалі яму.

Усё-ж яшчэ можна ўцячы. Напэўна коннікі кінуцца ў пагоню за ёю. Але ці дагоняць яе? Асабліва па гэтых звілістых сцежках лесу, так добра ёй знаёмых?

Яна ўжо гатова была прышпорыць свайго каня, але амаль у тую-ж хвіліну заўважыла атрад, які імчаўся проста на яе.

«Разбойнікі? Не! Занадта добра апрануты для гэтых браззяг. Гэта, напэўна, атрад разведчыкаў на чале з бацькам забітага Генры. Так, так, гэта яны. О, божа! Вось магчымасць адпомсціць, яна едзе проста мне ў рукі. У гэтым, напэўна, воля божая».

Замест таго, каб звярнуць у зараснікі, Ісідора выехала на адкрытае месца і з задзёрыстым выглядам накіравалася насустрач коннікам. У яе зарадзіўся здрадніцкі план.

Праз хвіліну мексіканка апынулася ў цэнтры акружыўшага яе з усіх бакоў атрада.

Гэтая акалічнасць яе ніколькі не ўстрывожыла. Яна не спалохалася людзей, якія так бесцырамонна акружылі яе. Некаторых з іх яна ведала з выгляду. Стараватага чалавека, які, відавочна, з'яўляўся іх кіраўніком, яна ніколі не бачыла, але інстынктыўна здагадалася, хто ён. Гэта, напэўна, бацька забітага юнака і дзяўчыны, якую яна хоча бачыць забітай або, ва ўсякім выпадку, зганьбаванай. О, які шчаслівы выпадак!

— Вы гаворыце па-французску, мадэмуазель?—запытаў у яе Вудлі Пойндэкстэр.

— Вельмі мала, сэр. Лепш гаварыце па-англійску.

— О, па-англійску—тым лепш для нас. Скажыце мне, міс, вы нікога не сустрэлі па дарозе? Я хачу сказаць, ці не сустрэлі вы якіх-небудзь коннікаў, або, магчыма, заўважылі чый-небудзь лагер?

Ісідора або не рашалася, або абдумвала свой адказ.

Плантатар прадаўжаў распытваць з максімальнай далікатнасцю.

— Дазвольце ў вас запытаць, дзе вы жывеце?

— На Рыо-Грандэ, сен'ёр.

— Вы цяпер проста адтуль?

— Не, з Леоны.

— З Леоны!

— Гэта пляменніца старога Мартынец,—растлумачыў адзін з прысутных.—Яго плантацыі прылягаюць да вашых, містэр Пойндэкстэр.

— Так, я пляменніца дона Сільвіо Мартынец.

— Значыць, вы едзеце проста з дому? Даруйце, магчыма, гэта вам здасца навязчычасцю з майго боку, але запэўняю вас, міс, мы распытваем у вас не з пустой цікаўнасці. Нас падштурхоўваюць да гэтага вельмі сур'ёзныя прычыны, больш чым сур'ёзныя.

— Так, я еду проста ад гасіенды Мартынец,—адказала Ісідора, робячы выгляд, што не звярнула ўвагі на апошнюю фразу плантатара.—Я выехала з дому майго дзядзі роўна дзве гадзіны таму назад.

— Вы нікога не сустрэлі ў гэтых месцах, міс?

— Так, сустрэла.

— Каго-ж? Будзьце ласкавы, апішыце нам яго.

— Жанчыну.

— Жанчыну?—водгуллем адазвалася некалькі галасоў.

— Так, сен'ёры.

— Каго-ж іменна?

— Амерыканку.

— Амерыканку? Тут? Адну?

— Так.

— Хто-ж гэта?

— Я не ведаю.

— Вы не ведаеце яе? А як яна выглядала?

— Як яна выглядала?

— Так, як яна была апранута?

— У касцюме для язды конна.

— На кані, значыцца?

— На кані.

— Дзе-ж вы сустрэлі жанчыну, пра якую вы гаворыце?

— Недалёка адсюль, толькі з другога боку лесу.

— У якім напрамку яна ехала? І ці ёсць там якое-небудзь жыллё?

— Толькі адно хакале.

— Каму належыць гэтае хакале?

— Дону Морысіо—мустангеру.

Урачысты гул разляцеўся па натоўпе. Пасля двухдзённых нястомных пошукаў, такіх-жа бескарысных, як і ўпартых, яны, нарэшце, успалі на след забойцы.

Тыя, хто злез з коней, ускочылі зноў у сёдлы, гатовыя рушыць у дарогу.

— Мы не хочам быць надакучлівымі, міс Мартынец, але вымушаны прасіць вас паказаць нам дарогу да гэтага месца.

— Мне давядзецца зрабіць для гэтага круг. Ну, добра, паедзем. Я праводжу вас, калі вы цвёрда вырашылі ехаць туды.

Ісідора зноў перасякае паласу лясных зараснікаў. Яе суправаджаюць сто коннікаў.

Правяднік спыняецца на заходнім канцы зараснікаў. Паміж імі і Аламо прасціраецца адкрытая прэрыя.

— Вунь там,—гаворыць Ісідора,—бачыце вы чорную кропку на гарызонце? Гэта верхавіна кіпарыса. Ён расце на ніжнім беразе Аламо. Едзьце туды. Там ёсць адкос, па якому можна спусціцца ў цяніну. Спусціцеся ўніз. Крыху далей вы знойдзеце і хакале, пра якое я вам гаварыла.

Разведчыкі больш не распытвалі. Амаль забыўшыся аб тым, хто ім паказаў дарогу, яны паімчаліся па прэрыі, накіроўваючыся да кіпарыса.

Толькі адзін коннік не крануўся з месца. Ён ведаў мову Ісідоры амаль таксама добра, як і сваю родную.

— Скажыце мне, сен'ёрыта,—звярнуўся ён да мексіканкі амаль упрашальным тонам—ці заўважылі вы каня, на якім прызджала гэта жанчына?

— Вядома! Хто-б мог яго не заўважаць!

— Яго масць?

— Крапчаты мустанг.

— Крапчаты мустанг? О, божа!—усклікнуў са стогнам Касій Кольхаун і паімчаўся даганяць атрад.

Ісідоры было ясна, што не адна яна, але і гэты чалавек гарыць тым-жа непатухаемым полымем, перад якім усё бяссільна, апрача смерці.

Раздзел LXI

ЛЯ ПАСЦЕЛІ ХВОРАГА

Хуткія і нечаканыя ўцёкі саперніцы ашаламілі Луізу Пойндэкстэр. Яна ўжо гатова была прышпорыць сваю Луну, але затрымала гэты рух і асталася ў нерашучасці, уся пад уражаннем адбыўшайся сцэны.

Толькі хвіліну назад, зазірнуўшы ў халупу, бачыла яна там гэтую жанчыну, як відаць, адчуваўшую сябе гаспадыняй доміка.

Як зразумець яе раптоўныя ўцёкі? Чым вытлумачыць гэты

позірк злоснай нянавісці? Чаму ў ім не было радаснай упэўненасці, разумення сваёй сілы?

Позірк Ісідоры не абразіў крэолкі,—наадварот, ён унушаў ёй патаемную радасць. І замест таго, каб імчацца ў прэрыю, Луіза Пойндэкстэр яшчэ раз саслізнула з сядла і зноў увайшла ў халупу.

Убачыўшы хваравітую бледнасць любімага твара і дзіка блукаючыя вочы, крэолка на час забылася пра свае абражаныя пачуцці.

— Божа мой,—усклікнула яна, імкліва набліжаючыся да пачцелі.—Ён ранены... памірае... Хто гэта зрабіў?

Адказу не было. Пачулася толькі нейкае няскладнае мармытанне.

— Морыс! Морыс! Адкажы мне! Ты не пазнаеш мяне? Луізу! Тваю Луізу! Ты-ж называў мяне так! Ці памятаеш ты гэта імя?

— Луіза... Луіза... Кахаю...—нібы адказваючы на яе пытанне, прастагнаў Морыс, будучы ў непрытомнасці.

Ніколі яшчэ прызнанне ў каханні не прыносіла Луізе столькі шчасця. Нават тады, калі яна пачула яго ўпершыню, пад ценем акацыі, тады, калі яе ўлюбёны гаварыў гэтае прызнанне ў поўным сазнанні і з усім запалам гарачага кахання, нават тады яно не зрабіла на яе такога моцнага ўражання. О, якая яна шчаслівая!

Зноў пшчотныя пацалункі пакрылі гарачы лоб хворага, яго запэкашыяся губы.

Радуючыся, стаяла Луіза, прыціснуўшы руку да сэрца. Яна была шчаслівая і толькі баялася, каб хвіліны любоўнага зачаравання не праляцелі вельмі хутка.

Увы, яе боязнь апраўдалася.

На парозе халупы з'явіўся чалавек.

Луіза пазнала ў ім дзівака Феліма. У адной руцэ ён трымаў тамагаўк, а ў другой—велізарную грымучую змяю.

— Святы Патрык!—усклікнуў ён, выпускаючы з рук гэтыя дзіўныя прадметы.—Я, напэўна, зусім здурнеў! Так яно і ёсць! Ды не можа-ж гэта быць, што гэта вы, міс Пойндэкстэр? Не можа гэтага быць!

— Але гэта так і ёсць, містэр О'Ніл. Як нядобра з вашага боку, што вы мяне так хутка забылі.

— Забыць вас? Што вы! У гэтым мяне нельга абвінаваціць. Ды і хто можа забыць вас? Навошта далёка хадзіць! Вось чалавек, які ўвесь час брэдзіць вамі.

Гальвеец многазначна паглядзеў на ложкак. Радасны халадок прабегаў па целе Луізы.

— Але што-ж гэта азначае?—прадаўжаў Фелім, вяртаючыся да загаднага ператварэння.—А дзе-ж гэты хлапец або жанчына, хто яе разбірае? Хіба вы тут нікога не сустрэлі, міс Пойндэкстэр?

— Так, так.

— О, вы сустрэліся? А дзе-ж яна?

— Паехала, я думаю.

— Паехала! Значыць, яна сама не ведае, чаго хоча. Я пакінуў яе ў халупе ўсяго толькі дзесяць хвілін таму назад. Яна зняла свой галаўны ўбор—проста мужчынскі капялюш—і размясцілася тут, як дома. Дык вы казалі, што яна паехала? Якое шчасце! Я зусім не шкадую гэтага! Ад такой жанчыны лепш быць далей. Вы не паверыце, міс Пойндэкстэр, яна-ж падставіла свой пісталет проста мне пад нос.

— Божа мой! Для чаго-ж гэта?

— Толькі таму, што я не пускаў яе ў халупу. Але яна ўсё роўна ўвайшла. Калі вярнуўся стары Зеб, ён не стаў ёй перашкаджаць. Яна сказала, што містэр Джэральд яе сябра, што ёй хочацца даглядаць хворага.

— Праўда? О, гэта дзіўна, вельмі дзіўна,—прамармытала крэолка, задумаўшыся.

— Правільна вы казалі. Тут адбываецца шмат дзіўнага.

— Дарагі Фелім, раскажыце, што здарылася.

— Добра, міс, але для гэтага вам давядзецца зняць капялюшык і астацца тут далей. Каб расказаць усё, што адбылося з пазаўчарайшага дня, спатрэбіцца шмат часу.

— Хто тут быў за гэты час?

— О, тут было многа сяго-таго. Перш за ўсё прыязджаў сюды адзін жартаўнік. Я не асмельваюся расказаць вам пра яго. Гэта вас можа напалохаць, міс.

— Раскажыце. Я не баюся.

— Ну, добра, толькі я сам не магу разабрацца, што такое гэта было: чалавек конна, але без галавы.

— Без галавы!

— А што больш за ўсё дзіўна, ён быў выліты містэр Морыс. Калі-б вы толькі ведалі, як я спалохаўся,—душа ў пяткі ўскочыла!

— Але дзе-ж вы гэта бачылі, містэр О'Ніл?

— Вунь там, над абрываам. Я вышаў сустракаць гаспадара. Ён абяцаў вярнуцца ў тую раніцу. Спачатку я думаў, што гэта містэр Морыс едзе. І раптам пад'язджае гэты... без галавы. Здыміце капялюшык і сядайце на куфэрак—там зручней сядзець, чым на крэсле. Сядайце, прашу вас. Я яшчэ не ўсё расказаў.

— Не турбуйцеся аба мне. Прадаўжайце. Хто-ж яшчэ, апрача гэтага дзіўнага конніка, быў тут? Гэта, напэўна, хто-небудзь пажартаваў з вас?

— Пажартаваў! Тое самае сказаў мне і стары Зеб.

— Значыць, і ён быў тут?

— Так, але толькі пасля таго, як сюды прыходзілі...

— Другія?

— Так, міс, Зеб прышоў толькі ўчора раніцою. Яны-ж наведалі нас у ноч напярэдадні. І ў вельмі позні час. Вы разумееце, я спаў салодкім сном. Яны прышлі і разбудзілі мяне.

— Але хто-ж гэта «яны»?
— Хто-б вы думалі? Індзейцы!
— Індзейцы!
— Ну, так! Цэлае племя! Уявіце сабе, міс, як я вам ужо сказаў, я спакойна спаў. Раптам чую шамаценне пэперы, як быццам нехта раздае карты. Святы Патрык, што-ж гэта?

— Што?

— Хіба вы нічога не чулі? Вось і зноў! Тупат коней! Фелім кінуўся да дзвярэй.

— Святыя ўгоднікі! Мы акружаны атрадам коннікаў. Іх цэлая тысяча. Трэба паведаміць старому Зебу. О, госпадзі! Цяпер, магчыма, позна ўжо!

Схапіўшы галінку кактуса, Фелім выбег з халупы.

— Божа мой!—усклікнула крэолка.—Гэта яны! Мой бацька... Што сказаць? Святая дзева, захавай мяне ад ганьбы!

Інстынктыўна кінулася Луіза да дзвярэй і замкнула іх. Але, падумаўшы крыху, зразумела, што гэта бескарысна. Тыя, што былі на дварэ, наўрад ці спыняцца перад такой перашкодай. Луіза пазнала галасы рэгулятараў.

Зіючая ў сцяне шчыліна трапіла ёй на вочы. Уцякаць?

Але ўжо было позна. Тупат капытоў пачуўся за халупай. Коннікі акружылі хакале з усіх бакоў.

Ды і ўсёроўна яе прысутнасць тут ужо не можа быць таямніцай. Крапчаты мустанг прывязаны каля хакале, не пазнаць яго немагчыма. Але і яшчэ нешта ўтрымлівала дзяўчыну ад уцёкаў. Морыс быў у небяспецы. Яна павінна ўзяць хворага пад сваю абарону.

«Няхай я страчу сваё добрае імя,—падумала крэолка,—страчу бацьку, сяброў, усё, усё,—толькі не яго. Гэта мой лёс. Ці буду я зняслаўлена ці не, але яму я астануся вернай».

І Луіза спакойна апусцілася ля ложка хворага, рашыўшы рыскаваць для яго ўсім, хоць-бы і сваім жыццём.

Раздел LXII

У НАПРУЖАНЫМ ЧАКАННІ

Ніколі яшчэ каля халупы мустангера не было такога тупату капытоў, нават тады, калі яго кораль быў поўны толькі што злоўленых дзікіх коней.

Феліма, які выбег з дзвярэй, спыніла некалькі дзесяткаў галасоў.

Адзін голас пачуўся мацней за іншыя—ірландзец рашыў, што гэта кіраўнік атрада.

— Спыніся, нягоднік! Уцякаць бескарысна. Яшчэ адзін крок—і ты ніколі не сыйдзеш з месца. Спыніся, кажучь табе!

Гальвейцу нічога не аставалася, як падначаліцца.

— Запэўняю вас, джэнтльмены, я зусім не збіраўся ўцякаць,—сказаў Фелім дрыготным голасам, стоячы пад перакрыжным

агнём лютых позіркаў і пад пагрозай паднятых на яго стрэльбаў.—У мяне не было такіх намераў. Я толькі сабраўся...

— Ну, уцякай, калі табе ўдасца. Пачатак быў добры. Сюды, Дзік Тросі! Давай сюды людзей! Звяжыце яго! Чорт пабяры! Наўрад ці той гэта, якога мы шукаем.

— Не, не! Гэта не ён. Гэта яго слуга, Джон.

— Гэй, вы там, акружыце халупу! Не спускайце з яе вачэй. Мы яшчэ не дабраліся да галоўнага. Нікому не давайце ўцякаць. А цяпер гавары: хто там унутры?

— Вы хочаце сказаць, хто ў халупе?

— Адказвай, дурань, на пытанні, якія табе задаюць,—сказаў Тросі, сцэбануўшы гальвейца вярхоўкай.—Хто ўнутры халупы?

— Там перш за ўсё мой гаспадар.

— Дзіўна. Што-ж гэта такое?—запытаўся толькі што пад'ехаўшы Вудлі Пойндэкстэр, заўважыўшы крапчатага мустанга.— Гэта-ж конь Луізы?

— Так, гэта ён, дзядзя,—адказаў Касій Кольхаун, які ехаў побач з ім.

— Цікава, хто яго прывёў сюды.

— Напэўна, сама Луіза.

— Што за глупства! Ты жартуеш, Касій!

— Не, дзядзя, я гавару зусім сур'ёзна.

— Ты хочаш гэтым сказаць, што мая дачка была тут?

— Яна і цяпер тут. Я ў гэтым не сумняваюся.

— Немагчыма!

— Паглядзіце вось туды!

У шырока адчыненых дзвярах халупы была відаць жанчына.

— О, божа, мая дачка!

Пойндэкстэр хутка саскочыў з сядла і паспешліва накіраваўся да хакале. За ім пайшоў і Кольхаун. Абодва ўвайшлі ў халупу.

— Луіза, што гэта азначае? Ранены? Хто гэта? Генры?

Перш чым плантатар паспеў пачуць адказ, яго вочы спыніліся на капелюшы і плашчы Генры.

— Гэта ён! Ён жывы! Дзякуй богу!

Пойндэкстэр кінуўся да ложка.

Імгненная радасць хутка знікла. Плантатар са стогнам адхіснуўся.

Кольхаун, здавалася, быў усхвалёваны не менш за яго. У яго вырваўся крык жаху. І, увесь скурчыўшыся, ён ціхенька вышаў з халупы.

— Што-ж гэта?—прашаптаў плантатар.—Што-ж гэта? Ці можаш ты мне растлумачыць, Луіза?

— Не, я не магу, бацька. Я тут толькі некалькі хвілін. Я застала яго ў гэтым ужо стане. Ён ляжыць у непрытомнасці, як ты сам бачыш.

— А... а... Генры?

— Яны мне нічога не казалі. Містэр Джэральд быў адзін,

жалі я ўвайшла. Яго слугі не было, ён толькі што вярнуўся. Я не паспела яшчэ распытаць у яго.

— Але... але... як ты магла трапіць сюды?

— Я не магла аставацца дома. Мяне мучыла невядомасць. Я была зусім адна. Гэта было жудасна. Я не магла больш вытрымаць. А думкі аб няшчасным браце... Божа мой! Божа мой!

Пойндэкстэр паглядзеў на дачку збянтэжаным і ўсё яшчэ дапытлівым позіркам.

— Я думала, што, магчыма, знайду тут Генры.

— Тут... Але адкуль ты ведала, як сюды трапіць? Хто праводзіў цябе? Ты тут адна?

— О, тата, я ведала дарогу. Ты памятаеш дзень палявання, калі мяне панёс мустанг? Па дарозе назад містэр Джэральд паказаў мне, дзе ён жыве. І я памятала гэтыя месцы.

Пойндэкстэр па-ранейшаму здаваўся азадачаным, але на яго твары з'явіўся яшчэ і другі выраз—ён зрабіўся хмуры.

— Неабачліва гэта з твайго боку, дачка. Непрыстойная і вельмі рыскованая выхадка. Ты зрабіла, як дурная дзяўчынка. Трэба табе зараз-жа адгэтуль пайсці. Пойдзем, пойдзем! Тут не месца для дзяўчыны. Сядай на свайго каня і вяртайся дадому. Цябе хто-небудзь праводзіць. Тут могуць адбыцца ўсякія непрыемнасці. Табе нельга аставацца. Ну, пойдзем, пойдзем!

Бацька вышаў з халупы, дачка пайшла за ім з яўнай неахвотай.

Коннікі ўсе ўжо саскочылі з коней і стоўпіліся на паляне перад халупай.

Кольхаун паведаміў усім аб становішчы спраў у халупе. Людзі разбіліся на групы. Некаторыя стаялі моўчкі, іншыя гутарылі адзін з другім. Шмат народу стоўпілася каля Феліма. Ён ляжаў звязаны на зямлі. У яго распытвалі, але, як відаць, не надавалі асаблівага значэння яго адказам.

Пры з'яўленні бацькі з дачкою ўсе павярнуліся ў іх бок. Большасць з іх ведалі дзяўчыну з выгляду. Усе былі страшэнна здзіўлены, калі ўбачылі яе тут. Сястра забітага юнака пад дахам забойцы! Усе яны цяпер больш чым калі-небудзь былі пераконаны, што вінавайцам злачынства быў мустангер. Кольхаун паведаміў аб капелюшы і плашчы, знойдзеных у хакале.

Але чаму-ж Луіза Пойндэкстэр тут адна, без праважатага?

Шэпт абляцеў натоўп. Але нават грубыя пагранічнікі баяліся абразіць бацькаўскае пачуццё. І ўсе цярпліва чакалі тлумачэнняў.

— Сядай на каня, Луіза. Містэр Янсі праводзіць цябе дадому.

Малады плантатар, да якога вярнуліся з гэтай просьбай, быў невыказна рад. Ён быў адзін з тых, хто асабліва зайздросціў уяўнаму шчасцю Касія Кольхауна.

— Але чаму мне не пачакаць цябе?—запытала дзяўчына.— Ды ты-ж доўга тут не астанешся?

— Мне хочацца, дачка, каб ты зрабіла так, як я табе гавару. Луіза вельмі неахвотна села ў сядло. Малады плантатар паехаў наперадзе, Луіза памалу ехала за ім. Янсі не мог захаваць сваёй радасці, яна—свайго гора.

Але раптам твар крэолкі ператварыўся. Ён нібы асвятліўся нейкай надзеяй.

Луіза спынілася. Яе праважаты вымушан быў зрабіць тое самае.

— Містэр Янсі,—сказала дзяўчына пасля некаторага маўчання.—У мяне аслабла папруга ад сядла. Мне вельмі нязручна сядзець. Будзьце ласкавы, падцягніце.

Янсі саскочыў з каня і агледзеў папругу. Яму здавалася, што тужэй зацягваць неварта. Але ён не хацеў у гэтым прызнацца і зацягнуў папругу з усёй сілы.

— Пачакайце хвіліначку,—сказала юная конніца.—Дайце я злезу, так вам будзе зручней.

Не чакаючы дапамогі, Луіза саскочыла на зямлю і стала каля мустанга.

— Цяпер, міс Пойндэкстэр, мне здаецца, усё ў парадку.

— Правільна, так будзе добра,—адказала яна, паклаўшы руку на сядзельную луку і паспрабаваўшы сядло.—Але ведаецца што: я толькі што сюды прыехала і імчалася галопам. Мая бедная Луна не паспела адпачыць. Давайце пабудзем тут крыху, а яна за гэты час адпачне. Гэта-ж жорстка—прымушаць яе бегчы зноў без перадышкі!

— Але ваш бацька... Яго жаданне, каб вы...

— Каб я зараз-жа вярнулася дадому? Ну, гэта нічога. Яму проста не хацелася, каб я аставалася сярод гэтага непрыстойнага натоўпа. Вось і ўсё. Паколькі-ж я ад'ехала ўбок, ён больш не будзе трывожыцца. Як тут прыгожа! І так халадком вее пад аленем дрэў. А ў прэрыі спякота нясцерпная. Ах, містэр Янсі, паглядзіце, якія прыгожыя рыбкі ў рацэ! Вунь там, бачыце, з срабрыстай лускай?

Маладому плантатару гэта паільсціла.

Ён не прымусяў доўга сябе ўпрашаць.

— Міс Пойндэкстэр, я ўвесь у вашым распараджэнні і шчаслівы выканаць тое, што вам хочацца. Давайце пабудзем тут.

— Толькі да таго часу, пакуль Луна адпачне. Павінна вам сказаць, што я ледзь паспела сыйсці з каня, калі пад'ехаў ваш атрад. Паглядзіце на Луну, як яна, бедненькая, змучылася пасля такой быстрой язды.

Янсі зусім не цікавіла, у якім стане конь Луізы. Ён быў шчаслівы выканаць найменшае жаданне сваёй спадарожніцы.

Яны асталіся на беразе ракі.

Малады плантатар быў крыху здзіўлены, заўважыўшы, што Луіза вельмі мала звяртае ўвагі на рыбак, і быў засмучаны, што яго самога яна амаль не заўважала. Яе вочы блукалі, а слых напружана лавіў кожны гук, які далятаў з палянкі перад халупай.

Не глядзячы на сваё захапленне дзяўчынай, Янсі таксама пачаў мімаволі прыслухоўвацца да галасоў. Як відаць, каля халупы наспявалі нейкія сур'ёзныя падзеі.

Можна было адрозніць некалькі мужчынскіх галасоў. Адзін з іх гучэў мацней за іншыя.

Луіза пазнала гэты голас. Гэта гаварыў яе стрыечны брат Касій; ён у нечым пераконваў натоўп, даказваў штосьці. У яго гаворцы адчувалася злосць. Але вось ён скончыў. Адразу-ж пачуліся бурныя выклікі ўхвалення.

Прыслухоўваючыся, Янсі забыўся аб прысутнасці сваёй прыгожай суседкі. Ён успомніў аб ёй толькі тады, калі яна, усхапіўшыся з месца, кінулася да хакале.

Раздзел LXIII

СУД РЭГУЛЯТАРАЎ

Моцны крык, які прымусіў маладую крэолку так імкліва сарвацца з месца, выдаваў адначасова і рашэнне суда, і характар прысуду.

Слова «павесіць» даляцела да яе вушэй, і яна кінулася да халупы мустангера.

Людзі цяпер ужо не стаялі асобнымі групамі, яны сабраліся ў круг. Сярод круга ўзвышалася ўнушальная фігура начальніка рэгулятараў, там-жа быў і Вудлі Пойндэкстэр, а побач з ім Касій Кольхаун. Апошнія прысутнічалі, як відаць, толькі ў якасці сведак судовай драмы, якая тут адбываецца—рашаючае слова належала іншым.

Гэта быў судовы разгляд справы па абвінавачанню ў забойстве—суд Лінча. У якасці абвінавайцы выступаў верхавод рэгулятараў. Увесь натоўп, за выключэннем двух арыштаваных, адыгрываў ролю судовых засядацеляў.

Морыс Джэральд і яго слуга Фелім былі ў цэнтры абступіўшага іх кальца. Абодва яны ляжалі на траве, са звязанымі моцнымі вяроўкамі рукамі і нагамі. Іх пазбавілі магчымасці гаварыць. Феліма прымусілі маўчаць пагрозамі, а яго гаспадар маўчаў таму, што ў рот яму ўставілі драўляны кляп. Гэта зрабілі для таго, каб мустангер сваім вар'яцкім брэдам не перашкаджаў «працаваць». Але нават туга сцягнутыя вяроўкі не маглі паралізаваць рухаў хворага. Два чалавекі трымалі Морыса за плечы, трэці прыціскаў ногі да зямлі, стоячы на яго каленях.

Цяжар абвінавачанняў галоўным чынам клаўся на Морыса Джэральда; Феліма лічылі толькі саўдзельнікам.

Яго прымусілі расказаць усё, што ён ведае. Расказ Феліма аб індзейцах і ягуары назвалі «выдумкай, прыдуманай з мэтай увесці суд у заблуджэнне».

Судовы разгляд прадаўжаўся не больш дзесяці хвілін. Вывад быў ясны. У большасці канчаткова склалася думка, што Генры Пойндэкстэр забіты, а Морыс Джэральд адказны за яго смерць.

Кожная акалічнасць, ужо раней вядомая, была ўноў абмяркована і ўзважана; да іх далучыліся новыя факты, толькі што адкрытыя ў хакале. Самае пераканаўчае з усяго—гэта тое, што ў хакале знойдзены былі плашч і капялюш забітага.

Некаторыя з нецярпліваасцю крычалі: «Павесіць забойцу!»

Напэўна, прысуд ужо быў загадзя вынесен. На зямлі ўжо ляжала вяроўка з пятлёю на адным канцы. Праўда, гэта толькі ласо, але для такой мэты яно зусім прыгодна. Гарызантальна выцягнутая галіна смакоўніцы можа вельмі добра замяніць шыбеніцу.

Большасць выказалася за смяротны прысуд. Некаторыя падмацавалі сваё рашэнне праклёнамі па адрасу асуджанага. Чаму-ж прысуд не прыводзіцца ў выкананне?

Чаму? Ды проста таму, што няма поўнага аднадушша. Не ўсе прысутныя згодны з прысудам. Сярод суддзяў ёсць і такія, якія супроць пакарання смерцю Морыса. Хоць іх—меншасць, але яны казалі сваё «не» спакойна і з поўнай упэўненасцю.

Сярод меншасці і Сэм Мэнлі, верхавод рэгулятараў.

— Грамадзяне!—гучна звярнуўся ён да натоўпа.—У нас няма дастатковых доказаў, каб прымаць такое сур'ёзнае рашэнне. Трэба выслухаць абвінавачанага, але, вядома, тады, калі ён будзе магчы гаварыць. Цяпер, як вы самі бачыце, да яго бескарысна звяртацца. Таму я прапаную адкласці рашэнне суда да...

— Што за сэнс адкладаць?—перапыніў яго гучны голас Касія Кольхауна.—У чым справа, Сэм Мэнлі? Калі-б у вас быў сябра, нявінна забіты, або брат, вы-б тады разважалі інакш. Што вам яшчэ патрэбна, каб пераканацца ў вінаватасці гэтага нягодніка? Дадатковыя доказы?

— Вось іменна, капітан Кольхаун.

— Ці можаце вы што-небудзь дадаць, Касій Кольхаун?—запытаўся нейчы голас.

— Мне здаецца, доказаў дастаткова, нават больш, чым трэба. Але калі хочаце, я магу дадаць.

— Давайце, давайце!—закрычала некалькі дзесяткаў галасоў.

— Джэнтльмены!—сказаў Кольхаун, звяртаючыся да натоўпа.—Вы ўсе добра ведасце, што адбылося паміж гэтым чалавекам і мною. Мне не хацелася, каб аба мне падумалі, што я помшчу яму. Жадання помсты ў мяне няма. І калі-б я не быў упэўнены, што іменна ён зрабіў забойства, так-жа ўпэўнены, як у тым, што мая галава ў мяне на плячах...

Кольхаун пачаў запінацца, бачачы, што фраза, якая мімаволі сарвалася ў яго, зрабіла дзіўнае ўражанне на акружаючых.

— Калі-б,—прадаўжаў ён,—я не быў у гэтым упэўнены, я нічога не сказаў-бы аб тым, што бачыў або, правільней, чуў.

— Што-ж вы чулі, містэр Кольхаун?—запытаў верхавод рэгулятараў.—Ваша сварка з абвінавачаным, аб якой, мне здаецца, усе прысутныя ведаюць, не мае ніякіх адносін да вашых пака-

занняў. Ніхто не збіраецца абвінавачваць вас у фальшывым сведчанні. Калі ласка, прадаўжайце. Што вы чулі, калі і дзе вы чулі?

— Гэта было ў аўторак ноччу, калі загінуў мой стрыечны брат.

— У аўторак, ноччу? Далей.

— Я пайшоў ужо да сябе ў пакой. Было нясцерпна гарача, надакучалі маскіты, спаць было немагчыма. Я ўстаў, запаліў сігару, пакурыў крыху ў пакоі, але пасля рашыў пайсці на страху. Ці было каля паўночы ці некалькі раней—не ведаю, бо я не сачыў за часам. Толькі я паспеў выкурыць сігару і ўжо хацеў дастаць другую, як пачуў далятаўшыя з боку ракі два галасы. Гэта была моцная, раззлаваная гутарка. Ясна было, што адбывалася сварка. Прыслухаўшыся, я пазнаў адзін голас, а пасля і другі. Першы быў голас майго стрыечнага брата Генры, другі—вось гэтага чалавека, забойцы.

— Прадаўжайце, містэр Кольхаун, мы хочам выслухаць спатку вашы паказанні, а свае вывады вы выкажаце пасля.

— Вы разумееце, джэнтльмены, што я быў крыху здзіўлены, пачуўшы голас стрыечнага брата,—я думаў, што ён даўно ўжо спіць. Аднак, я быў настолькі ўпэўнены, што гэта іменна ён, што нават не пайшоў у яго пакой праверыць. Не менш ясна для мяне было і тое, што другім са спрачаўшыхся быў мустангер. Мне здалася асабліва dziўным, што Генры, супроць звычайнага, вышаў у такі позні час. Але факт астаецца фактам, памылкі тут не магло быць. Я пачаў прыслухоўвацца, каб даведацца, аб чым яны спрачаюцца. Галасы былі чуваць слаба. Адзіна, што мне ўдалося разабраць, гэта тыя моцныя выразы, якія Генры пасылаў па адрасу мустангера. Ясна было, што мой стрыечны брат нечым абражаны. Пасля выразна пачуліся пагрозы мустангера. Кожны гучна назваў адзін аднаго па імя, і адразу-ж у мяне не асталося ніякіх сумненняў. Мне варта было пайсці туды і высветліць, у чым справа, але я быў у начных туфлях. Я пачакаў каля поўгадзіны, спадзеючыся, што Генры хутка вернецца дадому, але ён не прышоў. Я падумаў, што юнак накіраваўся ў таверну. Там ён мог сустрэць знаёмых з форта і прасядзець доўга. Я рашыў легчы спаць. Такім чынам, джэнтльмены, я сказаў вам усё, што я ведаю. Бедны Генры пасля таго ўжо больш не вяртаўся ў Каса-дэль-Карво. Яго пасцель у тую ноч асталася пустой, ён начаваў недзе ў прэрыі або ў лесе, а дзе іменна, ведае толькі гэты чалавек.

Рухам рукі ён паказаў на абвінавачанага.

Прамова Кольхауна зрабіла сваё дзеянне. У шчырасці яго слоў ніхто не сумняваўся.

Адбыўся новы выбух абурэння.

— Павесіць! Павесіць!—крычалі галасы з усіх бакоў. Нават сам суддзя, здавалася, пачаў хістацца. Пярэчых зрабілася яшчэ менш. Напружанасць расла, нібы перад бурай.

Адзін з пагранічных галаварэзаў накіраваўся да вяроўкі—ён

толькі што адышоў ад Кольхауна, з якім аб нечым перашэпт-ваўся. Ён узяўся за ласо і хутка надзеў пятлю на шыю прысуджанаму, які па-ранейшаму быў у непрытомнасці.

Ніхто не спрабаваў спыніць ката.

Ніхто не асмельваўся абараняць палонніка.

Пятля накінута на шыю Морыса. Другі канец вяроўкі ўжо закінуты на смакоўніцу.

«Хутка Морысу Джэральду—смерць»—так думаў кожны з прысутных.

Раздзел LXIV

СЕРЫЯ ІНТЭРМЕДЫЙ

«Хутка Морысу Джэральду—смерць»,—так думаў кожны з удзельнікаў гэтай трагедыі, якая разыгрывалася на ўлонні прыроды, пад ценем сапраўдных дрэў.

Але тут адбыўся нечаканы перапынак у дзеянні—трагедыя раптам змянілася фарсам. І героем гэтага фарса быў Фелім.

Пасля «натхняючай» прамовы Кольхауна, якая яшчэ больш узмацніла прагнасць помсты, увага рэгулятараў была цалкам занята Морысам. Пра слугу яны забыліся. Поўныя злосці позіркы былі накіраваны толькі на мустангера. Феліму здарылася магчымасць уцячы, і ён не прамінуў гэта скарыстаць.

Качаючыся па траве, ён раслабіў вяроўку, вызваліўся ад яе і ціхенька прапоўз паміж ног усхваляванага натоўпа. Ніхто не ўважыў яго манеўра. Ашалелыя ад узрушваючага відовішча людзям штурхалі адзін другога, не адрываючы вачэй ад смакоўніцы, якая выконвала ролю шыбеніцы.

У Феліма зусім не было намеру пакінуць на волю лёсу свайго гаспадара. Наадварот, ён зноў спрабаваў дапамагчы Морысу Джэральду. Усе надзеі ён ускладаў цяпер на Зеба Ступа і таму рашыў выклікаць яго як мага хутчэй ужо вядомым нам спосабам.

Вышмыгнуўшы з натоўпа, Фелім ціхенька пачаў прабірацца да таго месца, дзе пасвілася старая кабыла. На ўзлессі былі прывязаны коні прыехаўшых. Яны стаялі доўгай вераніцай, утвараючы суцэльную сцяну. Пад яе аховай Феліму ўдалося дабрацца да вызначанай мэты.

Але тут ён выявіў, што не захапіў з сабою неабходных прыстасаванняў. Ён выпусціў з рук галінку кактуса на тым месцы, дзе яго ўпершыню затрымалі. У яго не было нажа—зрэзаць кактус не было чым.

У сумным задуменні спыніўся гальвеец, не ведаючы, што зрабіць. Неабходна было дзейнічаць, не трацячы часу. Кожная хвіліна прамаруджання магла зрабіцца ракавой для жыцця яго гаспадара. Але не было той афяры, на якую-б не адважыўся-б верны слуга; Фелім кінуўся да калючай расліны і голымі рукамі адарваў ад яе галінку.

Яго рукі былі падраны да крыві. Але ці можна было звяртаць увагу на такое глупства, калі выратаўваўся лёс чалавека! Ірландзец пабег да кабылы і, без усякіх перасцярог, падсунуў ёй пад хвост прыладу катавання.

А тым часам на паляне дзеянне ішло сваім парадкам. Пятля была гатова; другі канец вяроўкі, перакінуты цераз галіну смакоўніцы, быў ужо ў руках добраахвотнікаў-катаў. Яны чакалі апошняга загаду. Натоўп замёр. Людзі стаялі маўкліва і нерухама, як ствалы акружаючых дрэў. Нават Кольхаун ухіліўся ад гэтай ролі.

У гэты напружаны момант старая кабыла,—усе ведалі, што яна належыць Зебу Стумпу,—раптам нібы звар'яцела. Яна пачала танцаваць па траве, высока падкідаючы заднія ногі і напаўняючы паляну шалёным ірзаннем. Суседнія з ёю коні пачалі ёй уторыць, падскакваючы таксама шалёна, як і яна.

Настрой натоўпа рэзка змяніўся. На тварах адлюстравалася трывога, пачуліся спалоханыя крыкі.

Рэгулятары кінуліся да зброі і да коней.

— Індзейцы!

Толькі нашэсце каманчаў магло выклікаць такі перапалох.

Хваляванне прадаўжалася да таго часу, пакуль гаспадары не забралі сваіх коней. Коні супакоіліся, і толькі кабыла Зеба прадаўжала вар'яцець.

Тады толькі натоўп даведаўся аб сапраўднай прычыне трывогі. Дарэчы, тут-жа выявілі, што гальвеец знік.

Фелім прадбачліва схваўся за кустамі, і гэта яго выратавала, інакш жыццё слугі аказалася-б не ў меншай небяспецы, чым жыццё яго гаспадара.

Чалавек дваццаць схапіліся за стрэльбы і прыцэліліся ў віноўніцу скандала. Але раней, чым яны паспелі спусціць куркі, хтосьці са стаяўшых паблізу накінуў ласо на шыю каня і гэтым прымусіў яго змоўкнуць.

* * *

Спакой аднавіўся. Увага зноў сканцэнтравалася на асуджаным. Рэгулятары па-ранейшаму былі раззлаваны. Шумны інцыдэнт не толькі не развесяліў іх, а, наадварот, узмацніў злосць. Зноў пачуліся выкрыкі, патрабуючыя смяротнай кары.

Зноў натоўп прагнучых помсты людзей сямкнуўся кальцом навокал прысуджанага.

Зноў бандыты схапіліся за вяроўку, зноў у кожнага з прысутных прамільгнула думка: «Хутка Морысу Джэральду—смерць!»

І зноў—перапынак.

З-за дрэў на яркае сонечнае святло выбегла красуня-дзяўчына.

Як метэор, уляцела Луіза ў натоўп і нахілілася над прысуджаным, маўкліва распасцёртым на траве. Учапіўшыся абодвума рукамі за вяроўку, яна вырвала яе з рук катаў.

— Цехасцы! Падлюгі!—закрычала яна з абурэннем.—Ганьба! Ганьба!

Здзіўленыя каты выпусцілі з рук вяроўку.

— Суд! Гэта называецца суд! Абвінавачваемы прысуджаны без абаронцы, не атрымаўшы магчымасці сказаць ніводнага слова ў сваё апраўданне. І гэта вы называеце справядлівасцю? Цехаская справядлівасць! Саромейцеся! Вы не людзі, а звяры! Забойцы!

— Што гэта азначае?—крыкнуў Пойндэкстэр, кідаючыся наперад і хапаючы дачку за руку.—Ты страціла рассудак, Лу! Ты зусім звар'яцела! Як ты трапіла сюды? Хіба я не сказаў табе, каб ты адпраўлялася дадому? Зараз-жа ідзі, у гэтую-ж хвіліну, і не ўмешвайся ў тое, што цябе не датычыць!

— Бацька, гэта мяне датычыць!

— Цябе датычыць? Ах, праўда, ты,—сястра. Гэты чалавек—забойца твайго брата.

— Я гэтаму ніколі не паверу. Ніколі! О, людзі, калі вы сапраўды людзі, то не паступайце, як звяры. Патрэбен справядлівы суд, а тады... тады...

— Над ім быў справядлівы суд,—крыкнуў хтосьці з натоўпа.—Ніхто не сумняваецца ў яго вінаватасці. Ён забіў вашага брата, і ніхто іншы. І гэта вельмі непрыстойна з вашага боку,—даруйце, што я гавару так,—нядобра, што вы стараецеся выратаваць мустангера ад таго, што ён заслужыў.

— Правільна!—далучылася некалькі галасоў.

— Ён павінен быць пакараны па заслугах!—крыкнулі з натоўпа.

— Павінен, павінен!—рэхам паўтарыў цэлы хор.

— Нам вельмі шкада, што мы не можам задаволіць ваша патрабаванне, але мы павінны прасіць вас пайсці адсюль. Містэр Пойндэкстэр, было-б добра, калі-б вы адвялі вашу дачку.

— Пойдзем, Лу! Тут не месца для цябе. Трэба пайсці. Ты адмаўляешся? Што гэта? Ты адмаўляешся слухацца мяне? Касій, вазьмі яе за рукі і адвядзі адгэтуль. Калі ты, Луіза, не пойдзеш добраахвотна, мы сілай прымусім цябе гэта зрабіць. Ну, будзь-жа разумнай. Зрабі тое, што я цябе прашу. Ідзі!

— Не, бацька! Я не пайду да таго часу, пакуль ты мне не паабяцаеш, пакуль усе не паабяцаюць...

— Мы нічога не можам абяцаць вам, міс, як-бы нам гэтага не хацелася. Ды і наогул гэта—не жаночая справа. Зроблена злачынства, забойства, вы гэта самі ведаеце. Нельга насілаваць думкі суддзяў. Забойцу няма літасці.

— Няма літасці!—рэхам адгукнулася некалькі дзсяткаў раззлаваных галасоў.

— Павесіць яго! Павесіць!

Рэгулягараў больш не бянтэжыць прысутнасць чароўнай дзяўчыны. Касій Кольхаун груба, зусім забыўшыся аб далікат-

насці, цягне Луізу з паляны. Яна вырываецца з яго рук, заліваецца слязімі і моцна пратэстуе супроць бесчалавечнай справы.

— Каты! Забойцы!—крычыць Луіза.

Але вось дзяўчына ўжо выведзена з натоўпа, пазбаўленая надзеі дапамагчы чалавеку, за якога яна гатова аддаць жыццё.

Раздзел LXV

ЯШЧЭ АДНА ІНТЭРМЕДЫЯ

Трэці раз каля халупы аднаўляецца злавесная цішыня. Гледачы і дзеючыя асобы жудаснай драмы зноў займаюць свае месцы.

Ласо яшчэ раз ляціць на галіну смакоўніцы. Тыя-ж два каты хапаюць свабодны канец. На гэты раз яны туга яго нацягваюць.

«Хутка Морысу Джэральду—смерць!»

Цяпер няшчасны Морыс зусім ужо блізкі да смерці. Нават любоў аказалася бяссільнай выратаваць яго. Якая-ж яшчэ сіла можа адхіліць ракавы канец?

Здаецца, няма ўжо магчымасці дапамагчы яму, няма ўжо часу для гэтага. У злосных позірках рэгулятараў не відаць літасці, адна нецярыплінасць. Каты таксама спяшаюцца, баючыся новай затрымкі. Яны арудуюць вярхоўкай са спрытнасцю спрактыкаваных прафесіяналаў.

Не пройдзе і шасцідзесяці секунд, як «аперацыя» будзе скончана.

— А ну, Біл, гатова там у цябе?—пытаецца адзін кат у другога, рашыўшы больш не чакаць каманды.

— Усё ў парадку,—адказаў Біл.—Прыканчвай гэтага нягодніка. Цягні!

Вярхоўку тузаюць, але недастаткова моцна, каб падняць з зямлі цела прысуджанага. Пятля прыпадымае толькі яго галаву.

— Цягні-ж ты, пракляты!—крычыць Біл, здзіўлены бяздзеяннем свайго таварыша.—Чаго глядзіш?

Біл стаіць спіною да лесу і не бачыць з'явіўшага з-за дрэў чалавека.

— Ну, падавай!—крычыць галоўны выканаўца.—Давай разам пацягнем! Уверх! Канчай з ім!

— Не, ён гэтага не зробіць!—чуецца гromaвы голас.

І каласальная фігура чалавека са стрэльбай за плячыма выскаквае з-за кустоў. Яшчэ момант, і Зеб Стумп—ужо ў самай гушчы натоўпа.

— Не, вы гэтага не зробіце,—паўтарае паляўнічы, нахіляючыся над распасцёртым чалавекам і накіроўваючы дула сваёй доўгай стрэльбы ў бок катаў.—Адпусціце, а то я стрэлю. Гэй, Біл Грыфін, калі ты зацягнеш хоць крышачку пятлю, то атрымаеш пілюлю проста ў живот і наўрад ці пераварыш ты яе. Адпусціце вярхоўку, праклятыя! Адпусціце!

Нават дзікі енк кабылы не зрабіў на натоўп такога моцнага ўражання, як з'яўленне Зеба Стумпа.

Яго ведалі амаль усе прысутныя. Яго паважалі, а многія баяліся. Да апошніх адносіліся Біл Грыфін і яго таварыш. Вяроўка выслізнула ў іх з рук, як толькі пачулася каманда «адпусці».

— Што за глупства выдумалі гэтыя хлопцы?—прадаўжаў паліцэйны, звяртаючыся да натоўпа, анімеўшага ад здзіўлення.—Не збіраецеся-ж вы вешаць хворага?

— Мы якраз і хочам гэта зрабіць,—адказаў злосны голас.

— А чаму-б і не?—запытаў другі.

— Чаму-б і не? А хто даў вам права вешаць без суда цехаўскага грамадзяніна?

— Падумаеш, важны грамадзянін! Ды, апрача таго, тут быў суд, справядлівы суд.

— Вось што! Чалавек у непрытомнасці прысуджан на смерць. Адпраўляць яго на той свет, калі ён нічога не ведае! І гэта вы называеце справядлівым судом?

— Што нам да таго, паколькі мы ведаем, што ён вінаваты? Мы ўсе ў гэтым упэўнены.

— Упэўнены? Добра. З табою, Джым Стодарс, я нават не буду аб гэтым і гаварыць. Але ты, Сэм Мэнлі, і вы, містэр Пойндэкстэр, не можа быць, каб вы былі згодны з тым зверствам, якое тут адбываецца? Па-мойму, гэта не больш, не менш, як забойства.

— Ты не ўсё ведаеш, Зеб Стумп,—загаварыў верхавод рэгулятараў, жадаючы апраўдаць свой удзел у гэтай справе.—У нас ёсць факты.

— К чорту вашы факты! Я не хачу нічога чуць. У нас хопіць часу ў гэтым разабрацца, калі будзе сапраўдны суд, супроць якога, вядома, ніхто прарэчыць не будзе.

— Вы занадта многа бярэце на сябе, Зеб Стумп,—умяшаўся Касій Кольхаун.—Забіты не быў вам ні сынам, ні братам, а то вы, напэўна, загаварылі-б інакш. Не разумею, чаму вы ўмешваецеся ў гэтую справу.

— Перш за ўсё таму, што гэты хлапец мой сябра, не глядзячы на тое, што ён іншакраінец. А па-другое, таму, што Зеб Стумп цяпець не можа несумленнай ігры, хоць-бы яна і разгравалася ў прэрыях Техаса.

— Несумленнай ігры! Вы гэта называеце несумленнай іграй! Цехасцы, няўжо вы палohaецеся гэтага балбатуна? Пара скончыць з гэтай справай! Кроў забітага Генры Пойндэкстэра заве да помсты. Бярыцеся за вяроўку!

— Папрабуйце толькі! Першы, хто асмеліцца, зваліцца раней, чым паспее схпіцца за яе. Вы павесіце няшчаснага не раней, чым мёртвае цела Зеба Стумпа расцягнецца на траве і некалькі чалавек з вас побач з ім. А ну! Я хачу паглядзець, хто дакранецца да вяроўкі!

Надышла поўная цішыня. Людзі не краталіся з месца, част-

кова баючыся прыняць выклік, часткова з пашаны да мужнасці і велікадушша паляўнічага. Зеб Стумп, карыстаючыся спрыяльным момантам, прадаўжаў дамагацца свайго.

— Назначце над хлапцом справядлівы суд,—патрабаваў ён.— Давайце завязем яго ў сетлмент, і няхай яго там судзяць. У вас няма яўных доказаў, што ён удзельнічаў у гэтай бруднай справе, і пракляцце на мяне, калі я паверу гэтаму, не пераканаўшыся ўласнымі вачыма. Я ведаю, як ён адносіўся да юнага Пойндэкстэра. Ён не толькі не быў яму ворагам, але быў блізкім прыяцелем.

— Вы не ведаеце, містэр Стумп, таго, што мы толькі што чулі.

— Што такое вы чулі?

— Паказанні, якія гавораць нам аб адваротным. У нас ёсць доказы, што паміж Джэральдам і юным Пойндэкстэрам была сварка, больш за тое—яна адбылася іменна ў тую ноч.

— Хто гэта сказаў, Сэм Мэнлі?

— Я сказаў гэта,—адказаў Кольхаун, выступаючы наперад, каб яго бачыў Зеб.

— О, гэта вы, містэр Касій Кольхаун? Вы ведаеце, што яны абодва пагарачыліся? Вы прысутнічалі пры іх сварцы?

— Я гэтага не гаварыў, Зеб Стумп. А апрача таго, я зусім не збіраюся адказваць на вашы пытанні. Я думаю, джэнтльмены, вы ўсе згодны з вынесеным рашэннем. Я не разумею, чаму гэта стары дурань павінен умешвацца ў нашы справы.

— Стары дурань!—закрычаў паляўнічы.—Вы назвалі мяне старым дурнем? Клянуся, што вам яшчэ давядзецца гэтыя словы ўзяць назад, гэта вам гаворыць Зеб Стумп з Кентукі. Ну, ды пакуль аб гэтым неварта гаворыць. Усяму свой час. І ваш час надыйдзе, містэр Касій Кольхаун, і магчыма, раней, чым вы думаеце. Што-ж датычыць сваркі паміж Генры Пойндэкстэрм і гэтым хлапцом,—прадаўжаў Зеб, звяртаючыся да верхавода рэгулятараў,—я ў яе не веру. І ніколі не паверу, пакуль не будзе больш пераканаўчых доказаў, чым яго балбатня. З таго, што я ведаю, гэтых вывадаў нельга зрабіць. Вы гаворыце, што ў вас новыя факты? У мяне яны таксама ёсць. І факты, якія, мне здаецца, могуць праціць некаторае святло на гэтую таямнічую справу.

— Якія факты?—запытаў Сэм Мэнлі.—Мы слухаем цябе, Зеб Стумп.

— Ёх некалькі. Перш за ўсё, вы самі бачыце, што хлапец раныны. Я не гавару аб драпінах. Я думаю, што яго патрапалі кайоты. Але паглядзіце на калена. Гэта ўжо ніяк не кайоты. Што ты думаеш адносна гэтага, Сэм Мэнлі?

— Тут выказалі меркаванне, што гэта адбылося ў часе схваткі паміж ім і...

— Паміж ім і кім?—рэзка запытаўся Зеб

— І чалавекам, які згінуў.

— Так, вось такая наша думка,—сказаў хтосьці з натоўпа.— Мы ўсе ведаем, што Генры Пойндэкстэр не дазволіў-бы сябе забіць, як цялё. Паміж імі была бойка, і, як відаць, мустангер пры падзенні ўдарыўся каленам аб камень. Гэтым трэба вытлумачыць пухліну. Апрача таго, на галаве ў яго ёсць рана, падобна, што ад пісталета. Што-ж датычыць драпін, то мы не ведаем, адкуль яны—ці ад шыпоў раслін ці ад зубоў і кіпцюроў кайотаў, як вы думаеце. Тут адзін дзівак склаў байку пра тыгра, але мы ёй не верым.

— Пра якога дзівака вы гаворыце? Вы маеце на ўвазе Феліма? А дзе-ж ён?

— Уцёк, выратаўваючы сваю галаву. Мы пашукаем яго, як толькі скончым з гэтай справай. Дадзім яму папрабаваць шыбеніцы, і тады ён загаворыць па-сапраўднаму.

— Калі вам трэба даведацца пра тыгра, то вы нічога новага і не даведаецеся. Я сам бачыў гэтую нечысць і ледзь паспеў, каб вырваць хлапца з яе кіпцюроў. Але не ў гэтым справа. Што яшчэ расказваў гэты хлапчына?

— Доўгую гісторыю пра нейкіх індзейцаў. Але хто гэтаму паверыць?!

— Што-ж, ён і мне расказаў тое самае. Усё гэта падобна да праўды. Ён гаварыў, што яны ігралі ў карты. Вось глядзіце, я знайшоў цэлую калоду ў халупе на падлозе. Гэта іспанскія карты.

Зеб выцягнуў калоду з кішэні і працягнуў яе верхаводу рэгулятараў.

Пры ўважлівым аглядзе карты аказаліся мексіканскага вырабу, звычайна ўжываемыя для ігры ў «monte».

— Дзе гэта чуваць, каб каманчы ігралі ў карты?—запытаў адзін з усумніўшыхся ў праўдападобнасці расказа.—Гэта проста смешна!

— Смешна, вы казалі?—умяшаўся адзін паляўнічы, якому давялося прабыць каля дванаццаці месяцаў у палоне ў каманчаў.— Магчыма, гэта і смешна, але, тым не менш, гэта праўда. Не раз мне даводзілася бачыць, як дзікуны ігралі ў карты на скуру буйвала замест стала. Ігралі яны іменна ў гэтую мексіканскую ігру; напэўна, яны навучыліся ў сваіх палоннікаў. Вось так яно і ёсць,—каманчы іграюць у карты, гэта правільна.

Зеб Ступп быў рад гэтаму выступленню.

З'яўленне індзейцаў у ваколіцах мяняла адносіны да справы рэгулятараў, якія да гэтага часу думалі, што каманчы займаліся разбоем толькі з таго боку сетлмента.

— Вядома, гэта так,—падхапіў Зеб, жадаючы пераканаць прысутных адкласці судовы разгляд.—Тут былі індзейцы або, ва ўсякім выпадку, хтосьці, вельмі-ж да іх падобны. Іосафат! Адкуль гэта яна імчыцца?

У гэтым момант з боку кручы ясна даляцеў тупат капытоў.

Над абрываў паказалася конніца, якая імчалася ва ўвесь

кар'ер. Валасы ў яе растрапаліся, капялюш зляцеў з галавы. Назніца ўвесь час падганяла свайго каня хлыстом, шпорамі і крыкам, хоць конь і без таго імчаўся з усіх сіл.

У гэтай незвычайнай конніцы ўсе адразу пазналі тую жанчыну, якая поўгадзіны таму назад паказала ім дарогу да халупы.

Раздзел LXVI

ГАНІМАЯ КАМАНЧАМІ

Ісідора з'явілася нечакана. Што прымусіла яе вярнуцца? І чаму імчалася яна такім шалёным галопам?

Каб растлумачыць гэта, мы павінны вярнуцца да моманту яе сумных размышленняў пасля сустрэчы з цехасцамі.

Расстаўшыся з атрадам, Ісідора некаторы час была ў нерашучасці: ці ехаць ёй на Леону, ці вярнуцца да хакале і самой быць сведкай падзей, якія павінны там адбыцца.

Яна спынілася ля лясных зараснікаў, пад ценем дрэў, і мімаволі паглядзела на цёмную верхавіну кіпарыса, якая ўзвышалася над абрывістым берагам Аламо. Цяжкія сумненні аўладалі яе душою.

Што зрабіла яна, накіраваўшы атрад да халупы? Калі і будзе зняважана жанчына, якую яна ненавідзіць, то адначасова можа загінуць і любімы чалавек.

— Матка божая!—прашаптала яна.—Што я нарабіла?! Калі толькі гэтыя разлютаваныя суддзі прызнаюць яго вінаватым, які будзе канец? Смерць! О, я не хачу гэтага! Толькі не ад іх рук! Не, не! Калі я паказала ім дарогу, як прагна кінуліся яны наперад! Яны ўжо загадзя вырашылі, што дон Морысію павінен памерці. Ён тут усім чужы, ураджэнец іншай краіны. Адзін, без сяброў, акружаны толькі ворагамі...

Позірк дзяўчыны з маўклівым сумаем блукаў па прэры. Яе конь раптам ціхенька заірзаў і павярнуў галаву ў бок зараснікаў.

«Ці няма там каго?»

Ісідора таксама павярнулася і пачала ўглядацца ў сцежку, па якой толькі што праехала. Гэта дарога на Леону. Яна відаць толькі на невялікай адлегласці—далей, за паваротам, яна знікае сярод зараснікаў. На ёй нікога не відаць, апроча двух або трох худых кайотаў.

Чаму-ж яе конь праяўляе нецярплівасць, не хоча стаяць на месцы, храпе і гучна іржэ?

У адказ пачулася ірзанне некалькі коней, якія, відавочна, імчаліся па дарозе, але ўсё яшчэ іх нельга было ўбачыць за зараснікамі. Чуваць былі толькі ўдары капытоў.

Пасля зноў усё сціхла. Коні або спыніліся, або ішлі лёгкім, нячутным крокам.

Ісідора ледзь супакоіла свайго шэрага каня і ўся ператварылася ў слых. З зараснікаў даляцеў нейкі слабы гул. Гэта шэпт чалавечых галасоў.

Пасля зноў усё сціхла. Коннікі, напэўна, спыніліся.

Гэта здарэнне мала занепакоіла Ісідору.

«Напэўна, падарожнікі едуць на Рыо-Грандэ,—падумала яна,— або, магчыма, гэта адстаўшыя коннікі цехаскага атрада. Індзейцы не могуць быць тут—вядома, што яны на ваеннай сцежцы ў другім месцы. Але хто-б ні былі гэтыя коннікі, усё-ж трэба быць напагатове».

З гэтай думкай Ісідора ад'ехала ўбок і спынілася пад прыкрыццём акацыі. Тут яна зноў прыслухалася. Хутка яна выявіла, што невядомыя набліжаліся да яе не па дарозе, а праз гущу зараснікаў.

Невядома, якія ў іх намеры? Ісідору ахапіла хваляванне. Яна доўга захоўвала спакой, але цяпер паводзіны коннікаў здаліся ёй надзвычай падазронымі. Каб гэта былі простыя падарожнікі, яны ехалі-б па дарозе, а не падкрадваліся цераз зараснікі.

Яна агледзелася навокал, спрабуючы знайсці месца, дзе можна было-б схвацца,—лісці акацыі былі ёй дрэннай аховай.

Ісідора прышпорыла каня, выехала з зараснікаў і паімчалася наперад па даліне, у бок Аламо.

Яна рашыла ад'ехаць на адлегласць трохсот ярдаў, дзе яе не маглі ўжо дасягнуць ні страла, ні куля, і тады спыніцца, каб даведацца, хто набліжаецца—сябры ці ворагі.

Але ёй не ўдалося гэта выканаць. Таямнічыя коннікі пусціліся яе даганяць.

Павярнуўшыся назад, яна ўбачыла бронзавую скуру напоўголых цел, чырвоную фарбу размалёваных твараў і вялізныя пер'і ў валасах.

— Los Indios!¹—прашаптала ахопленая жахам мексіканка і яшчэ мацней прышпорыла каня, накіроўваючы яго да кіпарыса.

Да гэтага часу Ісідора мала баялася сустрэчы з чырвонаскурымі вандроўнікамі прэрыі. Ужо на працягу доўгіх год яны былі ў мірных адносінах як з цехасцамі, так і з мексіканцамі. Яны рабіліся небяспечнымі толькі тады, калі былі п'яныя. Ісідора ўжо выпрабавала гэта аднойчы на сабе.

Але цяпер акалічнасці змяніліся.

Паласа перамір'я прайшла. Вайна вісела ў паветры. Цяпер яе праследвальнікі цвярозыя і прагнуць крыві. Цяпер трэба баяцца не толькі п'яных зневажэнняў,—яе жыццё пад страшнай пагрозай.

Усклікамі, хлыстом, шпорами гоніць Ісідора свайго гарачага каня.

Чуваць толькі яе голас. Тыя, хто ў пагоні за ёю, зусім маўклівыя.

Іх чэцвера, яна—адна.

Адзіная надзея—гэта трапіць пад абарону цехасцаў.

Ісідора імчыцца да кіпарыса.

¹ Індзейцы!

І Н Д З Е Й Ц Ы!

Праследуемая конніца ўжо на адлегласці трохсот ярдаў ад абрыва, над якім узвышаецца кіпарыс.

Індзеец, які імчаўся першым, здымае ласо з лукі сядла і круціць ім над галавой.

Перш чым яна паспее дасягнуць спуску ў цясніну, пятля ласо абаўецца вакол яе шыі. І тады...

Раптам шчаслівая думка прыходзіць Ісідоры.

Круча, якая ўзвышаецца над Аламо, бліжэй ад яе, чым цяніна, якая спускаецца да ракі. Яна ўспамінае, што круча відаць з халупы.

Конніца хутка мяняе напрамак і замест таго, каб ехаць да кіпарыса, накіроўваецца проста да абрыва.

Праследвальнікі гэтаму толькі рады—яны добра ведаюць гэтае месца і разумеюць усю безнадзейнасць яе становішча. Няма сумнення, што тут яна трапіць ім у рукі.

Важак зноў бярэцца за ласо. Ён не спяшаецца кідаць яго, бо ўпэўнен у поспеху.

— Chingaro¹—крычыць ён.—Яшчэ крыху, і яна апынецца ў прорве!

Але ён памыліўся. Ісідора імчыцца далей, але не ў прорву. Яшчэ адзін хуткі паварот—і яна ўжо паімчыцца ўздоўж абрыва, настолькі блізка да самага краю, што гэта прыцягвае ўвагу цехасцаў і выклікае выкрык збянтэжанага Зеба:

— Іосафат!

Гэты выкрык вырываецца ў паляўнічага толькі ў выключных выпадках.

І нібы ў адказ яму чуецца крык конніцы:

— Los Indios! Los Indios!

Той, хто прабыў хоць-бы тры дні ў Паўднёвым Техасе, не мог-бы памыліцца ў значэнні гэтых слоў, на якой-бы мове ні былі яны сказаны. Гэта крык трылогі, які ўжо на працягу трохсот год чуецца на адлегласці трох тысяч міль пагранічнай паласы.

— Цехасцы! Ратуйце! Ратуйце! За мною гоняцца індзейцы!

Услед за дзяўчынай па краю кручы імчыцца правадыр індзейцаў. Яго ласо зноў кружыцца ў лаветры. Раптам чуецца стрэл. Пякучы боль у руцэ прымушае індзейца выпусціць ласо і ў здзіўленні азірнуцца навокал.

Унізе, у даліне, над натоўпам узброеных людзей падымаецца клубок дыму.

Нібы згаварыўшыся, усе чэцвера паварачваюць коней і імацца назад з такой-жа хуткасцю, з якой і прыехалі.

— Як шкода!—гаворыць Зеб Стумп, зноў зараджаючы стрэльбу.—Калі-б не яна, я прымусіў-бы іх спусціцца ўніз. І каб

¹ Чорт пабары!

трапілі яны ў палон, мы маглі-б што-небудзь даведацца адносна гэтай загадачнай справы. Але цяпер іх ужо не дагоніш!

* * *

З'яўленне індзейцаў мяняе настрой натоўпа, які знаходзіцца каля халупы мустангера.

Кольхаун і яго бандыты больш ужо не гаспадары становішча. Верховод рэгулятараў абвясчае, што суд адкладваецца.

Адразу-ж складаецца новы план дзеяння. Абвінавачаны павінен быць пераведзен у сетлмент, дзе будзе назначан судовы разгляд згодна законаў краіны.

Гэта прапанова прымаецца большасцю прысутных. А што-ж рабіць з індзейцамі? Гнацца за імі? Вядома. Але калі? Зараз-жа, у гэтую хвіліну? Асцярожнасць падказвае, што не. Бачылі толькі чатырох, але яны маглі быць авангардам некалькіх соцень.

— Лепш пачакаць жанчыну, што імчалася над абрывам, і ад яе даведацца аб індзейцах,—так раіць хтосьці з цехасцаў.

Цяпер усе чакаюць Ісідору.

Гэтым часам Зеб Стумп вымае кляп з роту няшчаснага палонніка і развязвае туга зацягнутую вяроўку. З ліхарадачнай увагай здалёку назірае за гэтым Луіза Пойндэкстэр.

Але дзе-ж пляменніца дона Сільвію Мартынец?

Яе да гэтага часу яшчэ няма. Не чуваць больш нават стуку капытоў яе каня.

Адсутнасць Ісідоры выклікае здзіўленне, трывогу, страх. Сярод прысутных шмат паклоннікаў мексіканскай дзяўчыны. Магчыма, што яе захапілі ў палон.

Самалюбнасць цехасцаў закранута. Гэта-ж іх прасілі аб дапамозе: «Цехасцы, выратуйце!»

І вось прагнасць помсты, накіраваная супроць мустангера, цяпер пераклячаецца ў іншае русло—трэба адпомсціць чырвонаскурым.

Больш юныя і гарачыя не могуць больш цярпець невядомасці; яны ўскокваюць у сёдлы і голасна абвясчаюць сваё рашэнне найсці дзяўчыну, выратаваць яе або загінуць.

Ніхто не спыняе юнакоў. Яны адпраўляюцца ратаваць Ісідору, гнацца за піратамі прэрыі.

На месцы астаюцца нямногія; Зеб Стумп сярод іх.

Паляўнічы цалкам заняты цяпер доглядам хворага, якога ўсё яшчэ ахоўваюць рэгулятары. Але не адзін толькі Зеб астаецца верным мустангера ў хвіліну яго няшчасця. Красуня-крэолка паранейшаму не спускае з яго вачэй, хоць і прымушана захоўваць ад іншых свой гарачы ўдзел.

А вось паказаўся і Фелім, ён таксама спяшаецца на дапамогу да свайго гаспадара. Увесь гэты час ён прасядзеў употайку на дрэве, наглядаючы адтуль за тым, што адбывалася каля халупы. Перамена абстаноўкі дала магчымасць яму, нарэшце, без рыску спусціцца на зямлю.

Так скончыўся суд над Морысам Джэральдам. Далейшыя падзеі будуць развівацца ўжо далёка ад берагоў Аламо.

Праз гадзіну халупа апусцее і Морысу-мустангеру, магчыма, ніколі ўжо не давядзецца жыць пад яе гасціннай страхой.

Раздзел LXVIII

НЯЎДАЧНЫ ПАХОД

Паход супроць каманчаў прадаўжаўся не больш трох або чатырох дзён. Аказалася, што індзейцы заходняй раўніны зусім і не збіраліся сур'ёзна ваяваць. Іх набегі на сэтлменты былі простым свавольствам юных малайцоў, якія імкнуліся заслужыць званне адважных. Яны адзначылі свае геройствы тым, што знялі некалькі скальпаў, захапілі ў палон дзесятак коней і некалькі галоў рагатай жывёлы.

Такія напады—досыць звычайная з'ява для Техаса. Яны часта адбываюцца па ініцыятыве асобных галаварэзаў, часта без ведама правадыра або старэйшын племя. Старыя звычайна супроць такіх выходак.

Чырвонаскурых піратаў дагнаў эскадрон конных стралкоў у ваколіцах Сан-Саба. Яны вымушаны былі пакінуць здабычу і толькі ўцёкамі выратавалі сваё жыццё.

Паколькі каманчы адступілі за межы нейтральнай паласы, удзельнікам пасланага супроць іх атрада нічога больш не аставалася, як вярнуцца да сваіх часцей і чакаць далейшых распараджэнняў з галоўнага штаба.

Для маладых цехасцаў, якія прагнулі ваенных подвігаў, гэта было вялікім расчараваннем. Даведаўшыся, што ў часе іх адсутнасці індзейцы з'явіліся таксама і на ўсходзе, на тым баку Лёны, яны зноў было развесяліліся ў надзеі на новую экспедыцыю. Але і тут іх чакала няўдача.

Атрад моладзі, які адправіўся на выручку Ісідоры, хутка вярнуўся, не знайшоўшы ў ваколіцах Аламо ніякіх індзейцаў. Мала таго, можна было думаць, што ўся гісторыя з паяўленнем чырвонаскурых каля халупы мустангера была чыстай містыфікацыяй. Гэта былі зусім не індзейцы, а белыя, замаскіраваныя індзейцамі.

У пацверджанне сваіх здагадак удзельнікі атрада прывезлі некалькі прадметаў, якія яўна сведчылі аб такім маскарадзе. Гэта былі парыкі з конскага воласа, пер'і пеўня, афарбаваныя ў зялёны і чырвоны колеры, штаны з аленьяй скуры, макасіны і некалькі каробак фарбаў. Усё гэта было знойдзена ў дупле старога топаля.

Не было чаго і марыць аб новым паходзе супроць індзейцаў. Шукальнікам геройскіх учынкаў давялося змірыць свае парывы і задаволіцца мірным жыццём.

Не глядзячы на аддаленасць форта Індж ад якога-небудзь вялікага цывілізаванага цэнтра, нельга сказаць, каб жыццё там працякала вяла. Перш за ўсё, зусім нядаўна там пасялілася маладзенькая жанчына надзвычайнай прыгожасці. Затым—таямнічае знікненне і мяркуемае забойства яе брата. Далей—яшчэ больш таямнічае з'яўленне конніка без галавы, гісторыя аб бледнатварых, і разыгрываючых індзейцаў, і, нарэшце, апошняя па ліку, але не па свайму значэнню навіна аб тым, што западозраны ў забойстве Генры Пойндэкстэра чалавек злоўлены і знаходзіцца за сценамі гауптвахты ў стане буйнага вар'яцтва.

Імя Ісідоры Каварубіо дэ Лос-Ланос, гэтай эксцэнтрычнай красуні, зрабілася ўлюбёнай тэмай абмеркавання. Распаўсюджваліся таксама чуткі, быццам-бы і яна знаходзіцца ў нейкай сувязі з загадачнай гісторыяй, якая ўсіх так усхвалявала.

Дэталі разыграўшыхся на Аламо падзей: мустангер, знойдзены хворым у сваёй халупе, рашэнне павесіць яго, адтэрміноўка выканання прысуду ў сувязі з умяшаннем Луізы Пойндэкстэр, маючы быць перагляд справы, адкладзенай дзякуючы адважнаму заступніцтву Зеба Стумпа,—усё гэта былі надзвычай яркія моманты.

Усе гэтыя падзеі давалі багаты матэрыял для ўсіх размоў і пляткарства.

Аднак, найбольш заўзятыя спрэчкі сканцэнтраваліся вакол тэмы адносна вінаватасці або невінаватасці мустангера, абвінавачваемага ў забойстве Генры Пойндэкстэра.

— Забойства,—сказаў па-філасофску настроены капітан Сломан,—гэта злачынства, на якое, на маю думку, Морыс-мустангер не здольны. Мне здаецца, што я дастаткова добра ведаю гэтага хлапца, каб сцвярджаць гэта.

— Вы не можаце адмаўляць,—запырэчыў Кросман,—што ўся абстаноўка справы гаворыць супроць яго. У яго вінаватасці амаль што не можа быць сумненняў.

Кросман ніколі не быў прыхільнікам маладога ірландца. Яму аднойчы здалосся, што пляменніца камісара, першая красуня форта, занадта прыхільна паглядзела на гэтага шукальніка прыгод.

— Я з вамі ніяк не магу згадзіцца,—адказаў Сломан.

— Але-ж не даводзіцца сумнявацца ў тым, што малады Пойндэкстэр забіты. Гэта бяспрэчна. Дык хто-ж яшчэ іншы мог гэта зрабіць? Кольхаун клянецца, што ён падслухаў спрэчку паміж юнаком і Джэральдам.

— Гэты даражэнькі стрыечны брат будзе клясціся ў чым хочаце, калі толькі яму гэта выгадна,—умяшаўся драгун Генкок.—Апрача таго, яго нелады з мустангерам ставяць пад сумненне яго доказы. Ці не праўда?

— Скажам, што паміж юным Пойндэкстэрам і мустангерам адбылася сварка,—прадаўжаў афіцэр пяхоты,—што-ж з таго? Гэта яшчэ не даказвае, што мы маем справу з забойствам.

— Значыць, вы думаеце, што гэты хлапец забіў Пойндэкстэра ў сумленнай схватцы?

— Вельмі магчыма.

— Але на якой глебе ў іх здарылася сварка?—запытаў Генкок.—Я чуў, што малады Пойндэкстэр быў у прыязных адносінах з мустангерам, не гледзячы на яго нелады з Кольхаунам. Чаго яны маглі паспрачацца?

— Дзіўнае пытанне з вашага боку, лейтэнант Генкок,—адказаў пехацінец.—Хіба мужчыны сварацца з-за чаго-небудзь іншага, апроча...

— Апрача як з-за жанчыны?—умяшаўся драгун.—Але з-за якой жанчыны, я не магу зразумець. Не з-за сястры-ж юнага Пойндэкстэра.

— Адкуль ведаць!—адказаў Сломан, многазначна паціскаючы плячыма.

— Недарэчна!—усклікнуў Кросман.—Ці можна сабе ўявіць, каб паляўнічы на коней асмеліўся марыць аб міс Пойндэкстэр? Зусім недарэчна!

— Вы, Кросман, занадта яры арыстакрат. Хіба вы не ведаеце, што каханне не лічыцца з такім глупствам, як паходжанне? Я не бяруся нічога сцвярджаць. Сварка магла адбыцца і не з-за міс Пойндэкстэр. Ёсць-жа ў нас іншыя дзяўчаты ў сетлменце, з-за якіх варта пабіцца, не гаворачы ўжо аб цудоўных стварэннях, якія ашчаслівілі наш форт сваёй...

— Капітан Сломан!—рэзка перапыніў свайго субяседніка лейтэнант стралковых часцей.—Павінен сказаць, што для чалавека вашага ўзроўню вы разважаеце вельмі дзіўна. Дамы нашага гарнізона павінны быць вам надта ўдзячны за такія намёкі.

— Якія намёкі, сэр?

— Няўжо вы думаеце, што між імі знойдзецца хоць адна, якая згадзілася-б размаўляць з гэтым чалавекам?

— З якім? Я назваў двух.

— Вы мяне вельмі добра разумеце, Сломан, а я вас. Нашы дамы, вядома, вельмі будуць узрадаваны тым, што іх імёны ўспамінаюцца разам з імем гэтага паганага авантурыста-канаграда і чалавека, падазраваемага ў забойстве.

— Морыса-мустангера цяжка западозрыць у забойстве. І не канаград ён і не авантурыст. Мне больш за вас даводзілася сустракацца з маладым ірландцам, і я сцвярджаю, што па сваім культурным узроўні ён не ўступіць любому з нас. Няхай нашы дамы не грэбуюць знаёмствам з ім. І паколькі мы ўжо закранулі гэтую тэму, я павінен дадаць, што наўрад ці яны, прынамсі некаторыя з іх, пачалі-б унікаць магчымасці пазнаёміцца з ім бліжэй, калі-б толькі гэта магчымасць ім здарылася. Морыс-мустангер, наколькі мне давялося яго бачыць, вёў сябе са скромнасцю сапраўднага джэнтльмена ў прысутнасці нашых дам. Ды апроча ўсяго, я надта сумняваюся, каб ён мог зацікавіцца якой-небудзь з іх.

— На самай справе? Якое шчасце для тых, хто ў адваротным выпадку мог-бы аказацца яго сапернікам!

— Так вось яно і ёсць,—спакойна адказаў капітан пяхоты.

— Хто яго ведае!—многозначна сказаў Генкок.—Хто яго ведае, з-за каго здарылася гэтая сварка, калі яна толькі наогул была. Ці не замешана ў ёй цудоўная сен'ерыта, пра якую цяпер так многа гавораць? Тое, што я чуў пра гэтую жанчыну, дазваляе думаць, што з-за яе мужчыны могуць перагрызці адзін другому горла. Яго пасадзілі на гауптвахту. З ім яго дзівак-слуга. Але што цікава, дык гэта тое, што маёр даў распараджэнне падвойць варту. Што гэта павінна азначаць, капітан Сломан? Вы, напэўна, можаце гэта растлумачыць лепш за іншых. Ды не можа-ж быць, каб ён зрабіў спробу ўцячы з турмы?

— Наўрад,—адказаў афіцэр пяхоты,—асабліва прымаючы пад увагу, што хворы мустангер нават не здагадваецца, дзе ён сядзіць. Я толькі што быў у яго. Ён настолькі звар'яцеў, што не пазнае сябе ў люстэрку.

— Звар'яцеў? Што вы хочаце гэтым сказаць?

— У яго гарачка.

— Дык вось чаму ўзмоцнена варта? Чартоўскі дзіўна! Напэўна, сам маёр крыху з'ехаў з глузду. Магчыма, гэта... распараджэнне маёршы? Ха-ха-ха!

— Але што гэта азначае? Няўжо стары маёр баіцца, што мустангер уцячэ з-пад варты?

— Не, я думаю, што не ў гэтым справа. Тут, як відаць, больш баяцца адваротнага—я хачу сказаць, што для Морыса-мустангера безпасней сядзець у турме, чым знаходзіцца на свабодзе. З'явіліся нейкія дзіўныя тыпы і зноў загаварылі пра суд Лінча. Або рэгулятары шкадуюць, што адклалі сканчэнне суда, або хто-небудзь пачаў сур'ёзна апрацоўваць грамадскую думку і ў гэтым напрамку. Шчасце для мустангера, што стары паляўнічы аказаўся яго верным другом. Добра, што і наш атрад у час вярнуўся і можна было ўзмацніць варту. Яшчэ дзень—і Морыса Джэральда ўжо не было-б у жывых. Але цяпер усё ў парадку, і беднага хлапца будучы судзіць па ўсёй справядлівасці.

— Калі-ж суд?

— Як толькі ён апытомнее.

— Гэта-ж можа цягнуцца тыднямі.

— А магчыма ўсё скончыцца праз некалькі дзён і нават праз некалькі гадзін. Фізічна ён, як відаць, адчувае сябе не так ужо дрэнна. Відавочна, яму давялося перажыць нейкае цяжкае патрасенне. Перамена можа адбыцца на працягу дня. А кажучы, што рэгулятары хочуць, каб яго судзілі неадкладна, як толькі ён выздаравее.

— Магчыма, ён зможа апраўдаць сябе? Спадзяюся, што гэта так і будзе,—сказаў Генкок.

— Вельмі сумніцельна,—адказаў Кросман.—Паглядзім.

— Я ў гэтым упэўнены,—сказаў Сломан.—Пажывем, убачым.

ТАЯМНІЦА І ЖАЛОБА

У гасіендзе Каса-дэль-Карво—сум і жалоба. Паміж членамі сям'і Вудлі Пойндэкстэра нейкія загаданыя адносінны. Ёх аста-лося толькі трое. Але сустракаюцца яны значна радзей, чым ра-ней, і ў іх адносінах адчуваецца нейкая нацягнутасць. Яны ба-чацца толькі за сталом. Гавораць толькі аб самым неабходным.

Зразумець прычыну суму няцяжка; да некаторай ступені зра-зумела і іх маўклівасць.

Смерць, у якой ужо больш ніхто не сумняваўся, нечаканая і загаданая смерць адзінага сына, адзінага брата была страшным ударам і для бацькі і для дачкі. Ці не гэтая смерць ахапіла сумам і Касія Кольхауна, стрычнага брата забітага?

Кожны з іх неяк пакутліва стрыманы з іншымі, нават у тых рэдкіх выпадках, калі ім даводзіцца гаварыць аб сямейным горы.

Апрача агульнага гора, здаецца, што ў кожнага з іх ёсць яшчэ нейкая таямніца, якой яны не выдаюць і не могуць выдаць.

Горды калісьці плантатар не паказваецца цяпер на вуліцы. Ён цэлымі гадзінамі ходзіць з пакоя ў пакой або па карыдоры. Цяжар гора зламаў яго гордасць і надарваў сэрца. Аднак, ста-рога прыгнятае не адзін смутак па загінуўшым сыне; невыразныя праклёны, якія часамі зрываюцца з яго вуснаў, выдаюць і іншыя пачуцці.

Кольхаун увесь час кудысьці выязджае і з'яўляецца толькі тады, калі трэба садзіцца за стол або класціся спаць.

Луіза больш сядзіць у сваім пакоі. Іншы раз, праўда, яе можна бачыць і на азотэі адну, у стане задуменнасці. Там, пад сінім небам, ёй лягчэй зносіць свае пакуты—сум аб загі-нуўшым браце, боязьн страціць любімага чалавека і, магчыма, таксама і непрыемныя думкі аб скандале, ужо звязаным з яе імем.

Луіза ведае, што Морыс Джэральд пасаджан у турму. Ён ак-ружан моцнымі сценамі ваеннай гауптвахты.

Але дзіўна: яе не трывожыць непрыступнасць гэтых сцен; на-адварот, яна баіцца, што яны недастаткова моцныя.

У Луізы для гэтага ёсць падставы. Пагаварваюць аб новым судзе Лінча; на гэты раз у якасці старшага судзі павінен высту-паць не Сэм Мэнлі, а судовымі засядацелямі—не рэгулятары, а людзі яшчэ больш жорсткія, проста бандыты, якіх хапае ў вако-ліцах любога пагранічнага форта. Гэтыя размовы выклікаюць агульнае здзіўленне. Цяжка зразумець, чаму зняволены павінен быць адданы дзікаму натоўпу замест законнага суда. Факты, якія высветліліся ў апошні час, не мяняюць становішча; ва ўсякім выпадку, няма ніякіх новых доказаў яго вінаватасці.

Чаму-ж тады зноў выбухнула гэтая варожасць супроць зня-воленага? У гэтым хаваецца нешта дзіўнае.

Толькі тры чалавекі разумеюць або падазраюць прычыну гэтай варожасці: Зеб Стумп, Луіза Пойндэкстэр і Касій Кольхаун.

Стары паляўнічы, які зорка сачыў за адбываючыміся падзеямі, інстынктыўна адчуў і зразумеў сэнс гэтай цёмнай справы. Касій Кольхаун дзейнічаў праз падстаўных асоб. Выканаўцамі яго злой волі былі Мігуэль Дыяз і яго таварышы, у супольстве з дзесяткам людзей, набраных з мясцовых галаварэзаў.

Зеб Стумп не замарудзіў паведаміць маладой крэолцы аб сваіх падазрэннях. Луіза ацаніла ўсю справядлівасць гэтых вывадаў. Гэта вось і выклікала ў ёй пакутлівую трывогу.

Прагна ловіць яна новыя чуткі. Напружана глядзіць на дарогу, якая злучае Каса-дэль-Карво з фортам, нібы чакае весніка, які прынясе ёй адтуль або смяротны прысуд, або надзею на жыццё. Яна не асмельваецца паказацца каля турмы. Дзверы гауптвахты, не гледзячы на прысутнасць варты, увесь час асджаюць людзі, якія прагна прыслухоўваюцца да брэду звар'яцелага. Прайсці праз натоўп гэтых зывак і адчуваць на сабе іх дапытлівыя позіркi было б занадта цяжка.

Калі-б Луізе ніхто не перашкаджаў, яна ўсёроўна гэта зрабіла-б, але за ёю сачыў бацька, у якога і так ужо з'явіліся падазрэнні. А апрача таго, яшчэ адзін сваяк не менш заўзятая ахоўваў яе перад грамадскай думкай. Ёй немагчыма было адважыцца гэта зрабіць. Нічога не аставалася, як сядзець дома.

Якой шчаслівай была Луіза, калі на чацверты дзень, раніцою, з'явіўся ў Каса-дэль-Карво Зеб Стумп і прынёс вестку, што стралкі, адпраўленыя ў экспедыцыю супроць індзейцаў, вярнуліся ў форт. Цяпер ужо не трэба было баяцца, што ворагі мустангера возьмуць яго з-пад варты.

— Можце больш не трывожыцца аб гэтым,—сказаў Зеб з упэўненасцю ў голасе.—Цяпер гэта небяспека мінавала, міс Луіза, я прыняў адпаведныя меры.

— Якім чынам, Зеб?

— Перш за ўсё я пабачыўся з маёрам адразу-ж пасля яго звароту. Я раскажаў яму ўсё, што здарылася, наколькі гэта мне самому вядома. На шчасце, ён не настроены супроць маладога ірландца. Пасля я раскажаў пра гэтую брудную банду амерыканцаў, мексіканцаў і іншых; не забыўся і пра нягодніка Дыяза, бадай, самага шкоднага з іх. У выніку маёр распарадзіўся падвоіць варту.

— Як я рада! Вы думаеце, што з гэтага боку больш не пагражае небяспека?

— Вы, напэўна, маеце на ўвазе банду містэра Мігуэля Дыяза? Магу вас запэўніць, што іх цяпер няма чаго баяцца. Няхай Дыяз сам спачатку выберацца з турмы.

— Што! Дыяз у турме? Як? Калі? Дзе?

— Вы задалі мне кучу пытанняў, міс Луіза, цэлых тры. Ну, што-ж! Для зручнасці давайце пачнем з апошняга. Значыцца, вы

пытаецца, дзе? У гэтых месцах толькі адна турма—другой няма. Я хачу сказаць, што гэта гауптвахта форта. Ён там.

— Разам з...

— Я ведаю, вы хацелі назваць маладога хлапца. Так, яны ў адным памяшканні, хоць і не ў адной камеры. Паміж імі перагародка. Праз яе можна ўсё чуць, і можна было-б перагаварвацца, калі-б яны толькі захацелі. Тут-жа па суседству з мексіканцам сядзяць і яго прыяцелі. Ну, ужо гэтыя трое, напэўна, знойдуць, аб чым пагаварыць між сабою.

— Гэта добрая навіна, Зеб. Вы мне ўчора казалі, што Дызз дзейнічаў...

— Для таго, каб самому папасціся. Гэта яму ўдалося. Добра, што ён сам улез у кутузку, а то ўсёроўна хто-небудзь іншы яго гуды засадзіў-бы.

— Але скажыце, хто, куды? Я-ж нічога не ведаю.

— О, як вы спяшаецца! Дайце мне хвілінку адпачыць. Ваша другое пытанне—калі? На гэта няцяжка адказаць. Прыблізна каля гадзіны таму назад я бачыў, як за ім зачыніліся дзверы. Пасля гэтага я проста накіраваўся сюды.

— Але вы мне яшчэ не казалі, чаму яго арыштавалі.

— У мяне яшчэ не было магчымасці. Гэта доўгая гісторыя і зойме шмат часу. Хочаце вы яе выслухаць цяпер ці пасля...

— Пасля чаго, містэр Стумп?

— Як вам сказаць, міс Луіза, я думаў... пасля таго, як я завяду на стайню сваю старую кабылу. Ёй, як відаць, хочацца крышачку лажаваць чаго-небудзь, напрыклад кукурузы, і горла прамачыць вадзіцай. Мы з ёю былі ў далёкай дарозе.

— Даруйце мне, дарагі Стумп, я не падумала аб гэтым. Плутон, завядзі каня містэра Стумпа на стайню, глядзі, накармі яго добра. Фларында! Фларында! Што вам можна прапанаваць, містэр Стумп?

— Не турбуйцеся аба мне, міс Луіза, вялікае дзякуй. Я думаў толькі аб кабыле. Што-ж датычыць мяне, то я яшчэ гадзінкі дзве магу абыйсціся без ежы. Але калі ў вашым доме ёсць хоць што-небудзь накшталт манонгахельскага віскі, гэта было-б вельмі карысна для падтрымання духу.

— Манонгахельскага віскі колькі хочаце. Але дазвольце даць вам што-небудзь лепшае.

— Лепшае за манонгахельскае віскі?

— Так. Шэры-брэндзі, шампанскага—што вы лічыце за лепшае...

— Не, не трэба мне гэтых французскіх напіткаў. Што можа быць лепш за чысты кукурузны сок з пітсбургскіх заводаў!

— Фларында! Фларында!

Служанцы можна было і не гаварыць, навошта яе клікалі. Прысутнасць Зеба Стумпа дастаткова красамоўна гаварыла аб тым, чаго ад яе хацелі. Не чакаючы загаду, яна вышла і праз хвіліну вярнулася з графінам, да паловы напоўненым тым, што

стары паляўнічы называў «чыстым кукурузным сокам», але што на самай справе было прадуктам перапрацоўкі жыта.

Зеб не прымусяў сябе ўпрашаць. Хутка вадкасці ў графіне зменшылася на адну трэць. Іншыя дзве трэці ён пакінуў для таго, каб прамачыць сабе горла ў часе доўгага расказу, які ён ужо быў гатоў пачаць.

Раздзел LXX

НАСТАЎЛЕННЕ ЗЕБУ

Стары паляўнічы не любіў нічога рабіць наспех. Нават яго манера выпіваць не з'яўлялася выключэннем. Ён, не спяшаючыся, смакаваў сваё віскі, хоць часу нельга было траціць.

Крэолка, згараючы ад нецярплівасці, не стала чакаць, пакуль ён сам загаворыць.

— Скажыце, дарагі Зеб,—сказала яна пасля таго, як адаслала служанку,—чаму арыштавалі гэтага мексіканца—Мігуэля Дыяза, я хачу сказаць. Мне здаецца, што я сёе-тое аб ім ведаю.

— Не вы адна, міс Луіза,—многія ведаюць пра штукі гэтага нягодніка. Ваш брат... Але аб гэтым пакуль што не будзем гаварыць. Тое, што Зеб Стумп ведае або моцна падазрае,—гэта, што Мігуэль Дыз меў нейкія адносіны да... Вы разумееце, аб чым я гавару?

— Прадаўжайце, містэр Стумп.

— Справа ў наступным. Пасля таго, як мы вярнуліся з Аламо, хутка з'явіліся і хлопцы, якія ездзілі ў пагоню за індзейцамі. Вы аб гэтым, вядома, чулі. Прылады маскарада, знойдзеныя ў дупле дрэва, ясна даказваюць, што тыя, каго мы бачылі над абрывама, былі белымі. Я і сам аб гэтым падумаў, калі знайшоў у халупе карты.

— Значыць, гэта былі тыя самыя, якія ўночы ўварваліся ў хакале, тыя самыя, якіх бачыў Фелім?

— Без сумнення. Гэта тыя самыя мексіканцы.

— Якія ў вас падставы думаць, што яны мексіканцы?

— Вельмі вялікія. Я сам пераканаўся ў гэтым. Я прасачыў, куды схаваўся кожны з гэтай банды.

Маладая креолка больш не задавала пытанняў. Яна стаяла, з напружанай увагай чакаючы прадаўжэння расказу.

— Бачыце, міс Луіза, карты, а таксама некаторыя іх словы, якія гальвеец паўтарыў мне, далі мне зразумець, што гэтыя людзі—мексіканцы. Пераканаўшыся ў гэтым, мне няцяжка было прыблізна здагадацца, адкуль яны маглі з'явіцца. Я дастаткова добра ведаю мясцовых мексіканцаў, каб па атрыманых апісаннях пазнаць кожнага з чацвёркі. Апрача таго, аднаму з іх я паставіў сваю метку.

— Вашу метку!

— Памятаеце мой стрэл? Я пусціў у яго кулю з дзвярэй халупы.

— Я бачыла, як вы спуцілі курок, але ў каго вы стралялі, я не заўважыла.

— Дык вось, міс Луіза, стары Стумп рэдка спускае курок без таго, каб не праліць крыві. Я ведаў, што я папаў у гэтага нягодніка. Страляць давялося здалёку, і кулю крыху аднесла ўбок, але я быў упэўнен, што яна яго зачэпіла. Я бачыў, як яго скурчыла ад болю, і падумаў пры гэтым: «калі толькі ў гэтай скуры не прабіта дзірка, то я гатоў памянца з ім сваёй». Пасля гэтага вярнуліся нашы малайцы і расказалі нам пра белых, а не пра чырвонаскурых. Я вельмі добра ведаў, хто былі гэтыя індзейцы, і кожную хвіліну мог-бы злавіць іх, але я гэтага не зрабіў.

— Чаму-ж, містэр Стумп? Ды магчыма гэта тыя самыя людзі, якія забілі майго беднага брата...

— Вось іменна таму я іх пакуль і не чапаў. Была яшчэ і іншая прычына. Мне не хацелася адыходзіць далёка ад форта—я баяўся, каб чаго не здарылася ў часе маёй адсутнасці. Вы разумееце? Ды апрача ўсяго, я лічыў, што яшчэ рана было даводзіць справу да канца. Мне хацелася зрабіць гэта без промаху. Такім чынам, я дачакаўся звароту стралкоў і тады мог спакойна пакінуць містэра Морыса пад надзейнай аховай. Толькі пасля гэтага я асядлаў сваю старую кабылу, і мы адправіліся да месца, дзе гэтыя малайцы схавалі прылады свайго маскарада. Я лёгка знайшоў гэта месца па расказах нашых хлапцоў. Не дзіва, што яны не маглі ўстанавіць і паловы таго, што патрэбна,—іх-жа веў гэты жаўтароты Спэнглер. І мне самому давялося шукаць усё астатняе. Я не памыліўся ў разліках. Любы дурань, які калі-небудзь быў у прэрыі, мог-бы знайсці сляды гэтых фальшывых каманчаў. Любы купец змог-бы прасачыць іх па прэрыі. Аднак, ні містэр Спэнглер, ні астатнія гэтага не здолелі зрабіць. Я жартуючы ўсё праверыў, не глядзячы на тое, што сляды былі вельмі затаптаны коньмі гэтых «спрактыкаваных» следапытаў.

— А пасля гэтага?

— Пасля гэтага я размаўляў з маёрам. Праз поўгадзіны чатыры малойчыкі апынуліся за кратамі турмы. Верхавода схапілі першым, інакш-бы ён мог улізнуць. Я не памыліўся адносна таго, што пакінуў на містэры Мігуэлі Дыязе сваё метку.

— Значыць, гэта ён?—мімаволі сарвалася ў Луізы.—Вельмі дзіўна. Я бачыла яго на паляне сярод зараснікаў нашага ўзгорка. А жанчына-мексіканка—Ісідора? Ах! Тут захоўваецца нейкая таямніца! Скажыце, мне, дарагі Зеб,—запытала Луіза, падыходзячы бліжэй да паляўнічага,—гэта жанчына-мексіканка... я хачу сказаць, якая... якая была там, ці часта яна бывала ў яго?

— Пра каго вы пытаеце, міс Луіза?

— Хіба вы не разумееце, Зеб? Я пытаюся пра містэра Джэральда.

— Можа і часта, а можа і не—ні тое, ні другое мне не вядома. Я-ж і сам рэдка там бываў. Я палою звычайна не ў тых

месцах. Толькі іншы раз, бывала, забрыду туды дзеля цікаўнасці. Калі вы пытаеце пра маю думку, то я думаю, што гэта дзяўчына ніколі раней там не была. Прынамсі, я аб гэтым нічога не чуў. А Фелім ужо напэўна прагаварыўся-б. Я чуў толькі пра адну асобу жаночага полу, якая прыязджала ў госці ў гэтую халупку.

— Хто?—хутка запытала крэолка і адразу-ж пашкадавала аб гэтым. Яркі румянец выступіў у яе на шчоках, калі яна заўважыла многазначны позірк Зеба.—Але гэта няважна,—прадаўжала яна, не чакаючы адказу.—Такім чынам, Зеб, вы думаеце, што гэтыя людзі, гэтыя мексіканцы, замешаны ў забойстве брата?

— Калі хочаце ведаць праўду, то я проста не ведаю, што думаць. У прэрыях яшчэ ніколі не было такога таямнічага здарэння. Часам мне здаецца, што гэта работа мексіканцаў. Іншы-ж раз мне здаецца, што ў гэтай справе дзейнічаў хтосьці іншы. Я не буду пакуль гаварыць вам, хто іменна.

— Але-ж не ён, Зеб, не ён?

— Не, гэта не мустангер. Не гледзячы на тое, што вельмі многае гаворыць супроць яго, я ні хвіліны не сумняваюся ў яго невінаватасці.

— Але як гэта даказаць? Кажуць, што ўсе доказы супроць яго. І ніхто не хоча сказаць ні слова ў яго абарону.

— Гэта не зусім так. Мне яшчэ не ўдалося як след высветліць гэтую справу—нехапала для гэтага часу. Але цяпер у мяне ёсць гэтая магчымасць, і я яе скарыстаю неадкладна. Прэрыя—гэта вялікая кніга, міс Пойндэкстэр, цікавая вялікая кніга, трэба толькі ўмець чытаць па ёй. Хоць Зеб Стумп і не вельмі вялікі вучоны ў іншых адносінах, але гэтую надзвычайную мудрасць ён зразумеў добра. Там, магчыма, удасца знайсці сведчанні ў яго карысць. Мой стары настаўнік сцвярджаў, што іншы раз і каменні гавораць.

— Вы думаеце, што зможаце знайсці сляды злачынства?

— Трэба будзе з'ездзіць і добра ўсё абследаваць. Асабліва мяне цікавіць тое месца, дзе я бачыў маладога ірландца ў кіпцюрах ягуара. Варта было-б адправіцца туды яшчэ раней, але ў мяне не было гэтай магчымасці. Шчасце, што за гэты час не было дажджу, і нават сляды тыднёвай даўнасці можна будзе без цяжкасці прачытаць. Вядома, без навыку ў іх не разбярэшся. Ну, а цяпер час ехаць, міс Луіза. Я забег да вас на хвіліначку, каб расказаць, што робіцца ў форце. Нельга траціць часу. Мяне пусцілі сёння раніцою на спатканне да зняволенага. Яго стан здароўя значна лепшы, розум пачаў праясняцца; рэгулятары дамагаюцца, каб суд назначылі як мага хутчэй. Магчыма, гэта адбудзецца на працягу якіх-небудзь трох дзён. Мне неабходна вярнуцца да пачатку суда.

— Ідзіце, Зеб, усім сэрцам жадаю поспеху ў вашай добрай справе. Вяртайцеся з доказами яго невінаватасці. Гэта для мяне даражэй самога жыцця. І я ніколі, ніколі не забуду вашай ласкі!

ГНЕДЫ

Натхнёны гарачым заклікам, паляўнічы паспяшаўся да стайні, дзе стаяў яго конь.

Кабыла грызла кукурузу—Плутон не паскупіўся добра пачаставаць яе.

І Плутон быў тут-жа, каля каня. Не глядзячы на сваю звычайную разгаворлівасць, негр-конюх на гэты раз быў вельмі маўклівы. Як відаць, ён быў нечым вельмі засмучаны.

Зразумець яго смутак было няцяжка. Страта гарача любімага маладога гаспадара, сум маладой гаспадыні, якой ён таксама быў вельмі адданы, і яшчэ, напэўна, удар бота капітана Касія Кольхауна,—усё гэта засмучала беднага негра.

Зеб так заняты быў уласнымі думкамі, што не заўважыў панурай фізіяномі нявольніка. Спяшаючыся, ён нават не даў сваёй кабыле як след падмацавацца кукурузай. Схапіўшы каня за морду, Зеб уваткнуў яму ў зубы цуглі, закінуў за шыю рамяні аброці, хутка павярнуў яго і ўжо гатоў быў вывесці са стайні. Кабыла вельмі неахвотна падначальвалася свайму гаспадару, даялося адцягнуць яе ад смачнага корму.

— Ой-ой, містэр Стумп,—умяшаўся Плутон.—Чаму вы так спяшаецеся? Бедная кабыла яшчэ галодная. Няхай-бы наелася добра.

— У мяне няма часу, дружа мой, я адпраўляюся ў далёкую дарогу. Мне трэба праехаць каля ста міль, а часу ў мяне астаецца менш двух гадзін.

— Што вы, містэр Стумп! Я яшчэ не чуў такой хуткасці. Вы не жартуеце?

— Не, я гавару сур'ёзна.

— Проста дзіва, як хутка ездзяць па гэтых прэрыях. Вось і той конь, напэўна, праімчаўся міль дзвесце за адну ноч.

— Які конь?

— А вось гнеды, крайні ля дзвярэй. Конь містэра Кольхауна.

— Чаму ты думаеш, што ён праімчаўся дзвесце міль?

— Таму што ён быў ўвесь у мыле. А калі я павёў яго пацц на рэчку, ён спатыкаўся, як малое цялё. Ой, калі-б вы бачылі, як ён быў змучаны!

— Калі гэта было, Плутон?

— Калі? Дайце падумаць. Ну так, вядома, гэта было ў тую самую ноч, калі не стала містэра Генры—досвіткам, праз гадзіну пасля таго, як сонца паказалася на небе. Я не бачыў гнедага да гэтага часу, таму што вышаў на работу толькі досвіткам. І вось, калі я прышоў на стайню і ўбачыў гэтую жывёлінку ўсю мокрую, нібы яна пераплыла вялікую раку, і ўсю ў пене...

— Хто-ж ездзіў на ёй у тую ноч?

— Я не ведаю, містэр Стумп. Але толькі на ёй ніхто не

ездзіць, апрача містэра Кольхауна. Ніхто не асмельваецца нават сесці на яе.

— Значыцца, ён ездзіў на ёй.

— Я не ведаю, містэр Стумп, я нічога не ведаю. Я не бачыў, каб капітан яе выводзіў, не бачыў, як яна трапіла назад.

— Калі ты толькі гаворыш праўду, што яна была ўся ўзмылена, значыцца, хтосьці павінен быў на ёй ездзіць.

— Так, так, хтосьці ездзіў.

— Паслухай, Плутон. Я думаю, што ты гаворыш праўду і сапраўды не ведаеш, хто ездзіў на гнедым у тую ноч. Але як табе здаецца, хто-б гэта мог быць? Я ў цябе пытаюся толькі таму, што, як табе вядома, містэр Пойндэкстэр—мой прыяцель, і я, натуральна, непакоюся, калі так дрэнна абыходзяцца з яго маёмасцю. Гэта датычыць і ўласнасці капітана Кольхауна. Напэўна, хто-небудзь з неграў з плантацый вывеў ціхенька бедную жывёліну і аб'ездзіў на ёй усю прэрыю ўдоўж і ўпоперак. Як ты думаеш?

— Не, містэр Стумп, негр не думае, каб гэта было так. Нявольнікаў з плантацый не дазволена сюды пускаць. Яны не маюць права сюды прыйсці. Негр з плантацый не мог вывесці гнедага.

— Чорт пабяры, хто-ж мог вывесці каня? Магчыма, гэта быў наглядчык? Што ты на гэта скажаш?

— Не, гэта не ён.

— Хто-ж гэта яшчэ можа быць, калі не сам гаспадар каня? Калі гэта так, тады ўсё добра. Ён мае права ездзіць на сваім кані, куды яму захочацца, хоць-бы і да самага пекла. Гэта ўжо не мая справа.

— І не мая, містэр Стумп. Як шкада, што мне гэта ў галаву не прышло сёння раніцою.

— Чаму ты шкадуеш аб гэтым? Што здарылася сёння раніцою і чаму ты такі сумны?

— О, што здарылася сёння раніцою! Вялікае няшчасце. Вельмі вялікае няшчасце!

— Што-ж гэта такое?

— Ах, містэр Стумп, мяне збілі сёння. Гэта было праз гадзіну пасля паўдня.

— Збілі?

— Так, я бегаў ад болю па ўсёй стайні.

— О, разумею: ты хочаш сказаць, што цябе брыкнуў конь. Які-ж гэта цябе так пакрыўдзіў?

— О, не, вы памыляецеся. Гэта зрабіў не конь, а яго гаспадар. Мяне біў ботам містэр Кольхаун. Негр не зрабіў нічога дрэннага. Я толькі запытаўся ў капітана, што здарылася з яго канём у тую ноч, чаму ён прышоў такім змучаным. Ён мне сказаў, што гэта не мая справа, і тады пачаў мяне біць сваім абцасам, што гэта не мая справа. Пасля ён мне пагражаў. Скажаў, што калі я яшчэ калі-небудзь аб гэтым загавару, то атрымаю сотню ўда-

раў бізунамі. Ён лаяўся. Ох, як ён лаяў мяне! Плутон яшчэ ніколі не бачыў містэра Кольхауна такім злосным—ніколі ў жыцці!

— Дзе-ж ён цяпер? Яго нідзе не відаць сёння. Думаю, што ён нікуды не паехаў, бо гнеды-ж яго тут.

— Не, містэр Стумп, яго цяпер тут няма. Ён паехаў. Апошнія дні ён увесь час выязджае кудысьці і доўга не вяртаецца назад.

— Конна?..

— Так! Ён ездзіць цяпер на шэрым. Гнедага больш не бярэ. З тае самае ночы, аб якой мы толькі што з вамі гаварылі, ён толькі адзін раз ездзіў на ім. Магчыма, ён хоча, каб гнеды адпачыў.

— Паслухай, Плутон,—сказаў Зеб пасля некалькіх хвілін задумлення,—бадай, сапраўды, будзе лепш, калі мая старая кабыла яшчэ крыху падмацуецца кукурузай. Ёй яшчэ шмат давядзецца пабегаць, і яна можа не вытрымаць. Таму няхай наесца, колькі захоча. А пакуль яна жуе, і я магу заняцца тым-жа. Збегай на кухню і паглядзі, ці не знойдзецца чаго закусіць. Кавалак халоднага мяса і лусту кукурузнага хлеба—больш нічога і не трэба. Твая гаспадыня прапаноўвала мне паабедаць, але я баяўся спазніцца і адмовіўся. А цяпер вось перадумаў—пашкадаваў сваю жывёлінку; давядзецца пачакаць. А пры ежы і мне будзе весялей.

— Я зараз збегаю, містэр Стумп, у адну секунду.

Сказаўшы гэта, Плутон пабег цераз двор на кухню. Зеб Стумп астаўся адзін на стайні.

Як толькі негр пайшоў, Зеб накіраваўся да таго месца, дзе стаяў гнеды. Жывёла спалохалася і, дрыжучы ўсім целам, прыціснулася да сцяны.

— Стой! Спакойна! Дурная ты жывёліна,—забурчаў Зеб.— Я не зраблю табе нічога дрэннага. А нораў у цябе не лепш, чым у твайго гаспадара. Ціха, я табе кажу, дай агледзець падковы.

Сказаўшы гэта, Зеб нахіліўся і паспрабаваў узяць каня за нагу.

Гэта яму не ўдалося. Конь раптам пачаў біць капытамі і фыркаць, нібы над ім хацелі сыграць злы жарт.

— Каб ты праваліўся, уродзіна!—са злосцю закрычаў Зеб.— Не можаш пастаяць хвілінку спакойна! Хто цябе збіраецца крыўдзіць? А ну, хадзі да мяне, дурная жывёліна. Я толькі хачу паглядзець, падкута ты ці не.

Зноў хацеў ён падняць капыт, але жывёла ўпарта супраціўлялася.

— Вось перашкода, якой я зусім не чакаў,—прамармытаў Зеб, аглядаючыся навокал у надзеі знайсці што-небудзь, што дапамагло-б яму перамагчы гэту цяжкасць.

«Што рабіць? Папрасіць дапамагчы негра нельга. Ён—нічога аб гэтым не павінен ведаць».

Некалькі хвілін паляўнічы прастаяў у задуменні.

— Каб яно правалілася, гэтае нягоднае стварэнне!—зноў усклікнуў ён.—Хочацца проста забіць яго на месцы. А, ёсць!

Прыдумаў. Толькі каб негр мне не перашкодзіў. Будзем спадзявацца, што Фларында яго затрымае. Ну, пачакай ты ў мяне, я цябе прымушу стаяць спакойна або задушу насмерць. З гэтым нашыйнікам ты не вельмі будзеш круціцца!

Зеб зняў са свайго сядла ласо, накінуў пятлю на шыю гнедаму і пацягнуў вяроўку за другі канец. Конь захроп і пачаў кідацца па стайні. Але хутка храпенне перайшло ў нейкія гукі свісту, якія ледзь выляталі з яго ноздраў.

Зеб цяпер мог спакойна падыйсці. Туга прывязаўшы канец вяроўкі, ён уважліва пачаў аглядаць кожны капыт.

Калі чарга падышла да левай задняй нагі, аказалася, што падкова на ёй была паламаная.

Паляўнічы выцягнуў свой вялізны паляўнічы нож, падсунуў яго пад падкову, зняў абломак з капыта і разам з усімі цвікамі паклаў у адну з бяздонных кішэнь свайго кафтана. Затым Зеб спрытным рухам развязаў вяроўку і даў гнедаму магчымасць свабодна дыхаць.

Праз хвіліну з'явіўся Плутон з багатым абедам. На падносе красаваўся і графінчык з манонгахельскім віскі. Зеб адразу-ж пачаў есці.

Аднак, конюх адразу заўважыў, што з жывёлай робіцца штосьці нядобрае: гнеды стаяў, дрыжучы ўсім целам і спалохана азіраючыся навокал.

— Што-ж гэта такое з канём?—усклікнуў негр.—Нібы ён вас баіцца.

— Ах, так,—працягнуў Зеб з паказаным раўнадушшам.—Магчыма, што ён крыху пабойваецца мяне. Ён палез да маёй старой кабылы, а я за гэта сцебануў яго разок-другі вяроўкай.

Плутон быў зусім задаволены гэтым тлумачэннем, і размова скончылася.

— Скажы, Плутон,—зноў загаварыў Зеб,—хто падкоўвае ваших коней? Напэўна, у вас ёсць свае кавалі?

— Так, так. Жоўты Джэк падкоўвае іх. А чаму вы аб гэтым пытаецеся, містэр Стумп?

— Так, мне трэба падкаваць сваю старую кабылу. Напэўна, Джэк не адмовіцца зрабіць гэта для мяне?

— Вядома, вядома, ён зробіць гэта з вялікай прыемнасцю.

— Колькі часу, ты думаеш, спатрэбіцца на тое, каб прыбіць дзве падковы?

— Гэта зусім нядоўга, містэр Стумп, Джэк добры майстар, гэта ўсе гавораць.

— Магчыма, у яго ёсць у запасе гатовыя падковы? А ці даўно ён падкоўваў ваших коней?

— Прайшло больш тыдня з таго часу. Апошнім ён падкаваў каня міс Луізы—кранчатага мустанга. Я ўпэўнены, што ў яго ёсць гатовыя падковы. Я ведаю гэта, таму што ён збіраўся падкаваць гнедага, у якой адна падкова паламаная. Гэта здарылася

дзесяць дзён таму назад. Містэр Кольхун распарадзіўся, каб яе знялі. Якраз сёння раніцой ён гаварыў аб гэтым Джэку.

— Ведаеш, я ўсё-такі баюся, што ў мяне малавата часу,— сказаў Зеб, нібы раптоўна мяняючы свой намер.—Лепш адкладзем гэтую справу з падковай да майго звароту. Думаю, што мая старая і так абыйдзеца. Дарога па прэрыі мяккая, і ёй добра будзе бегчы...

Зеб вышаў са стайні на двор і паглядзеў на неба.

— Так, час рушыць. Ну, цяпер, галубка, досыць жаваць. Давядзецца ўзяць гэта жалезца ў зубы замест кукурузы. Вось малайчына!

Зеб надзеў аброць, ускочыў у сядло і крануў павады.

Раздзел LXXII

ЗЕБ СТУМП НАПАДАЕ НА СЛЕД

Выехаўшы з варот Каса-дэль-Карво, стары паляўнічы накіраваўся ўверх па беразе ракі ў бок форта. Не прайшло і чвэрці гадзіны як ён ужо быў там. Саскочыўшы з сядла, Зеб увайшоў у кватэру каменданта. Кабыла асталася на пляцы. Старому паляўнічому было няцяжка дабіцца спаткання з галоўным начальнікам форта Індж. У асяроддзі ваенных да Зеба Стумпа ўстанавіліся асаблівыя прыхільныя адносіны, і ўваход для яго быў адкрыты ў любую гадзіну. Вартавыя прапусцілі яго, як свайго. Дзяжурны афіцэр радасна яго вітаў; ад'ютант-жа неадкладна далажыў аб ім маёру, які, відавочна, чакаў яго прыходу.

— А, містэр Стумп, рад вас бачыць. Што новага? Мяркуючы па тым, што вы так хутка вярнуліся сюды, я здагадваюся, што ёсць навіны. Спадзяюся, што-небудзь спрыяльнае для гэтага гаротнага хлапца? Што-ж вы даведаліся?

— Павінен вам сказаць, маёр,—прагаварыў Зеб, нявымушана здымаючы капялюш,—што ніякіх асаблівых навін у мяне пакуль яшчэ няма, але ўсё-ж я палічыў патрэбным вярнуцца. Мне неабходна пагаварыць з вамі.

— Я слухаю вас. Расказвайце, у чым справа.

— Я хачу прасіць вас, каб вы адцягнулі, наколькі гэта будзе магчыма, пачатак судовага разгляду. Я ведаю, што тут будзе даўленне са зне, але я таксама ведаю, што вы маеце дастаткова ўлады, каб супроцьстаяць яму, і асабліва каштоўна, што вы з ахвотай гэта зробіце.

— Правільна! Я не супроць дапамагчы гэтаму няшчаснаму. Але-ж вы ведаеце, што ў нашай рэспубліцы ваенныя ўлады заўсёды падначальваюцца грамадзянскім, за выключэннем тых выпадкаў, калі краіна абвешчаецца на ваенным становішчы. Я магу зрабіць усё, што магу, каб перашкодзіць парушэнню ўстаноўленых законаў, але я не магу ісці супроць самога закона.

— Зусім і не патрэбна, каб вы ішлі супроць закону. Нічога падобнага, маёр. Патрэбна толькі, каб вы пайшлі супроць тых,

кто хоча забраць закон у свае рукі і сказіць яго ў сваю карысьць. А ў нас ёсць такія людзі ў сэтлменце, і калі ім не перашкодзіць, яны напэўна гэта зробіць. Асабліва небяспечны адзін чалавек...

— Хто?

— Будзьце ласкавы, нікому толькі не кажыце, маёр. Я ведаю, што вы мне гэта абяцаеце.

— Містэр Стумп, усё, што адбываецца тут, захоўваецца ў поўнай таямніцы. Гаварыце спакойна ўсё, што вы думаеце.

— Дык вось, я думаю, што чалавек, які зрабіў гэта забойства,—не Морыс-мустангер.

— І я так думаю. А яшчэ што вы мне можаце паведаміць?

— Я мог-бы яшчэ што-небудзь дадаць. Але гэта ўсяго толькі мае меркаванні. Яны могуць аказацца няправільнымі. І лепш будзе, калі я прамаўчу аб іх да свайго звароту з берагоў Нуэсес. Пасля гэтага я з радасцю падзялюся з вамі тымі звесткамі, якія ў мяне ёсць цяпер, і тымі, якія, магчыма, мне ўдасца сабраць у прэрыі. Ці можаце вы абяцаць мне тры дні?

— Тры дні?

— Да пачатку суда.

— Я абяцаю вам, містэр Стумп. Не глядзячы на тое, што, магчыма, мне давядзецца рыскаваць сваім становішчам, я даю вам слова, што на працягу трох дзён Морыс-мустангер не выйдзе з гауптвахты. Невінаваты ён або вінаваты, але гэты час ён будзе пад маёй абаронай.

— Вы верны прыцель, маёр! І я калі-небудзь яшчэ дакажу вам, наколькі я гэта цаню. Мне больш няма чаго сказаць вам, толькі я прашу, каб гэта ўсё было таямніцай. Тут ёсць людзі, якія, як толькі даведаюцца, чаго я дабіваюся, гатовы будуць перавярнуць неба і зямлю, каб перашкодзіць маім намерам.

— Ад мяне яны не дачакаюцца падтрымкі, містэр Стумп. Вы можаце смела давараць маім словам.

— Я ведаю, маёр, я ведаю гэта. Дзякуй вам за добрую спагаду.

Развітаўшыся з маёрам, паляўнічы накіраваўся да пляца, дзе чакала яго старая кабыла.

Не даехаўшы да граніцы плантацый Пойндэкстэраў, Зеб пачаў падымацца на крутым схіле, які вёў да раўніны. Там паляўнічы спыніўся ў задуменні пад ценем акацый.

— Чорт пабяры!—прамармытаў Зеб.—Конь Кольхауна адсутнічаў у тую-ж ноч і вярнуўся дадому, абліваючыся потам. Што гэта можа азначаць? Пракляце на мяне, калі яго рукі не запэцканы ў гэтай бруднай справе. Я ўвесь час так і думаю. Толькі вельмі недарэчна думаць, што Кольхаун забіў стрыечнага брата. Вядома, ён здольны на любую подласць. Але я не разумею, дзеля чаго гэта яму спатрэбілася. Калі-б ён мог разлічваць пасля смерці старога зрабіцца наследнікам замест Генры, гэта можна было-б аразумець. Але гэта не так. Старому Пойндэкстэру не належыць

больш ніводнага акра, таксама-ж як і ніводнага негра. Усё захапіў гэты мяззотнік. І чаму яму патрэбна было вызваліцца ад стрыечнага брата? Паміж імі ніколі не было дрэнных адносін. А тут яшчэ замяшаўся мустангер і ўся гэтая сварка, фальшывыя індзейцы, мексіканская дзяўчына, коннік без галавы і чорт ведае яшчэ што! Іосафат! Гэта можа забытаць мазгі самаму лепшаму чыноўніку. Аднак, нельга траціць дарагога часу. З гэтым кавалачкам жалеза ў руках мне, магчыма, удалца дабіцца хоць-бы частковай разгадкі гэтай крывавай гісторыі, а магчыма—і поўнай. Але куды ехаць?

Зеб наглядзеў навокал, як быццам шукаючы адказу.

— Няма сэнсу пачынаць шукаць у ваколіцах форта або сэтлменце. Там уся зямля стаптана слядамі коней. Лепш адразу-ж выехаць у прэрыю і ўзяць кірунак, перасякаючы дарогу на Рью-Грандэ. Так будзе правільней.

Праехаўшы каля мілі ў напрамку ракі Нуэсес, Зеб павярнуў на захад. Нахіліўшыся наперад, стары паляўнічы ўважліва разглядаў траву з абодвух бакоў ад сцежкі.

Каля мілі праехаў ён у адным напрамку, але тут штосьці прымусіла яго схаянуцца і хутка нацягнуць павады.

Кабыла спынілася. Зеб саскочыў з сядла, зрабіў два-тры крокі наперад і апусціўся на калені; пасля, выняўшы падкову з кішэні, ён прыклаў яе да адбітка капыта, які выразна быў відаць на траве.

— Акурат!—усклікнуў паляўнічы.—Дык вось яны, сляды здрадніка, а магчыма і забойцы!

Раздзел LXXIII

ВОСТРАЎ ПРЭРЫ

Конніка без галавы не толькі бачылі многія, але бачылі неаднаразова і ў розны час.

Гэта стала прадметам гарачага абмеркавання не толькі ў сэтлменце на Леоне, але і ў больш аддаленых месцах. Адны называлі гэта хітрым фокусам індзейцаў; другія думалі, што гэта проста манекен; былі і такія, якія лічылі, што гэта сапраўдны коннік, толькі галава ў яго схавана пад серапэ, а ў серапэ прароблены дзве дзірачкі для вачэй. Многія ўпарта запэўнялі, што коннік без галавы быў самім чортам.

Існавалі яшчэ і іншыя тэорыі, якія ўжо не столькі датычылі самога конніка, колькі той сувязі, якую можна ўстанавіць між ім і забойствам маладога Пойндэкстэра.

Большасць думала, што сувязь паміж гэтымі двума таямнічымі фактамі безумоўна існавала. Аднак, ніхто не мог зразумець, у чым іменная яна заключалася. Той, хто мог-бы праліць некаторае святло на гэтую таямніцу, усё яшчэ кідаўся ў кашмарным брэду гарачкі.

Ужо цэлы тыдзень прайшоў у гэтых разважаннях. І ўвесь гэты час коннік без галавы прадаўжаў з'яўляцца ў прэрыі. То

ён імчаўся хуткім галопам, то ехаў ціхім крокам, то яго конь спыняўся і збянтэжаным позіркам глядзеў навокал, то ён старанна жаваў сакавітую траву багатых паш Техаса.

Гэты загаданы коннік выклікаў шмат самых фантастычных і недарэчных расказаў. Пэралічыць іх усе няма магчымасці, ды і няма сэнсу. Але адзін праўдзівы эпізод варта расказаць, бо ён займае важнае месца ў гэтай дзіўнай гісторыі.

* * *

Сярод прасторы адкрытай прэрыі ёсць астравок лесу. Гэта група дрэў займае тры-чатыры акры ў акружыне.

Недалёка ад ляска, на адлегласці якіх-небудзь двухсот ярдаў, спакойна пасвіцца конь—той самы конь, які возіць конніка без галавы. Дзіўны сядок усё яшчэ сядзіць на ім конна. Ні ў касцюме яго, ні ў позе як быццам не адбылося ніякіх перамен з таго часу, як яго бачылі ўпершыню. Паласатае серапэ па-ранейшаму спускаецца з яго плячэй, захутваючы верхнюю частку корпуса, боты са скуры ягуара па-ранейшаму ў яго нагах.

Ён сядзіць крыху нахіліўшыся наперад, быццам-бы для таго, каб каню зручней было скубці траву. Павады таксама не перашкаджаюць яму—яны настолькі доўгія і так свабодна апушчаны, што жывёла іх нават не адчувае.

Тыя, хто запэўняў, што бачылі яго галаву, гаварылі праўду.

Галава, пакрытая чорным самбрэро з залатым пазументам, знаходзіцца каля левага бядра конніка, але яе можа бачыць толькі той, хто глядзіць на конніка злева. Падбародкам яна дакранаецца да калена. Іншы раз можна бачыць і твар. Рысы яго прыгожыя, але выраз жахлівы. Пасінеल्या губы поўразяўленага рота замерлі ў жудаснай усмешцы, паказаўшы два рады белых зубоў.

Да гэтага часу загаданы коннік ездзіў адзін, цяпер у яго ёсць спадарожнікі. Дзесятка стэпавых ваўкоў суправаджае конніка па пятах, скачучы каля яго.

Няма сумнення, што яны надакучаюць каню: ён фыркае і б'е капытом, калі які-небудзь з іх занадта бесцырамонна блытаецца ў яго пад нагамі. Коннік адносіцца да іх абыякава, таксама, як і да стаі вялікіх чорных птушак, што кружацца над яго плячыма.

На кані, які то спакойна скубе сакавітую траву прэрыі, то мецярпліва адбівае напад ваўкоў і каршуноў, спакойна вандруе навокал ляснога вострава коннік без галавы.

Раздзел LXXIV

НЕЗАДАЧЛІВЫ ЛАВЕЦ

Ці бачыў хто конніка без галавы ў яго новым акружэнні—у суправаджэнні ваўкоў і каршуноў?

Так, бачыў.

Бачыў адзін чалавек, і ён першы ва ўсім Техасе пачаў разумець гэтую неразгаданую яшчэ нікім таямніцу.

Але і для яго не ўсё яшчэ было ясна. Ён ужо ведаў, што коннік без галавы не быў ні чучалам, ні чортам, але гэта не вызваліла яго ад агульнага ўсім адчування жаху перад страшным відовішчам. Ён глядзеў на конніка без галавы з узлеску «вострава» прэрыі, стоячы пад прыкрыццем дрэў, і, як відаць, не збіраўся выходзіць з гэтай засады.

Не глядзячы на адчуванне жудаснага страху і жаданне астацца незаўважаным, гэты чалавек увесь час ехаў за коннікам. Пры гэтым ён заўважыў, што коннік без галавы, замест таго каб наблізіцца да лесу, нязменна прадаўжаў трымацца адной і той-жа адлегласці ад узлеску.

«Ах ты, чортава стварэнне! Каб быў я да яго бліжэй хоць на дваццаць ярдаў, я мог-бы ў яго папасці. Стрэліць цяпер—значыць упусціць яго, магчыма, назаўсёды».

Як быццам жадаючы яшчэ раз праверыць свой разлік, чалавек пачаў вымяраць вачыма адлегласць, якая аддзяляла яго ад конніка без галавы. Сваю кароценькую стрэльбу ён трымаў напачатове.

— Няма сэнсу,—прамармытаў ён.—Куля будзе на злёце і толькі спалохае каня. Мне трэба набрацца цярплівасці і пачакаць, пакуль конь падыйдзе бліжэй. Праклятыя ваўкі! Да таго часу, пакуль яны ходзяць па пятах, конь будзе трымацца паводдаль ад лесу,—гэта звычка ўсіх цехаскіх мустангаў, чорт-бы іх узяў! Цікава, ці няможна яго як-небудзь прывабіць. Калі ён убачыць майго каня, то гэта, магчыма, прыцягне яго, як гэта і было ў той раз. Праўда, тады гэта было пры святле месяца, апроча таго, за ім з выццём бег сабака. Нядзіва, што конь зрабіўся дзікім, цягаючы на сабе чорт ведае каго. Гэта-ж не можа...

Пры гэтых словах чалавек, які размаўляў сам з сабою, рэзка спыніў свайго каня. Нахіліўшыся ўперад, каб лепш бачыць скрозь лісце дрэў, ён прадаўжаў углядацца ў дзіўнага конніка, які памалу аб'язджаў лес.

«Гэта яго конь, у гэтым не можа быць сумнення. Яго сядло, серанэ, усё яго. Якая-ж нячыстая сіла магла ўсё гэта перадаць другому? Фокус гэта ці не, але гэта брудная справа, хто-б яе ні падстроіў. І гэты чалавек павінен ведаць усё, што адбылося ў тую/ноч. Які я дурань! Як можна было выхваляцца такімі рэчамі! Вось ужо сапраўды шанце, як павешанаму! Ён упарта не набліжаецца. Конь баіцца лесу. Што-ж рабіць? Магчыма, каню прыемна будзе пачуць чалавечы голас? Калі гэта толькі наблізіць яго на дваццаць ярдаў, я буду зусім задаволены. Трэба папрабаваць».

Пад'ехаўшы крыху бліжэй да ўзлеску лясных зараснікаў, чалавек пачаў клікаць каня:

— Ідзі сюды, разумнік! Хадзі, прыгожы конік!

Дарэмна ён клікаў—конь не падышоў, ён спудзіўся. Ён выпусціў траву з рота, затрос галавою і дзіка захроп. Здавалася, кайоты і каршуны менш палохалі яго, чым гук, які ён пачуў.

Пачуўшы блізкасць чалавека, ён шалёным галопам паймчаўся насустрач шырокаму раздоллю прэрыі.

Расчараваны паляўнічы выехаў на адкрытае месца, асыпаючы лаянкамі ўслізнуўшую здабычу.

Пушчаная ў парыве бяссільнай злосці куля не дасягнула сваёй мэты: коннік без галавы быў ужо далёка.

Раздзел LXXV

НА СЛЯДАХ

Зеб Стумп нядоўга аставаўся на тым месцы, дзе ён знайшоў адбіткі падковы. Ён адразу-ж устаў на ногі і накіраваўся па следу. Ён ішоў пехатою. Старая кабыла паслухмяна ішла за ім на некаторай адлегласці.

Больш за мілю прайшоў Зеб, то запавольваючы крок у месцах, дзе адбіткі былі мала выразныя, то зноў паскараючы яго, калі сляды рабіліся яснейшымі. Цалкам паглынуты сваімі пошукамі, паляўнічы, здавалася, не заўважаў нічога навакол сябе. Ён не любаваўся бязмежнай саваннай, якая ізумрудным каўром расцілалася вакол яго, не глядзеў у бяздонную сіль неба, распасцёртага над ім. Толькі ў траву пад нагамі ўглядаўся ён напружана і сканцэнтравана.

Гук, які раптам пачуўся, прымусіў Зеба азірнуцца. Гэта быў стрэл, што пачуўся здалёку.

Зеб спыніўся. Ён узняў вочы, але не выпрастаў цела. Хуткім позіркам стары паляўнічы абвёў гарызонт. Блакітнаваты дымок, усё яшчэ захоўваючы сваю шарападобную форму, павольна падымаўся да сіняга неба якраз над лясным астраўком. І пляма лесу, і дымок стрэлу, і самы гук яго былі настолькі невыразныя, што толькі спрактыкаванае вока і востры слух паляўнічага маглі ўспрыняць гэтыя ўражанні.

Але Зеб бачыў дымок і чуў стрэл.

— Надзвычай дзіўна!—прамармытаў ён, прадаўжаючы стаяць у позе агародніка, які садзіць расаду капустаў.—Надзвычай дзіўна, каб не сказаць больш. І каму гэта магло прыйсці ў галаву паляваць у такім месцы? Там-жа ніякая дзіч не вядзецца. Не апраўдаеш пораху і на адзін стрэл. Апрача кайотаў, там нічога няма. А-о!—прадаўжаў ён пасля некаторага маўчання.—Хто-небудзь з гандляроў у «экскурсіі», як яны кажуць, атакуе гэтых паразітаў, а пасля будзе выхваляцца, што паляваў на ваўкоў. Што-ж, няхай,—гэта мяне не датычыць. Стой! Сюды нехта едзе! Гоніць каня, нібы ратуецца ад цэлай зграі чарцей, узброеных нагрэтымі дачырвана віламі. Клянуса, ды гэта-ж безгаловы! Гэта ён!

Стары паляўнічы не памыліўся. Насустрач яму імчаўся коннік без галавы.

У межах Техаса наўрад ці можна было знайсці больш адважнага чалавека, чым стары паляўнічы. Выклік лубога кугуара, ягуара, мядзведзя, буйвала або чырвонаскурага індзейца ён сустракаў без ніякага страху. Але нават цэлае полчышча каманчаў не выклікала-б у ім таго жаху, які адчуў Зеб, убачыўшы гэтага конніка.

Загартаваны ў абстаноўцы дзікай прыроды, верны вучань гэтага мудрага настаўніка, Зеб Стумп, як ні дзіўна, не быў пазбаўлены некаторых забабонаў.

Ён не толькі спалохаўся—ён увесь дрыжэў ад жаху і шукаў прытулку, каб схвацца.

Зараснікі кустоў, якія знаходзіліся непадалёку, далі яму прытулак сярод сваёй зелены. Асядланая кабыла, якая стаяла пablізу, магла выдаць яго. Але Зеб прадугледзеў і гэта.

— Кладзіся!—крыкнуў ён, звяртаючыся да свайго чацвераногата таварыша, які вельмі добра разумеў яго.—На зямлю, хутка, а то, глядзі, правалішся на той свет!

Спалоханая трывожным голасам свайго гаспадара, кабыла адразу-ж апусцілася на пярэднія калені, а затым, падабраўшы заднія ногі, лягла на траве, нібы размясціўшыся на адпачынак.

Ледзь толькі Зеб і яго конь паспелі схвацца, як міма іх праімчаўся галопам таямнічы наезнік.

Ён імчаўся з усіх сіл і, як відаць, не збіраўся спыняцца, чаму Зеб быў вельмі рад.

Зеб, стоячы на каленях, напружана сачыў за ім са сваёй засады.

Калі конь параўняўся з кустамі, дзе схваўся Зеб, у конніка ветрам аднесла ўбок палу серапэ. Пад ім паляўнічы ўбачыў добра знаёмы яму касцюм. Гэта была блуза з блакітнай баваўнянай тканіны са складкамі на грудзях. На яркім фоне яе рэзка выдзялялася цёмная пляма запёкшайся крыві.

Зеб Стумп задумаўся. Конь, сядло, паласатае серапэ, нябесна-блакітная блуза і такія самыя штаны, нават капялюш на галаве—усё гэта было знаёма яму.

Стары паляўнічы не зрабіў ніякай спробы спыніць словам або рухам конніка, які аддаляўся, ён зразумеў цяпер, кім быў гэты жудасны наезнік.

— Іосафат! Дык гэта праўда... Бедны юнак! Забіты!

Раздзел LXXVI

ЗГУБЛЕНЫ Ў КРЭЙДАВАЙ ПРЭРЫ

Доўга сачыў Зеб Стумп са сваёй засады за аддаляючымся коннікам. І толькі тады, калі коннік знік з вачэй, схваўшыся за гайком акацыі, стары паляўнічы падняўся на ногі і выпрастаўся ва ўвесь свой рост.

Гэты эпізод, дзіўны і нечаканы, зблытаў яго думкі. Ці трэба ісці далей па следу зламанай падковы, ці пакінуць яго, з тым каб прасачыць шлях праімчаўшагася міма каня?

Павярнуўшыся тварам да таго месца, адкуль паднялося воблачка дыму, паляўнічы заўважыў нешта такое, што зноў прымусіла яго схавацца пад зеленню акацый.

На гэты раз Зеб убачыў чалавека на кані, сапраўднага конніка з галавой на плячах.

Коннік сядзеў, перагнуўшыся наперад, і прагна ўглядаўся ў сцежку, па якой накіроўваў свайго каня.

Нядзяжка было вызначыць, чым ён быў заняты: невядомы шукаў след конніка без галавы.

— Ах, вось яно што!—прашаптаў Зеб.—Не мне аднаму хочацца разгадаць гэтую таямніцу. Каму-ж яшчэ?

Зебу нядоўга давялося мучыцца ў здагадках. Коннік ехаў трушком і неўзабаве пад'ехаў настолькі блізка, што паляўнічы лёгка мог яго разгледзець.

— Іосафат!—прамармытаў Зеб.—Я павінен быў-бы здагадацца аб гэтым раней. І калі я не памыляюся, то тут пачынаецца новы раздзел той-жа кнігі, яшчэ адно звязно, якое дапаможа мне аднавіць увесь ланцуг доказаў. Ляжы смірна, жывёлінка! Калі ты толькі пачнеш варушыцца, я перарэжу табе горла!

Пасля гэтага звароту да кабылы Зеб сціх, схаваўшы галаву сярод зелені акацый, і ўважліва пачаў сачыць вачыма за набліжаўшымся коннікам.

Гэта быў Касій Кольхаун.

Старога паляўнічага не палохала сустрэча з капітанам, хоць той і быў узброены. Зеб аставаўся ў цені дрэў для таго, каб лепш бачыць, што адбывалася перад ім на адкрытай паляне.

Кольхаун праехаў міма, уважліва ўглядаючыся ў след конніка без галавы.

Зеб Стумп праводзіў яго позіркамі да таго часу, пакуль той-жа гаёк, які схаваў першага конніка, не загарадзіў сабою і капітана.

* * *

Зеб Стумп і раней збіраўся ехаць па следу конніка без галавы. Цяпер гэта яшчэ больш патрэбна было зрабіць.

Пасля кароткага раздум'я, рашэнне было прынята.

Прыгатаванні былі нескладаныя: Зеб узяў у рукі павады і штурхнуў у бок сваю старую кабылу, што і прымусіла яе адразу-ж падняцца.

Паляўнічы вышаў з зараснікаў акацый і рушыў па сцежцы, па якой толькі што праехаў Касій Кольхаун.

* * *

Аб'ехаўшы гаёк акацый, за які схаваліся абодва коннікі, паляўнічы выявіў, што далей расцілаецца крэйдавая прэрыя, па якой праехаў толькі адзін коннік—той, у якога не было галавы.

На некаторай адлегласці перад сабой Зеб убачыў капітана. Кольхаун збянтэжана ездзіў узад і ўперад на адным месцы. Капітан згубіў след і стараўся знайсці яго.

Пад прыкрыццём акацый паляўнічы цішком сачыў за рухамі Кольхауна.

Аб'ездзіўшы ўздоўж і ўпоперак гэты ўчастак, капітан, як відаць, рашыў адмовіцца ад свайго намеру. Здосна ўдарыўшы каня шпорай, ён накіраваўся ў бок Леоны.

Як толькі Кольхаун схваўся, Зеб раптыў паспрабаваць сваё майстэрства. Аднак, не гледзячы на ўсю сваю практыку, і ён павінен быў здацца.

Спякотнае сонца бязлітасна паліла, распаленая крэйдавая прэрыя сляпіла вочы. Наўрад ці хто-небудзь, апроча саламандры, мог бачыць пры гэтым асвятленні.

Рабіць не было чаго, і стары паляўнічы рашыў павярнуць назад і зноў заняцца тым следам, які ён толькі што пачаў вывучаць.

Цяпер у яго была ўжо поўная ўпэўненасць, што праца яго не будзе дарэмнай і што яго чакаюць цікавыя адкрыцці.

Хутка Зеб зноў быў на ранейшым месцы.

Не трацячы часу, ён хуткім крокам пачаў прасоўвацца па следу. Кабыла па-ранейшаму ішла за ім.

Толькі адзін раз Зеб спыніўся—на месцы, дзе след двух іншых коней далучыўся да таго следу, па якім ён ішоў. Усе тры сляды перапляталіся. Месцамі яны разыходзіліся і ішлі ў паралельным напрамку, на адлегласці каля дваццаці ярдаў, пасля зноў перасякалі адзін другога.

Усе коні былі падкаваныя. Паляўнічы спыніўся, каб прыгледзецца да адбіткаў капытоў. Яму стала ясна, што з траіх коней адзін быў амерыканскай пароды, другі—буйны мустанг; яго капыты былі амаль таго-ж памеру, як і ў амерыканскага каня.

Амерыканскі конь ішоў за мустангам. І, нарэшце, конь з паламанай падковай ішоў апошнім.

Усе тры коней беглі па адной і той-жа дарозе, толькі ў розны час і па адным. Зеб Стумп вызначыў гэта з такой лёгкасцю і ўпэўненасцю, нібы чалавек, які чытае ўказанні па шкале тэрмометра.

— Добра,—сказаў Зеб і з задаволеным выглядам пачаў прасоўвацца далей.

Старая кабыла, не спяшаючыся, ішла за ім.

— Тут яны разышліся,—сказаў паляўнічы, зноў спыніўшыся і разглядаючы месца, на якім стаяў.—Мустанг і амерыканскі конь пайшлі разам; я хачу сказаць, што яны пабеглі па той-жа сцежцы. Паламаная падкова павярнула ў іншым напрамку. Цікава ведаць: для чаго? Ніколі ў жыцці не даводзілася мне

сустракаць такіх забытых слядоў. Які з іх я павінен прасачыць першым? Калі я пайду за тымі двума, то мне ўжо за гадзю вядома, куды яны прывядуць. Яны павінны прывесці да лужыны крыві. Давай паспрабуем трэці і паглядзім, куды ён ідзе. Направа, старэнькая, і трымайся блізка ад мяне, а то ты згубішся і кайоты пажывяцца тваім салам!

Пасля гэтага звароту да худой кабылы паляўнічы павярнуў па следу трэцяга каня.

След ішоў па ўзлеску зараснікаў, да якога яго толькі што прывялі ўсе тры сляды, якія перапляталіся.

Наперадзе была ўжо добра вядомая чытачу шырокая прасека ў выглядзе алеі. След паламанай падковы адыходзіў убок і заварочваў у гушчар. Тут, на адлегласці якіх-небудзь пяці-дзесяці крокаў ад краю лесу, Зеб знайшоў месца, дзе конь быў прывязаны да дрэва. Зеб убачыў, што жывёла не ішла далей; адсюль-жа ішоў і след назад у прэрыю, хоць і не па той-жа сцежцы.

Сядок каня з паламанай падковай адправіўся ў глыбіню зараснікаў пехатою. Сляды чалавечых ног былі выразна відаць на вязкай глебе, каля абмялеўшай крыніцы, ля якой і быў прывязаны конь.

Пакінуўшы сваю старую кабылу ў гэтай-жа «стайні», паляўнічы пайшоў адзін па слядах чалавека.

Хутка ён знайшоў, што было два такіх сляды: адзін ішоў наперад, другі вёў назад. Зеб пайшоў па першым. Ён нікольні не быў здзіўлены, калі выявіў, што гэты след вывёў яго на алею, непадалёку ад месца, дзе была лужына крыві. Цяпер вось яе ўжо не было—кроў даўно вылізалі кайоты.

На шляху сваіх пошукаў Зебу ўдалося зрабіць вельмі цікавае адкрыццё. У гушчары гэтых зараснікаў ён заўважыў месца, дзе, як відаць, досыць доўга прастаяў чалавек. Травы там не было, і рыхлая зямля была зусім утрамбавана, мяркуючы па ўсім, падэшвай бота або чаравіка.

Адбіткі гэтай-жа падэшвы вялі адсюль да лужыны крыві; адзін след ішоў туды, другі, такі самы, назад. А на галіне дрэва паміж гэтымі двума знамянальнымі месцамі Зеб знайшоў тое, чаго не ўдалося выявіць ні шматлікім разведчыкам, ні самому важаку следапытаў—Спэнглеру. Гэта быў кавалачак паперы, па чарнелы і напалову абгарэлы, як відаць скарыстаны як паж для патрона. Ён прыклеіўся да галіны локуставага дрэва, зачэпіўшыся за адзін з шыпоў.

Стары паляўнічы зняў яго з калочкі,—як відаць, вецер занёс яго туды,—і разгладзіў на сваёй вялізнай грубай далоні. На пакаменчанай паверхні паперы красавалася добра вядомае імя, ініцыяламі якога, уключаючы і чын, былі тры літары: «К. К. К.»

ДРУГОЕ ЗВЯНО

Не столькі здзіўленне, колькі задаваленне адлюстравалася на твары Зеба, калі ён вывучаў гэты цікавы дакумент.

— Гэта кавалачак канверта,—прамармытаў Зеб Стумп.—Ён гаворыць аб шмат чым; наўрад ці можна было больш даведацца з самага пісьма. Скарыстаны ў якасці пыжа. Ну што-ж няхай цяпер ведае, як ужываць усякі хлам замест належнага для гэтай мэты кавалачка прамасленай аленьяй скуры. Надпіс зроблен жаночай рукой,—прадаўжаў ён, зноў прыглядаючыся да паперкі.—Гэта нічога не азначае. Адрасавана-ж яму, значыцца, яму і належыць. Варта захаваць!

Пры гэтых словах стары паляўнічы выняў скураны кісет, дзе захоўвалася яго зажыгалка, і асцярожна схваў туды кавалачак знойдзенай паперкі.

— Ну што-ж, браціна Зебулон Стумп,—зноў загаварыў сам з сабою Зеб,—падобна да таго, што табе ўдасца досыць добра разабрацца ў гэтай таямнічай блытаніне. Сёе-тое астаецца яшчэ няясным, сям-там абрываюцца ніці, але гэта нічога. Чалавек, які быў забіты, хто-б ён ні быў, быў на месцы, дзе разліта лужына крыві. Чалавек-жа, які забіў, таксама ўсёроўна, аб кім-бы не ішла гутарка, стаяў за локуставым дрэвам. Калі-б не напсавала кампанія гэтых малакасасаў, мне ўдалося-б яшчэ сёе-тое дадаць. Цяпер-жа нічога не зробіш—сляды бязлітасна затапаны. Далей ісці ў гэтым напрамку няма сэнсу. Лепш за ўсё будзе цяпер пайсці па следу назад, калі гэта толькі магчыма, і даведацца, куды гэта конь з паламанай падковай адвёз свайго седака пасля палявання. Таму, стары Стумп, вам давядзецца накіравацца па следу ботаў, які вядзе назад.

І стары паляўнічы пайшоў шукаць шлях назад злачынцы. Толькі ў адным або двух месцах можна было сям-так адрозніць адбіткі чалавечай нагі. Але Зеб паспеў ужо раней заўважыць, што чалавек, які пакінуў гэты след, нарэшце-ж вярнуўся да месца, дзе быў прывязаны конь.

Зеб рашыў на час пакінуць след пешахода. Ён павярнуў назад і вышаў на вялікую палянку. Там яму хацелася зрабіць сям-такія дадатковыя назіранні.

Неўзабаве Зеб Стумп заўважыў выразныя сляды, але ўжо зусім іншага характару. Гэта была добра пратапаная сцежка, якая падыходзіла да аднаго боку палянкі і выходзіла з другога яе боку. Зебу было ясна, што гэта—звярыная сцежка.

Зеб павярнуўся ўжо, каб пайсці з паляны, але пасля зноў спыніўся.

— Чорт ведае як крыўдна пакідаць гэты след, але ў мяне мала часу. Чорт пабяры, усё-ж трэба паспрабаваць прайсці хоць крыху. Няхай старая кабыла пачакае, пакуль я вярнуся.

І Зеб адправіўся па сцежцы дзікіх звяроў, па якой прайшлі і коні атрада Спэнглера.

У адным месцы Зеб Стумп спыніўся. Гэта быў участак пясчанай глебы, усеяны каменнямі, але зусім пазбаўлены травы.

Над ім узвышалася велізарнае дрэва з гарызантальна выцягнутымі галінамі. Адна з іх прасціралася цераз сцежку і расла настолькі нізка, што конніку нельга было-б праехаць, не нахіліўшыся. Зеб Стумп пачаў углядацца. Ён заўважыў, што на галіне пашкоджана кара. Хоць ссадзіна была і невялікая, усё-ж яна, як відаць, адбылася ад сутычкі з нейкім цвёрдым целам.

— Гэта зроблена галавой чалавека, — заўважыў паляўнічы, — чалавека, які сядзеў конна. Пасля такога ўдару ён павінен быў зваліцца... Ура! — радасна усклікнуў ён. — Я так і думаў. Вось адбітак скінутага конніка. А вось тут ён поўз. Цяпер я разумею, адкуль гэтая загадчаная пухліна. Я ведаў, што яна не ад кіпчуроў.

З зьяючым ад радасці тварам пакінуў Зеб месца, дзе расло дрэва. Лёгкай хадой накіраваўся ён, але ўжо не па сцежцы жыўёл, а па следу чалавека, які пацярпеў такое жорсткае крушэнне.

Зеб слухаўся ўказанняў, магчыма, незразумелых звычайнаму воку, але для яго такіх ясных, як указальныя надпісы на слядах. Галіна, загнутая ўбок, пасцягваныя вусікі паўзучых раслін, прытаптаная паверхня зямлі — усё гэта гаварыла аб тым, што тут прайшоў чалавек.

І Зеб Стумп прадаўжаў ісці да таго часу, пакуль не прасачыў шляху няшчаснага да берагу крыніцы.

Яшчэ адзін кавалачак абарванай ніці быў адноўлены. Яшчэ крыху, і таямніца будзе разгаданай.

Раздзел LXXVIII

МЕНА КОНЬМІ

З праклёнамі на вуснах павярнуў Кольхаун каня, каб пакінуць крэйдавую прэрыю, дзе згубіліся сляды конніка без галавы.

«Няма сэнсу ехаць далей! Нікому невядома, куды ён паехаў. Калі я адпраўлюся да рэчкі, магчыма, сустрэну яго зноў. Але жарабец мустангера не хоча мяне падпусаць, як быццам гэта нячыстая сіла ведае, што мне патрэбна. Адзін удачны стрэл, і яго вандраванні спыніліся-б. Дзе мне дастаць быстрага каня, які мог-бы дагнаць мустанга, — няхай гэта каштуе дзвесце, няхай трыста долараў!»

Пасля гэтых размышленняў Кольхаун пакінуў крэйдавую прэрыю. Ён ехаў шпарка, не шкадуючы свайго змучанага каня.

Не прайшло і гадзіны, як Кольхаун ужо ўязджаў у гаёк акацый, які межаваў з плантацыямі Каса-дэль-Карво.

Раптам пачуўся тупат капытоў. Кольхаун убачыў конніцу— Ісідору Каварубіо дэ Лос-Ланос.

Ісідора ведала, што Кольхаун закаханы ў жанчыну, якую яна ненавідзела. Кольхаун ведаў, што Ісідора закахана ў чалавека, якога ён не толькі ненавідзеў, але рашыў загубіць. Абое яны, напэўна, былі не супроць унікнуць гэтай сустрэчы. Ісідора абмежавалася б кіўком галавы, праязджаючы міма, менш увагі цяжка было б праявіць. І ён, напэўна, зрабіў бы тое самае. Аднак, нечакана Кольхауну ўспала думка, якая зусім змяніла яго намеры.

Ён нацягнуў павады свайго каня, загарадзіў дарогу маладой мексіканцы, зняў шапку і, ветліва пакланіўшыся, пачаў з ёй размаўляць.

Рабіць не было чаго—Ісідору давялося падначаліцца.

— Даруйце мне, сен'ёрыта, — сказаў Кольхаун. — Я ведаю, што вельмі бястактна спыняць вас такім спосабам, і асабліва мне, на жаль зусім чужому для вас чалавеку.

— Калі ласка, не прасіце прабачэння, сен'ёр. Калі я не памыляюся, то мы з вамі ўжо сустракаліся—у прэрыі каля Нуэсес.

— Так, так, правільна, — сказаў Кольхаун, запінаючыся, зусім не жадаючы, каб аб гэтым успаміналі. — Мне з вамі хацелася пагаварыць не аб гэтым, аб тым, што было пасля таго, як вы галапіравалі па краю абрыва. Мы ўсе былі здзіўлены вашым раптоўным знікненнем. Я думаў, што ў вас, напэўна, былі свае меркаванні, з прычыны якіх вы не спуціліся да нас. Нас усіх вельмі здзівіла ваша надзвычайнае майстэрства ездзіць конна. І які ў вас конь! Здавалася, што ён проста слізгаў, а не галапіраваў. Калі я не памыляюся, вы і цяпер на ім. Даруйце мне, што пытаюся ў вас пра такое глупства.

— Дайце ўспомніць... я еджу на многіх. Так, мне здаецца, што іменна на гэтым я была ў той дзень. Так, так, правільна. Я ўспамінаю, як ён здрадзіў мне.

— Здрадзіў вам? Якім чынам?

— Ён зрабіў гэта двойчы. Першы раз, калі набліжаўся ваш атрад. Другі раз, калі індзейцы, — божа мой, не індзейцы, як пасля мне казалі! — падкрадваліся праз зараснікі.

— Але ў чым-жа ён вам здрадзіў?

— Ён заірзаў. Добра трэніраваны конь ніколі гэтага не зробіць. Ну, нічога. Як толькі я вярнуся на Рыо-Грандэ, я яго там кіну. Няхай вяртаецца на пашу.

— Што вы, сен'ёрыта! Магчыма, мне няварта было вам гэтага гаварыць, толькі, па-мойму, гэта вельмі несправядліва.

— Што несправядліва?

— З-за глупства адмовіцца ад такога надзвычайнага каня. Я даў бы многа, каб уладаць ім.

— Вы жартуеце, кавальеро! Ён нічога асаблівага сабою не ўяўляе. Магчыма, толькі крыху прыгажэйшы і быстрэйшы за звычайнага каня. У майго бацькі пяць тысяч падобных да яго,

і многія з іх прыгажэйшыя і, несумненна, быстрэйшыя за яго. Ён, праўда, вынослівы і добры для вялікіх пераездаў, таму я і еду на ім цяпер. Я па дарозе ў Рыо-Грандэ. Калі-б не гэта, я з прыемнасцю аддала-б яго вам або любому, хто праявіў-бы такое-ж гарачае жаданне ўладаць маім канём.

— Даруйце мне, сен'ерыта,—сказаў Кольхаун, прымаючы дзелавы выгляд, але з некаторай нерашучасцю ў голасе.—Калі вы так расцэньваеце вашага шэрага мустанга, то я рад памяншацца з вамі. Мой конь не такі прыгожы, як ваш, але я магу вам смела абяцаць, што ён шчасліва давязе вас дадому і добра будзе служыць вам і надалей.

— Што вы, сен'ёр!—усклікнула Ісідора, не захоўваючы свайго здзіўлення.—Памяняць вашага надзвычайнага амерыканскага каня на мексіканскага мустанга? Гэта занадта велікадушная прапанова і гучыць проста як жарт. Ці ведаеце вы, што на Рыо-Грандэ за аднаго вашага каня дадуць тры, а то і шэсць мустангаў?

Кольхаун ведаў гэта вельмі добра. Але ў той-жа час ён разумее і тое, што мустанг Ісідоры яму больш патрэбен як некалькі дзесяткаў такіх біццогаў, як яго. Ён сам быў сведкай хуткасці гэтага пітомца прэрыі. І не толькі свайго непаваротлівага каня—любую суму грошай у прыдатак гатоў быў аддаць за мустанга Ісідоры капітан.

— Калі вы гаворыце сур'эзна, сен'ёр,—прадаўжала Ісідора,—то, калі ласка, я нічога не маю супроць такой мены.

— Я гавару зусім сур'эзна, сен'ерыта.

— Тады бярыце яго,—сказала яна, саскокваючы з сядла і пачынаючы расшпільваць папругу.—Сёдламі нельга нам абмяняцца: ваша будзе занадта вялікае для мяне.

Кольхаун быў такі шчаслівы, што не знаходзіў слоў для ўдзячнасці. Ён паспяшаўся дапамагчы дзяўчыне зняць сядло. Пасля гэтага ён зняў і сваё.

Не прайшло і пяці хвілін, як мена коньмі была скончана. Сёдлы і аброць асталіся ранейшыя.

Ісідоры ўсё гэта здалася вельмі забаўным. Яна ледзь стрымлівалася ад смеху.

У Кольхауна-ж да гэтай справы былі зусім іншыя адносіны. Перад ім была сур'эзнейшая мэта. Без асаблівых размоў, сказаўшы толькі звычайнае «бывайце», яны рассталіся. Ісідора паехала на амерыканскім кані, а капітан прадаўжаў свой шлях да гасіенды Каса-дэль-Карво на шэрым мустангу.

Раздзел LXXIX

НЯСТОМНЫ СЛЕДАПЫТ

Заб хутка вярнуўся да месца, дзе была прывязана яго кабыла. Тапаграфія лясных зараснікаў была яму добра знаёма, і ён выбраў кароткую дарогу.

Зноў ён адправіўся па следу разбітай падковы, у поўнай упэўненасці, што след гэты прывядзе яго ў Каса-дэль-Карво.

Месцамі зямля ў прэрыі была настолькі цвёрдая, што сляды зусім не былі прыкметны на ёй. Звычайны падарожнік мог-бы падумаць, што ён першы праязджае па гэтым шляху. Зеб Стумп ведаў, што сляды зноў стануць прыкметнымі на больш вільготнай і мяккай глебе прэрыі.

Паляўнічы пад'язджаў ужо да плантацый Пойндэкстэра. Над верхавінкамі акацый відаць былі зубчатыя парэнчы азотэі. Раптам Зеб спыніўся, заўважыўшы штосьці на дарозе. Ён саскочыў, закінуў павады на шыю сваёй старой кабыле і прадаўжаў шлях пехатою.

Неспрактыкаванаму воку цяжка было-б вызначыць, чаму гэта спатрэбілася Зебу так нечакана сыйсці з каня.

— Яго след па дарозе дадому,—сказаў Зеб ціхім голасам.

І пасля гэтага паляўнічы марудліва пайшоў па следу.

Зеб не спрабаваў трымаць Кольхауна ў полі свайго зроку— не было дзеля чаго. Паляўнічы ішоў спакойна і думаў, што цяпер ужо не давядзецца спыняцца да самай гасіенды Каса-дэль-Карво.

Але стары паляўнічы памыліўся на гэты раз. Хіба мог ён прадбачыць, што на шляху яму трапіцца такая перашкода, як сустрэча Касія Кольхауна з Ісідорай Каварубіо дэ Лос-Ланос?

Гэта застала Зеба нечакана.

Павярнуўшы ціхенька назад, Зеб прашаптаў штосьці на вуха сваёй кабыле і накіраваўся да зараснікаў акацый.

Кабыла пайшла за ім ціха і пакорліва.

Хутка Зеб спыніўся.

Густая сцяна зелена аддзяляла паляўнічага ад ажыўлена гутарыўшай пары.

Зеб усё чуў, аб чым гаварылі Кольхаун і Ісідора.

І толькі калі тыя развіталіся і раз'ехаліся кожны ў свой бок, Зеб вышаў са сваёй засады. Спыніўшыся на месцы, дзе толькі што адбывалася здзелка па абмену коней, паляўнічы усклікнуў:

— Ісафат! Заключаны саюз паміж двума д'ябламі!

Раздзел LXXX

ДОБРА АХОЎВАЕМЫ ЎВАХОД

Навошта спатрэбілася Кольхауну мяняцца коньмі?

Зеб ведаў, што мексіканка гаварыла праўду. Сапраўды, амерыканскі конь расцэньваўся на рынку значна даражэй за мустанга. Ён таксама ведаў, што Касій Кольхаун не з тых людзей, якія дазваляць сябе ашукаць у такой здзелцы. Чаму-ж ён згадзіўся на яе?

Стары паляўнічы зняў свой паяржавы капялюш, двойчы правёў рукою па непрычесаных валасах, пасля пагладзіў бараду.

-- Тут можа быць толькі адно глумачэнне,—прамармытаў ён нарэшце.—Шэры мустанг шпарчэйшы за амерыканскага каня, у гэтым не можа быць сумнення. І містэр Каш хоча дагнаць на ім безгаловага. Гэта таксама правільна, як тое, што мяне называюць Зебулонам Стумпам. А ну, пойдзем, жывёлінка,—прадаўжаў ён, павярнуўшыся да сваёй кабылы.—Табе давядзецца папасвіцца тут яшчэ гадзіну-другую, калі і не ўсю ноч. Ну, нічога, мая старэнькая. Трава тут надрэнная, а ў цябе хопіць часу паскубці яе як след. Ды ў цябе і так яшчэ бруха поўнае.

Зеб выняў цуглі з роту каня, прывязаў яго павадамі да дрэва ў гушчары зараснікаў, а сам пайшоў па слядах Кольхауна.

Вышаўшы з зараснікаў, паляўнічы трапіў на адкрытую раўніну. На супроцьлеглым яе канцы відаць была гасіенда Каса-дэль-Карво.

На фоне выбеленага фасада выдзялялася фігура конніка. Але вось ён ужо схаваўся за варотамі.

— Адсоль,—прамармытаў Зеб сам сабе,—я ўбачу, як ён выедзе. Я дачакаюся яго, калі-б нават ён не паказаўся да самай раницы. Такім чынам, трэба набрацца цярдлівасці.

Зеб Стумп сеў на зямлю, прысланіўшыся спіною да ствала локуставага дрэва. Ён выцягнуў са сваёй бяздоннай кішэні мяшочак, у якім былі луста кукурузнага хлеба, вялікі кавалак смажанай свініны і фляжка з манонгахельскім віскі.

З'еўшы палову хлеба і мяса, паляўнічы паклаў рэшткі назад у мяшочак і падвесіў яго на дрэва. Пасля глынуў як след з флягі, закурыў люльку; прысланіўся зноў спіною да ствала локуста і, скрыжаваўшы на грудзях рукі, пачаў глядзець наперад, не спускаючы вачэй з варот Каса-дэль-Карво.

Так прасядзеў ён дзве гадзіны.

Нішто не ўслізнула ад яго. З варот гасіенды выходзілі людзі—мужчыны і жанчыны. Але нават на адлегласці Зеб бачыў, што гэта былі толькі нявольнікі. Яны ўсе ішлі пехатою. А той, каго чакаў Зеб, павінен быў з'явіцца конна.

Але вось ужо сонца пачало хавацца за гарызонт. На зямлю спусціліся ліловыя цені змроку; Зеб, не спяшаючыся, устаў і прысланіўся да дрэва, як быццам у гэтым палажэнні было спакайней думаць.

«Вельмі магчыма, што гэты ліс прашмыгне ўночы,—разважаў ён у думках,—або перад досвіткам. А мне неабходна ведаць, у якім напрамку ён паедзе ў прэрыю. Няма сэнсу цягнуць кабылу за сабою. Яна будзе мне толькі перашкаджаць. Апрача таго, ночы цяпер відныя, і яе могуць заўважыць».

Стары паляўнічы накіраваўся да свайго каня, зняў з яго сядло, прывязаў жывёлу на доўгай вяроўцы да дрэва, пасля зняў з сядла сваю старую байкавую коўдру і, накінуўшы яе на руку, пайшоў у напрамку да Каса-дэль-Карво.

Трэба было выбраць больш блізкі назіральны пост. Зеб пра-соўваўся з вялікай асцярожнасцю. Месца было зусім адкрытае. Паляўнічы ішоў крадучыся, то хутка, то зусім павольна, часамі прыгінаючыся да зямлі.

Сонца ўжо зусім зайшло, калі Зеб дасягнуў мэты свайго падарожжа. Ён спыніўся прыблізна на адлегласці двухсот ярдаў ад гасіенды. Тут рос невялікі куст. Расцягнуўшыся пад ім, Зеб пачаў сачыць за варотамі Каса-дэль-Карво.

* * *

На працягу ўсёй ночы стары паляўнічы ні разу не заплюшчыў двух вачэй адразу. Адно вока было ўвесь час на варце.

Ледзь чутныя спевы і час ад часу ўзрывы смеху даляталі з памяшкання нявольнікаў. Аднак, гэтыя гукі былі больш стрыманымі, чым звычайна, і не суправаджаліся ні меладычнымі напевамі скрыпкі, ні ігрывым акампанентам банджо, такімі характэрнымі для вячэрніх гулянак неграў. Змрочная цішыня вялікага дома не магла не падзейнічаць на настрой нявольнікаў.

Каля паўночы галасы змоўклі, і поўная цішыня запанавала навакол. І толькі час ад часу чуўся брэх брадзязчага сабакі, які адгукваўся на нуднае выццё кайотаў.

Зеб правёў вельмі стамляльны дзень і цяпер з вялікай цяжкасцю стрымліваўся, каб не заснуць. Адзін раз, калі яго пачало моцна хіліць да сну, ён усхапіўся на ногі. Разы са два прайшоўся па траве. Затым зноў лёг і, схваўшы галаву пад куст, пачаў курыць.

Усю ноч ён не зводзіў вачэй з вялікіх варот гасіенды.

Сонечны ўсход, як раней сонечны захад, прымусіў паляўнічага зноў перамяніць назіральны пункт.

Ледзь толькі пяшчотныя фарбы волаку паказаліся над гарызонтам, Зеб ціхенька ўстаў, накінуў на сябе коўдру і, павярнуўшыся спіною да Каса-дэль-Карво, павольна пайшоў. Ён ішоў той-жа спежкай, якой прышоў сюды напярэдадні вечарам.

На сваім шляху, Зеб нідзе не спыняўся, пакуль не прышоў да локуставага дрэва, дзе ўчора павячэраў. Тут, размясціўшыся ў той-жа позе, ён пачаў снедаць.

Другая палова кукурузнай лусты хлеба і рэшткі мяса хутка зніклі. За імі пайшлі і рэшткі віскі з флягі.

Зеб напхаў люльку і ўжо збіраўся было запаліць яе, як раптам хутка паклаў зажыгалку ў кісет.

Вароты Каса-дэль-Карво адчыніліся. І у іх паказаўся коннік. Ён быў на невялікім шэрым кані. Як толькі ён выехаў, вароты адразу-ж зачыніліся за ім.

Зеб Стумп паспяшаўся да сваёй кабылы, хутка асядлаў яе і павёў у такое месца зараснікаў, адкуль можна было-б назіраць, астаючыся незаўважаным. Зрабіўшы гэтыя прыгатаванні, стары паляўнічы пачаў чакаць набліжэння конніка. Ён ведаў, што гэта быў капітан Касій Кольхаун. Зеб чакаў да таго часу, пакуль

капітан не перасек паласы лясных зараснікаў і не схаваўся ў прэрыі.

Толькі тады Зеб Стумп сеў у сядло і пагнаў кабылу.

Ён ехаў за Касіем Кольхаунам.

Пакрытая расою трава была для старога следапыта чыстым лістам, а сляды шэрага мустанга—шрыфтом, такім-жа ясным, як радкі надрукаванай кнігі.

Раздзел LXXXI

ПАНІЧНЫЯ ЎЦЁКІ

Касій Кольхаун выехаў у прэрыю, не падазраючы, што яго бачыў хто-небудзь, апрача Плутона, які асядлаў яму шэрага мустанга. Выбраўшыся з зараснікаў, Кольхаун хуткім трушком накіраваўся да берагоў Нуэсес.

Не глядзячы на тое, што яго конь бег з хуткасцю цехаскага аленья, Кольхаун далёка не быў упэўнены ў поспеху. Вельмі магчыма, што коннік без галавы не трапіць яму сёння на вочы. Было адно месца, дзе ён ужо двойчы сустрэў яго. Магчыма, яму пашанцуе і яшчэ раз.

Гэта было на адкрытай паляне, недалёка ад месца, дзе, як меркавалі, адбылося забойства. Тут-жа паблізу была і шырокая прасека.

«Як дзіўна, што ён заўсёды вяртаецца туды,—думаў Кольхаун.—Нібы і сапраўды ён выбірае шлях. Між іншым, гэтыя месцы выбірае конь, таму што трава тут смачнейшая. Ну, што-ж, будзем спадзявацца, што і сёння я сустрэну яго. Калі не, мне астаецца заехаць у зараснікі і павесіцца. А чаго мне, уласна, баяцца, паколькі мустангер шчасліва сядзіць у турме? Якія доказы? Адзін толькі кавалачак свінца. Але яго я павінен дастаць, калі-б мне і давлялося загнаць каня да смерці».

— Сілы нябесныя! Што-ж гэта там такое?

Апошнія словы Кольхаун сказаў уголос і ў страху нацягнуў павады, так што яго мустанг ледзь не стаў дыба.

Сонца паказалася над гарызонтам прэрыі, яно стаяла за спіною конніка. Перад ім па краю неба распасцёрлася паласа ліловага туману—гэта былі выпарэнні, якія ўздымаліся ад лясных зараснікаў, размешчаных непадалёку. Дрэў не было відаць, яны былі ўсе захаваны пад лёгкай заслонай, нібы за фіранкай з бэзавага газу.

На фоне гэтай заслоны або за ёю з'явілася рухомая фігура, настолькі дзіўная, што магла паказацца зусім непраўдападобнай таму, хто ніколі не бачыў яе раней. Гэта быў коннік без галавы.

Але ў такім выглядзе яшчэ ніхто і ніколі яго не бачыў, не выключаючы і Кольхауна. Не! Цяпер коннік выглядаў зусім інакш. Па сваіх абрысах ён быў тым-жа, але па размеры ён быў у дзесяць разоў большы.

Гэта быў ужо не чалавек, а велікан. І не конь, а жывёліна з абрысамі каня, але вышынёю з вежу.

І гэта яшчэ не ўсё. У яго абліччы адбылася яшчэ больш невітлумачальная, калі тут наогул было магчыма што-небудзь зразумець. Ён ехаў ужо не па зямлі, а па небе. Прычым і конь і чалавек былі перавернуты дагары нагамі. Капыты каня былі выразна відаць на верхнім краі пеляны, а плечы конніка амаль дакраналіся да лініі гарызонта. Серапэ, накінутае на плечы конніка, не спадала з іх, наперакор закону цягацця. Таксама незразумелым чынам трымаліся ў паветры і павады і доўгі хвост каня.

Гэта страшэнная здань рухалася памалу, ціхім крокам. Кольхаун глядзеў на яе, здрантвеўшы ад жаху.

Але вось пачуўся лёгкі ўдар капыта па траве прэрыі. Кольхаун зразумеў, што перад ім—сапраўды коннік, калі толькі можна назваць сапраўдным конніка, ад якога паў такі страшэнны цень.

— Гэта міраж!—усклікнуў капітан.—Якім-жа дурнем я быў, што паддаўся такому ашуканству! Вось ён, вінавайца майго перапалоху! А я-ж толькі яго і шукаю. І так блізка! Ну, а цяпер—наўздагон! І няхай мне давядзецца ехаць хоць на край Техаса, але я даганю яго.

* * *

Па шырокім раздоллі прэрыі на злом галавы імчацца два коннікі. Пад кожным з іх быстраногі мустанг. Пад адным—гнеды, пад другім—шэры. Адзін коннік гоніцца за другім. Той, за кім гоняцца,—без галавы. А той, хто гоніцца,—з галавой; у гэтай галаве зарадзілася вар'яцкае рашэнне.

* * *

Пагоня прадаўжалася нядоўга. Кольхаун ужо загадзя радаваўся перамозе. Ясна было, што шэры мустанг выігравае адлегласць у гнедага. Кольхаун падняў ужо стрэльбу—ён хацеў застрэліць каня і гэтым пакласці канец пагоні.

Калі-б ён не баяўся прамахнуцца, ён-бы адразу і стрэліў. Але пакуль ён хістаўся, гнеды з коннікам без галавы крута павярнуў у зараснікі.

Гэтага капітан не чакаў. Давялося зноў аднавіць пагоню.

Яшчэ раз Кольхауну ўдалося данаць страшнага конніка, і настолькі блізка, што раздутыя ноздры шэрага мустанга амаль дакраналіся да выцягнутага хваста гнедага. Стрэльба была ўжо напачатку ў левай руцэ капітана, палец правай рукі ляжаў на спуску. Ён толькі выбіраў месца, куды лепш прыцэліцца.

Яшчэ момант, і куля прабіла-б імчаўшагася наперадзе каня, але апошні, нібы адчуўшы небяспеку, зрабіў быстры прыжок

убок і, адразу-ж брыкнуўшы ў морду задняга мустанга, паімчаўся ўбок.

Шэры мустанг спыніўся, і толькі вострая шпора прымусіла яго падначаліцца і зноў паімчацца галопам.

Кольхаун траціў апошнія рэшткі цярплінасці. Ён заўважыў, што гнеды накіроўваўся ў самы гушчар зараснікаў. Паляванне зноў магло скончыцца нічым. У распачы Кольхаун зноў схпіўся за стрэльбу.

Коннік без галавы ўжо напалову схаваўся ў густой зелены. Капітан прыцэліўся ўслед уцякаўшаму гнедаму. Дым заклубіўся з дула стрэльбы. Пачуўся стрэл, і нейкі цёмны прадмет глуха зваліўся на зямлю, падскочыў і пакаціўся проста пад ногі каню Кольхауна.

Шэры мустанг захроп і пачаў падавацца назад. Коннік дзіка закрычаў: унізе, на траве, ляжала галава чалавека. На ёй усё яшчэ моцна трымаўся капялюш з цвёрдымі круглымі палямі.

Твар быў звернуты проста на Кольхауна, мярцвяцка-бледны, запэцканы крывёю, зморшчаны. Вочы былі адкрытыя, але яны глядзелі, як два шклянныя шары: халодныя, нежывыя, жудасныя. Белья зубы блішчэлі між пасіненымі губамі.

Касій Кольхаун глядзеў на яе з жахам.

Нядоўга прадаўжалася гэтая вочная стаўка. Перш чым галава, падтрымліваемая палямі капелюша, перастала качацца ў мяккай траве, Кольхаун павярнуў каня, глыбока ўсадзіўшы яму ў бакі шпоры, і паімчаўся шалёным галопам.

Больш ён не гнаўся за коннікамі без галавы, усё яшчэ прабіваўшаму сабе дарогу сярод зараснікаў, Кольхаун імчаўся назад у Каса-дэль-Карво.

Раздзел LXXXII

ДЗІЎНЫ СКРУТАК

Стары паляўнічы, выбраўшыся з зараснікаў, не спяшаючыся ішоў па следу капітана. На твары яго можна было прачытаць нецярплінасць і трывогу.

Прасоўваючыся памалу і насцярожана, Зеб, нарэшце, прыехаў на тое месца, дзе капітан сустрэўся з коннікамі без галавы.

— Значыцца, гэтаму нягодніку ўсё-такі ўдалося знайсці яго,— сказаў Зеб, углядаючыся ў след.— Але гэта яшчэ не азначае, што капітану ўдалося злавіць конніка. Але чаго-ж я стаю тут, як дурань? Ці можна цяпер траціць час! Калі толькі Кольхаун дагнаў конніка без галавы і дастаў ад яго тое, што яму патрэбна, тады шукай ветру ў полі— мне нічога не ўдасца зрабіць. Трэба спяшацца! Паехалі, мая старэнькая! Пастарайся дагнаць таго шэрага каня, які прабег тут поўгадзіны таму назад.

Пакажы мне цяпер, што ты ўмееш бегаць не горш за іх. Ну, пайшли!

Стары паляўнічы ўдарыў у бок кабылу сваёй адзінай шпоруай, і конь пабег трушком. Большай хуткасці ад яго пакуль і не патрабавалася. Зеб ехаў па-ранейшаму асцярожна і зорка глядзеў наперад.

— Мяркуючы па тым, як накіроўваецца яго след,—разважаў стары паляўнічы,—я магу вызначыць досыць дакладна, куды ён выйдзе. Усе дарогі як быццам там зыходзяцца. Гэтай-жа дарогай ехаў і небарака, якому не давялося вярнуцца назад. Ну, што-ж зробіш! Калі нельга яму вярнуць жыццё, то трэба адплаціць таму нягодніку, які забраў яго. Стой! Вось і ён! А вунь і коннік без галавы! Іосафат! Імчацца ва ўвесь кар'ер. Клянуся, што шэры мустанг можа дагнаць гнедага. Яны не сюды едуць, нам з табою не трэба хавацца. Стой, спакойна! Бегчы цяпер нельга, інакш нас заўважаць. Не бойся! Ён занадта заняты сваёй гульнёй і нічога не бачыць, апрача таго, што проста перад ім. Так. Я гэтага і чакаў—проста ў прасеку. Ну, мая кабылка, паехалі далей!

Зеб Стумп, не спускаючы вачэй з прасекі, пад'ехаў да зараснікаў.

Стрэл не надта здзівіў Зеба. Наадварот, ён чакаў яго з таго самага моманту, як заўважыў пагоню.

Здзівіўся стары паляўнічы пазней—калі ўбачыў, што Кольхаун у жаху імчыцца назад.

— Чорт пабяры!—прамармытаў Зеб.—Як усё гэта дзіўна! Там штосьці між імі адбылося. Ха-ха-ха! Уцякае, нібы за ім гоніцца нячыстая сіла! Магчыма, яны перамяніліся ролямі і цяпер безгаловы гоніцца за капітанам? Падобна да гэтага. Бадай, я афяраваў-бы срэбраны долар, каб палюбавацца на такое відоўшча. Ха-ха-ха!

Паляўнічы злез з сядла і разам з кабылай схаваўся сярод зараснікаў, каб іх не заўважыў коннік, які выратаўваўся ўцёкмі.

Але Кольхаун імчаўся з такой хуткасцю і з такім збянтэжаным выглядам, што наўрад ці заўважыў-бы Зеба, нават калі-б той стаў перад ім на адкрытым месцы.

«Іосафат!—усклікнуў у думках паляўнічы, як толькі ўбачыў скажоны жудасцю твар капітана.—Калі нячыстая сіла і не гоніцца за ім, то, напэўна, яна ў яго нутры. Я яшчэ ў жыцці не бачыў такой страшнай фізіяноміі. Загадзя шкадную жанчыну, якая будзе яго жонкай. Бедная міс Пойндэкстэр! Спадзяюся, што ёй удасца адкруціцца і яна не будзе мець мужам такога бандыта. У чым-жа ўсё-такі справа? Штосьці нікога не відаць, а ён усё яшчэ прадаўжае ўцякаць. Куды гэта ён цяпер накіроўваецца? Трэба будзе прасачыць».

— А, назад дадому!—усклікнуў Зеб, вышаўшы на ўзлесак зараснікаў і ўбачыўшы, што Кольхаун прадаўжае ехаць гало-

пам у напрамку да гасіенды Каса-дэль-Карво.—Назад дадому, гэта ўжо напэўна! Цяпер, старэнькая,—прадаўжаў Зеб, калі шэры конь знік з вачэй,—мы з табой паедзем і даведаемся, дзея чаго там стралялі.

Праз дзесяць хвілін пасля гэтага Зеб злез з кабылы і падняў з зямлі прадмет, да якога без уздрыгу і агіды наўрад ці мог-бы дакрануцца нават самы жорсткі чалавек. Але ў старога паляўнічага не было гэтага пачуцця. Ён асцярожна падняў галаву мерцвяка. Не глядзячы на тое, што твар быў скажоны смерцю, запэцканы крывёю, зморшчыўся, ён пазнаў у ім дарагія яму рысы нявінна загінуўшага юнака.

Зеб паспрабаваў зняць капялюш з галавы мерцвяка, але, не глядзячы на ўсе намаганні, яму гэта не ўдалося зрабіць: галава так распухла, што істужка, завязаная на абадку капелюша, гатова была трэснуць!

— Божа мой! Божа мой!—праказаў, нарэшце, паляўнічы.— Што за падарунак бацьку! Не трэба яе браць адсюль. Трэба пахаваць тут і нікому ні слова не гаварыць. Не, гэтага нельга рабіць: яна патрэбна будзе суду як сведка.

Сказаўшы гэта, Зеб расхінуў сваю старую байкавую коўдру і схваў у яе галаву; пасля, павесіўшы гэты дзіўны скрутак на луку сядла, сеў на сваю кабылку і паехаў назад у сетлмент.

Раздзел LXXXIII

АХОЎНІКІ ЗАКОНА

На трэці дзень пасля таго, як Морыс Джэральд трапіў у ваенную турму, у яго спала гарачка, і ён перастаў брэдзіць. На чацверты ён быў ужо амаль здаровы. На пяты дзень быў прызначан судовы разгляд.

У Техасе, дзе чалавека маглі асудзіць і павесіць на працягу дваццаці чатырох гадзін, такая спешка не магла здацца чымсьці незвычайным. Шматлікія ворагі зняволенага, згодна нейкіх сваіх меркаванняў, усяляк фарсіравалі падзеі, а яго сябры, якіх было значна менш, не мелі дастатковай сілы, каб ім супроцьдзеінічаць.

Большасць насельніцтва была на баку першай групы і патрабавала неадкладнага разгляду і пакарання злачынцы.

Гэтыя настроі атрымалі нечаканую падтрымку з боку. Атрымалася так, што акруговы суд рабіў у гэты час свой аб'езд, і дні, зафіксаваныя за фортам Індж, якраз супадалі з гэтым тэрмінам.

Такім чынам, зрабілася як быццам неўнікнёным, што справа Морыса Джэральда, разам з іншымі крымінальнымі справамі, павінна разбірацца іменна ў гэтыя дні, тым больш што ніхто і не прасіў аб адтэрміноўцы. Суд быў прызначаны на пятнаццатае чысло бягучага месяца.

Магло здарыцца, што абвінавачваемаму спатрэбіцца дапамога абаронцы, але ў сэтлменце не было асоб, якія спецыялізаваліся-б у гэтай прафесіі. Абаронцы звычайна раз'язджаюць з судовымі ўладамі, а яны былі яшчэ далёка ад Інджа. І, не глядзячы на гэта, у сэтлменце з'явіўся юрыст, чалавек з вялікім імем, які прыехаў сюды з Сан-Антонію, каб абараняць справу мустангера. Хадзілі чуткі, што вялікая сума грошай, заплачаная нейкай жанчынай, прымусіла юрыста зрабіць гэтае падарожжа. З'явіўся і яшчэ адзін адвакат.

Ён прыехаў у форт Індж з далёкай Ірландыі спецыяльна для таго, каб пабачыцца з Морысам Джэральдам. Ён быў нямала здзіўлены, калі даведаўся ў гасцініцы Обердофера, дзе ён спыніўся, што Морыс Джэральд сядзіць у турме. Ірландскі адвакат патрабаваў спаткання са зняволеным. Цехаскім уладам нязручна было адмовіць яму ў гэтым, і ён атрымаў пропуск. Прыезд ірландскага адваката выклікаў мноства размоў у форце і сэтлменце. Хадзілі чуткі, што Морыс Джэральд раскажаў яму аб нейкай страшнай гісторыі. Аднак, змест яе астаўся невядомым, і абываталі сэтлмента згаралі ад цікаўнасці.

Адзін чалавек толькі мог ведаць аб гэтым—Зеб Стумп, але стары паляўнічы не паяўляўся ў людзях. Толькі адзін раз бачылі яго, занятага гутаркай з ірландскім юрыстам. Пасля гэтага паляўнічы знік. Усе думалі, што Зеб Стумп, як звычайна, адправіўся на паляванне на аленяў, мядзведзя або дзікіх індыкаў.

Але ўсе памыляліся. Зеб на гэты раз блукаў па лясах не ў пошуках дзічы—ён адправіўся паляваць на конніка без галавы.

Раздзел LXXXIV

ПЯШЧОТНЫ ПЛЯМЕННІК

«Яго судзяць заўтра, заўтра, дзякуй табе божа! Невераемна, каб хто-небудзь паспеў да гэтага часу злавіць гэтае праклятае стварэнне! Будзем спадзявацца, што гэта зусім немагчыма. А больш мне баяцца няма чаго. Няхай паспрабуюць даказаць без гэтага! Дзіўна, чаго з'явіўся тут гэты ірландскі кручкатвор? і гэты другі юрыст! Цікава, хто гэта яго прыслаў і дзеля чаго? Напэўна, яму добра заплацілі... Пракляцце на іх! Я ўсёроўна не баюся! Што яны могуць прыдумаць, апроча таго, што Джэральд зрабіў гэтае злачынства? Усе доказы супроць яго... Толькі Зеб Стумп непакоіць мяне. Падазроная змяя! Яго нідзе не могуць знайсці. Цікава, дзе ён загінуў? Кажуць, на паляванні. Штосьці не падобна. А што, калі ён адправіўся за ім? І раптам зловіць яго?.. Я сам яшчэ раз паспрабаваў-бы, але цяпер ужо позна. Заўтра пад вечар усё будзе скончана. А што, калі высветліцца пасля? Чорт яго бяры, не будзем аб гэтым думаць. Трэба толькі, каб усё было ў парадку цяпер. Калі паве-

сяць аднаго, наўрад ці каму-небудзь будзе ахвота абвінавачваць другога. Мне здаецца, што з рэгулятарамі ў мяне ўсё ўладжана як належыць. Нават Сэм Мэнлі як быццам дастаткова пераконаны. Яго сумненні рассяліся, калі я раскажаў, што чуў у тую ноч. Праклён!.. Але гэта справа мінулага. Яна была на спатканні, і з гэтым трэба прымірыцца. Але больш яна ніколі яго не сустрэне, гэта таксама правільна, хіба толькі на тым свеце. Што-ж, гэта будзе залежаць ад яе самой... Я не думаю, каб паміж імі было што-небудзь сур'ёзнае. Яна не з такіх, не глядзячы на яе дзікія выхадкі. Магчыма, што гэта была толькі ўдзячнасць з яе боку. Не, не. З-за простаў удзячнасці не ўстаюць з пасцелі сярод ночы, каб ісці на спатканне ў глуш саду! Яна кахае яго, яна кахае яго! Ну, і няхай кахае. Ён ніколі не будзе залежаць ёй. Яна ніколі не ўбачыць яго, калі будзе і надалей упартай. Адно яе слова, і пятля зацягнецца на яго шыі. Яшчэ адна адмова, і тады я пакажу ім сваю ўладу. Не толькі скончыцца гэтая авантура з ірландцам, але яна-ж сама будзе вінавайцай яго пагібелі. Яна страціць яго, а таксама плантацыі, дом, неграў—усё іншае».

Так разважаў Кольхаун адзін у сваім пакоі.

* * *

— А, дзядзя Вудлі! Я хацеў вас бачыць.

Прыгнечаны, маўклівы, блукаў плантатар па карыдорах Касадэль-Карво. Ён увайшоў у пакой свайго пляменніка выпадкова, без усякага пэўнага намеру.

— Ты хацеў бачыць мяне, Касій?

У тоне прыбітага горам старога гучэла нейкая прыніжаная пакорлівасць. Горды Пойндэкстэр, перад якім трапяталі дзвесце нявольнікаў, цяпер стаяў перад сваім уласным гаспадаром. Праўда, гэта ўлада належала яго пляменніку, сыну яго сястры, але ад гэтага яму не было лягчэй.

— Я хацеў з вамі пагаварыць адносна Лу,—адказаў Кольхаун.

Гэта была якраз тая тэма, якой Вудлі Пойндэкстэр усяляк унікаў. Ён баяўся нават думаць аб ёй, а тым больш яе абмяркоўваць.

Тон, якім Кольхаун пачаў гэтую размову, не абяцаў нічога добрага. У ім хутчэй гучэла патрабаванне, чым просьба.

— Адносна Лу? Што-ж іменная?—запытаў Вудлі з прытворным спакоем.

— Дык вось... сказаў Кольхаун з некаторым хістаннем, як быццам не адважваючыся пачаць размову.—Я... я хацеў...

— Мне хацелася-б,—не чакаючы прадаўжэння, сказаў плантатар,—пакуль не гаварыць аб ёй.

Ён сказаў гэта амаль упрашальным голасам.

— Але чаму-ж, дзядзя?—запытаў ужо рашучым голасам Кольхаун, незадаволены супярэчаннем.

— Ты сам ведаеш, чаму!

— Я разумею, што момант цяжкі. Бедны Генры загінуў, думаюць, што ён... Нарэшце ён можа яшчэ вярнуцца, і ўсё будзе добра.

— Ніколі! Мы ніколі больш не ўбачым яго ні жывым, ні мёртвым. У мяне больш няма сына!

— Але ў вас ёсць дачка, а яна...

— Яна зняславіла мяне!

— Я ў гэта не веру, не...

— Як-жа інакш можна растлумачыць тое, што я сам бачыў і чуў? Што магло яе прымусіць паехаць за дваццаць міль у халупу простага гандляра коньмі? О, божа! І чаму гэта яна ўзялася абараняць мустангера, забойцу майго сына, забойцу свайго брата? О, божа!

— Кожная жанчына зрабіла-б тое самае.

— О, калі-б я толькі мог паверыць таму, што ты гаворыш! Мая бедная дачка! Яна мне яшчэ даражэй цяпер, калі ў мяне няма сына.

— Толькі ад яе залежыць прывесці да вас сына... чалавека, ужо блізкага вам, які ўсімі сіламі пастараецца замяніць загінуўшага. Я не хачу гаварыць загадкамі, дзядзя Вудлі. Вы ведаеце, аб чым я думаю. Я хачу, каб Лу была маёю.

Пачуўшы гэта, плантатар не выказаў ні малейшага здзіўлення: ён гэтага чакаў. І разам з тым ён зрабіўся яшчэ больш змрочным.

Гэта магло здацца здзіўным. Да апошняга часу Пойндэкстэр быў прыхільнікам гэтага шлюбу і неаднаразова, праўда вельмі асцярожна, спрабаваў угаварваць сваю дачку.

Да пераезду ў Техас Пойндэкстэр дрэнна ведаў свайго пляменніка. З таго моманту, калі Кольхаун дасягнуў паўналецця і зрабіўся грамадзянінам штата Місісіпі, ён большую частку часу праводзіў у Новым Орлеане—горадзе неўгамаванай весалосці. Вудлі Пойндэкстэр сустракаўся са сваім пляменнікам толькі ў час яго выпадковых наведванняў плантацый у Луізіяне. Але пасля, калі Луіза з дзіцяці ператварылася ў красуню-дзяўчыну, Кольхаун пачаў часцей прыязджаць і даўжэй гасцяваць у іх.

Затым Касій удзельнічаў у мексіканскім паходзе, прабывў там каля дзесяці месяцаў і атрымаў капітанскі чын. Пасля ваенных геройскіх учынкаў пляменнік вярнуўся на радзіму з цвёрдым намерам заваяваць сэрца крэолкі.

З гэтага часу Кольхаун амаль не пакідаў дома свайго дзядзькі. Калі ён і не карыстаўся асаблівым поспехам у маладой дзяўчыны, то, ва ўсякім разе, зрабіўся жаданым гасцем для яе бацькі.

Калісьці багаты чалавек, плантатар за апошнія годы хутка ішоў пад гару. Яго разараў той марнатраўны спосаб жыцця, які ён вёў. Дзякуючы грошам пляменніка справы Вудлі Пойндэк-

стэра зноў паправіліся. На сваёй радзіме Пойндэкстэр усё яшчэ прадаўжаў карыстацца пашанай суседзяў. Грашовая залежнасць ад пляменніка мала каму там была вядома. Толькі пасля пераезду ў Техас гэтая залежнасць лягла цяжарам на плантатара. Яго адносіны з пляменнікам абвастрыліся яшчэ мацней пасля некалькіх няўдачных спроб капітана заўладаць сэрцам непрыступнай Луізы.

Цяпер плантатар меў магчымасць бліжэй пазнаць характар пляменніка. З кожным днём з часу прыезду ў Каса-дэль-Карво яго расчараванне павялічвалася. Сварка Кольхауна з мустангерам і яе развязка не ўзмацнілі пашаны старога Пойндэкстэра да пляменніка, хоць яму як сваяку і давялося стаць на бок апошняга.

— Калі я цябе правільна разумею, Касій, ты гаворыш аб вяселлі. Не час думаць аб гэтым, калі ў доме жалоба. Калі аб гэтым даведаюцца ў сэтлменце, там падымецца скандал.

— Вы памыляецеся, дзядзя. Я не думаю аб жаніцьбе. Я хачу сказаць: аб жаніцьбе ў бліжэйшы час... Мне толькі хацелася-б атрымаць нейкую ўпэўненасць, і я згодзен чакаць больш падыходзячага моманту.

— Я не разумею цябе, Касій.

— Я вам усё растлумачу. Выслухайце мяне.

— Гавары.

— Я хацеў сказаць наступнае. Я рашыў жаніцца. Вы ведаеце, што мне ўжо хутка трыццаць год. У гэтыя гады чалавеку надакучвае бадзяцца па свеце. Я страшэнна стаміўся ад гэтага і не маю намеру надалей аставацца бабылём. Я хачу, каб Луіза была маёй жонкай. Спяшацца з гэтым не трэба. Мне толькі хочацца заручыцца яе абяцаннем. І гэта абяцанне павінна быць ёю падпісана і засведчана пячаткаю, каб не асталося ніякіх няяснасцей. Калі ўляжацца гора аб страчаным браце, тады яшчэ хопіць часу пагаварыць аб вяселлі і аб усякіх такіх рэчах.

Слова «брат» у спалучэнні з гэтай «дзелавой» прамовай непрыемна здзівіла старога бацьку. Гордасць Вудлі Пойндэкстэра зноў прачнулася; ён быў страшэнна абураны.

Аднак, гэта пачуццё адразу ўляглося. З аднаго боку, яму ўявіліся плантацыі, рабы, багацце, становішча ў грамадстве, з другога—беднасць, якая здавалася пагібеллю. Але ўсё-ж ён не здаваўся.

З нерашучасцю ў голасе плантатар адказаў:

— Што-ж, Касій, трэба аддаць табе справядлівасць, ты дастаткова ясна растлумачыў, што табе патрэбна. Але я не заўважаў, каб мая дачка была асабліва прыхільнай да цябе. Ты хочаш, каб яна была тваёй жонкай. Ну, а якія ў яе намеры? Мне здаецца, што і з гэтым варта было-б лічыцца.

— Я думаю, дзядзя, што гэта ў вялікай меры будзе залежыць ад вас. Вы—бацька і можаце ўгаварыць яе.

— Я ў гэтым не ўпэўнены. Яна не з тых, каго можна пры-

мусіць што-небудзь зрабіць супроць яе волі. І ты, Касій, ведаеш гэта таксама добра, як і я.

— Ну, што-ж, я ведаю толькі адно: што я цвёрда рашыў ажаніцца і зрабіць Лу гаспадыняй Каса-дэль-Карво.

Вудлі Пойндэкстэра ўсяго скаланула ад гэтых дзёрзкіх слоў. Упершыню яму казалі, што ён больш не гаспадар Каса-дэль-Карво.

Зноў уявіліся яму ва ўсёй рэальнасці плантацыі, рабы, багацце, становішча ў грамадстве і, з другога боку, беднасць з яе нягодамі...

І Вудлі Пойндэкстэр рашыў афяраваць шчасцем сваёй дачкі: ён абяцаў Кольхауну дапамагчы яму атрымаць ад Луізы згоду на шлюб.

* * *

— Лу!

— Тата?

— У мяне да цябе просьба.

— Што такое, тата?

— Ты ведаеш, што твой стрыечны брат кахае цябе і хоча з табой ажаніцца?

— Але я не хачу выходзіць за яго замуж. Не, тата! Лепш памерці! Саманадзейны нягоднік! Я ведаю, што гэта азначае. Ён паслаў цябе, каб ты зрабіў гэтую прапанову. Дык скажы-ж яму ў адказ, што я гатова ўцякаць у прэрыю і зарабляць свой хлеб паляваннем на дзікіх коней, толькі-б не быць яго жонкай. Калі ласка, перадай яму гэта.

— Паслухай, дачка, ты, напэўна, не ведаеш...

— Што мой стрыечны брат твой кредытор? Я ўсё гэта ведаю, дарагі бацька. Але я таксама ведаю, што ты—Вудлі Пойндэкстэр і што я—твая дачка.

Пачуццё ўласнай годнасці і гонару ўзялі верх у плантатара, і ён адказаў:

— Любая мая Луіза! Як ты падобна да сваёй маткі! А я сумняваўся ў табе. Даруй мне, мая добрая дзяўчынка. Забудземся аб мінулым. Рабі так, як табе падкажа сэрца. Я больш не скажу ні слова!

Раздзел LXXXV

ДОБРЫ СТРЫЕЧНЫ БРАТ

Луіза Пойндэкстэр поўнасьцю скарыстала сваю свабоду, якую даў ёй бацька. Не прайшло і гадзіны, як яна наадрэз адмовіла Кольхауну.

Ён ужо трэці раз рабіў ёй прапанову. Праўда, два першыя разы ён гаварыў намёкамі і не асмельваўся проста ставіць пытанне.

Трэці раз ён атрымаў адмову, простую, але зусім ясную. Яна проста сказала: «Не» і выразна дадала: «Ніколі».

Кольхаун выслухаў яе як быццам без здзіўлення. Ні адзін мускул не здрыгануўся на яго твары. Як відаць з усяго, ён чакаў гэтага.

— Ты-ж не сур'ёзна гэта гаворыш, Лу?

— Зусім сур'ёзна, сэр. Хіба гэтым жартуюць?

— Ты адказала так, нібы зусім аб гэтым не думала.

— Над чым?

— Над многім.

— А іменна?

— Перш за ўсё, над тым, як я цябе кахаю.

Луіза прамаўчала.

— Я кахаю цябе,—прадаўжаў Кольхаун,—кахаю цябе так, Лу, як ніхто і ніколі яшчэ не кахаў. І гэта пачуццё мацней за мяне. Яна можа памерці толькі разам са мной. Яно не згасне і з тваёй смерцю.

Адказу не было.

— Што за карысць расказваць гісторыю майго кахання. Яно ўспыхнула ў той-жа дзень, нават у тую-ж гадзіну, калі я ўпершыню ўбачыў цябе. Калі я прыехаў у дом твайго бацькі, шэсць год таму назад, ты папрасіла мяне, як толькі я саскочыў з каня, прагуляцца з табою па садзе, пакуль рыхтавалі да стала. Ты тады была дзяўчынкай, падрасткам, але ўжо таксама прыгожая, як цяпер! Ты ўзяла мяне за руку і павяла па дарожцы, усыпанай гравіём, не падазраючы, вядома, колькі хвалявання выклікала ва мне дакрананне тваёй ручкі. Гэтае адчуванне астаецца ў мяне ў памяці на ўсё жыццё. Яго не маглі сцерці ні час, ні адлегласць, ні, нарэшце, марнатраўнае жыццё, якое я вёў.

— Тваё каханне да мяне дарэмнае, Касій,—перапыніла яго Луіза.

— Я павінна сказаць табе гэта адкрыта. Я не люблю цябе... я не магу цябе любіць.

— Значыць, ты не выйдзеш за мяне замуж?

— Вось гэта ўжо, па меншай меры, бескарыснае пытанне. Я табе сказала, што не люблю цябе. І гэтага, мне здаецца, дастаткова.

— А я сказаў, што кахаю цябе. І гэта толькі адна з прычын, чаму я хачу, каб ты стала маёй жонкай. Але ёсць яшчэ і іншыя. Ці хочаш ты выслухаць усё?

— Ты сказаў, што ёсць і іншыя прычыны? Назаві іх, я не баюся выслухаць цябе да канца.

— Вось што?—адказаў ён з усмешкай.—Ты не баішся?

— Не, не баюся. Чаго мне баяцца?

— Праўда, не табе трэба баяцца, а твайму бацьку.

— Тое, што датычыць бацьку, не можа быць мне аб'якава. Я—яго дачка. І цяпер, увы, адзіная. Прадаўжай, Касій. Што за няшчасце навісла над ім?

— Не няшчасце, Лу, але вельмі сур'ёзныя непрыемнасці. Цяж-

касці, з якімі ён не можа справіцца. Ты прымушаеш мяне гаварыць пра рэчы, якіх табе зусім не трэба ведаць.

— О, няўжо? Ты памыляешся, Касій. Я ўсё ўжо ведаю. Мне вядома, што мой бацька ў даўгах і што грошы яму даваў ты. Як я магла не заўважыць гэтага? Тая ганарлівасць, з якой ты трымаешся ў нашым доме, тая фанабэрыстасць, якую ты ўвесь час праяўляеш, не саромячыся прысутнасці слуг, былі дастатковым доказам нават для іх, што ў нас у доме не ўсё добра. Ты—гаспадар Каса-дэль-Карво. Я ведаю гэта. Але нада мною ты не ўладар.

Кольхаун убачыў, што прыём яго няўдалы, і рашыў ударыць па іншых струнах.

— Так, гэта правільна!—адказаў ён з усмешкай.—Ну, што-ж, калі я не ўладар твайго сэрца, то ўсё-ж тваё шчасце ў маіх руках. Я ведаю гэтага нікчэмнага нягодніка, які прымусіў цябе адмовіць...

— Пра каго ты гаворыш?

— Ты не здагадваешся?

— Не. Магчыма, ты сябе называеш нікчэнным нягоднікам? Тады я зусім з табою згодна...

— Няхай так,—адказаў капітан, пачырванеўшы ад ярасці, але ўсё-ж яшчэ стрымліваючы сябе.—І паколькі ты лічыш мяне такой нікчэмнасцю, то наўрад ці пацярплю я ў тваіх вачах, калі раскажу, што я хачу з табою зрабіць.

— Зрабіць са мною? Ты занадта самаўпэўнены, Касій. Ты размаўляеш так, нібы я твая нявольніца. На шчасце, гэта не так.

Кольхаун, струсіўшы пад яе абураным позіркам, прамаўчаў.

— Цікава пачуць,—прадаўжала яна,—што гэта ты збіраешся зрабіць са мною?

— Я табе скажу.

— Ты мяне хочаш пусціць на ўсе чатыры бакі ў прэрыю або засадзіць у манастыр? Магчыма, у турму?

— Апошняе, напэўна, табе спадабалася-б больш за ўсё,—у тым выпадку, вядома, калі-б ты была ў прыемнай кампаніі з...

— Ну, гавары-ж, калі ласка, які мяне чакае лёс. Я згараю ад нецярплівасці,—сказала Луіза з насмешкай у голасе.

— Не спяшайся. Першую дзею ты ўбачыш заўтра.

— Так хутка? А дзе, ці можна даведацца?

— У судзе.

— Якім чынам?

— Вельмі проста: ты будзеш стаяць перад тварам судзі і дванаццаці прысяжных.

— Вы задаволены сваёй дасціпнасцю, капітан Кольхаун? Але я павінна табе сказаць, што мне не падабаюцца твае жарты.

— Якія жарты? На заўтра прызначан судовы разгляд. Містэр Морыс Джэральд, або Мак-Свіні, або О'Гогерні,—як-бы яго ні

звалі,—будзе стаяць за парэнчамі суда, абвінавачваемы ў забойстве твайго брата.

— Гэта хлусня! Морыс Джэральд не мог...

— Не мог зрабіць гэтае злачынства? Гэта трэба праверыць. Яго вінаватасць будзе даказана, я ў гэтым не сумняваюся. І самыя важкія доказы супроць яго мы пачуем з тваіх-жа вуснаў.

Нібы спалоханая газель, глядзела крэолка на субяседніка шырока расплюшчанымі, поўнымі неўразумення і трывогі вачыма.

Прайшло некалькі секунд, перш чым Луіза магла гаварыць. Яна маўчала ад раптоўна нахлынуўшых сумненняў, падазрэнняў, страху.

— Я не разумею, што ты хочаш сказаць,—нарэшце прагаварыла яна.—Ты гаворыш, што мяне выклічуць у суд. Дзеля чаго? Хоць я і сястра забітага, але я нічога не ведаю і не магу нічога дадаць да таго, аб чым усе гавораць.

— Ці праўда? Ты-ж можаш сказаць значна больш за іншых. Ніхто, напрыклад, не ведае аб тым спатканні ў садзе, якое было ў цябе з Джэральдам іменна ў тую ноч. І ніхто не ведае, лепш за цябе, што адбылося ў часе гэтага патаемнага спаткання: як Генры ўмяшаўся ў гэтую справу, як ён быў страшэнна ўсхваляваны ад абурэння пры думцы аб ганьбе, якая кладзецца ценом не толькі на сястру, але і на ўсю сям'ю, як, нарэшце, ён пагражаў забіць гэтага чалавека і як у гэтым яму перашкодзіла заступніцтва жанчыны, так бессаромна ашуканай. Нікому таксама не вядома, што адбылося далей: як Генры, нібы дурань, пабег за гэтым нягоднікам і з якімі намерамі. Апрача гэтых двух, было яшчэ толькі два чалавекі, якім давялося быць сведкамі іх расставання.

— Два? Хто-ж?

— Адзін быў Касій Кольхаун, другая—Луіза Пойндэкстэр. Яна не спалохалася, не праявіла ніколькі здзіўлення. Яна толькі задзёрыста кінула аднаскладовае:

— Ну?

— Ну,—падхапіў Кольхаун, расстроены тым, што яго словы не зрабілі ніякага ўражання,—мне здаецца, цяпер ты павінна ўжо зразумець...

— Не больш, чым раней.

— Ты хочаш, каб я гаварыў далей?

— Як хочаш.

— Тады я растлумачу табе. Я гавару табе, Луіза, што ёсць толькі адзін спосаб выратаваць твайго бацьку ад поўнага разарэння і цябе ад ганьбы. Ты разумеш, аб чым я гавару?

— Здаецца, разумею.

— Цяпер ты не адмовіш мне?

— Цяпер хутчэй, чым раней.

— Няхай будзе так. Значыць, заўтра ты зоймеш месца сведкі ў судзе?

— Подлы шпiён! Вон з маіх вачэй! У гэтую-ж хвіліну, а не то я паклічу бацьку!

— Не турбуй сябе. Я не буду больш навязвацца, калі табе са мною так непрыемна. Абдумаў усё як след. Магчыма, да таго, як прыйдзе гадзіна суда, ты яшчэ зменіш сваё рашэнне. Калі так, то, спадзяюся, ты паведаміш мне своєчасова, каб адмяніць выклік у суд. Спакойнай ночы, Лу. Я іду спаць з думкай аб табе.

З горкай усмешкай на губах Кольхаун пайшоў у свой пакой. Выгляд у яго быў далёка не радасны.

Луіза прыслухоўвалася, пакуль яго крокі не сціхлі ўдалечыні карыдора. Моцна прыціснуўшы рукі да грудзей, яна апусцілася ў крэсла. Страх мучыў яе цяпер больш, чым калі-небудзь.

Раздзел LXXXVI

ЦЕХАСКІ СУД

Вось ужо надышла раница наступнага дня.

Зара, якая зачырванелася над саваннай Техаса, асвятліла сваімі пяшчотнымі праменьнямі амерыканскі флаг над фортам Індж.

Разам з раницай з усіх бакоў з'явіліся коннікі, якія накіроўваліся да ваеннага пункта. Яны набліжаліся ўдваіх, утраіх, а іншы раз і па шэсць чалавек у групе. Людзі, якія сабраліся,—розных тыпаў і нацыянальнасцей, але большасць з іх—каланісты паўднёвых штатаў. Па прафесіі гэта, галоўным чынам, плантатары, хоць тут вы знойдзеце і жывёлаводаў, і паляўнічых, і гандляроў жывёлай, і ўсякіх іншых камерсантаў, аж да гандляроў нявольнікамі.

Тут-жа і юрысты, зямлямеры, спекулянты зямлёй і ўсякія іншыя дзялкі, гатовыя пусціцца на любую авантуру.

Іх касцюмы таксама разнастайныя, як і іх заняткі. Мы ўжо апісвалі іх вопратку. Гэта той самы натоўп, які збіраўся некалькі дзён таму назад у дварэ Каса-дэль-Карво, з той толькі розніцай, што цяпер ён больш шматлікі.

Праўда, трэба дадаць, што гэты сход адрозніваецца ад папярэдняга і яшчэ ў адных адносінах: на гэты раз прыехалі і жанчыны—жонкі, сёстры і дачкі. Некаторыя з іх конна—мяккія, з апушчавымі палямі капелюшы ахоўваюць іх вочы ад яркіх праменьняў сонца; іншыя-ж размясціліся пад белымі навесамі фургонаў або за прыгожымі фіранкамі карэт.

На сёння прызначан суд. Усе з нецярплівацю чакаюць, калі ён пачнецца.

Бадай, залішне гаварыць, што судзіць будучы Морыса Джэральда, вядомага ў сетлменце па імю Морыса-мустангера. Не варта таксама дадаваць, што яго абвінавачваюць у забойстве Генры Пойндэкстэра.

Усе зацікаўлены тымі таямнічымі акалічнасцямі, якія звязаны з гэтай справай. У сетлменце апошні час толькі і гаварылі аб гэтым.

Усе прысутныя ў форце Індж прышлі да заключэння, што гэты судовы разгляд пралье святло на нікім яшчэ не разгаданую таямніцу.

* * *

Дзесяць гадзін. Сесія суда пачынаецца.

Ваенныя, скончыўшы ранішні парад, рашылі правесці свабодны час сярод цывільных. Драгуны, стралкі, пехацінцы, артылерысты з'явіліся побач з плантатарамі, паляўнічымі, гандлярамі і авантурыстамі.

* * *

Суд ідзе.

Перад вашымі вачыма, напэўна, паўстае карціна судовага працэса ў строгай абстаноўцы звычайнага суда.

Але ў пагранічным мястэчку Техаса абстаноўка судовага разгляду некалькі іншая, чым тая, якая ўстаноўлена традыцыяй у іншых кутках свету.

Спецыяльнага будынка суда тут няма, хоць праўда, ёсць пакой, у якім звычайна адбываюцца ўсякія сходы; там-жа наладжваюцца і паседжанні суда.

Дзень абяцаў быць вельмі гарачым, і таму вырашана было адкрыць сесію суда не ў будынку, а ў цені старога дуба. Тут паставілі вялікі стол, дзесятак складных крэслаў, абцягнутых скурай. На стол паклалі паперу, гусіныя пер'і, велізарны том судовага заканадаўства. Прынеслі чарнільніцу, графін з кан'яком і некалькі чарак, пачку гаванскіх сігар і карабок запалак.

За сталом з'явіўся судзя. На ім не было ні гарнастаевай манты, як гэта прынята ў Англіі, ні нават пінжака: з прычыны гарачыні ён рашыў прыступіць да справы проста ў рубашцы. На галаве ў яго адзета набок панама, у роце сігара.

Астатнія крэслы занялі адвакаты, камандзір форта, капелан, доктар, афіцэры і некалькі чалавек без пэўных заняткаў.

Убаку размясціліся дванаццаць прысяжных. З іх некаторыя сядзяць на груба збітых лаўках, іншыя—проста на траве. Навокал судзі і прысяжных стоўпіўся стракаты натоўп. Паводдаль, у фургонах і экіпажах, размясціліся дамы, прыбраныя ў прыгожыя сукенкі.

Першапачаткова думалі судзіць не толькі Морыса-Джэральда, але і Мігуэля Дыяза з яго таварышамі і Феліма О'Ніла. Аднак, у працэсе папярэдняга дазнання мексіканскаму мустангеру ўдалося апраўдаць сябе, таксама як і сваіх таварышоў.

Яны прызналіся, што пераапануліся індзейцамі. Гэты факт быў ужо і раней даказаны, так што нічога іншага ім і не аставалася зрабіць, але яны выдалі ўсё гэта за жарт. А з прычыны таго, што было ўстаноўлена, што ўсе чэцвера былі дома ў ноч знікнення Генры Пойндэкстэра, а Дыяз да таго быў як смоўж п'яны, то далей іх і не дапытвалі.

Што-ж датычыць Феліма, то яго не палічылі патрэбным пасадыць на лаўку падсудных, бо лічылі, што яго прысутнасць будзе больш карыснай у якасці сведкі.

Такім чынам, на лаўцы падсудных быў толькі адзін Морыс-мустангер.

Раздзел LXXXVII

ІЛЖЭВЕДКА

Толькі нямногія з прысутных асабіста ведалі абвінавачваемага. Усе лічылі Морыса-мустангера цудоўным хлапцом, прыгожым, адважным, добрым знатаком коней і заваёўцай жаночых сэрцаў. Ведалі, што яго паводзіны заўсёды былі ўроўнаважанымі, адвага ніколі не даходзіла да безрассудства, а размовы яго былі стрыманымі і не ператвараліся ні ў пустую балбатню, ні ў вульгарную ляянку.

Нікому не было вядома, адкуль ён прыехаў, чаму ён пасяліўся ў Техасе і чаму, побач з авантурыстамі, заняўся такой дзіўнай справай, як паляванне на коней.

Такім чынам, Морыс Джэральд стаіць перад шматлікім сходам, зганьбаваны, абвінавачваемы ў забойстве.

Некаторыя глядзяць на падсуднага з прастай цікаўнасцю, другія запытальна, але большасць—са злосцю і нянавісцю.

Але вось яшчэ адна пара вачэй. У іх вы прачытаеце і трывогу, і пяшчотнасць, і, як ні дзіўна, непахісную цвёрдасць.

* * *

Судовы разгляд пачынаецца без асаблівых фармальнасцей. Суддзя здымае сваю панаму і запальвае патухшую сігару. Зацягнуўшыся разоў шэсць, ён вымае сігару з роту, кладзе яе на край стала і гаворыць наступнае.

— Джэнтльмены і прысяжныя! Мы тут сабраліся, каб разгледзець злачынства, падрабязнасці якога, трэба думаць, вам усім вядомы. Забіты сын аднаго з нашых найбольш паважаных грамадзян. Арыштаваны, якога вы бачыце перад сабою, абвінавачваецца ў гэтым злачынстве. Пасля таго, як вы выслухаеце паказанні, вы павінны вырашыць, ці справядліва ён абвінавачваецца.

Затым абвінавачваемаму задаюць традыцыйнае пытанне:

— Ці прызнаеце вы сябе вінаватым?

— Не,—чуецца скромны, але цвёрды адказ.

Касій Кольхаун і некалькі пагранічнікаў, што стаялі побач з ім, недаверліва ўсміхаюцца.

Пракурор выклікае сведак для паказанняў.

Першым выклікаюць Франца Обердофера.

Обердофер паўтарае тое, што ўжо гаварыў і раней. Ён расказвае аб тым, як Морыс Джэральд выехаў з яго гасцініцы ў

тую ноч, калі згінуў юны Пойндэкстэр, заплаціў па ўсіх рахунках, і, як відаць, не адчуваў недахопу ў грашах.

У сваіх паказаннях гаспадар таверны падкрэслівае, што як Морыс Джэральд, так і Генры Пойндэкстэр былі ў зусім цвярозым выглядзе, але як той, так і другі здаваліся вельмі ўзрушанымі. У паводзінах Морыса Джэральда яўна была відаць злосьць. Сведку надвычай здзівіла тое, што мустангер так спяшаўся выехаць з гасцініцы. Замест таго, каб паехаць раніцай, як раней меркавалася, ён адправіўся ў дарогу позняй ноччу.

На гэтым допыт Обердофера канчаецца.

Яго паказанні гаварылі не ў карысьць абвінавачваемага. Асабліва падазроным здавалася тое, што Джэральд змяніў час свайго ад'езду.

Але-ж чаму Генры Пойндэкстэр таксама быў узрушаны. Чаму ён так спяшаўся дагнаць Джэральда і адправіўся за ім, не глядзячы на позні час, наперакор сваім скромным звычкам?

Выклікаюць некалькіх сведак. Аднак, іх паказанні яшчэ больш заблытваюць абставіны. Яны сцвярджаюць, што паміж падсуднымі і Генры Пойндэкстэрам існавалі сяброўскія адносіны.

Нарэшце, выступае капітан Касій Кольхаун.

Яго расказ зусім мяняе карціну. Ён не толькі раскрывае матывы забойства, але выстаўляе злачынства ў надвычай змрочным святле.

Кольхаун расказвае аб усім: і аб спатканні мустангера з Луісай і аб сварцы Генры Пойндэкстэра з мустангерам. З яго слоў, мустангер пайшоў з пагрозамі. Кольхаун упамінае аб тым, што Генры паехаў даганяць мустангера; чаму захацелася юнаку даганяць яго—аб гэтым капітан замоўчвае. Не раскрывае ён і сваёй ролі ва ўсёй гэтай гісторыі.

Гэтыя выкрыванні выклікаюць агульнае здзіўленне. Страшэнна здзіўлены ўсе—суддзя, прысяжныя і натоўп глядачоў. Праносіцца шэпт. Чуваць выкрыкі абурэння супроць мустангера. Цяжар злачынства павялічваецца ўдвая: ён не толькі забіў сына Пойндэкстэра, але і зганьбіў дачку.

У часе гэтай прамовы Кольхауна сярод слухачоў чуецца стогн. Ён вырываецца з грудзей няшчаснага старога плантатара.

Аднак, вочы глядачоў нядоўга затрымліваюцца на Пойндэкстэры. Позіркі слізгаюць далей, да карэты, дзе ўжо бачылі дзяўчыну, якая здзівіла ўсіх сваёй прыгожасцю.

— Луіза Пойндэкстэр,—чуецца голас, які выклікае сведак. Кольхаун стрымаў сваё слова.

Раздзел LXXXIII

МІМАВОЛЬНАЯ СВЕДКА

Перш чым манатонны выклік быў сказаны тры разы, Луіза Пойндэкстэр ужо спуцілася на падножку карэты.

Смела, без ценю страху, стала яна перад тварам судзі.

— Дзе вы былі, міс Пойндэкстэр, у ноч знікнення вашага брата?—пытаецца ў дзяўчыны абвінавайца.

— Дома, у гасіендзе майго бацькі.

— А ў сад вы спускаліся?

— Так, я была ў садзе.

— Будзьце ласкавы, скажыце гадзіну.

— У паўноч, я гэта добра памятаю.

— Адна?

— Не, не ўвесь час.

— Значыць, частку часу хтосьці быў з вамі?

— Так.

— Хто-ж гэта быў?

— Са мною быў мой брат.

— Але да прыходу вашага брата ці быў яшчэ хто-небудзь з вамі ў садзе?

— Так.

— Мы хочам пачуць яго імя. Спадзяюся, вы не будзеце ўтойваць гэтага?

— Гэта быў містэр Морыс Джэральд.

Гэты адказ выклікаў у натоўпе не толькі здзіўленне, але пагарду і нават абурэнне.

У вачах-жа абвінавачваемага засвяцілася ўрачыстая радасць.

— Дазвольце ў вас запытацца: была гэта сустрэча выпадковай ці загадзя ўмоўленай?

— Яна была ўмоўленай.

— Мне давядзецца задаць вам няскромнае пытанне. Даруйце мне, міс Пойндэкстэр, справа патрабуе гэтага. Які быў характар або, лепш сказаць, мэта вашай сустрэчы?

Луіза была ў нерашучасці, але толькі адзін момант. Выпрастаўшыся і нявымушана зірнуўшы на акружаючых, яна адказала:

— Характар або мэта—гэта ўрэшце адно і тое самае. Я не збіраюся нічога ўтойваць. Я вышла ў сад, каб сустрэцца з любімым чалавекам, якога я кахаю да гэтага часу, не глядзячы на тое, што ён стаіць тут перад вамі як злачынца. Цяпер, сэр, я спадзяюся, вы задаволены?

— Не, гэта яшчэ не ўсё,—прадаўжаў допыт абвінавайца, не звяртаючы ўвагі на нараканне, якое праляцела па натоўпе.— Мне трэба задаць вам яшчэ адно пытанне, міс Пойндэкстэр! Вы чулі, што гаварыў сведка, які выступаў да вас? Ці праўда, што ваш брат расстаўся ў сварцы з абвінавачваемым?

— Правільна.

Натоўп з абурэннем бушуе. Адказ сцвярджае паказанні Кольхауна. Пабуджэнні да забойства цяпер ясныя. Чуваць выкрыкі: «Павесіць, павесіць яго!»

— Я заклікаю да парадку!—крычыць суддзя, вымаючы сігару.

— Мой брат дараваў містэру Джэральду,—з пачуццём злосці

прадаўжала Луіза Пойндэкстэр, не чакаючы пытанняў.—Ён паехаў яго даганяць, каб папрасіць у яго прабачэння.

— Я павінен сёе-тое дадаць,—умешваецца Кольхаун, парушаючы ўстаноўлены парадак суда.—Яны пасварыліся пасля гэтага. Стоячы на азотэі, я ўсё чуў.

— Містэр Кольхаун,—спыняе яго суддзя,—калі суд дасць вам слова, тады вы будзеце гаварыць, а пакуль што прашу вас не перашкаджаць.

Яшчэ некалькі дадатковых пытанняў, і Луіза Пойндэкстэр вызвалена ад абавязкаў сведкі.

Яна вяртаецца на сваё месца; цяжар ляжыць на яе сэрцы. Дзяўчына зразумела, што, расказаўшы праўду, яна толькі пашкодзіла таму, каму хацела дапамагчы. Прабіраючыся праз натоўп, яна адчувала на сабе зневажальныя позіркi.

* * *

Кольхауна выклікаюць яшчэ раз. Яшчэ раз выступае ён у якасці сведкі. Кожнае яго слова—хлусня, але нянавіць да абвінавачваемага распальваецца ў натоўпе яшчэ больш.

Зноў выбух абурэння. Зноў крычаць: «Павесіць!»—яшчэ настойлівей, з яшчэ большай злосцю.

Становішча суддзі Робертса робіцца хісткім. Беззаконне Лінча пагражае ўступіць у свае правы.

І што тады? Тады з судовым разглядам будзе скончана, а з прычыны таго, што прыгавор ужо ясны, то астанецца яго толькі выканаць. У руках спрактыкаваных катаў гэта зойме мала часу. Некалькі хвілін, і Морыса-мустангера павесяць на суку дуба, які і цяпер прасціраецца над яго галавой.

Так думаюць амаль усе прысутныя ў чаканні сігналу да пачатку самасуду.

Але, на шчасце для абвінавачваемага, сярод прысутных ёсць людзі, настроеныя інакш.

Група ваенных ажыўлена радзіцца. Гэта афіцэры форта на чале з камандзірам. Праз некалькі секунд яны выносяць сваё рашэнне. Згодна распараджэння маёра, трубіць ражок. І амаль у той-жа момант атрад з сарака драгун і такой-жа колькасці стралкоў паказваецца з-за частакола. Выцягнуўшыся ў шарэнгу, яны з трох бакоў цэп'ю акружаюць членаў суда.

Натоўп перастае вар'яцель і хутка супакойваецца.

Аб судзе Лінча цяпер няма чаго і думаць. Дзяржаўны закон зноў уступае ў свае правы. Суддзя Робертс вяртаецца да сваіх абавязкаў.

— Грамадзяне!—крычыць ён, звяртаючыся да натоўпа.—Трэба падпарадкавацца запатрабаванням закона! Нельга-ж вешаць чалавека, нават не даўшы яму сказаць ніводнага слова ў сваё апраўданне! Гэта будзе простае забойства.

— А хіба не было зроблена забойства?—крычыць адзін гала-

варэз, які стаяў недалёка ад Кольхауна.—Трэба і яму адплаціць тым-жа!

— Гэта яшчэ не даказана. Вы яшчэ не чулі ўсіх паказанняў. Трэба выслухаць, што гавораць сведкі другога боку.

Суддзя дае распараджэнне, і глашатай выклікае Феліма О'Ніла.

Збіўчывы расказ слугі мустангера, месцамі зусім непраўдападобны, мала гаворыць у карысць яго гаспадара.

Выклікаюць і другога сведку:

— Зебулон Стумп!

Вялізная фігура старога паказваецца з натоўпа; яго ўсе ведаюць як лепшага паляўнічага сетлмента.

Гледачы, затаіўшы дыханне, рыхтуюцца слухаць. Устанавілася агульная думка, што ў Зеба Стумпа—ключ да разгадкі таямніцы.

— Ну, што-ж, пане суддзя,—пачынае стары паляўнічы, гледзячы проста ў твар старшыні,—я гатоў расказаць усё, што ведаю аб гэтых справах. Але калі вы і прысяжныя не супярэчыце, то я палічыў-бы за лепшае, каб спачатку малады хлапец даў тлумачэнні. Пасля гэтага я дам свае, і гэта, напэўна, будзе пацверджаннем яго паказанняў, пацверджаннем яго слоў.

— Пра якога маладога хлапца вы гаворыце?—пытаецца суддзя.

— Пра мустангера, вядома. Пра таго самага, каго вы абвінавачваеце ў забойстве маладога Пойндэкстэра.

— Гэта некалькі парушыць устаноўлены парадак,—адказвае суддзя,—хоць урэшце асноўнае для нас—даведацца праўду. Што датычыць мяне, то я не надаю вялікага значэння фармальнаму боку справы, і калі прысяжныя не супярэчаць, то няхай будзе па-вашаму.

Дванаццаць прысяжных выказваюць сваю згоду.

Раздзел LXXXIX

ПРАМОВА АБВІНАВАЧВАЕМАГА

Абвінавачваемы выходзіць наперад, варта ідзе за ім на адлегласці двух крокаў. Запаноўвае абсалютнае маўчанне. Усе глядзяць на мустангера, не зводзячы вачэй. Затаіўшы дыханне, напружваюць слых, каб не прапусціць ніводнага слова прамовы, якая павінна быць споведдзю.

— Суддзі і панове прысяжныя!—гаворыць Джэральд, пачынаючы сваю прамову згодна прынятай у Техасе форме.—Я надзвычай удзячны, што вы мне далі магчымасць гаварыць. Перш за ўсё, я павінен сказаць, што не гледзячы на таямнічыя акалічнасці, якія ўпаміналіся тут, мой расказ будзе вельмі просты і растлумачыць частку загадкі. Не ўсё, што вы тут чулі, праўда. Частка паказанняў—хлусня, таксама як хлуслівы і той чалавек, які іх даваў.

Абвінавачваемы пільна глядзіць на Касія Кольхауна. Той увесь аж скурчыўся ад гэтага позірку, як быццам на яго накіравалі дула рэвальвера.

— Зусім правільна, што я сустрэўся з міс Пойндэкстэр. Гэта блугародная дзяўчына сваім шчырым прызнаннем дала і мне магчымасць гаварыць тут зусім шчыра, інакш я не асмеліўся-б сказаць усю праўду. Прашу вас верыць усяму, што я буду і далей гаварыць. Правільна таксама і тое, што наша спатканне было таямнічым і што яно было спынена Генры Пойндэкстэрам. Правільна і тое, што мы з ім пасварыліся, або, правільней, ён ляяў мяне. Але тое, што наша сварка аднавілася,—гэта хлусня. І той, хто кляўся ў гэтым, не асмеліўся-б гэтага сказаць, калі-б я меў магчымасць запырэчыць яму.

Зноў вочы абвінавачваемага накіроўваюцца на Кольхауна, які палахліва хаваецца ў натоўпе.

— Наадварот,—прадаўжае Джэральд,—Генры Пойндэкстэр выказаў мне сваё шкадаванне аб здарыўшымся. Што-ж датычыць мяне, то я быў шчаслівы, што мы памірыліся.

— Значыць, вы ўсё-такі памірыліся?—пытаецца суддзя, скарыстаўшы паузу ў расказе.—Дзе гэта адбылося?

— Каля чатырохсот ярдаў ад таго месца, дзе адбылося забойства.

Суддзя ўстае. У натоўпе гледачоў чуваць выгукі здзіўлення: абвінавачваемы першы ўспамінае аб месцы злачынства.

— Вы маеце на ўвазе тое месца, дзе была праліта кроў?—нерашуча пытаецца суддзя.

— Я маю на ўвазе тое месца, дзе быў забіты Генры Пойндэкстэр.

Новы выбух здзіўлення. Чуваць перашэптванні і глухія ўскліканні. Адначасова чуецца стогн старога Пойндэкстэра, які цяпер ужо больш не сумняваецца ў тым, што ў яго няма сына. Да гэтага часу ў сэрцы бацькі ўсё яшчэ цяплілася надзея, што Генры, магчыма, яшчэ жывы. Да гэтага моманту яшчэ не было яўных доказаў смерці яго сына, былі толькі асобныя выпадковыя і не надта пераканаўчыя здагадкі. Цяпер-жа гэтай надзеі няма за што больш учапціцца—сам абвінавачваемы сцвярджае факт забойства.

— Вы, значыць, упэўнены, што Генры Пойндэкстэр памёр?—пытаецца ў арыштаванага мустангера абвініцель.

— Зусім упэўнены,—адказвае абвінавачваемы.—Калі-б вы бачылі тое, што бачыў я, вы зразумелі-б, наколькі бескарыснае ваша пытанне.

— Значыць, вы бачылі труп?—зноў пытаецца абвініцель.

— Я павінен запырэчыць супроць такога метада допыту,—умешваецца абаронца.—Гэта простае парушэнне статута.

— Суд нашай краіны гэтага не дапусціў-бы,—дадае ірландскі адвакат.—У нас абвініцель не мае права гаварыць да таго часу, пакуль не наступіць момант перакрыжнага допыту.

— Такія-ж законы і нашай краіны,—гаворыць суддзя, зрабіўшы пагражальны жэст па адрасу парушальніка судовага парадку.—Абвінавачваемы, вы можаце прадаўжаць ваш расказ. Ваш абаронца можа задаваць вам пытанні, якія ён знойдзе патрэбным, але ніхто больш, да таго часу, пакуль вы не скончыце гаварыць. Прадаўжайце. Мы хочам чуць усё, што вы можаце нам сказаць.

— Я гаварыў аб прымірэнні,—прадаўжае абвінавачваемы,—і сказаў вам, дзе гэта здарылася. Я павінен цяпер растлумачыць усё астатняе. Вы ўжо ведаеце, як мы рассталіся,—міс Пойндэкстэр, яе брат і я. Пакінуўшы іх, я кінуўся ўплаў цераз раку, таму што мне не хацелася, каб Генры даведаўся, як я трапіў у сад. У мяне былі свае падставы для гэтага. Пераплыўшы раку, я накіраваўся да сетлмента. Ноч была вельмі цёплая, як, напэўна, многія з вас памятаюць, і пакуль я дайшоў да гасцініцы, мая вопратка амаль зусім высахла. Таверна была ўсё яшчэ адкрыта, і гаспадар стаяў за сваім прылаўкам. Мне не хацелася аставацца пад гэтым дахам, які, трэба сказаць, не быў для мяне асабліва гасцінным. Я рашыў вярнуцца на Аламо, скарыстаўшы начны халадок. У сетлменце мне наогул не было дзеля чаго больш аставацца. Я адаслаў свайго слугу наперад, а сам думаў адправіцца ў наступную раніцу. Але тое, што здарылася ў Каса-дэль-Карво, прымусіла мяне паспяшацца з ад'ездам. Расплаціўшыся з Обердоферам, я паехаў.

— А грошы, якімі вы расплаціліся?—запытаў абвініцель.—Адуль вы іх...

— Я пратэстую,—перапыніў абаронца прамову абвініцеля.

— Вось дык парадкі!—усклікнуў ірландскі адвакат, задзёрыста паглядзеўшы на абвініцеля.—Калі-б гэта адбылася ў Ірландыі, з вамі, бадай, пагаварылі-б інакш.

— Спакойна, джэнтльмены!—распарадзіўся суддзя загадным тонам.—Няхай абвінавачваемы прадаўжае сваю прамову.

— Я ехаў памалу, спяшацца мне не было чаго. Заснуць-бы я не змог у тую ноч, і ці не ўсёроўна мне было, дзе яе правесці—у прэры ці пад страхой свайго хакале? Я ведаў, што да раніцы дабяруся да Аламо, і гэтага для мяне было зусім дастаткова. Я не азіраўся назад. У мяне не было ніякага падазрэння, што хто-небудзь можа ехаць за мною. І толькі калі я ўжо праехаў каля поўмілі па лясных зарасніках і апынуўся ў месцы, дзе праходзіць дарога на Рью-Грандэ, я пачуў тупат капытоў, які даялятаў ззаду. Я толькі што павярнуў,—дарога там крута паварачвае,—і бачыць конніка не мог. Але я чуў, што ён набліжаецца трушком. Мяне гэта мала трывожыла. Толькі па прывычцы, выпрацаванай жыццём у прэрыі, я звярнуў у гущу зараснікаў і аставаўся там, пакуль коннік не пад'ехаў бліжэй. Можане ўявіць маё здзіўленне, калі я ўбачыў чалавека, з якім мы незадоўга перад гэтым рассталіся з пачуццём злосці. Калі я ўпамінаю аб злосці, я не гавару аб сабе, гэта датычыць толькі яго.

Я не ведаў, у якім ён быў стане. Магчыма, цяпер ён запатрабуе ад мяне задавальнення, падазраючы, што я зняславіў яго сястру. Я не стану адмаўляць перад судом, што гэта думка прачнулася ў маім сазнанні, калі я ўбачыў Генры. Я не хацеў хавашца ад ад яго, бо не адчуваў сябе вінаватым. Праўда, мы сустракаліся патаемна з яго сястрой, але ў гэтым былі вінаваты іншыя, а не я і не яна. Я кахаў яе ўсім сэрцам, самым чыстым і пяшчотным каханнем. Гэта-ж пачуццё гарыць ва мне і цяпер.

Луіза Пойндэкстэр, хоць і сядзіць за крыху апушчанымі фіранкамі карэты, чуе кожнае слова абвінавачваемага. На яе бледных шчоках успыхнуў яркі румянец, але гэта не быў румянец сораму,—яе твар загарэўся радасцю.

Раздзел LC

РАПТОЎНЫ ПЕРАШЫНАК У СУДЗЕ

Апошнія словы абвінавачваемага, якія напоўнілі радасцю сэрца Луізы Пойндэкстэр, на іншых зрабілі зусім адваротнае ўражанне.

Зноў нараканне ў натоўпе. Зноў шумяць супольнікі Кольхауна. Зноў маёр кідае многазначны позірк свайму атраду. Суддзя аўтарытэтным голасам заяўляе:

— Спакой!

Хваляванне падаўлена. Абвінавачваемы зноў атрымаў магчымасць гаварыць.

Ён прадаўжае свой расказ:

— Пазнаўшы Генры Пойндэкстэра, я выехаў з зараснікаў і спыніў свайго каня. Было дастаткова відна, і ён адразу пазнаў мяне. Ён па-сяброўску працягнуў мне руку і з першых-жа слоў папрасіў у мяне прабачэння за сваю нястрыманасць. Ці трэба гаварыць, што я горача паціснуў гэтую руку, руку гэтага цудоўнага юнака... Панове прысяжныя! Я не буду забіраць у вас часу перасказаць размовы, якая адбылася паміж намі,—яна не мае ніякіх адносін да гэтага судавага разгляду. Мы праехаліся крыху разам, пасля спыніліся пад ценем дрэў. Абмяняліся сігарамі і выкурылі іх. І, каб замацаваць нашы сяброўскія адносіны, мы абмяняліся сваімі капелюшамі і плашчамі. З гэтым звычай я пазнаёміўся ў каманчаў. Я аддаў Генры Пойндэкстэру сваё мексіканскае самбрэро і паласатае серапэ і ўзяў узамен яго плашч і капялюш. Пасля мы рассталіся. Ён ад'ехаў, а я астаўся. Я не магу добра ўразумець, чаму я астаўся на гэтым месцы. Мне ўжо не хацелася прадаўжаць свой шлях на Аламо. Я рашыў пераначаваць тут-жа пад дрэвам, дзе адбылося прымірэнне. Я злез з каня, прывязаў яго, сам-жа закруціўся ў плашч і, не здымаючы капелюша, лёг на траве. Праз тры секунды я заснуў. Гэта са мною рэдка здараецца. Магу прыпісаць гэта толькі пачуццю прыемнага супакаення пасля ўсіх перажытых цяжкіх хваляван-

няў. Мой сон прадаўжаўся нядоўга. Не прайшло і некалькі хвілін, як мяне разбудзіў рэзкі гук, як мне здалося, стрэлу. Мой конь настаражыў вушы і захроп. Я ўсхапіўся і пачаў прыслухоўвацца. Але больш нічога не пачуў. Мустанг супакоіўся. Я рашыў, што мы абодва памыліліся. Я падумаў, што конь пачуў блізкасць блукаючага па лесе звера, а тое, што даляцела да майго слыху, магло быць трэснуўшай пад яго нагой галінаю. Я зноў лёг на траву і зноў заснуў. На гэты раз праспаў да самай раніцы і прачнуўся толькі ад халоднай сырасці, якая пранізвала мяне да касцей. Аставацца далей пад дрэвам было ўжо непрыемна. Я пачаў збірацца ў дарогу. Аднак, стрэл усё яшчэ гучэў у маіх вушах. Мне здавалася, што ён даляцеў з таго боку, куды паехаў Генры Пойндэкстэр. Ці было гэта іграй уяўлення ці не, але я мімаволі звязваў гэты гук з юнаком. Мяне нястрымна пацягнула пайсці і высветліць, у чым магла быць справа. Ісці давалося недалёка. Нябесныя сілы! Што я ўбачыў! Я ўбачыў...

— Коннік без галавы!—крычыць нехта з натоўпа, і ўсе паварачваюцца назад.

— Коннік без галавы!—водгуллем разлягаецца пяцьдзсят галасоў.

— Вунь ён едзе. Туды! Туды!

— Не, ён едзе сюды! Глядзіце! Ён імчыцца проста да форта! Сапраўды, коннік без галавы мчаўся ў гэтым напрамку. Але раптам ён спыняецца пасярод прэрыі, насупроць натоўпа, які сабраўся навокал дрэва.

Каню, як відаць, не спадабалася карціна, якую ён убачыў. Ён моцна захроп, а затым яшчэ мацней заірзаў; вось ужо ён імчыцца назад у прэрыю.

Напружаная цікаўнасць, выкліканая паказаннямі абвінавачваемага, адразу зменшылася.

Большасць кінулася да коней. Нават прысяжныя не з'явіліся выключэннем і прынамсі шэсцера з дванаццаці далучыліся да пагоні за таямнічым коннікам.

Раздзел ХСІ

ПАГОНЯ ПА ЗАРАСНІКАХ ЛЕСУ

Пагоня накіроўваецца цераз прэрыю, да лясных зараснікаў, якія знаходзіліся на адлегласці дзевяці міль.

Аднак, рады коннікаў па дарозе паступова радзеюць. Іх коні не вытрымліваюць гэтай працяглай і шалёнай язды.

Нямногія набліжаюцца да лесу. І толькі двое ўязджаюць у зараснікі на больш або менш блізкай адлегласці ад шалёна імчаўшагася наперадзе конніка без галавы.

Коннік на шэрым мустангу бліжэй за ўсіх ад яго. У азарце пагоні ён не шкадуе свайго быстраногага каня—бязлітасна гоціць яго бізуном, шпорами, крыкамі.

Услед за ім—але ўсё-ж на досыць вялікай адлегласці ззаду—імчыцца высокі чалавек ў паярковым капелюшы. Ён конна на старой кабыле. Незразумелым здаецца, як падобны конь можа развіваць такую хуткасць.

Ні бізуном, ні шпорай, ні выкрыкам не гоніць яго сядок. Але ён ужывае яшчэ больш жорсткі спосаб: час ад часу ён коле яго ў круп каля самага спіннага хрыбта сваім вострым нажом.

Два коннікі на чале пагоні—гэта Касій Кольхаун і Зеб Стумп.

* * *

Наперад па густых зарасніках лесу імчацца тры коннікі.

— Правалілася-б яно, гэтае няшчаснае стварэнне!—усклікае Кольхаун з жэстам распачы.—Зноў уцячэ ад мяне! Калі-б, апрача мяне, нікога тут не было! Але на гэты раз я не адзін. Гэты стары чорт лезе туды-ж. Я бачыў яго, калі ўязджаў у гушчар лесу. Нас аддзяляе не больш трохсот ярдаў. Клянуся богам, цяпер можна прыбраць яго з дарогі!

Пры гэтых словах капітан нацягвае павады і робіць поўабарот, уважліва азіраючыся на сцежку, па якой ён толькі што праехаў. Адначасова Кольхаун хапаецца за стрэльбу. Але ён яшчэ не адважваецца.

— Не, так нікуды няварта,—мармыча ён.—Занадта многа народу едзе за мною, і нямала з іх умее разбірацца ў слядах. Яны напэўна знойдуць труп, ды і стрэл пачуюць. Не, не. Так нельга.

Яшчэ некаторы час капітан астаецца на месцы і прыслухоўваецца.

«Так, ён, напэўна, набліжаецца. Чартоўскі не пашанцавала, што стары дурань увязаўся ў гэтую справу. Калі я буду марудзіць, стары хрыч дагоніць мяне, і тады ўсё будзе страчана Чорт пабяры, гэтага нельга дапусціць!»

Зноў прышпорыўшы свайго мустанга, Кольхаун кідаецца наперад па звлістай сцежцы зараснікаў.

Праз некалькі секунд ён зноў спыняецца з здаволеным, але некалькі здзіўленым выглядам.

Коннік без галавы зусім недалёка.

Галава каня спакойна апушчана ўніз; як відаць, жывёла скубе стручкі акацый.

Кольхаун хутка падымае стрэльбу, але адразу-ж апускае яе. Конь, у якога ён быў прыцэліўся, ужо больш не стаіць спакойна і не скубе акацыі; яго галава ўжо напалову ў кустах.

Кольхаун бачыць, што павады заблыталіся ў галінах і конь спрабуе вызваліцца.

«Злоўлены, нарэшце! Дзякуй богу, дзякуй богу!»

Кольхаун кідаецца наперад, ледзь стрымліваючы выкрык радасці. Праз секунду ён ужо каля конніка без галавы—момант, якога ён так хутка і дарэмна дабіваўся!

Раздзел ХСІІ

ВЫМУШАНЫ ЗВАРОТ

Кольхаун хапае каня за аброць. На гэты раз ён у палоне і праз секунду—моцна прывязаны.

Выкрык радасці мімавольна вырываецца ў пераможцы.

Азірнуўшыся навокал і прыслухаўшыся на секунду, Кольхаун пачынае справу.

Ён вымае нож, прыпадывае палу серапэ і нахіляецца да конніка, нібы хочучы ўсадзіць нож у яго сэрца. Але раптам рука Касія Кольхауна аддзёргваецца.

Пачуўся вокліч Зеба Стумпа, які нечакана з'явіўся з-за зараснікаў.

— Спыніце гэтую гульню!—крычыць Зэб, хутка набліжаючыся на кані.—Спыніце, я кажу!

— Якую гульню?—пытаецца капітан у замяшанні, ціхенька хаваючы свой нож.—Якога чорта вы тут крычыце? Гэта жывёліна заблыталася ў кустах. Я баяўся, што яна зноў уцячэ, і хацеў ёй перарэзаць горла, каб скончыць з гэтай справай.

— Ах! вось яно што! Ну, а я ўсё-ж думаю, што рэзаць ёй горла не варта. Можна, бадай, абыйсціся без праліцця крыві. Але аб якім горле вы гаворыце? Конскім? Так, ці што, я вас зразумеў?

— Вядома, я меў на ўвазе каня.

— Так. Ну, а што вы скажаце наконт чалавека? Хто-ж гэта прарабіў над ім такую аперацыю? Што вы адносна гэтага думаете, містэр Каш Кольхаун?

— Чорт яго ведае! Я нічога не магу зразумець. У мяне яшчэ не было часу як след зірнуць на яго. Я толькі ў гэтую хвіліну пад'ехаў. Нябесныя сілы!—прадаўжае ён, прытворна здзіўляючыся.—Я думаю, што гэта цела чалавека і... прытым мёртвага.

— Апошняя заўвага досыць справядлівая. Наўрад ці мог-бы ён быць жывым без галавы на плячах. Пад гэтай анучай як быццам нічога не схавана, ці не праўда?

— Не. Мне здаецца, там нічога няма.

— Прыпадывіце яе крыху і паглядзіце.

— Мне не хочацца дакранацца да яго. Ён так жудасна выглядае.

— Дзіўна! Хвіліну таму назад вы гэтага не баяліся. Што гэта раптам зрабілася з вамі?

— Ах!—прагаварыў, запінаючыся Кольхаун.—Я быў вельмі ўзрушаны пагоняй. Быў вельмі злосны і рашыў пакласці канец яго фокусам.

— Ну, добра,—сказаў Зэб.—Я тады сам гэтым займаўся. Так, так,—прадаўжаў паляўнічы, пад'язджаючы бліжэй і разглядаючы здзіўную фігуру.—Так, гэта сапраўды цела чалавека. Мёртвы і зусім адзеравянелы. Стойце!—усклікнуў Зэб, прыпадываючы палу серапэ.—Ды гэта-ж труп таго самага чалавека, з прычыны

забойства якога і распачаты судовы працэс! Ваш стрыечны брат Генры Пойндэкстэр. Гэта ён, усявышнія сілы!

— Мне здаецца, ваша праўда.

— О, божа, гэта сапраўды ён! Іосафат!—прадаўжаў Зеб.— Нам няма чаго траціць тут часу ў размышленнях. Лепш за ўсё будзе, калі мы прывязем труп на месца так, як ён ёсць, у сядле. Ён, як відаць, сядзіць досыць устойліва. Каня гэтага я ведаю. Думаю, што ён без упартасці пойдзе за маёй кабылай. Ну, старэнькая, прывітайся з ім. Хіба ты не бачыш, што гэта твой стары прыяцель? Праўда, яму тугавата давялося за апошні час, і ён вельмі адзічэў.

Пакуль паляўнічы гаварыў, гнеды і старая кабыла сутыкнуліся мордамі і фыркнулі ў адзнаку прывітання.

— Я так і думаю!—усклікнуў Зеб, вызваляючы забытаныя ў акацыі павады.—У кампаніі маёй кабылы жарабец пойдзе спакойна за намі. Ва ўсякім разе, няма неабходнасці рэзаць яму горла. Ну, а цяпер, містэр Кольхаун,—звярнуўся паляўнічы да капітана, выпрабавальна паглядзеўшы на яго,—ці не думаеце вы, што нам час рушыць у дарогу? Суд, напэўна, прадаўжаецца. А калі так, то, вядома, і наш удзел будзе пажаданы. Мне здаецца, што з намі цяпер сведка, які можа праліць святло на гэтую справу, і мустангера або павесяць або апраўдаюць. Ну, як вы, гатовы ехаць назад?

— О, вядома! Правільна, нам няма сэнсу аставацца тут.

Зеб рушыць у дарогу першым, вядучы за сабою палонніка.

Кольхаун едзе ззаду памалу і, як відаць, неахвотна.

На крутым павароце сцэжкі ён нацягвае павады і, здаецца, не рашаецца, ехаць яму наперад ці імчацца назад. На яго твары прыкметна страшэннае хваляванне.

Не чуючы за сабою тупату капытоў, Зеб Стумп, у сваю чаргу, нацягвае павады, паварачвае кабылу і глядзіць на капітана запытальным позіркам. Ён бачыць яго надзвычай усхваляваны твар і адразу здагадваецца, у чым справа. Не гаворачы ні слова, стары паляўнічы бярэ стрэльбу і накіроўвае дула на капітана. Апошні, як быццам нічога не заўважыўшы, зноў прадаўжае ехаць.

Аднак, цяпер ужо Зеб Стумп едзе ззаду.

Так кавалькада марудна пасоўваецца па лясных зарасніках. Вязджаюць у адкрытую прэрыю. Тут Кольхаун яшчэ раз спыняецца. Яго агортвае панічны страх. Што-ж рабіць? Імчацца яму назад у прэрыю і схвацца ад людзей, ці рыскнуць ісці насустрач страшнай буры?

Ён аддаў-бы ўсё, чым уладаў, і нават тое, чым ён разлічваў уладаць у далейшым, не выключваючы і Луізы Пойндэкстэр, каб толькі яму пазбавіцца хоць на дзесяць хвілін ад праклятага Зеба Стумпа, каб толькі яму астацца аднаму з коннікам без галавы. Але гэта, як відаць, неажыццывіма. Хітры паляўнічы больш, чым калі-небудзь, напегатове. Кольхаун у яго ў становішчы сапраўд-

нага палонніка, і няхай ён толькі паспрабуе ўцякаць, як умомант атрымае кулю ў спіну. Але нарэшце, што можа Зеб Стумп сказаць або зрабіць? Магчыма, усё яшчэ абыйдзеца добра? Зеб, праўда, выказвае яўную падазронасць, але ці варта яму, Касію Кольхауну, баяцца гэтага? Сяброў-жа ў яго дастаткова. Калі толькі гэтая маленькая гісторыя не выплыве наверх, то ўсё будзе ў парадку. Хутчэй за ўсё, што куля не засела там, куды была пушчана, а згубілася дзе-небудзь у гушчары зараснікаў.

Падбадзёраны гэтай надзеяй, Кольхаун зноў рушыць наперад. За ім едзе Зеб Стумп на сваёй кабыле ў суправаджэнні гнедага з трупам Генры Пойндэкстэра.

Раздзел ХСІІІ

АБЕЗГАЛОЎЛЕНЫ ТРУП

Суддзі нічога не аставалася рабіць, як абвясціць перапынак у судовым разглядзе.

Праходзіць гадзіна. Суддзя за гэты час выкурыў пару сігар і выпіў вялікую колькасць чарак кан'яку. Прысутныя б'юцца над разгадкай таямнічага здарэння і з нецярпліваасцю чакаюць звароту ўдзельнікаў пагоні. Яны спадзяюцца, што коннік без галавы будзе захоплены ў палон. Вераць, што ў сувязі з гэтым не толькі будзе знойдзены ключ да разгадкі таямнічай з'явы, але будзе праліта святло на самы факт забойства.

Усе глядзяць напружана ў бок прэрыі. Усе чакаюць—калі-ж, нарэшце з'явіцца на гарызонце два нехапаючых удзельнікі пагоні? Чакаюць, што з сабою яны прывядуць конніка без галавы.

Праходзіць гадзіна, але нікога не відаць. Ці варта надалей адкладаць судовы разгляд?

Абвініцель дамагаецца неадкладнага яго аднаўлення. Абаронца не менш гарача настойвае на адваротным. Апошні лічыць неабходным адкласці слуханне справы да наступнага дня, матывіруючы гэта адсутнасцю важнага сведкі, Зеба Стумпа, які яшчэ не даваў сваіх паказанняў.

Чуюцца галасы, якія патрабуюць разгляду справы.

Згодна дамаганняў натоўпа, агітыруемага падкупленымі асобамі, вырашана аднавіць паседжанне суда. Урэшце можна пакуль прадаўжаць без гэтага сведкі. Магчыма, што ён яшчэ паспее вярнуцца своєчасова. Калі-ж не, то не позна будзе адкласці сканчэнне судавага працэса.

Так прапануе суддзя. Прысяжныя яго падтрымліваюць. Прысутная публіка не супярэчыць.

Зноў выклікаюць абвінавачваемага. Ён прадаўжае свае паказанні, так нечакана спыненыя.

* * *

— Вы збіраліся расказаць нам, што адкрылася перад вашымі вачыма,—гаворыць абаронца, звяртаючыся да Морыса Джэральда.—Прадаўжайце, мы вас слухаем.

— Я ўбачыў чалавека, распасцёртага на траве.
— Соннага?
— Так, соннага, які спаў вечным сном.
— Мёртвага?
— Больш за тое, калі гэта магчыма. Нахіліўшыся над ім, я ўбачыў, што ў яго адсечана галава.

— Адсечана галава?
— Так. Я гэтага не заўважыў, пакуль не нахіліўся блізка. Ён ляжаў ніцма, і яго галава была ў самым натуральным палажэнні. Нават капялюш усё яшчэ быў на ёй. Мне хацелася думаць, што ён спіць, хоць я і адчуваў, што тут штосьці нядобра. Рукі і ногі былі нежыццёва выцягнуты. Апрача таго, на зямлі было штосьці чырвонае; пры слабым ранішнім святле я не адразу разглядзеў гэта. Калі я бліжэй нахіліўся, я адчуў пах крыві. Тут я ўжо не сумняваўся, што перада мною ляжаў труп. Я заўважыў глыбокую рану ўпоперак шыі з запёкшайся ў ёй крывёю. Пры бліжэйшым разглядзе выявілася, што галава была зусім адсечана.

Аудыторыю апанаваў жах.

— Вы гэтага чалавека пазналі?
— Увы, пазнаў.
— Пазналі, нават не паглядзеўшы яму ў твар?
— Мне гэтага не патрэбна было рабіць. Яго вопратка дастаткова ясна ўсё растлумачыла.

— Якая вопратка?
— Паласатае серапэ на плячах і самбрэро на галаве. Яны належалі мне. Калі-б не абмен, які толькі што адбыўся, я падумаў-бы, што гэта ляжу я. Гэта быў Генры Пойндэкстэр.

Зноў пачуўся пакутлівы стогн разам з усхваляваным шэптам натоўпа.

— Прадаўжайце, сэр,—гаворыць абаронца.—Скажыце, што яшчэ вам удалося выявіць?

— Калі я дакрануўся да цела, то адчуў, што яно халоднае і зусім застыўшае. Я зразумеў, што смерць наступіла ўжо некалькі гадзін назад. Кроў запяклася і ў слабым ранішнім святле здавалася чорнай. Адсечаная галава магла лёгка ўвесці мяне ў заблуджэнне адносна прычыны смерці. Але ў мяне ў вушах усё яшчэ гучэў стрэл, і я рашыў, што яшчэ дзе-небудзь на целе павінна быць знойдзена рана. Я не памыліўся. Калі я павярнуў труп на спіну, мне кінулася ў вочы дзірачка ў серапэ. Тканіна вакол яе была прасякнута крывёю. Адхіліўшы палу серапэ і расшпіліўшы рубашку на нябожчыку, я заўважыў сінявата-чырваную пляму на яго грудзях. Няцяжка было вызначыць, што сюды трапіла куля. Але адпаведнай раны на спіне не было. Як відаць, куля асталася ў целе.

— Ці думаеце вы, што аднаго стрэлу было дастаткова, каб

забіць гэтага чалавека, ці смерць наступіла пасля таго, як адсеклі галаву?

— Я не сумняваюся, што стрэл быў смяротны. Калі смерць і не была імгненнай, то, ва ўсякім выпадку, яна павінна была наступіць праз некалькі хвілін, а магчыма нават і праз некалькі секунд.

— Вы казалі, што галава была адсечана. Што-ж, яна была зусім адзелена ад цела?

— Зусім, хоць і ляжала шчыльна да яго. Стваралася ўражанне, што ніводзін мускул цела, ні галава не паварушыліся пасля таго, як была адсечана галава.

— Якой зброяй, думаеце вы, быў зроблен гэты ўдар?

— Мне здаецца, што ўдар быў зроблен або тапаром або паліўнічым нажом.

— Ці не ўзніклі ў вас якія-небудзь падазрэнні?

— Я быў настолькі здзіўлены, што не мог ні аб чым думаць. Я ледзь верыў, што гэта магло быць рэальнасцю. Калі-ж я крыху супакоіўся, адзіна, што мне прышло ў галаву—што гэта была справа рук каманчаў. Але ў той-жа час яго скальп не быў зняты, і нават капялюш астаўся на галаве.

— Значыць, вы не думаеце, што гэта зрабілі індзейцы?

— Не.

— Вы каго-небудзь западозрылі?

— У той момант я ні на кога не мог падумаць. Я ніколі не чуў, каб у Генры Пойндэкстэра былі ворагі, ні тут, ні наогул дзе-небудзь. Але пасля ў мяне з'явіліся падазрэнні. Яны ў мяне асталіся і да гэтага часу.

— Вы выкажаце іх.

— Я супярэчу супроць гэтага метада допыту,—умяшаўся абвініцель.—Нам зусім не цікава знаёміцца з падазрэннямі абвінавачваемага. Мне здаецца, што нам хопіць, калі мы выслухаем яго «праўдападобную» гісторыю.

— Няхай ён прадаўжае свой расказ,—распарадзіўся суддзя, запальваючы новую сігару.

— Раскажыце, як вы самі дзейнічалі,—запытаў абаронца.—Што вы прадпрынялі пасля таго, як зрабілі гэтыя адкрыцці?

— Некаторы час я сам не ведаў, што мне рабіць, настолькі я быў узрушаны ўсім, што мне давялося бачыць. Я быў пераконаны, што юнак забіты іменна тым стрэлам, які я чуў. Але хто-ж гэта страляў? Вядома, не індзейцы. У гэтым я не сумняваўся. Я падумаў аб бандытах, але гэта здавалася такім-жа непраўдападобным. Мексіканскае серапэ каштуе не менш ста долараў. Яны-б, вядома, узялі яго. Ды і наогул ні адна рэч не была крадзена, нават залаты гадзіннік. Яўна, што гэта была помста. Пачаў успамінаць, ці не чуў я аб якой-небудзь сварцы, звязанай з імем юнага Пойндэкстэра. Але мне нічога не прышло ў галаву. Ды, апрача таго, навошта патрэбна было адсякаць галаву? Гэта больш за ўсё здзівіла мяне і навяло страх. Але, не здолеўшы

вырашыць гэтую цяжкую загадку, я пачаў думаць, што-ж рабіць далей. Аставацца з трупам не было сэнсу. Пахаваць яго на месцы таксама здавалася няправільным. Тады я рашыў паехаць назад у форт і прасіць каго-небудзь дапамагчы мне перавезці труп у Каса-дэль-Карво. Але калі-б я пакінуў яго ў лесе, кайоты і каршуны маглі-б яго знайсці, і, вядома, разарвалі-б раней, чым я паспеў-бы вярнуцца. Як ні было знявечана цела юнака, а я не мог дапусціць, каб яго знявечылі яшчэ больш. Я падумаў пра яго блізкіх, для якіх гэта гора і так будзе занадта цяжкім.

Раздел XCIV

ТАЯМНІЦА АДКРЫВАЕЦЦА

Абвінавачваемы змоўк. Ніхто не падганяе яго і не задае пытанняў.

Усе адчуваюць, што надышоў момант, калі таямніца будзе адкрыта.

Суддзя, прысяжныя, гледачы—усе слухаюць, затаіўшы дыханне, не зводзячы вачэй з абвінавачваемага.

Сярод цішыні зноў чуецца голас Морыса Джэральда:

— Пасля мне прышла ў галаву другая думка—накрыць труп сваім плашчом і закруціць яго ў серапэ, якое ўсё яшчэ аставалася на ім. Гэтым я хацеў захаваць яго ад драпежнікаў да моманту свайго звароту. Я зняў ужо з сябе плашч, але тут-жа мне прышоў у галаву новы план, як мне здавалася, больш разумны. Замест таго, каб вяртацца аднаму ў форт, я рашыў, што трэба ўзяць з сабою і цела нябожчыка. Я хацеў пакласці яго на свайго каня і прывязаць пры дапамозе ласо. З гэтым намерам я прывёў свайго каня і ўжо хацеў падняць на яго труп, але ў гэты момант я заўважыў непадалёку каня Генры Пойндэкстэра. Жывёла спакойна пасвілася, нібы нічога не здарылася. Павады цягнуліся па зямлі, і мне няцяжка было яе злавіць. Цяжэй было прымусіць каня стаяць спакойна, асабліва калі я яго падвёў да трупа гаспадара. Мне ўдалося падняць цела юнака на каня, але ўтрымаць яго ва ўстойлівым палажэнні я ніяк не мог. Труп быў адзервянелы і ўвесь час саслізгваў. Пасля некалькіх дарэмных спроб я ўбачыў, што гэта ні да чаго не прывядзе. Тут мне прышла ў галаву яшчэ адна думка. Мне неяк давялося чытаць, што ў стэпах Паўднёвай Амерыкі індзейцы перавозяць трупы сваіх таварышоў, пасадзіўшы нябожчыка на каня і прывязаўшы яго цела да сядла. Чаму-ж мне не зрабіць таксама з трупам Генры Пойндэкстэра? Я зрабіў спачатку спробу пасадзіць нябожчыка на яго ўласнага каня, але сядло аказалася недастаткова глыбокім. У мяне зноў нічога не атрымалася. Аставалася яшчэ адна магчымасць: трэба было абмяняцца коньмі. Я ведаў, што мой конь не будзе супраціўляцца. Апрача таго, мексіканскае сядло з яго глыбокім сядзеннем павінна вельмі добра падыйсці для гэтай мэты. Хутка мне

Ўдалося пасадзіць нябожчыка. Уставіўшы яго ногі ў страмёны, я адрэзаў кавалак ласо і прывязаў труп да сядла. Цяпер ён ужо ніяк не мог выслізнуць. Аставалася прыдумаць, што зрабіць з галавой. Я падняў яе з зямлі і паспрабаваў зняць капялюш. Гэта аказалася зусім немагчымым. Галава вельмі распухла, і самбрэро туга сядзела на ёй. Пераканаўшыся, што капялюш не можа зваліцца, я працягнуў кавалак вяроўкі праз яго пражку і такім чынам прывязаў галаву да лукі сядла. На гэтым скончыліся мае прыгатаванні. Не трацячы часу, я ўскочыў на каня Генры Пойндэкстэра, гнеды-ж пакорліва пайшоў за мною. Так мы адправіліся ў напрамку да сетлмента. Не прайшло і пяці хвілін, як я быў выбіты з сядла і адразу-ж страціў прытомнасць. Калі-б не гэта акалічнасць, я не стаяў-бы тут перад вамі ў становішчы абвінавачваемага.

— Выбіты з сядла?—усклікнуў суддзя.—Як гэта здарылася?

— Гэта была простая выпадковасць або, правільней, гэта здарылася дзякуючы маёй неасцярожнасці. Ускочыўшы на чужога каня, я не ўзяў у рукі павадоў. Я прывык кіраваць сваім канём толькі голасам і каленямі. Не паспелі мы ад'ехаць, як конь, азірнуўшыся, раптам у спалоху кінуўся ўбок і пусціўся шалёным галопам: ён заўважыў за сабою здзіўнага конніка. Я хацеў схапіць павады, але гэта было цяпер не так проста. Конь шалёна імчаўся, павады саслізнулі, і мне цяжка было дацягнуцца да іх. Спрабуючы выправіць сваю памылку і спрабуючы злавіць раменьчык аброці, я не сачыў за кірункам, куды імчаў мяне конь. Толькі тады, калі я адчуў, як мяне балюча сцэбанула галінай па твары, я зразумеў, што мы ўжо імчымся не па адкрытай дарозе, а трапілі ў лясныя зараснікі. Пасля гэтага ўся мая ўвага была сканцэнтравана толькі на тым, каб адхіляць са свайго шляху калючыя галіны акацыі, якія лёгка маглі выбіць мяне з сядла. Я досыць паспяхова змагаўся з гэтай перашкодай, хоць, трэба сказаць, мае рукі былі ўсе абадраныя шыпамі. Але далей на шляху трапілася тоўстая гарызантальна выцягнутая галіна вялізнага дрэва. Яна звісала настолькі нізка над зямлёю, што была на ўзроўні маіх грудзей. Мой спалоханы конь на злом галавы кінуўся проста пад яе. Куды ён паімчаўся далей, я не разумею. Вы, напэўна, ведаеце гэта лепш за мяне. Магу вам толькі сказаць, што я астаўся на зямлі пад гэтым дрэвам з вялікай ссадзінай на галаве і страшэнна балючай пухлінай на калені. Але гэта я выявіў толькі праз дзве гадзіны пасля. Калі я апрытомнеў, то ўбачыў, што сонца ўжо было высока на небе, а нада мною кружыліся каршунны. Мяне мучыла страшэнная смага, і я рашыў адправіцца на пошукі вады. Але, устаўшы на ногі, я выявіў, што не магу ступіць і кроку. Больш за тое, я ледзьве мог стаяць. Аставацца-ж на месцы мне здавалася роўназначна пагібелі. І вось, зрабіўшы над сабою страшэннае намаганне, я рушыў у дарогу. Я ведаў, што недзе, не

вельмі далёка, павінна быць крыніца. Я прасоўваўся часткова паўзком на чацвярэнках, часткова на кастылі, які я сабе тут-жа змайстраваў. Пасля пакутлівага падарожжа, я, нарэшце, дабраўся да вады і, прагнаўшы сваю смагу, заснуў... Калі я прачнуўся, то ўбачыў, што мяне з усіх бакоў акружылі кайоты. Гэтыя баязлівыя драпежнікі, як відаць, выбралі мяне сваёй афярай. Сапраўды, хутка яны накінуліся на мяне. На шчасце, са мною быў паляўнічы нож. І паміж намі пачалася страшэнная барацьба. Аднак, я хутка адчуў, што мяне пакідаюць сілы. Вядома, я стаў-бы афярай гэтых агідных драпежнікаў, калі-б мяне не выратаваў шчаслівы выпадак: да мяне на выручку прыбег верны прыяцель—мой сабака Тара. Напэўна, ён бегаў па лесе, шукаючы мяне. Як-бы там ні было, але ён прыбег да мяне якраз своєчасова, каб выратаваць мяне з кіпцюроў немінучай смерці. Ён спрытна справіўся з некалькімі кайотамі, і хутка ўсе яны разбегліся. Я яшчэ раз заснуў або, правільней, страціў прытомнасць у выніку поўнага знесілення. Прачнуўшыся, я ўжо мог абдумаць становішча. Я рашыў паслаць пры дапамозе сабакі вестачку дадому. Я чыркнуў некалькі слоў на картцы, на якой было надрукавана маё імя. Я ведаў, што мой слуга непісьменны, але быў упэўнены, што ён ведае картку з маім імем і звернецца да каго-небудзь за далейшымі растлумачэннямі, тым больш, што я пісаў крывёю. Закруціўшы запіску ў кавалачак скуры, каб яна не згубілася, я заткнуў яе за нашыйнік сабакі, які мне ўдалося тут-жа змайстраваць з раменьчыка. Угаварыць сабаку пайсці ад мяне было вельмі цяжка. Але, нарэшце, мне ўдалося гэта зрабіць. Маё пісьмо было дастаўлена па прызначэнню. Аб гэтым, праўда, я даведаўся толькі ўчора. Калі мой сабака пабег, да мяне з'явіўся яшчэ больш страшны вораг—зласнейшы драпежнік тутэйшых месц, ягуар. Чым скончылася гэтая сустрэча, я не магу сказаць. Я захварэў гарачкай і страціў прытомнасць. Няхай аб гэтай схватцы вам раскажа мой адважны выратаўца Зеб Стумп. Спадзяюся, што ён паспее своєчасова прыйсці сюды, каб даць свае паказанні. Для мяне гэты выпадак астаўся неразгаданай таямніцай. З гэтага моманту я памятаю толькі цяжкія кашмары, перамешаныя са шчаслівымі снамі. Толькі ўчора ў мяне праясніўся розум. Я прачнуўся ў сценах турмы, у становішчы злачынцы, абвінавачваемага ў забойстве. Больш мне няма чаго дадаць.

* * *

Сповідзь абвінавачваемага, простая і шчырая, зрабіла моцнае ўражанне на прысутных. Большасць ужо не сумнявалася ў яго невіноўнасці. Але ўсё-ж гэта толькі словы. Для таго, каб зняць абвінавачанне, патрэбны яшчэ пацвярджаючыя паказанні сведак.

Дзе-ж той сведка, ад якога так многа залежыць? Дзе Зеб Стумп?

Усе глядзяць запытальна на лінію гарызонта, дзе сафіравая сіль неба пераходзіць у ізумрудную зелень саванны.

АНОШНІ СВЕДКА

Напружанае чаканне сярод урачыстай цішыні прадаўжалася цэлых дзесяць хвілін.

На працягу гэтага часу тройчы чуліся ўскліканні. То таму, то іншаму здавалася, што нейкая кропка паказалася на гарызонце. Але гэта было толькі ашуканства зроку. Стамляльнасць чакання ўжо дасягнула сваёй граніцы, калі раптам пачуўся чацверты выкрык, ужо больш гучны і больш упэўнены. На гэты раз надзеі натоўпа не былі ашуканы: на гарызонце сапраўды з'явіліся тры коннікі. У натоўпе, які сабраўся пад дубам, гримнула ўрачыстае ура.

Двух з іх няцяжка было пазнаць—гэта Зеб Стумп і Касій Кольхаун. А ў трэцім хто-б мог памыліцца: гэта—сам коннік без галавы.

Бурныя выкрыкі хутка змоўклі. Зноў наступіла цішыня.

А калі коннікі наблізіліся, пачуўся толькі нясмелы шэпт.

Тры коннікі спыніліся каля натоўпа, які адразу-ж абступіў іх з усіх бакоў. Двое з уноў прыбыўшых саскочылі са сваіх коней. Трэці астаўся ў седле.

Кольхаун адвёў свайго каня ўбок і знік у натоўпе. Яго прысутнасць нікога ўжо больш не цікавіла.

Зеб Стумп, накінуўшы сваю старую кабылу, узяў за аброць каня конніка без галавы, і падвёў яго разам з яго мёртвым седаком да дуба, у цені якога засядаў суд.

— Ну, пане суддзя і дванаццаць прысяжных,—сказаў стары паляўнічы,—вось сведка, які дапаможа вам разабрацца ў гэтай цяжкай справе.

— Божа мой, гэта ён!—чуецца ўскліканне жаху, і высокі стары праходзіць наперад і становіцца каля конніка без галавы. Гэта—бацька. Здалёку чуваць жаночы крык і прыдушаны стогн. Гэта—крык сястры. Праз некаторы час Вудлі Пойндэкстэра адводзяць убок. Ён не супраціўляецца, як відаць, нават не разумее, што адбываецца вакол яго. Яго падводзяць да карэты і садзяць побач з дачкою.

Але карэта стаіць на месцы. Луіза Пойндэкстэр не паедзе адсюль да самага сканчэння судовага працэса.

Зебу Стумпу прапаноўваюць заняць месца сведкі.

Ён гаворыць, як заўсёды, свабодна і нявымушана:

— Я ўпершыню пачуў аб гэтай нядобрай справе на другі дзень пасля знікнення Генры Пойндэкстэра. Да гэтага я быў на паляванні. Мне казалі, што мустангера абвінавачваюць у забойстве. Я ведаў, што Морыс Джэральд не мог гэтага зрабіць, і паехаў пабачыцца з ім. Яго не было дома. Там я знайшоў толькі аднаго Феліма, яго слугу. Чалавек быў напалоханы настолькі ўсякімі здарэннямі, што я амаль нічога не мог зразумець з таго, што ён мне расказваў. Дык вось, пакуль ён разважаў, прыбег са-

бака, у яго на шыі было нешта прывязана. Я паглядзеў і выявіў, што гэта была картка. На ёй былі словы, напісаныя чырвоным чарнілам, проста крывёю. Гэтыя словы гаварылі аб месцы, дзе можна знайсці хлапца. Я адправіўся туды, узяўшы з сабою Феліма і сабаку. Мы прышлі якраз своечасова, каб выратаваць мустангера з кіпцюроў ягуара. Я пусціў кулю ў гэтага плямістага ката. Тут яму і быў канец. Ну, што-ж, пасля гэтага мы даставілі мустангера ў яго халупу. Нам давялося несці яго нібы як на насідках. Сам-жа ён не мог і кроку ступіць. Ды і з мазгамі ў яго было не ў парадку—хлапец разумеў не лепш за індыка ў вясенні час. Дык вось, мы даставілі хворага ў халупу. Там ён ляжаў, пакуль не прышоў атрад разведчыкаў і не знайшоў яго.

Сведка на хвіліну змоўк, думаючы, ці варта яму расказаць аб усіх здарэннях, якія разыграліся каля халупы мустангера. Ці не лепш будзе змоўчаць аб іх?

Аднак, абвініцель перакрыжым допытам прымусіў яго расказаць усё, што здарылася да самага моманту, калі Морыс Джэральд трапіў пад варту ваеннай турмы.

— Ну, а цяпер,—прадаўжае Зэб Стумп,—я хачу яшчэ сёе-тое дадаць.

— Гаварыце, містэр Стумп,—чуецца голас абаронцы з Сан-Антонію.

— Дык вось што. Тое, аб чым я буду гаварыць, не столькі датычыць падсуднага, колькі таго чалавека, які павінен заняць яго месца. Я цяпер не буду называць яго імя. Я толькі скажу аб тым, што мне ўдалося даведацца. Вы-ж, прэсъяжнікі, самі здагадаецеся аб астатнім.

Стары паляўнічы на хвіліну спыняецца і пераводзіць дыханне, нібы рыхтуючыся да вялікай прамовы.

Натоўп напружана чакае.

— Што-ж, панове,—прадаўжае Зэб,—пасля таго, што мне давялося чуць, а галоўнае бачыць я зразумеў, што юны Генры загінуў. Таксама цвёрда я ведаў, што не мустангер, не Морыс Джэральд зрабіў гэтую брудную справу. Хто-ж тады? Вось пытанне, якое мучыла мяне таксама, як і многіх з вас... Не сумняваючыся, што ірландзец невінаваты, я рашыў высветліць усю праўду. Многае было супроць яго. І ўсё-ж гэта не магло пераканаць мяне. Я рашыў сам вывучыць сляды ў прэрыі. Мяне асабліва цікавіў след аднаго каня. Гэта былі адбіткі падкаваных капытоў амерыканскага каня, у якога адна з чатырох падкоў была зламана. Вось яно—гэтае жалезца.

Сведка запуская руку ў глыбокую кішэню сваёй камізэлькі і выцягвае адтуль паламаную падкову.

— Я выявіў, што гэты конь бег па прэрыі ў тую самую ноч, калі было зроблена забойства. Ён ішоў па слядах каня забітага юнака, а таксама і каня таго чалавека, якога тут абвінавачваюць у забойстве. Але недалёка ад месца злачынства гэтыя сляды абарваліся. Аднак, чалавек, які ехаў на ім, пайшоў далей пехатою.

І ён ішоў да таго часу, пакуль не дасягнуў крывавых месц. Пра-літая кроў—гэта справа яго рук. Забойцу вёз на сабе конь з па-ламанай падковай.

— Прадаўжайце, містэр Стумп,—гаворыць суддзя.—Растлу-мачце, што вы хочаце гэтым сказаць.

— Я хачу сказаць наступнае: чалавек, пра якога я гавару, схваўся ў гушчары зараснікаў і адтуль пусціў кулю, ад якой за-гінуў малады Пойндэкстэр.

— Які чалавек? Хто ён? Назавіце яго імя! Імя яго!—аднача-сова закрычала некалькі галасоў.

— Мне здаецца, што вы знойдзеце яго імя там.

— Дзе?

— У гэтай фігуры, якая сядзіць тут без галавы.

— Паглядзіце сюды,—прадаўжаў сведка, паказваючы на не-рухомае цела.—Вы ўбачыце крывавую пляму на серапэ, а пася-род плямы прастрэленую дзірачку. Але з прычыны таго, што на спіне не відаць адпаведнай дзірачкі, то я думаю, што куля за-села ў целе. Давайце раздзёнем яго і паглядзім.

Ніхто не прырэчыць. Двое або тое з прысутных выступаюць наперад, сярод іх і Сэм Мэнлі. Асцярожным рухам ён здымае з трупа серапэ.

Навокал мёртвая цішыня, не чуваць нават шэпту. Усе гля-дзяць, не адрываючы вачэй.

Труп прастрэлены ў двух месцах—у вобласці сэрца і некалькі ніжэй. Кроў запяклася толькі навокал ніжняй раны. Верхняя—гэта нават не рана, а проста невялікая дзірка, прабітая куляй і зусім не акрываўленая.

— Гэта,—гаворыць Зеб Стумп, паказваючы на верхнюю дзірку,—не мае значэння. Вы бачыце, што крыві тут няма, а гэта даказвае, што куля трапіла ўжо ў труп. Гэта я пусціў яе ўночы каля халупы мустангера. А вось другая—гэта ўжо іншая справа. Гэта і была смяротная рана. І я пераконаны, што куля сядзіць тут. Варта было-б зрабіць надрэз і паглядзець.

Труп адвязваюць і здымаюць з сядла.

З вялікай асцярогай цела нябожчыка-юнака кладуць на траву. Сэм Мэнлі выконвае ролю галоўнага хірурга.

Нарэшце, кулю дасталі. Яе перадаюць прысяжным. На ёй вы-разна відаць ініцыялы: «К.К.К.»

Тыя, хто ўдзельнічаў у паляванні на ягуара, без цяжкасці зда-гадваюцца, чья гэтая куля.

— Што вы адносна гэтага скажаце, містэр Стумп?—пытаецца абаронца.

— Справа простая, усякаму малакасосу павінна быць ясна. Гэта куля забіла юнака.

— Але хто стрэліў, як вы думаеце?

— Што-ж, гэта не менш зразумела. Калі чалавек паднісвае сваё імя на пісьме, ніхто не памыляецца, кім яно паслана. У нас

падобны-ж выпадак. Праўда, тут толькі тры літары, але мне здаецца, здагадацца няцяжка, што яны азначаюць.

— Куля мечаная, гэта праўда,—хутка ўмешваецца абвініцель.—Магчыма што яна і належыць добра вядомаму ў сетлменце джэнтльмену. Скажам, што гэта так. І ўсё-такі гэтым яшчэ нічога не даказана. Забойства, зробленае крадзенай зброяй,—досыць звычайная гісторыя. Апрача таго, скажыце мне, калі ласка, чым можна матывіраваць такое забойства, калі нават і дапусціць, што яно зроблена чалавекам, на якога вы кідаеце падозрэнне? Не называючы імя, мы ўсе ведаем, каму гэтыя ініцыялы належаць. Я ўпэўнены, што гэты джэнтльмен сам не будзе адмаўляць сваіх ініцыялаў. Аднак, гэта яшчэ нічога не азначае. Іншых доказаў, якія даюць магчымасць звязаць яго імя з гэтым злачынствам, няма.

— Вы так думаеце?—гаворыць Зеб Стумп.—А як вы назавеце вось гэта?

Пры гэтых словах Зеб вымае са свайго кісета кавалачак паперы, абпаленай на краях і пачарнелай ад пораху.

— Гэта я знайшоў у зарасніках каля месца забойства,—гаворыць стары паляўнічы, перадаючы паперку прысяжным.—Яна зачэпілася за шып акацыі, а трапіла туды з дула той самай стрэльбы, з якой вылецела і куля. Наколькі я разумею, гэта кавалачак канверта, скарыстаны ў якасці пыжа. Цікава, што на ім стаіць імя, якое зусім адпавядае ініцыялам кулі. Прачытайце, калі ласка, панове прысяжныя.

Адзін з прысяжных бярэ паперку і, выраўняўшы яе, чытае:

— Капітан Касій Кольхаун!

Раздзел ХСVІ

ПУСЦІЎСЯ НАЎЦЁКІ

Гэта імя стварае сенсацыю сярод членаў суда.

Адначасова чуюцца крыкі з натоўпа. Гэта не выкрыкі здзіўлення. Не! Яны чуюцца ў апраўданне абвінавачваемага і абвінавачваюць таго, хто быў самым ярым з усіх абвініцеляў.

Паказанні Зеба Стумпа ясна даказалі поўную недатычнасць Морыса Джэральда да забойства Генры Пойндэкстэра.

Цяпер у гэтым ужо ніхто не сумняваўся.

І ў той-жа час устанавілася не меншая ўпэўненасць, што Кольхаун з'яўляецца забойцай. Кавалачак абпаленай паперкі паслужыў апошнім звязом у ланцугу гэтых доказаў.

Зебу зноў даюць слова. Ён гаворыць аб тым, як у яго ўзніклі падозрэнні супроць Кольхауна, як ён шукаў сляды злачынства ў прэрыі, як ён двойчы быў сведкай пагоні капітана за коннікамі без галавы. Расказваючы ўсе падрабязнасці, ён упамінае таксама аб мене коней.

Але натоўпу ўжо больш не цікавы яго паказанні. Чуюцца крыкі:

— Вызваліць ірландца, ён не вінаваты. Нам больш не трэба доказаў! Усё ясна! Пусціце яго!

Чуюцца і іншыя, не менш настойлівыя патрабаванні:

— Затрымайце Касія Кольхауна! Аддайце яго пад суд! Гэта ён зрабіў злачынства! Дзеля гэтага ён і стараўся вось зганьбіць мустангера. Калі ён не вінаваты, ён зможа гэта даказаць. Пад суд яго! Пад суд!.. Суддзя, мы чакаем вашай санкцыі: распарадзіцеся, каб Кольхауна пасадзілі на лаву падсудных. Нявінны чалавек займаў гэта месца дастаткова доўга!

Суддзя не асмельваецца супярэчыць волі пераважаючай большасці, і Касія Кольхауна выклікаюць у суд.

Глашатай тройчы называе яго імя. Адказу няма. Усе шукаюць вачыма капітана.

Раптам Зеб Ступ пакідае месца, дзе ён толькі што даваў паказанні, падыходзіць да сваёй старой кабылы; са спрытнасцю, якая здзівіла ўсіх прысутных, ён ускаквае на спіну каню і ад'язджае ад дуба.

Адначасова бачаць, як нехта другі прасоўваецца між коней, прывязаных убаку. Рухі гэтага чалавека таропкія, хоць надзвычай насцярожаныя.

— Гэта ён! Гэта Кольхаун! Збіраецца ўцячы!..—закрычалі з усіх бакоў.

— Схапіце яго!—пачуўся голас суддзі.—Схапіце і прывядзіце сюды!

Распараджэнне не давлялося паўтараць, дзесяткі людзей адначасова кінуліся да сваіх коней.

Кольхаун апынуўся першым каля свайго мустанга і хутка ўскочыў у сядло. Азірнуўшыся назад, ён паімчаўся ў прэрыю шалёным галопам.

Пяцьдзсят коннікаў паімчаліся за ім, натхнёныя павучальнымі словамі маёра: «Прывязіце яго жывым ці мёртвым!» Ніколі яшчэ жыццё капітана не было ў такой небяспецы.

Ён імчыцца да Рыо-Грандэ, але не для таго, каб перабрацца праз мексіканскую граніцу; не там ён разлічвае знайсці сабе сховішча—ён хоча схавацца ў вігваме каманчаў. Там ён знойдзе не толькі гасцінны прыём, але, магчыма, зробіць крываваю кар'еру.

Ніякія беды наперадзе не могуць параўнацца з тым, што пагражае яму ззаду. Магчыма, ён пасля пашкадуе аб гэтым вар'яцкім учынку, на які штурхае яго неабходнасць. Ён страціць багацце, сяброў, становішча ў цывілізаваным грамадстве; больш за тое—яму пагражае разлука з любімай жанчынай. Але цяпер няма часу нават падумаць пра яе. Для Касія Кольхауна жыццё даражэй за каханне.

* * *

З хуткасцю арабскага каня імчыць забойцу шэры мустанг. Ці вытрымае ён гэтую шалёную язду?

«Якое шчасце, што я абмяняўся канём з мексіканкай,—думае Касій Кольхаун.—Калі-б не яе мустанг, я ўжо стаяў-бы цяпер перад тварам строгага суда і раззлаванага натоўпа».

Касій Кольхаун не баіцца больш гэтага жажлівага лёсу і сучышае сябе думкай, што небяспека мінавала. Ён азіраецца назад і бачыць, што коннікі асталіся далёка ззаду.

Капітан глядзіць наперад,—цёмнымі контурамі вырысоўваецца паласа лесу на ізумруднай зеленай саванны. Злачынца не сумняваецца, што, дасягнуўшы лесу, ён выратуе сваё жыццё.

Раздзел ХСVII

ПАГОНЯ ЗА ЗАБОЙЦАМ

— Няўжо не дагоняць злачынцу?—мімаволі пытаюцца тыя, хто астаўся пад дрэвам.

Па прэры імчацца пяцьдзесят коннікаў, ваенных і цывільных, з імі і Зэб Стумп.

— Не можа быць, каб не дагналі!

Але вось да пагоні далучыўся і яшчэ адзін коннік—гэта Морыс Джэральд на сваім быстраногім мустангу.

З напружанай увагай усе сочаць за ім; ніхто ўжо больш не сумняваецца, што злачынцу дагоняць, затрымаюць і прывядуць у суд.

Не паспеў Кольхаун пераканацца ў сваім выратаванні, як, азірнуўшыся назад, ён убачыў гнедага. Але сядок у яго не той, што быў раней, не абезгалоўлены труп, а Морыс-мустангер, чалавек, якому ён жадаў смерці.

Ад яго пагоні не ўцячэш! Халодныя дрыжыкі прабеглі па целу ўцекача. Але убачыўшы блізка ўжо зараснікі, у ім зноў успыхвае надзея.

Зноў прышпорвае ён змучанага шэрага мустанга.

Прасека. Кольхаун уязджае туды. Вось і круты паварот. Далей можна будзе схавцца ў густых зарасніках. Але не! Ужо зусім блізка чуваць тупат гнедага мустанга. Чуецца голас: мустангер патрабуе, каб капітан спыніўся.

З крыкам распачы Касій Кольхаун нацягвае павады і ў той-жа час хапаецца за рэвольвер. Чуецца стрэл.

Куля свішча ў паветры. І ў той-жа міг чуваць шыпячы гук: здаецца, што доўгая змяя ўзлятае над галавой капітана.

Няма ўжо часу другі раз спусціць курок. Няма нават часу выкруціцца ад ласо: пяцля апускаецца на яго плечы. Разлягаецца крык: «Здавайся, забойца!» Касій Кольхаун бачыць, як гнеды паварочваецца да яго хвостом, і ў наступны раз капітан выбіт з сядла.

Пасля гэтага Кольхаун нічога не чуе, не бачыць і не адчувае. Ударыўшыся аб цвёрдую зямлю, ён траціць прытомнасць.

Раздзел ХСVIII

ЯШЧЭ ЖЫВЫ

Забойца ляжыць, выцягнуўшыся, на зямлі. Яго рукі звязаны вярхоўкай. Здаецца, што ён памёр.

Але чалавек, які захапіў яго ў палон, думае іншае. Ён думае, што гэта або страта прытомнасці, або прытворства. Баючыся, што гэта хутчэй апошняе, Морыс астаецца ў сядле, захоўваючы ласо нацягнутым.

Конь, паслухмяны волі гаспадара, стаіць нерухома, кожную хвіліну гатовы або адступіць назад, або рынуцца наперад.

— Страшна-ж падумаць, якое злачынства ён зрабіў!—мармыча сам сабе мустангер.—Забіў свайго стрыечнага брата і адрэзаў яму галаву! Няма сумнення, што і тое і другое—справа яго рук. Але што прымусіла яго гэта зрабіць? Гэта можа растлумачыць толькі ён сам.

— Вы памыляецеся, малады чалавек,—чуваць голас збоку.—Ёсць чалавек, які можа адказаць на ўсе гэтыя пытанні. Стары Зеб Стумп да вашых паслуг. Але цяпер не час аб гэтым гаварыць. Мы павінны даставіць яго да дуба, і там злачынца атрымае належнае.

— Але як мы гэта зробім? Яго конь пабег ужо.

— Вельмі проста, містэр Джэральд. Ды гэта-ж усяго толькі страта прытомнасці, а магчыма малайчына проста разыгрывае мерцвяка. Калі ён не можа дайсці пехатою, то няхай едзе конна—мая кабыла завязе яго. Мне страшэнна надаела сядло: здаецца, што і я таксама дастаткова абрыдзеў сваёй старой. Калі ён не кіне строіць дурня і не захоча сядзець, як належыць, то мы яго ўзвалім ўпоперак каня, як тушу аленя. Пачакай! Ён як быццам ачуновае... Уставай, дружа!—прадаўжае Зеб, схопіўшы Кольхауна за каўнер і страсянуўшы яго як след.—Уставай, табе кажуць, і пойдзем. Вас чакаюць. Сёй-той хоча пагаварыць з вамі.

— Хто? Дзе?—пытаецца палоннік, прыходзячы ў прытомнасць і азіраючыся блукаючым позіркам.—Хто хоча гаварыць са мною?

— Перш за ўсё я.

— А! Гэта вы, Зеб Стумп? А-а?

— А гэта містэр Морыс Джэральд, мустангер. Вы як быццам сустракалі яго раней. Ён таксама хоча пагутарыць з вамі. Апрача таго, яшчэ многа ўсякага народу там, каля форта, і ўсе чакаюць вас. Так што вы лепш уставайце хутчэй і паедзем разам.

Кольхаун устае на ногі. Яго рукі звязаны ласо.

— Мой конь?—аглядаючыся навокал, крычыць ён.—Дзе мой конь?

— Чорт яго ведае, куды ён уцёк. Магчыма, што вярнуўся дадому, на Рыо-Грандэ. Вы яго так заганялі, што бедная жывёліна, відаць, пракляла ваш абмен і пабегла на родныя пашы, каб крыху адпачыць.

Кольхаун са здзіўленнем глядзіць на старога паляўнічага. Аб-
мен? Нават гэта ён ведае?

— Ну,—прадаўжае Зеб з нецярплівасцю,—нязручна прыму-
шаць суд чакаць. Ці гатовы вы?

— Да чаго?

— Па-першае, да таго, каб вярнуцца разам са мною і з мі-
стэрам Джэральдам. Па-другое, што асабліва важна, каб з'явіцца
перад судом.

— Суд? Я павінен з'явіцца перад судом?

— Так, вы, містэр Кольхаун.

— Па якому абвінавачанню?

— Вы абвінавачваецеся ў забойстве Генры Пойндэкстэра, ва-
шага стрыечнага брата.

— Гэта хлусня! Подлая хлусня, хто-б гэта не гаварыў!

— Маўчаць!—загадна крычыць Зеб.—Не стамляйце сябе раз-
мовамі. Калі толькі Зеб Стумп не памыліўся, то вам давядзецца
яшчэ шмат гаварыць. Ну, а цяпер пойдзем. Суддзя чакае, ча-
каюць прысяжныя, а таксама і шэсцьдзесят рэгулятараў.

— Я не вярнуся,—фанабэрыста адказвае Кольхаун.—Хто даў
вам права загадваць мне? Вас ніхто не ўпаўнаважыў на гэта?

— Няўжо?—перапыняе яго Зеб.—Мне дадзена гэтае права
самой справядлівасцю,—прадаўжае паляўнічы, беручыся за
стрэльбу.—Вы гэта бачыце? І я скарыстаю сваё права. Так што
лепш за ўсё пакіньце размаўляць. Сядайце лепш на маю кабылу
і давайце спакойна рушыць у дарогу. А то, бадай, давядзецца
прывязаць вас да каня, як просты клунак. Вы павінны вярнуцца,
вось і ўсё.

Кольхаун не адказвае. Ён безнадзейна глядзіць то на Стумпа,
то на Джэральда, то навокал сябе, пасля ўпотаікі на рэвальвер,
які тырчыць у яго з кішэні, ён спрабуе дастаць яго.

Яму перашкаджае ласо, а апрача ласо—стары Зеб, які накіра-
ваў на яго дула сваёй стрэльбы.

— Хутчэй!—крычыць паляўнічы.—Узлязайце на каня, містэр
Кольхаун! Вас чакае старая кабыла. У сядло, я вам гавару!

З механічнай пакорлівасцю падначальваецца капітан распа-
радженню паляўнічага і садзіцца на каня. Ён робіць гэта пад
пагрозай немінучай смерці.

Зеб Стумп бярэ кабылу за аброць і вядзе за сабою.

Мустангер у задуменні едзе ззаду. Яго думкі накіраваны да
жанчыны, якая сваім самаадданым каханнем цалкам заўладала
яго сэрцам.

Раздзел XCIX

ДВА СТРЭЛЫ

Пасля другога нечаканага перапынку, менш працягла, чым
першы, суд зноў аднавіў сваё паседжанне пад дубам.

Надышоў ужо вечар. Касыя праменні заходзячага сонца пра-
нікаюць на ўчастак, ахаваны густой зеленню дрэва. Гэтыя пра-

менні ўжо не залатыя, як удзень, а злавесна чырвоныя—яны пра-дракаюць навалніцу.

На лаўцы падсудных сядзіць ужо не Морыс Джэральд, а Касій Кольхаун.

Гэта, бадай, адзіная перамена ў карціне суда.

Суддзя той самы, тыя самыя прысяжныя, той самы натоўп. Розніца толькі ў іх адносінах да абвінавачваемага. Яго вінаватасць ужо больш не ставіцца пад сумненне. Яна відавочная. Усе доказы ў наяўнасці.

Нехапае толькі аднаго звяна, калі так можна сказаць у даным выпадку: не высветлена пабуджэнне да забойства. Чаму Касій Кольхаун забіў свайго стрыечнага брата? Чаму адсек яму галаву? Ніхто не можа адказаць на гэты пытанне, апроча самога забойцы.

Судовы разгляд скончыўся хутка. Прысуд—«Вінаваты»—вынесен. І суддзя, зняўшы сваю панаму, ужо збіраецца адзец чорную шапачку, змрочную эмблему смерці, каб агаласіць прысуд.

З урачыстай фармальнасцю абвінавачваемаму прапануюць сказаць апошнія слова.

Ён уздрыгвае. Гэтая прапанова, як пахавальны звон, гучыць у яго вушах. Ён дзіка аглядаецца навокал, глядзіць з безнадзейнасцю, не сустракаючы ні ў кога ніякай спагадлівасці.

— Ці можаце вы сказаць што-небудзь у сваё апраўданне, каб адхіліць смяротны прыгавор?—агалашае суддзя.

— Не,—адказвае ён,—мне няма чаго сказаць. Прыгавор справядлівы. Я заслугоўваю пакарання смерцю. Зусім правільна,—прадаўжае Кольхаун,—што я забіў Генры Пойндэкстэра, застрэліў яго ў гушчары лесу.

З натоўпа далятае нейчы мімавольны крык. Гэта хутчэй крык жаху, чым абурэння. Таксама мімавольна вырываецца і стогн у бацькі забітага.

— Пасля майго прызнання дзіўна было-б, калі-б я разлічваў на памілаванне. Я зусім заслужыў жорсткае пакаранне. Але ўсё-такі я не хачу пакідаць жыцця з ганебным кляймо злоснага забойцы. Вы пытаецеся, чаму я забіў і што было пабуджэннем да гэтага злачынства? У мяне не было ніякіх пабуджэнняў да гэтага забойства.

У натоўпе заўважаецца новае хваляванне; яно выдае здзіўленне, цікаўнасць і абурэнне.

Але ўсе маўчаць і не робяць ніякай спробы перапыніць прамову.

— Вы здзіўлены гэтым? Тлумачэнне вельмі простае: я забіў яго памылкова.

У натоўпе чуюцца выкрыкі здзіўлення.

Абвінавачваемы прадаўжае:

— Так, памылкова. Цяжка перадаць, што мне давялося пера-

жыць, калі я выявіў гэта. Я даведаўся аб усім праз шмат часу пасля.

Асуджаны падымае вочы, нібы ў надзеі, што яму ўдалося выклікаць спачуванне. Але на злосных тварах ён не бачыць спагадлівасці.

— Я не адмаўляю,—гаворыць Кольхаун,—я не магу адмаўляць, што быў чалавек, якога я хацеў забіць. Не буду ўтойваць таксама і яго імя. Вось ён, гэты нягоднік, які стаіць тут перада мною.

З нянавісцю глядзіць Кольхаун на Морыса Джэральда. Той адказвае яму зусім спакойным, зусім абыякавым позіркам.

— Так, яго я хацеў забіць. Для гэтага ў мяне былі свае падставы, аб іх я не буду гаварыць. Цяпер не варта. Я думаў, што забіў яго, але па ракавой памылцы выявілася, што я забіў стрыечнага брата. Як мог я здагадацца, што гэты ірландскі сабака памяняўся плашчом і капелюшом з Генры Пойндэкстэрам? Астатняе вам вядома. Я меціў у ворага, а папаў у сябра. Стрэл, як відаць, быў ракавым, і коннік зваліўся з каня. Але каб не аставалася сумненняў, я выняў нож—праклятае серапэ ўсё яшчэ ашуквала мяне—і адсек няшчаснаму галаву.

Чуюцца крыкі, патрабуючыя адплаты.

— А цяпер,—закрываў Кольхаун, калі хваляванне крыху супакоілася,—вы ведаеце аб усім, што здарылася, але вам яшчэ не вядома, чым гэта скончыцца! Вы бачыце, што я стаю на краю магіль, але я не спускаю ў яе, пакуль і яго не адпраўлю туды-ж. Я не магу інакш, клянуся богам!

Адразу-ж чуюцца два стрэлы, адзін услед за другім.

Ніцма падаюць два чалавекі. Яны ляжаць нерухома, амаль дакранаючыся галовамі адзін да другога.

Адзін з іх—Морыс Джэральд, мустангер, другі—Касій Кольхаун, капітан кавалерыі.

Натоўп акружае іх калыцом. Як відаць, яны абодва нежывыя. Сярод напружанай цішыні чуецца страшэнна жаласлівы крык жанчыны.

Раздзел С

РАДАСЦЬ

Радасць!

Так, іменна гэтае пачуццё было перажыта Луізай пад ценем вялізнага дуба, калі выявілася, што адбылося толькі самазабойства; забойства-ж не ўдалося.

Усё яшчэ спіскаючы сэрца сум, выкліканы цэлым радам трагічных здарэнняў, не мог заглушыць буру шчаслівых перажыванняў.

І хто асудзіць за гэта маладую жанчыну?

Толькі не я. І не вы, калі будзеце шчырыя.

Куля Касія Кольхауна, накіраваная ў сэрца Морыса Джэральда, адскочыла, ударыўшыся аб амулет, падарунак Луізы. Маленькі любоўны падарунак, захоўваемы на сэрцы, выратаваў жыццё яго ўласніку.

Але стрэл не прайшоў бяследна.

Жудасны ўдар выклікаў новае патрасенне ўжо зусім знясіленай нервовай сістэмы маладога ірландца, новую хваробу расудка.

Але хворы ляжаў цяпер не ў зарасніках лесу, акружаны крывяжэрнымі кайотамі і чорнымі каршунамі, не ў халупе, не ў турме, дзе яго амаль зусім не глядзелі.

Калі ён апрытомнеў, ён убачыў ля сваёй пасцелі любімую дзяўчыну—Луізу Пойндэкстэр.

Цяпер ужо ніхто не перашкаджаў ёй даглядаць хворага. Ніхто, нават бацька.

Перажытае гора зламала гордасць старога плантатара. Ён ужо не пярэчыў супроць шлюбу дачкі з Морысам Джэральдам. Хоць, праўду кажучы, і пярэчыць не было чаго. Малады ірландзец быў адукаваны юнак з культурнай сям'і, а не проста паляўнічы на конай. Ён не належаў да гэтага асяроддзя, за якім у Тэхасе ўстанавілася такая дрэнная рэпутацыя.

Была і яшчэ адна акалічнасць, якая наўрад ці была не па душы Вудлі Пойндэкстэру. Юрыст, які прыбыў з Ірландыі, увёў Морыса Джэральда ў правы спадчыны пасля памёршага бяздзетным багатага дзядзькі.

Маёмасць Касія Кольхауна адышла да яго пабочнага сына, які жыў у Новым Орлеане.

Пасля шлюбу Луіза і Морыс Джэральд адправіліся ў падарожжа па Еўропе. Яны пабывалі і на радзіме Морыса.

Блакiтнавокая красуня, якая сумавала па маладым ірландцы, аказалася проста прадуктам фантазіі Феліма. У часе прабывання ў Ірландыі ў маладой жонкі Морыса Джэральда ні разу не прачнулася пачуццё рэўнасці. І толькі пасля звароту ў Каса-дэль-Карво яна перажыла яшчэ адну ўспышку гэтага пакутлівага пачуцця. Адноўчы яе муж вярнуўся дадому, трымаючы на руках прыгожую жанчыну. Кроў струменілася з раны на яе грудзях. Яна была яшчэ жывая, але хвіліны яе былі злічаны.

На пытанне: «Хто зрабіў гэта?» жанчына толькі магла адказаць: «Дыяз, Дыяз!»

Гэта былі апошнія словы Ісідоры Каварубіо дэ Лос-Ланос.

Разам са смерцю Ісідоры памерла і пачуццё рэўнасці ў Луізы. Яно больш ніколі не хвалявала яе сэрца.

Рэўнасць змянілася жаласцю да няшчаснай сен'ерыты. Маладая крэолка сама дапамагала свайму мужу асядлаць гнедага мустанга, калі Морыс рашыў дагнаць забойцу і адпомсціць яму.

Луіза адчула прыемнасць, убачыўшы Дыяза ў пятлі ласо

мустангера. Яна не стала абараняць мексіканца і тады, калі кучка рэгулятараў рашыла пытанне аб пакаранні і тут-жа, на дрэве, павесіла Дыяза.

* * *

Прайшло дзесяць год. Вялікія перамены адбыліся за гэты час у Техасе і асабліва ў сетлментах ваколіц Леоны і Нуэсес.

З'явіліся плантацыі там, дзе раней былі непраходныя лясныя зараснікі. У дзікай прэрыі, дзе пасвіліся калісьці табуны мустангаў, выраслі вялікія гарады.

Вы пачуеце цяпер новыя імёны людзей, месц і паселішч.

Але старая гасіенда Каса-дэль-Карво захавала сваё ранейшае імя. Там вы знойдзеце і ранейшую гасціннасць, і знаёмых вам людзей.

Гаспадар гасіенды—адзін з самых прыгожых мужчын у Техасе, яго жонка—адна з самых прыгожых жанчын гэтых краёў. Гэта Морыс Джэральд і Луіза.

Вы сустрэнеце там ветлівага, жыццерадаснага старога. Гэта Вудлі Пойндэкстэр. Ён павядзе вас да сваіх коралёў, пакажа сваю жывёлу і будзе з гордасцю расказваць пра сотні і тысячы коней і рагатай жывёлы, якія пасвяцца на пашах плантацый.

У сценах старой гасіенды вы пачуеце звонкія галасы шасцярых дзяцей. Гэта ўнукі Пойндэкстэра, уцеха яго старасці.

Калі вы зазірнеце ў стайню, то ўбачыце там старога знаёмага, Феліма О'Ніла. Ён займае пасадку конюха ў Каса-дэль-Карво. Тут-жа вы можаце сустрэць і чарнакурага Плутона, які цяпер выконвае толькі абавязак фурмана і рэдка калі ўдасужыцца паглядзець на каня раней, чым узбярэцца на козлы карэты і возьме ў рукі лейцы.

У Плутона ёсць жонка, вядомая чытачу Фларында. За абедзеным сталом у Каса-дэль-Карво вы пачуеце яшчэ адно знаёмае імя—імя старога паляўнічага Зеба Стумпа. Як толькі на абедзеным стале з'яўляецца смажаны індык або аленіна, зараз-жа пачынаецца размова пра Зеба Стумпа. І асабліва ўзмоцнена яго ўспамінаюць, калі на стале бывае віно.

Праўда, самага Зеба вы рэдка там сустрэнеце. Ён выходзіць з гасіенды, калі ўсе жыхары яшчэ ў пасцелі, і вяртаецца, калі яны ўжо зноў кладуцца спаць. Аднак, трафеі яго палявання ясна гавораць, што стары Стумп—жыхар гэтага дома.

У часе прабывання ў Каса-дэль-Карво вы, напэўна, пачуеце ўрыўкі загадачнай гісторыі, якая зрабілася амаль легендай.

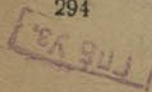
Слугі не адмовяцца раскажаць вам яе ўсю—з пачатку да канца, але толькі шэптам. Гэта—забароненая тэма ў доме: яна выклікае сумныя ўспаміны ў гаспадароў гасіенды.

Гэта—аповесць пра конніка без галавы.

З М Е С Т

Стар.

Пралог	3
Раздзел I. Выпаленая прэрыя	5
Раздзел II. След ласо	9
Раздзел III. Маяк прэрыі	14
Раздзел IV. Чорны лорд	18
Раздзел V. Жыллё палаяўнічага на мустангау	22
Раздзел VI. Крапчаты мустанг	25
Раздзел VII. Трывожная ноч	29
Раздзел VIII. Тысячаножка	34
Раздзел IX. Пагранічны форт	37
Раздзел X. Каса-дэль-Карво	41
Раздзел XI. Нечаканы прыезд	44
Раздзел XII. Усмірэнне дзікага князя	48
Раздзел XIII. Пікнік у прэрыі	54
Раздзел XIV. Манада	55
Раздзел XV. Уцякачку дагналі	58
Раздзел XVI. Дзікія мустангі	61
Раздзел XVII. Лавушка для мустангау	64
Раздзел XVIII. Рэўнасць ідзе па слядах	69
Раздзел XIX. Віскі з вадою	72
Раздзел XX. Небяспечнае становішча	76
Раздзел XXI. Дуэль у таверне	80
Раздзел XXII. Загадкавы падарунак	81
Раздзел XXIII. Клятва помсты	85
Раздзел XXIV. На азотэі	87
Раздзел XXV. Не адданы падарунак	89
Раздзел XXVI. Зноў на азотэі	92
Раздзел XXVII. „Я кахаю цябе!“	94
Раздзел XXVIII. Забароненая радасць	96
Раздзел XXIX. Эль-Кайот у сябе дома	99
Раздзел XXX. Паветраная пошта	101
Раздзел XXXI. Удачная пераправа	102
Раздзел XXXII. Свято і цень	104
Раздзел XXXIII. Пакутлівая праўда	106
Раздзел XXXIV. „Рыцарскія“ пабуджэнні	107
Раздзел XXXV. Негасцінны гаспадар	109
Раздзел XXXVI. Трое на адным шляху	112
Раздзел XXXVII. Чалавек знік	114
Раздзел XXXVIII. На пошукі	117
Раздзел XXXIX. Лужына крыві	119
Раздзел XL. Мечаная куля	123
Раздзел XLI. Чатыры коннікі	125
Раздзел XLII. Каршувы	128
Раздзел XLIII. У халуце мустангера	132

Раздел XLIV	Чацвѣра каманчаў	135
Раздел XLV	Пошукі ўсялякую	139
Раздел XLVI	Тайнае прызнанне	144
Раздел XLVII	Перахопленое пісьмо	148
Раздел XLVIII	Ісідора	151
Раздел XLIX	Ласо развязана	157
Раздел L	Схватка з кайотамі	161
Раздел LI	Двойчы п'яны	163
Раздел LII	Прабуджэнне	166
Раздел LIII	Якраз своечасова	170
Раздел LIV	Палакнін прэры	173
Раздел LV	Дзень навін	176
Раздел LVI	Стрэл у чорта	181
Раздел LVII	Умоўлены сігнал	185
Раздел LVIII	Атручаны пацалунак	189
Раздел LIX	Сустрэча ў хакале	192
Раздел LX	Данос	194
Раздел LXI	Ля пасцелі хворага	197
Раздел LXII	У напружаным чаканні	200
Раздел LXIII	Суд рэгулятараў	204
Раздел LXIV	Серыя інтэрмедый	207
Раздел LXV	Яшчэ адна інтэрмедыя	210
Раздел LXVI	Ганімая каманчамі	214
Раздел LXVII	Індзейцы	216
Раздел LXVIII	Няўдачны паход	218
Раздел LXIX	Таямніца і жалоба	222
Раздел LXX	Настаўленне Зебу	225
Раздел LXXI	Гнеды	228
Раздел LXXII	Зеб Стумп нападае на след	232
Раздел LXXIII	Востраў прэры	234
Раздел LXXIV	Незадачлівы лавец	235
Раздел LXXV	Па слядах	237
Раздел LXXVI	Згублены ў крэйдавай прэры	238
Раздел LXXVII	Другое звяно	242
Раздел LXXVIII	Мена коньмі	243
Раздел LXXIX	Нястомны следанят	245
Раздел LXXX	Добра ахоўваемы ўваход	246
Раздел LXXXI	Панічныя ўцёкі	249
Раздел LXXXII	Дзіўны скрутак	251
Раздел LXXXIII	Ахоўнікі закона	253
Раздел LXXXIV	Пяшчотны пляменнік	254
Раздел LXXXV	Добры стрыечны брат	258
Раздел LXXXVI	Цхаскі суд	262
Раздел LXXXVII	Ілжэсведка	264
Раздел LXXXVIII	Мімавольная сведка	265
Раздел LXXXIX	Прамова абвінавачваемага	268
Раздел XC	Раптоўны перапынак у судзе	271
Раздел XCI	Пагоня па зарасніках лесу	272
Раздел XCII	Вымушаны зварот	274
Раздел XCIII	Абезгалоўлены труп	276
Раздел XCIV	Таямніца адкрываецца	279
Раздел XCV	Апошні сведка	282
Раздел XCVI	Пусціўся ўцякаць	285
Раздел XCVII	Пагоня за забойцам	287
Раздел XCVIII	Яшчэ жывы!	288
Раздел XCIX	Два стрэлы	289
Раздел C	Радасць	291

НА БЕЛОРУССКОМ ЯЗЫКЕ

Майн Рид. Всадник без головы.

Государственное Издательство при СНК БССР. Минск 1941 г.

Рэдактар *Гарбуноў*

Тэхрэдактар *І. Мілешка*
Карэктар *Нейфах*

Здана ў друкарню 2|1-40 г. Падпісана да друку 5|VI-40 г. Аб'ём 18 $\frac{1}{2}$ друкаваных аркушаў.
Папера 60X92 $\frac{1}{16}$ Знакаў у друкаваным аркушы 48.080. Тыраж 5000 экз. Зак. 1264.
Аўт. арк. 21,6 Уп. Галоўліт. БССР № Ф-2772.

Друкарня імя Сталіна. Минск, Дом Друку

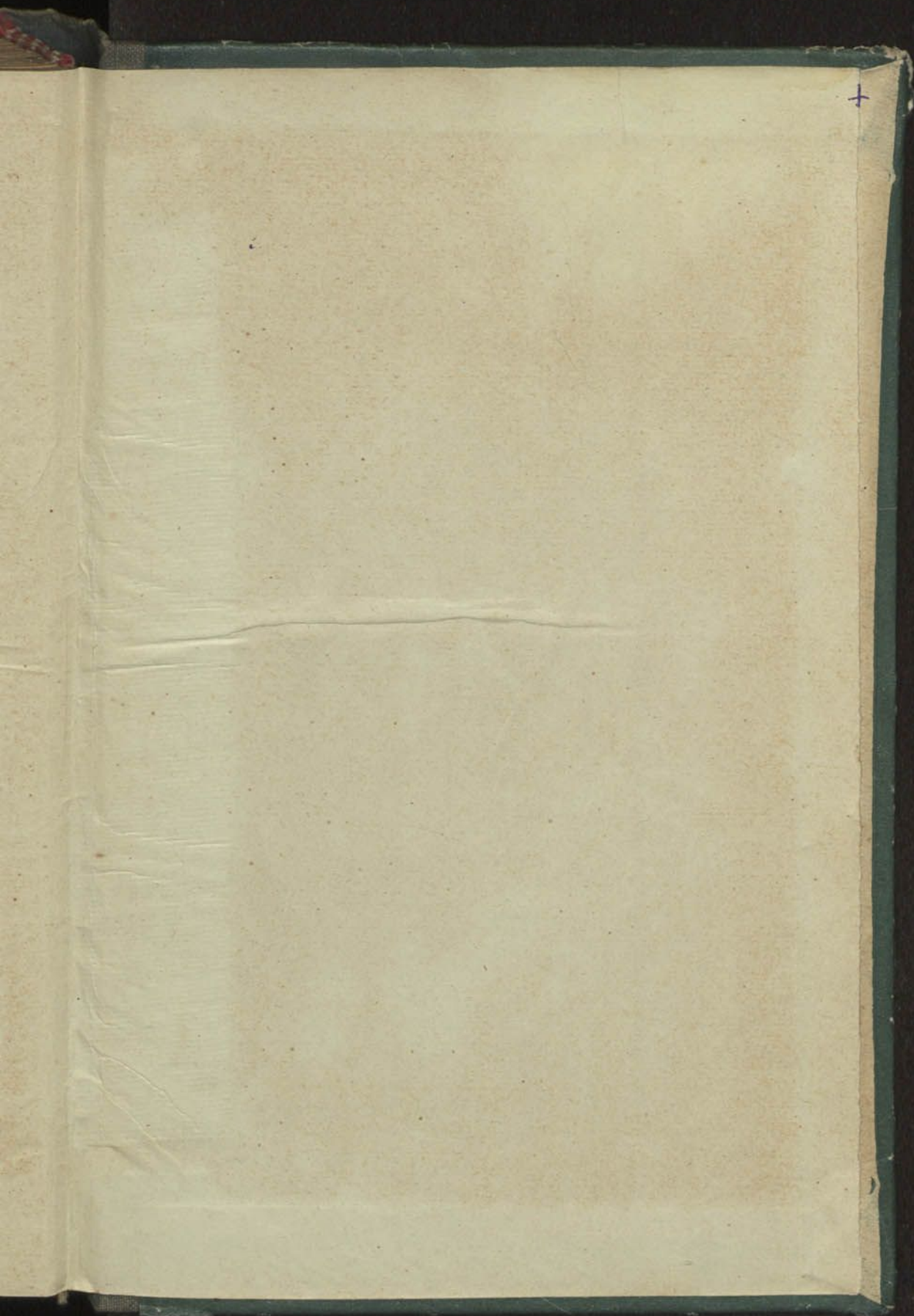
ика
бах
ау.

Бел. еддзел
Дугамат. 4

12565

Бел. еддзел
1994 г.

а
43

ЦАНА 4 р. 30 к.

Переплёт 45 к.

00000002727156